



ปัญหาและแนวทางในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนคร:
ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลนครพิษณุโลกและเทศบาลนครนครศรีธรรมราช

โดย

นางจอมขวัญ อีเดะ

เจ้าหน้าที่สอบสวนชำนาญการ

สำนักสอบสวน ๓

รายงานการค้นคว้าฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการขอกำหนดตำแหน่ง
เจ้าหน้าที่สอบสวนชำนาญการพิเศษ สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน

พ.ศ. ๒๕๖๒

บทคัดย่อ

หัวข้อศึกษา ปัญหาและแนวทางในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนคร : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลนครพิษณุโลกและเทศบาลนครนครศรีธรรมราช

ผู้ศึกษา นางจอมขวัญ อีตะ

การเสนอผลงานฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาขยะมูลฝอยและการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกและเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ตลอดจนปัญหาข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลนคร และนำมาใช้เป็นแนวทางทางการจัดการขยะมูลฝอย และกำหนดมาตรการให้ประชาชนหรือชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย

จากการศึกษาพบว่า ปัญหาขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราชเกิดจากปัจจัยสำคัญหลายประการ เช่น การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร การขยายตัวทางเศรษฐกิจและสังคม การจัดการและกำจัดขยะมูลฝอยของเทศบาลนครนครศรีธรรมราชเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ ทำให้สถานที่บำบัดหรือกำจัดขยะมูลฝอยเกิดกองขยะทับถมจำนวนมากไม่สามารถย่อยสลายได้ทัน ส่งผลให้มีกลิ่นเหม็นและน้ำเน่าเสียจากกองขยะไหลลงสู่แม่น้ำสาธารณะส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงเป็นอย่างมาก ปัญหาดังกล่าวจังหวัดนครศรีธรรมราช เทศบาลนครนครศรีธรรมราช และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันและใช้งบประมาณเป็นจำนวนมากในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยไม่พบว่าผู้บริหารเทศบาลนครศรีธรรมราชมีนโยบายหรือแนวทางให้ประชาชนผู้บริโภคมุขมุขเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นโดยเฉพาะการคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนที่จะมีการจัดเก็บขนถ่ายขยะ หรือกำหนดให้เอกชนที่จัดเก็บขนถ่ายได้คัดแยกขยะมูลฝอยก่อนลำเลียงไปยังบ่อกำจัดขยะแต่อย่างใด และเมื่อพิจารณาข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องด้วยแล้วยังพบว่า กฎหมายที่บังคับใช้ในปัจจุบันมีเพียงกำหนดรูปแบบขั้นตอนในการจัดการขยะมูลฝอยในภาพรวมและให้อำนาจแก่หน่วยงานผู้รับผิดชอบไปออกระเบียบกฎเกณฑ์การดำเนินงานด้วยตนเอง ทำให้การจัดการขยะมูลฝอยในแต่ละจังหวัดไม่มีประสิทธิภาพและไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน และถึงแม้รัฐธรรมนูญว่าการกระทรวงสาธารณสุขให้อำนาจตามความในมาตรา ๕ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ และมาตรา ๖ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๐ ออกกฎกระทรวงสุขลักษณะการจัดการมูลฝอยทั่วไป พ.ศ. ๒๕๖๐ กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และมาตรการในการควบคุมหรือกำกับดูแลการกำจัดขยะมูลฝอยให้ถูกสุขลักษณะ ตั้งแต่การเก็บขยะมูลฝอย การขนขยะมูลฝอย และการกำจัดขยะมูลฝอยแล้วก็ตาม ก็เป็นเพียงการกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการอย่างกว้าง ๆ เช่น กำหนดให้ผู้ก่อให้เกิดมูลฝอยคัดแยกมูลฝอยทั่วไปออกจากมูลฝอยที่เป็นพิษหรืออันตรายจากชุมชนและมูลฝอยที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ หรือการกำหนดให้ใช้ถุงหรือภาชนะสำหรับบรรจุขยะมูลฝอยทั่วไปและมูลฝอยที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ที่มีความเหนียว ทนทาน ไม่ฉีกง่าย

ไม่รั่วซึม ขนาดเหมาะสม มีฝาปิดมิดชิด ป้องกันสัตว์และแมลงพาหะนำโรค โดยไม่มีการแบ่งแยกสีของถุงหรือภาชนะสำหรับบรรจุขยะมูลฝอยทั่วไปตามประเภทของขยะ แต่กฎเกณฑ์ดังกล่าวยังไม่เป็นที่รับรู้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนแต่อย่างใด

ดังนั้น เมื่อประชาชนเป็นแหล่งผลิตขยะมูลฝอย การแก้ไขปัญหาหรือการจัดการขยะมูลฝอยจึงต้องเริ่มจากประชาชนเช่นกัน เทศบาลนครนครศรีธรรมราชและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องสร้างความร่วมมือในชุมชนโดยประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยผ่านโครงการต่าง ๆ ของหน่วยงานรัฐ และรัฐจะต้องเร่งบัญญัติกฎหมายกำหนดมาตรการ วิธีการ ในการจัดการขยะและใช้มาตรการทางกฎหมายดังกล่าวเป็นแนวทางในการควบคุมให้ทุกหน่วยงานต้องถือปฏิบัติต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนกราบขอบพระคุณท่านผู้ตรวจการแผ่นดิน ท่านเลขาธิการ และผู้บริหารทุกท่านของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน ตลอดจนคณะกรรมการพิจารณาผลงานที่ให้โอกาสผู้เขียนได้ทำผลงานฉบับนี้ พร้อมทั้งขอขอบคุณเทศบาลนครนครศรีธรรมราชและเทศบาลนครพิษณุโลกที่ได้ให้ข้อมูลรายละเอียดรวมทั้งข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ท้ายสุดนี้ผู้เขียนขอขอบคุณกัลยาณมิตรที่ได้ให้กำลังใจ ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และแรงผลักดันให้ผู้เขียนจัดทำผลงานฉบับนี้จนสำเร็จลุล่วง

ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลงานฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการประชาสัมพันธ์ดำเนินโครงการต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการและแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนต่อไป

จอมขวัญ อีตะ

ธันวาคม ๒๕๖๒

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ง
สารบัญ.....	จ
บทที่ ๑ บทนำ.....	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	๔
๑.๓ ขอบเขตของการศึกษา.....	๔
๑.๔ วิธีดำเนินการศึกษา.....	๕
๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา.....	๕
๑.๖ นิยามศัพท์.....	๕
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี และหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพ การมีส่วนร่วมของ ประชาชน การกิจของรัฐ การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในการจัดการขยะมูลฝอย.....	๗
๒.๑ สิทธิและเสรีภาพ.....	๗
๒.๑.๑ ความหมาย.....	๗
๒.๑.๒ ลักษณะที่สำคัญ.....	๙
๒.๑.๓ ประเภท.....	๙
๒.๑.๔ สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ.....	๑๐
๒.๑.๕ การรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ.....	๑๑
๒.๑.๖ ผลของการรับรองสิทธิและเสรีภาพ.....	๑๒
๒.๒ แนวคิดและหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน.....	๑๒
๒.๒.๑ ความหมาย.....	๑๒
๒.๒.๒ รูปแบบ.....	๑๓
๒.๒.๓ เงื่อนไข.....	๑๔
๒.๒.๔ ความสำคัญ.....	๑๕
๒.๒.๕ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม.....	๑๕

สารบัญ (ต่อ)

๒.๓ แนวคิดและทฤษฎีภารกิจของรัฐหรือการบริการสาธารณะ.....	๑๙
๒.๓.๑ ความหมาย.....	๑๙
๒.๓.๒ ประเภท.....	๒๑
๒.๓.๓ หลักเกณฑ์สำคัญในการจัดทำบริการสาธารณะ.....	๒๓
๒.๓.๔ องค์กรที่มีหน้าที่ในการจัดทำบริการสาธารณะ.....	๒๕
๒.๔ หลักการสำคัญในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม.....	๒๙
๒.๔.๑ หลักสิทธิการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน (Right to Know).....	๓๐
๒.๔.๒ หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public/Citizen Participation Principle).....	๓๑
๒.๔.๓ หลักการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development).....	๓๒
๒.๔.๔ หลักการป้องกันล่วงหน้า (Precautionary Principle).....	๓๓
๒.๔.๕ หลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย (Polluter-Pays-Principle: PPP).....	๓๔
๒.๕ ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับขยะมูลฝอย.....	๓๕
๒.๕.๑ ความหมาย.....	๓๕
๒.๕.๒ ประเภท.....	๓๗
๒.๕.๓ วิธีการจัดการ.....	๓๘
๒.๕.๔ ความเสียหายอันเกิดจากขยะมูลฝอย.....	๔๑
บทที่ ๓ กฎหมายเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย.....	๔๔
๓.๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐.....	๔๔
๓.๒ กฎหมายเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย.....	๔๕
๓.๒.๑ พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕.....	๔๕
๓.๒.๒ พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖.....	๕๓
๓.๒.๒.๑ เทศบัญญัติของเทศบาลนครนครศรีธรรมราช เรื่อง การกำจัด สิ่งปฏิกูลและมูลฝอย พ.ศ. ๒๕๓๘.....	๕๔
๓.๒.๒.๒ เทศบัญญัติเทศบาลนครพิษณุโลก เรื่อง การกำจัดสิ่งปฏิกูล และมูลฝอย พ.ศ. ๒๕๔๓.....	๕๔
๓.๒.๓ พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๐.....	๕๕

สารบัญ (ต่อ)

๓.๒.๔ พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล	
พ.ศ. ๒๕๓๗.....	๕๕
๓.๒.๕ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร	
พ.ศ. ๒๕๒๘.....	๕๕
๓.๒.๖ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. ๒๕๔๒.....	๕๖
๓.๓ กฎหมายเกี่ยวกับการห้ามทิ้งขยะมูลฝอยและบพกำหนดโทษปรับ.....	๕๗
๓.๓.๑ ประมวลกฎหมายอาญา.....	๕๘
๓.๓.๒ พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อย	
ของบ้านเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕.....	๕๘
๓.๓.๓ พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. ๒๔๕๖.....	๕๙
๓.๓.๔ พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. ๒๔๘๕.....	๖๐
๓.๓.๕ พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔.....	๖๐
๓.๓.๖ พระราชบัญญัติรักษาคลองประปา พ.ศ. ๒๕๒๖.....	๖๐
๓.๓.๗ พระราชบัญญัติทางหลวง พ.ศ. ๒๕๓๕.....	๖๐
๓.๔ กฎหมายเกี่ยวกับการจัดการของเสียอันตราย.....	๖๐
๓.๔.๑ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ	
พ.ศ. ๒๕๓๕.....	๖๐
๓.๔.๒ พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. ๒๕๓๕.....	๖๑
๓.๔.๓ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. ๒๕๓๕.....	๖๑
บทที่ ๔ ปัญหาขยะมูลฝอยและการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนคร.....	๖๕
๔.๑ สภาพทั่วไป สภาพปัญหาขยะมูลฝอย และการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในเขต	
เทศบาลนครนครศรีธรรมราช.....	๖๙
๔.๑.๑ สภาพทั่วไปและข้อมูลทางกายภาพของจังหวัดนครศรีธรรมราช.....	๖๙
๔.๑.๒ สภาพปัญหาขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช.....	๗๐
๔.๑.๒.๑ สภาพปัญหาขยะมูลฝอยทั่วไปในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช..	๗๐
๔.๑.๒.๒ ปัญหาขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช	
ที่ร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน.....	๗๓
๔.๑.๓ การบริหารจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช.....	๗๙

สารบัญ (ต่อ)

๔.๒ ปัญหาขยะมูลฝอยและการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก	๘๑
๔.๒.๑ สภาพทั่วไปของจังหวัดพิษณุโลก.....	๘๑
๔.๒.๒ สภาพปัญหาขยะมูลฝอยและการจัดการขยะมูลฝอย ในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก.....	๘๒
๔.๒.๓ การบริหารจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก.....	๘๕
๕. วิเคราะห์สภาพปัญหาและการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนคร.....	๙๐
๕.๑ สภาพปัญหาขยะมูลฝอยและการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาล นครนครศรีธรรมราช.....	๙๐
๕.๑.๑ การเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของปริมาณขยะมูลฝอย.....	๙๐
๕.๑.๒ ความไม่ชัดเจนในแนวทางการปฏิบัติในการบริหารการจัดการขยะมูลฝอย	๙๐
๕.๒ ขาดมาตรการทางกฎหมายที่เอื้อให้การบริหารจัดการขยะมูลฝอยเป็นไป อย่างมีประสิทธิภาพ.....	๙๑
๕.๓ วิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาและการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกและเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช.....	๙๒
๖. บทสรุปและข้อเสนอแนะ	๙๔
๖.๑ บทสรุป.....	๙๔
๖.๒ ข้อเสนอแนะ.....	๙๘
บรรณานุกรม.....	๑๐๓
ภาคผนวก.....	๑๐๘
ภาคผนวก ก เรื่อง ร้อยเรียงเกี่ยวกับปัญหาขยะมูลฝอยต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน ตั้งแต่ปี ๒๕๕๑ - ๒๕๖๑.....	๑๐๙
ภาคผนวก ข เทศบัญญัติของเทศบาลนครนครศรีธรรมราช เรื่อง การกำจัดสิ่งปฏิกูล และมูลฝอยพ.ศ. ๒๕๓๘.....	๑๒๖
ภาคผนวก ค เทศบัญญัติเทศบาลนครพิษณุโลก เรื่อง การกำจัดสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย พุทธศักราช ๒๕๔๓.....	๑๒๙
ภาคผนวก ง ร่างพระราชบัญญัติการบริหารจัดการขยะแห่งชาติ พ.ศ.....	๑๓๖

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาขยะมูลฝอยเป็นปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งของประเทศไทยที่รัฐบาลให้ความสำคัญและกำหนดมาตรการต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว แต่ดูเหมือนว่าปัญหาขยะมูลฝอยของประเทศไทยกลับทวีความรุนแรงมากขึ้น โดยในช่วง ๑๐ ปี ที่ผ่านมาปริมาณขยะมูลฝอยของประเทศไทยได้เพิ่มขึ้นทุกปี

จากรายงานสถานการณ์การจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายของกรมควบคุมมลพิษ ในปี ๒๕๕๙ พบว่า ขยะมูลฝอยชุมชน เกิดขึ้นทั่วประเทศประมาณ ๒๗.๐๔ ล้านตัน (หรือประมาณ ๗๔.๐๗๓ ตันต่อวัน) ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๕๘ ประมาณ ๑๙๐,๐๐๐ ตัน (ร้อยละ ๐.๗) โดยเป็นขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในกรุงเทพมหานคร ๔.๒๐ ล้านตัน และใน ๗๖ จังหวัด ๒๒.๘๔ ล้านตัน ปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศมีจำนวน ๗,๗๗๗ แห่ง มีเพียง ๔,๕๔๕ แห่ง หรือร้อยละ ๕๙ ที่มีการบริการเก็บขยะและรวบรวมเพื่อนำไปกำจัดและสามารถกำจัดได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ ในปริมาณขยะมูลฝอยที่เก็บได้ จำนวน ๙.๕๙ ล้านตัน หรือร้อยละ ๕๔ ส่วนที่จำนวน ๑๑.๖๙ ล้านตัน หรือร้อยละ ๔๖ ถูกนำไปกำจัดอย่างไม่ถูกต้อง เช่น การเผากลางแจ้ง และลักลอบทิ้งในพื้นที่สาธารณะ หรือบ่อดินเก่า ส่วนการคัดแยกเพื่อนำไปใช้ประโยชน์มีเพียง ๕.๗๖ ล้านตัน หรือร้อยละ ๒๑ กรณีดังกล่าวยังไม่นับรวมถึงขยะหรือของเสียอันตราย ซึ่งทั่วประเทศมีจำนวนปริมาณถึง ๓,๕๑๒,๐๖๙ ตัน สามารถจำแนกออกเป็น ๓ ประเภท ได้แก่ ของเสียอันตรายจากชุมชน กากอุตสาหกรรมและมูลฝอยติดเชื้อ โดยของเสียอันตรายจากชุมชนมีปริมาณ ๖๐๖,๓๑๙ ตัน ส่วนใหญ่เป็นซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ๓๙๓,๐๗๐ ตัน (ร้อยละ ๖๕) และที่เกิดขึ้นในครัวเรือน ๒๑๓,๒๔๙ ตัน (ร้อยละ ๓๕) เช่น แบตเตอรี่ กระจกสเปรย์ ถ่านไฟฉาย จากปริมาณขยะมูลฝอยที่มีจำนวนสูงขึ้น และการกำจัดขยะมูลฝอยโดยวิธีการไม่ถูกต้องสูงถึง ร้อยละ ๔๓^๑ จากการศึกษาพบว่า ความเจริญเติบโตและขยายตัวทางเศรษฐกิจ การเพิ่มจำนวนของประชากร และพฤติกรรมกรอุปโภคบริโภค ส่งผลให้มีการผลิตสินค้าและบรรจุภัณฑ์ในรูปแบบต่าง ๆ

^๑ กรมควบคุมมลพิษ ข้าราชการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม “รายงานสถานการณ์มลพิษในประเทศไทย ปี ๒๕๕๙” ฉบับที่ ๒/๒๕๖๐ วันที่ ๑๓ มกราคม ๒๕๖๐

เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ซึ่งสินค้าและบรรจุภัณฑ์ส่วนใหญ่มีการผลิตที่ซับซ้อนยากแก่การกำจัด และที่สำคัญที่สุดซึ่งถือเป็นมูลฐานเบื้องต้นที่ก่อให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอยยากต่อการกำจัด ทำลาย หรือย่อยสลาย ก็คือพฤติกรรมของประชาชนโดยทั่วไปที่ยังขาดวินัย จิตสำนึก และความรับผิดชอบต่อสังคมร่วมกันในการจัดการขยะมูลฝอย โดยยังคงทิ้งขยะมูลฝอยและปล่อยให้ เป็นภาระของหน่วยงานที่รับผิดชอบ อีกทั้งประชาชนไม่เห็นความสำคัญในการคัดแยกขยะมูลฝอย และของเสีย จึงส่งผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมในด้านต่าง ๆ เช่น เกิดมลพิษทางดิน มลพิษทางน้ำ มลพิษทางอากาศ และปัญหาด้านสาธารณสุข ก่อให้เกิดความรำคาญแก่ประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียง ทุกระดับตั้งแต่ระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ สะท้อนให้เห็นว่า การดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยภายในประเทศยังขาดประสิทธิภาพ มีการกำจัดขยะที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งมีสาเหตุหลายประการ ได้แก่ หน่วยงานรัฐแต่ละแห่งขาดงบประมาณ ขาดบุคลากร ขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการที่เหมาะสมและเกิดความขัดแย้งในการดำเนินการ จากปัญหาดังกล่าวจึงจำเป็นต้องมีการจัดการหรือแก้ไขที่เหมาะสมและเป็นระบบ เพื่อไม่ให้ปัญหาขยายตัวและรุนแรงมากยิ่งขึ้นซึ่งจะเกิดผลกระทบในด้านอื่น ๆ ตามมา โดยการจัดการขยะมูลฝอยอย่างเป็นระบบนั้นจะต้องเริ่มตั้งแหล่งกำเนิดไปจนถึงการนำไปกำจัด และทำลาย

ปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่จะนำขยะมูลฝอยที่เก็บรวบรวมจากแหล่งชุมชนมากองรวบรวมในที่ดินหรือบ่อดินเดิมโดยไม่มีการคัดแยก แล้วใช้วิธีฝังกลบปล่อยให้ย่อยสลายเองตามธรรมชาติ หรืออาจมีการเผา จะมีเพียงบางแห่งเท่านั้นที่ใช้เครื่องจักรในการกำจัดขยะมูลฝอย การจัดการขยะมูลฝอยด้วยวิธีฝังกลบโดยไม่มีการคัดแยกขยะก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมามากมาย ได้แก่ ปัญหาสถานที่ทิ้งและทำลายที่นับวันจะหายากและมีราคาแพง ปัญหาสิ่งแวดล้อมทั้งจากน้ำเน่าเสียจากขยะ กลิ่นคับจากการเผาขยะส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน ทำให้เวลานี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งเริ่มประสบปัญหาไม่สามารถจัดหาสถานที่กำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลได้ ทำให้ต้องไปลักลอบทิ้งตามที่สาธารณะต่าง ๆ จนเกิดความขัดแย้งระหว่างชุมชน

ในช่วง ๑๐ ปีที่ผ่านมาสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินได้รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประมาณ ๘๖ เรื่อง ส่วนใหญ่เป็นกรณีได้รับความเดือดร้อนจากบ่อทิ้งขยะภายในเขตเทศบาลทั้งเทศบาลเมืองและเทศบาลนครที่มีปริมาณมาก และส่งกลิ่นเหม็น และโดยที่เทศบาลเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีท้องที่ความรับผิดชอบหลายตำบลหลายชุมชน เทศบาลนครบางแห่งต้องรับภาระในการจัดการขยะมูลฝอยไม่เพียงแต่ในพื้นที่ความรับผิดชอบของตนเองเท่านั้น แต่ยังต้องรับภาระขยะจากพื้นที่ต่าง ๆ อีกหลายแห่งภายในเขตจังหวัด และนำมาฝังกลบในบ่อขยะ ขยะมูลฝอยบางประเภทไม่สามารถย่อยสลายด้วยการฝังกลบ หรือใช้น้ำยาจุลินทรีย์ให้ย่อยสลายได้ ส่งผลให้ขยะมูลฝอยมีจำนวนมหาศาลและเพิ่มปริมาณมากขึ้นทุกปี สร้างความเดือดร้อนส่งผลกระทบเป็นวงกว้าง เทศบาลนครบางแห่งประสบ

ปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยชั้นวิกฤต เช่น ในปี ๒๕๕๘ สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินได้รับเรื่องร้องเรียนปัญหาการกำจัดขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ซึ่งมีพื้นที่รับผิดชอบประมาณ ๒๒.๕๖ ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ ๕ ตำบล แบ่งเป็น ๖๒ ชุมชน มีขยะมูลฝอยตกค้างสะสมกว่า ๑,๒๐๐,๐๐๐ ตัน โดยเป็นขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราชประมาณ ๑๒๐ ตัน/วัน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ อีก ๕๗ แห่ง รวมประมาณวันละ ๓๐๐ ตัน มีพื้นที่กำจัดขยะมูลฝอย ประมาณ ๒๐๐ ไร่ ทำการกำจัดขยะมูลฝอยด้วยวิธีฝังกลบ จากจำนวนปริมาณขยะมูลฝอยที่มีจำนวนมากดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหากลิ่นเหม็น และน้ำเสียแพร่กระจายจากบ่อขยะออกสู่แหล่งน้ำและพื้นที่ชุมชนโดยรอบ ส่งผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของประชาชน แม้ว่าที่ผ่านมาเทศบาลนครนครศรีธรรมราชได้พยายามหาแนวทางการแก้ไขปัญหา โดยตลอดแต่ไม่ประสบความสำเร็จ จนกระทั่งวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๖๐ คณะทำงานตรวจสอบข้อเท็จจริงกรณีน้ำเสียแพร่กระจายออกจากบ่อกำจัดขยะของเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ที่ผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราชแต่งตั้ง ได้ประชุมและมีมติให้กำหนดมาตรการต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหาการรั่วซึมน้ำเน่าจากขยะมูลฝอยและมาตรการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศแล้ว แต่ดูเหมือนว่ามาตรการดังกล่าวเป็นเพียงการบรรเทาปัญหาหรือแก้ไขปัญหาที่ปลายทางและเป็น การเฉพาะหน้า มิใช่เป็นการแก้ไขอย่างยั่งยืนและเป็นระบบ และแม้ว่าในปัจจุบันเทศบาลนครศรีธรรมราชกำลังอยู่ระหว่างการดำเนินโครงการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนโดยการแปลงขยะเป็นเชื้อเพลิง RDF ซึ่งอยู่ในขั้นตอนอนุมัติโครงการจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ตามระเบียบขั้นตอนของพระราชบัญญัติการให้เอกชนร่วมลงทุนในกิจการของรัฐ พ.ศ. ๒๕๕๖ แต่เนื่องจากโครงการดังกล่าวเป็นโครงการขนาดใหญ่ซึ่งต้องใช้เงินทุนจำนวนมาก มีขั้นตอนและวิธีดำเนินการอย่างละเอียดซับซ้อน ต้องใช้ระยะเวลายาวนาน และอาจจะประสบปัญหาการคัดค้านของชุมชนตามมาภายหลัง ดังนั้น หากให้ประชาชนซึ่งเป็นแหล่งผลิตขยะมูลฝอยขั้นต้นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยทำการคัดแยกขยะมูลฝอย และรัฐสามารถกำหนดมาตรการให้มีผลบังคับใช้ในการคัดแยกขยะมูลฝอยภายในครัวเรือนก่อนที่เทศบาลหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบนำไปดำเนินการกำจัดขยะมูลฝอยเหล่านั้น น่าจะเป็นการลดปัญหาปริมาณขยะมูลฝอยและสามารถเพื่อการกำจัดขยะมูลฝอยได้อย่างถูกต้องมีประสิทธิภาพ

เนื่องจากเทศบาลนครมีอำนาจในการตราเทศบัญญัติเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามหน้าที่ของเทศบาลนครที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖ และเป็นเทศบาลที่มีประชากรและพื้นที่ความรับผิดชอบขนาดใหญ่ ประกอบกับเทศบาลนครหลายแห่งกำลังประสบปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยที่ตกค้างจำนวนมาก ทำให้ผู้ขอรับการประเมินมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพปัญหาและการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนครโดยเฉพาะเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นเทศบาลนครขนาดใหญ่และใช้ที่ดินในเขตอำเภอเมืองนครศรีธรรมราชประมาณ ๑๓๓ ไร่เศษ

เป็นบ่อทิ้งขยะที่ปัจจุบันกำลังประสบปัญหาขยะตกค้างสะสมกว่า ๑,๒๐๐,๐๐๐ ตัน ซึ่งอัตราขยะมูลฝอยที่สูงเป็นอันดับหนึ่งของประเทศ ทำให้ประชาชนได้รับผลกระทบจากน้ำเสียที่ไหลซึมลงสู่ลำคลองและกลิ่นเหม็นของขยะ ในขณะที่เดียวกันพบว่าเทศบาลนครพิษณุโลกซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหนึ่งที่ประสบปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนครเช่นกัน แต่สามารถดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยโดยให้ชุมชนหรือประชาชนมีส่วนร่วมในการบริการจัดการขยะมูลฝอยได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมจนกลายเป็น “พิษณุโลกโมเดล” เป็นตัวแบบที่มีความน่าสนใจ หากทำการถอดความรู้การจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลนครพิษณุโลกจะสามารถนำแนวคิดและวิธีการไปใช้เป็นแบบอย่างในการพัฒนาแนวทางการจัดการขยะให้แก่เทศบาลนครที่ประสบปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยต่อไปได้ ดังนั้น เพื่อให้การศึกษาการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลนครได้ข้อมูลในเชิงรายละเอียดเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติที่ดี ผู้ขอรับการประเมินจะทำการศึกษาเปรียบเทียบการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลนครนครศรีธรรมราชกับเทศบาลนครพิษณุโลก และแนวทางแก้ไขปัญหโดยกำหนดมาตรการให้ประชาชนหรือชุมชนซึ่งถือเป็นแหล่งผลิตขยะมูลฝอยขั้นต้นมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะ (Waste Separation) โดยหวังว่าจะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนครและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ทั่วประเทศให้มีประสิทธิภาพและเป็นระบบอันจะทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนที่เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- ๑.๒.๑ ศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลนคร
- ๑.๒.๒ ศึกษาสภาพปัญหาขยะมูลฝอยและการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนคร
- ๑.๒.๓ ศึกษาแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยโดยใช้มาตรการอื่นนอกเหนือจากกฎหมายกรณีตัวอย่างมาตรการให้ประชาชนหรือชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย

๑.๓ ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลนครโดยมุ่งเน้นการศึกษาเฉพาะในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราชและเทศบาลนครพิษณุโลก ในเชิงรายละเอียดเกี่ยวกับการปฏิบัติที่ดี โดยเปรียบเทียบการดำเนินการของเทศบาลนครนครศรีธรรมราชกับเทศบาลนครพิษณุโลก

และแนวทางแก้ไขโดยกำหนดมาตรการให้ประชาชนหรือชุมชนซึ่งถือเป็นแหล่งผลิตขยะมูลฝอยขั้นต้นมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะ (Waste Separation)

๑.๔ วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยทำการศึกษาจากหนังสือทางกฎหมายและบทความในวารสารทางวิชาการต่าง ๆ วิทยานิพนธ์ รายงานประจำปี รายงานการประชุม และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งค้นคว้าข้อมูลทางเว็บไซต์ และอินเทอร์เน็ต

๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

๑.๕.๑ สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษากฎหมายไปใช้ประกอบการเสนอแนะหรือแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยให้มีความเหมาะสมมากขึ้น

๑.๕.๒ สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินสามารถทราบข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาขยะมูลฝอยและการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนคร

๑.๕.๓ สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินสามารถนำแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยโดยใช้มาตรการอื่นนอกเหนือจากกฎหมายไปใช้ประกอบการดำเนินงานเพื่อจัดการเรื่องร้องเรียนหรือปัญหาที่เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยได้

๑.๖ นิยามศัพท์

๑.๖.๑ “การจัดการขยะมูลฝอย” หมายถึง วิธีการจัดการขยะมูลฝอยเพื่อลดปริมาณขยะมูลฝอย มีการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยก่อนทิ้งลงถังขยะ การจัดเก็บและขนส่ง การใช้ซ้ำ การทำปุ๋ยหมัก และการนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ การมีจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย การเลือกใช้เทคโนโลยีในการจัดการขยะมูลฝอย และการจัดเก็บค่าธรรมเนียมขยะ

๑.๖.๒ “ขยะมูลฝอย” หมายถึง บรรดาสิ่งของที่ไม่ต้องการใช้แล้ว สิ่งเหลือใช้ในรูปวัตถุที่เป็นของแข็งจะเน่าเปื่อยได้หรือไม่ก็ตาม และสิ่งปฏิกูล รวมตลอดไปถึงเศษอาหาร เศษผ้า ถ้ำ ซากสัตว์ มูลสัตว์ มูลฝอยฝุ่นละออง และเศษวัสดุที่ทิ้งจากบ้านเรือนที่พักอาศัย (ไม่รวมถึงขยะของโรงงานอุตสาหกรรม)

๑.๖.๓ “การคัดแยกขยะ” หมายถึง การบวกรจัดการจัดแบ่งหรือแยกขยะออกเป็นประเภทต่าง ๆ ตามลักษณะองค์ประกอบ เช่น เศษอาหาร มูลสัตว์ พลาสติก แก้ว โลหะ อลูมิเนียม โดยใช้แรงงานเพื่อการกำจัดทำลาย หรือนำกลับไปใช้ประโยชน์ใหม่

๑.๖.๔ การมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะ หมายถึง ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดแบ่งหรือแยกขยะออกเป็นประเภทต่าง ๆ ตามลักษณะองค์ประกอบ เช่น เศษอาหาร มูลสัตว์ พลาสติก แก้ว โลหะ อลูมิเนียม โดยใช้แรงงานเพื่อการกำจัดทำลาย หรือนำกลับไปใช้ประโยชน์ใหม่

๑.๖.๕ การกำหนดมาตรการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะ หมายถึง กระบวนการหรือมาตรการที่รัฐทำการกำหนด ส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดแบ่งหรือแยกขยะออกเป็นประเภทต่าง ๆ ตามลักษณะองค์ประกอบ เช่น เศษอาหาร มูลสัตว์ พลาสติก แก้ว โลหะ อลูมิเนียม โดยใช้แรงงานเพื่อการกำจัดทำลาย หรือนำกลับไปใช้ประโยชน์ใหม่

๑.๖.๖ แนวทางด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้อง หมายถึง กฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖ พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ และกฎกระทรวงสุขลักษณะการจัดการมูลฝอยทั่วไป พ.ศ. ๒๕๖๐

๑.๖.๗ เทศบาลนคร หมายถึง ท้องถิ่นชุมชนที่มีราษฎรตั้งแต่ห้าหมื่นคนขึ้นไป มีสมาชิกสภาเทศบาล ๒๔ คน เทศบาลนครมีอำนาจในการตราเทศบัญญัติโดยไม่ขัดหรือแย้งต่อบทกฎหมายในกรณีเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามหน้าที่ของเทศบาลนครที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖

บทที่ ๒
แนวคิด ทฤษฎี และหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับ
สิทธิและเสรีภาพ การมีส่วนร่วมของประชาชน ภารกิจของรัฐ
การจัดการสิ่งแวดล้อมในการจัดการขยะมูลฝอย

จากการสำรวจสถานการณ์มลพิษในประเทศไทย ปัจจุบันพบว่า ขยะมูลฝอยชุมชนมีอัตราการเกิดขยะมูลฝอยต่อคนเพิ่มขึ้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การจัดการขยะมูลฝอยของประเทศไทยประสบปัญหาในด้านการจัดการ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่รัฐจะต้องเร่งแก้ไขปัญหาลักษณะเกี่ยวกับขยะมูลฝอย โดยในบทนี้จะศึกษาถึงแนวคิด ทฤษฎีและหลักการพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอย ว่ามีแนวคิดและทฤษฎีใดที่เกี่ยวข้องในการจัดการขยะมูลฝอยของประเทศไทย

๒.๑ สิทธิและเสรีภาพ

๒.๑.๑ ความหมาย

สิทธิ ตามความหมายทั่วไป หมายถึง อำนาจที่กฎหมายรับรองคุ้มครองให้แก่บุคคลในอันที่จะเรียกร้องให้บุคคลอื่นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง สิทธิจึงก่อให้เกิดหน้าที่แก่บุคคลอื่นด้วย^๒

สิทธิ (Right) หมายถึง ประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้ กฎหมายในที่นี้คือ รัฐธรรมนูญ เมื่อกล่าวถึงสิทธิในรัฐธรรมนูญจึงหมายถึงสิทธิในทางมหาชน (Public Rights) ซึ่งมีหลักเกณฑ์คลุมถึงสิทธิในทางเอกชน (Private Rights) เช่น สิทธิในครอบครัว สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิในการรับมรดกด้วย แต่กว้างออกไปมากกว่านั้น เช่น คลุมถึงสิทธิเลือกตั้ง สิทธิในชีวิตร่างกาย เป็นต้น^๓

สิทธิ (Right) หมายถึง อำนาจหรือประโยชน์ที่กฎหมายรับรองคุ้มครองและบังคับให้ เช่น สิทธิในการรับมรดก เป็นต้น เป็นสิทธิที่บุคคลอื่นมีหน้าที่ต้องเคารพต่อสิทธิของเรา ความหมาย

^๒ วิษณุ เครืองาม, *กฎหมายรัฐธรรมนูญ*, หน้า ๖๔๐- ๖๔๑, คณะนิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ : นิติบรรณการ., ๒๕๓๐

^๓ วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, *สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ*, หน้า ๒๑, กรุงเทพฯ : วิญญูชน, ๒๕๓๘

ของสิทธิดังกล่าว เป็นความหมายสำหรับกลุ่มประเทศเสรีโดยทั่วไป แต่ในกลุ่มประเทศ คอมมิวนิสต์ นั้น ได้ตีความหมายของคำจำกัดความ สิทธิ ว่าหมายถึง การที่บุคคลเลือกกระทำการใด ๆ ได้ ทั้งสิ้น เพื่อประโยชน์ของชนกรรมาชีพ^๔

เสรีภาพ หมายถึง สภาพการณ์ที่บุคคลมีอิสระในการที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามความประสงค์ของตน^๕

เสรีภาพ หมายถึง สถานภาพของมนุษย์ที่จะไม่ตกอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของใคร หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ เป็นอำนาจที่จะกระทำการอย่างใดหรือที่จะไม่กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง^๖

เสรีภาพ (Liberty) หมายถึง ความมีอิสระที่จะกระทำการหรืองดเว้นกระทำการ เสรีภาพ จึงมีความหมายต่างกับสิทธิ อย่างไรก็ตาม ถ้าเสรีภาพใดมีกฎหมายรับรองและคุ้มครองเสรีภาพนั้น อาจเป็นสิทธิด้วย ดังที่มักมีผู้เรียกรวมๆ กันไปว่าสิทธิและเสรีภาพหรือสิทธิในเสรีภาพ (Right to Liberty)^๗

คำจำกัดความ “สิทธิ” และ “เสรีภาพ” โดยทั่วไปมักเป็นคำที่ใช้รวม ๆ ไปด้วยกันว่า “สิทธิ เสรีภาพ” แต่ในทางวิชาการคำจำกัดความ สิทธิและเสรีภาพ มีความหมายแตกต่างกัน กล่าวคือ

สิทธิ หมายถึง ประโยชน์ในทางใดทางหนึ่ง ทั้งที่เป็นรูปธรรมจับต้องได้และที่เป็นนามธรรม หากกฎหมายโดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายสูงสุดคือ รัฐธรรมนูญคุ้มครองและรับรองสิทธิใดจะก่อให้เกิดหน้าที่แก่รัฐ หน่วยงานของรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่จะต้องเคารพสิทธินั้น รวมถึง ก่อให้เกิดหน้าที่แก่ประชาชนที่จะต้องเคารพสิทธิซึ่งกันและกันด้วย และหากเป็นสิทธิประเภทที่โดยสภาพไม่อาจใช้ได้ทันทีแต่ต้องมีกลไก หรือวิธีการบางประการ หรือต้องมีกฎหมายออกมา รองรับ รัฐย่อมมีหน้าที่ที่จะต้องดำเนินการเพื่อให้ประชาชนสามารถใช้สิทธินั้น ๆ ได้

^๔ พรชัย เลื่อนฉวี, *กฎหมายรัฐธรรมนูญและสถาบันการเมือง* (หน้า.๑๕๑), มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, พิมพ์ครั้งที่ ๙, ๒๕๕๓

^๕ *สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ*, (หน้า ๒๒). เล่มเดิม.

^๖ โภคิน พลกุล, *หลักกฎหมายมหาชน*, (หน้า ๑๓๙), มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ, ๒๕๓๙

^๗ *กฎหมายรัฐธรรมนูญ*. (หน้า. ๖๔๑). เล่มเดิม.

^๘ ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, *สารานุกรมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. ๒๕๔๐) หมวดสิทธิเสรีภาพ เรื่อง ๖. สิทธิเสรีภาพ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน*, (หน้า๗), องค์การค้ำครุสภา, กรุงเทพฯ, ๒๕๔๕

เสรีภาพ หมายถึง ความมีอิสระที่จะกระทำการหรืองดเว้นกระทำการในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เมื่อรัฐธรรมนูญคุ้มครองเสรีภาพใดก็จะก่อให้เกิดหน้าที่แก่รัฐ หน่วยงานของรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่จะต้องไม่ละเมิดเสรีภาพนั้น ความมีอิสระที่จะกระทำการหรืองดเว้นกระทำการนี้ เป็นประโยชน์ชนิดหนึ่ง ดังนั้น เสรีภาพจึงเป็นสิทธิประเภทหนึ่ง เมื่อกล่าวถึงคำจำกัดความ “สิทธิ” โดยไม่เจาะจง จึงหมายความว่ารวมถึง “เสรีภาพ” ด้วย

๒.๑.๒ ลักษณะที่สำคัญ

(๑) สิทธิเป็นประโยชน์ต่อเจ้าของสิทธิที่จะเลือกใช้สิทธิ สิทธิจะเป็นการรับรองให้ เจ้าของมีสิทธิมีอำนาจ สามารถใช้สิทธินั้นได้ หรืออาจจะไม่ใช้สิทธินั้นได้ตามเจตจำนงของเจ้าของ สิทธิในบางกรณีก็อาจจะให้ผู้อื่นใช้สิทธิของตนแทนได้

(๒) สิทธินั้นเรียกร้องให้ผู้อื่นมีหน้าที่ต้องเคารพสิทธิของตน คือ ถ้าเป็นสิทธิในทางแพ่ง จะสามารถเรียกร้องต่อทรัพย์สิน (ทรัพย์สินสิทธิ) บุคคลอื่นมีหน้าที่ต้องยอมรับและไม่ละเมิดต่อสิทธิในทรัพย์สินของผู้อื่นที่มีสิทธิอยู่ นั้น หรือเรียกร้องให้บุคคลดำเนินการหรือไม่ดำเนินการใด ๆ (บุคคลสิทธิ) หรือในทางกฎหมายมหาชน สิทธินั้นจะเรียกร้องให้รัฐโดยหน่วยงานของรัฐกระทำการ หรือไม่กระทำการใด ๆ เพื่อตนได้ กรณีนี้แสดงถึงหน้าที่ที่ผู้อื่นจะกระทำต่อสิทธินั้น กล่าวคือในทุกสิทธิจะมีหน้าที่ต่อผู้อื่นเสมอ สิทธิจะเกิดขึ้นได้ก็แต่โดยกฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้น เนื่องจากสิทธิ เป็นเรื่องของอำนาจ และหน้าที่ที่จะบังคับต่อบุคคลอื่นหรือรัฐ ปัจเจกชนทั่วไปจะบังคับต่อบุคคลอื่นหรือรัฐได้ ก็ต่อเมื่อมีกฎหมายรับรองสิทธิของตน และกำหนดหน้าที่ต่อบุคคลอื่นเท่านั้น แม้ในทางแพ่ง บุคคลจะมีสิทธิทำนิติกรรมผูกพันได้โดยเสรี และนิติกรรมนั้นก็อาจจะเกิดทางแพ่งขึ้นได้ แต่การที่บุคคลสามารถทำนิติกรรมกันได้นั้นก็ต้องชอบด้วยเงื่อนไขที่กฎหมายได้กำหนดไว้ด้วย

๒.๑.๓ ประเภท

สิทธิและเสรีภาพแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท ดังนี้

๑) สิทธิและเสรีภาพขั้นมูลฐาน เป็นสิทธิและเสรีภาพที่สำคัญยิ่งซึ่งบุคคลมีมาตั้งแต่เกิด เช่น สิทธิและเสรีภาพในร่างกาย สิทธิและเสรีภาพในความเป็นส่วนตัว สิทธิและเสรีภาพในครอบครัว เป็นต้น

๒) สิทธิและเสรีภาพของพลเมือง เป็นสิทธิที่ได้มาเพราะการเป็นพลเมืองของรัฐนั้น ๆ สิทธิของพลเมือง เป็นสิทธิในอันที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างเจตนารมณ์ของรัฐ หรืออีกนัยหนึ่งคือบรรดาสิทธิและเสรีภาพทางการเมือง อันได้แก่ สิทธิเสรีภาพในการรวมตัวกันเป็นพรรคการเมืองเพื่อดำเนินกิจกรรมทางการเมือง สิทธิในการเลือกตั้งหรือสมัครรับเลือกตั้ง เป็นต้น

นอกจากนี้ ในเรื่องของสิทธิสามารถแบ่งออกเป็น ๒ กลุ่มใหญ่ ๆ คือ สิทธิตามกฎหมายมหาชน กับสิทธิตามกฎหมายเอกชน กล่าวคือ

(ก) สิทธิตามกฎหมายมหาชน คือ สิทธิที่เกิดจากอำนาจของกฎหมายมหาชนรับรอง และคุ้มครอง เช่น สิทธิตามรัฐธรรมนูญ สิทธิตามกฎหมายปกครอง โดยสามารถแบ่งสิทธิตามกฎหมายมหาชนได้เป็น ๓ ประเภท^๙ ได้แก่

ประเภทแรก คือ สิทธิปฏิเสธ (Status egativus) หมายถึง สิทธิที่จะป้องกันแดนสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลจากการใช้อำนาจรัฐ ซึ่งโดยสิทธินี้ ราษฎรย่อมมีสิทธิเรียกร้องให้รัฐและเจ้าพนักงานของรัฐละเว้นที่จะไม่กล้ากลายหรือล่วงล้ำสิทธินี้ สิทธิดังกล่าวนี้ได้แก่ สิทธิตามรัฐธรรมนูญ และสิทธิมนุษยชน (Human Right)

ประเภทที่สอง คือ สิทธิกระทำการ (Status activus) หมายถึง สิทธิที่จะเข้ามามีส่วนช่วยในการปกครองประเทศซึ่งเป็นสิทธิที่ราษฎรจะมีต่อรัฐ สิทธิประเภทนี้ได้มีการบัญญัติรับรอง ออกมาในรูปของ “สิทธิพลเมือง” เช่น สิทธิเลือกตั้ง ซึ่งเป็นสิทธิที่ให้ไว้แก่ราษฎรในการที่จะก่อตั้ง ชีวิตในทางการเมืองของรัฐ เป็นต้น

ประเภทที่สาม คือ สิทธิเรียกร้องให้รัฐดำเนินการ (Status postivus) หมายถึง กลุ่มของสิทธิที่ใช้สิทธิปัจเจกบุคคลมีอาจจะบรรลุความมุ่งหมายได้หากปราศจากการเข้ามาดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งจากฝ่ายรัฐ สิทธิประเภทนี้แสดงออกมาในรูปของสิทธิประเภท “สิทธิเรียกร้อง” สิทธิ เรียกร้องให้กระทำการ สิทธิในการดำเนินคดี

(ข) สิทธิตามกฎหมายเอกชน คือ สิทธิของความเป็นเจ้าของความมีอำนาจหรือความสามารถเหนือวัตถุแห่งสิทธิ เช่น สิทธิความเป็นเจ้าของทรัพย์สิน เป็นต้น

๒.๑.๔ สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ

แต่เดิมแนวความคิดในเรื่องสิทธิและเสรีภาพเป็นแนวความคิดทางการเมืองซึ่งหมายถึงรัฐมีหน้าที่ที่จะต้องงดเว้นการกระทำ โดยไม่เข้าแทรกแซงในสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล ได้แก่ สิทธิในชีวิต สิทธิที่จะไม่ต้องถูกทรมานหรือถูกกระทำที่โหดร้าย สิทธิที่จะมีเสรีภาพและความมั่นคงปลอดภัยในร่างกาย สิทธิที่จะไม่ถูกจับ คุมขัง และลงโทษ สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยเที่ยงธรรม สิทธิที่จะลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผู้แทนไปใช้อำนาจอธิปไตย เป็นต้น

^๙ บรรเจิด สิงคะเนติ, *หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๐*, (หน้า ๒๐), กรุงเทพฯ : วิญญูชน, ๒๕๔๓,

ต่อมาแนวคิดดังกล่าวมิได้หมายถึงแต่เฉพาะ แนวความคิดทางการเมืองที่รัฐต้องงดเว้น การกระทำเท่านั้น แต่รัฐยังมีหน้าที่ที่จะต้องทำการ อีกด้วย กล่าวคือ ประชาชนมีสิทธิเรียกร้อง ให้รัฐจัดให้มีหลักประกันแก่ประชาชนเพื่อที่ประชาชน จะได้มีสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตอย่างน้อย ตามมาตรฐานขั้นต่ำสุด สิทธิดังกล่าวเรียกว่า สิทธิทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งตามแนวความคิดใหม่นี้ ทำให้ประชาชนมีสิทธิ เรียกร้องต่อรัฐให้ดำเนินมาตรการต่าง ๆ อันทำให้ประชาชนอยู่ดีกินดี ดังนั้น รัฐจึงมีหน้าที่ต้อง กระทำหรือมีพันธะในการที่จะต้องส่งเสริมฐานะทางเศรษฐกิจและทางสังคม เพื่อให้ประชาชน ดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยความสะดวกสบาย^{๑๐}

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ ได้นำเรื่อง การคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนมาบัญญัติไว้เป็นครั้งแรกว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือ ศาสนาหรือลัทธิใด ๆ และมีเสรีภาพในการปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน เมื่อไม่เป็น ปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมืองและไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมของประชาชน ” และ “ภายในบังคับแห่งกฎหมาย บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในร่างกาย เคหสถาน ทรัพย์สิน การพูด การเขียน การโฆษณา การศึกษาอบรม การประชุมโดยเปิดเผย การตั้งสมาคม การอาชีพ” แม้ว่าจะวางหลักไว้อย่างกว้าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติ แต่ในเมื่อไม่มีกฎหมายมารองรับในบางเรื่อง จึงมีการละเมิดจนเกิดผลเสียต่อการปกครองบ้านเมือง เช่น การตั้งสมาคม คณะราษฎร ที่มีกิจกรรม ในทางการเมืองประหนึ่งเป็นพรรคการเมืองที่มุ่งเน้นส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง จนกระทั่งนำไปสู่ ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างคณะราษฎรกับขุนนางชั้นสูง เป็นต้น

นับแต่นั้นมา ในการจัดทำรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับ ผู้ที่เกี่ยวข้องจะคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนเป็นประการสำคัญเสมอ เพราะมองว่าสิทธิและเสรีภาพเป็นเกียรติยศ และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ และประเทศที่ปกครองในระบบประชาธิปไตย หากละเลย หรือไม่ คุ้มครองเรื่องเหล่านี้ย่อมส่งผลกระทบต่อเกียรติภูมิของประเทศชาติอีกด้วย

๒.๑.๕ การรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

การรับรองสิทธิและเสรีภาพมีพื้นฐานความคิดจากกฎหมายว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพ (Bill of Rights) โดยมุ่งหมายเพื่อการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพอันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานไม่ให้ผู้ใช้อำนาจรัฐ ละเมิดต่อสิทธิ แต่สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ไม่ใช่สิทธิเด็ดขาด หากสิทธินั้นขัดต่อ ผลประโยชน์มหาชนหรือความปลอดภัยสาธารณะอันเกี่ยวด้วยความสงบเรียบร้อย การดำรงชีพ พละนาถัย สิ่งแวดล้อม อันมีผลเป็นการกระทบต่อประโยชน์ส่วนรวมหรือเป็นภัยสาธารณะ สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองอาจถูกจำกัดได้

^{๑๐} กฎหมายรัฐธรรมนูญและสถาบันการเมือง. (หน้า. ๑๕๙). เล่มเดิม.

๒.๑.๖ ผลของการรับรองสิทธิและเสรีภาพ

เมื่อบุคคลในรัฐมีสิทธิและเสรีภาพอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว รัฐย่อมมีหน้าที่เอื้ออำนวยให้ บุคคลในรัฐได้รับประโยชน์สมดังสิทธินั้น หน้าที่ของรัฐอาจแบ่งได้เป็น ๒ ประการ คือ

(๑) หน้าที่กระทำการ

เมื่อบุคคลในรัฐมีสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่ง สิทธินั้นจะสมประโยชน์ได้ก็แต่ด้วยการกระทำการของรัฐ (State's action) บุคคลย่อมสามารถบังคับให้รัฐกระทำ การเพื่อให้สิทธิของตนสมประโยชน์ได้ เช่น สิทธิในความเท่าเทียมกัน ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ทำให้รัฐมีหน้าที่แก้ไขกฎหมายที่ขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ เป็นต้น

(๒) หน้าที่งดเว้นกระทำการ

สำหรับสิทธิและเสรีภาพบางประการ เมื่อบุคคลในรัฐใดมีสิทธิและเสรีภาพในการกระทำการใด บุคคลในรัฐนั้นย่อมกระทำการนั้นได้โดยอิสระ ปราศจากการแทรกแซงของรัฐ โดยรัฐเป็นฝ่ายต้องงดเว้นกระทำการ (State's inaction) เช่น เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เสรีภาพในการนับถือศาสนา เป็นต้น

๒.๒ แนวคิดและหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน

๒.๒.๑ ความหมาย

การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการที่ความกังวล ความต้องการ และคุณค่าของประชาชน ได้รับการบูรณาการในกระบวนการตัดสินใจของภาครัฐผ่านกระบวนการสื่อสารแบบสองทาง โดยมีเป้าหมายโดยรวมเพื่อที่จะทำให้เกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้นและได้รับการสนับสนุนจากประชาชน^{๑๑} ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนมีประสิทธิภาพได้แก่ การได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างเพียงพอเพื่อให้ประชาชนมีข้อมูลทางเลือกและผลกระทบต่าง ๆ เพื่อประกอบการตัดสินใจได้ อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความหมายครอบคลุมมากกว่าการเป็นเพียงกระบวนการให้ความรู้ ข้อมูล ข่าวสารต่าง ๆ ต่อสาธารณชนเพียงด้านเดียว ซึ่งเป็นการสื่อสารแบบทางเดียว (One way Communication) เท่านั้น และประเด็นสำคัญคือ เป้าหมายของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน คือการให้ข้อมูลข่าวสารที่ครอบคลุมต่อสาธารณชน และการเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้มีส่วนได้เสียจากนโยบาย กิจกรรมและโครงการ

^{๑๑} จุฑารัตน์ ชมพันธุ์, *การวิเคราะห์หลัก “การมีส่วนร่วมของประชาชน” ในบริบทประเทศไทย*, (หน้า.๑๒๖), วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑ มกราคม – มิถุนายน, ๒๕๕๕

พัฒนา สามารถแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา และนำไปสู่กระบวนการสร้างฉันทามติ (Consensus Building) เพื่อหาทางออกที่ดีที่สุดและได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย

๒.๒.๒ รูปแบบ

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐราชการนั้น ๆ ทั้งนี้ International Association for Public Participation ได้แบ่งรูปแบบของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น ๕ รูปแบบ^{๑๒} ดังนี้

รูปแบบที่ ๑ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ถือเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำที่สุด แต่เป็นระดับที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นก้าวแรกของการที่ภาครัฐราชการจะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ วิธีการให้ข้อมูลสามารถใช้ช่องทางต่าง ๆ เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อต่าง ๆ การจัดนิทรรศการ จัดหมายข่าว การจัดงานแถลงข่าว การตีพิมพ์ และ การให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น การมีส่วนร่วมในรูปแบบนี้ประชาชนผู้มีส่วนได้เสียและบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องได้รับการแจ้งให้ทราบถึงรายละเอียดของโครงการที่จะดำเนินการรวมทั้งผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ทั้งนี้ การได้รับแจ้งข่าวสารดังกล่าวจะต้องเป็นการแจ้งก่อนที่จะมีการตัดสินใจดำเนินโครงการ

รูปแบบที่ ๒ การปรึกษาหารือ เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมที่มีการจัดหารือระหว่างผู้ดำเนินการโครงการกับประชาชนที่เกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบ เพื่อที่จะรับฟังความคิดเห็นและตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติมหรือประกอบการจัดทำรายงานการศึกษา นอกจากนี้การปรึกษาหารือยังเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการกระจายข้อมูลข่าวสารไปยังประชาชนทั่วไปและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดความเข้าใจในโครงการหรือกิจกรรมมากขึ้น และเพื่อให้มีการให้ข้อเสนอแนะเพื่อประกอบการตัดสินใจในการตัดสินใจ

รูปแบบที่ ๓ การรับฟังความคิดเห็น เป็นกระบวนการที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข้อเท็จจริงและความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การรับฟังความคิดเห็น การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะ การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

^{๑๒} สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมกับสถาบันวิจัย สภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กองวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม, *โครงการศึกษาพัฒนาการดำเนินงานการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม*, (หน้า. ๒-๖-๒-๗), ๒๕๔๔

อนึ่ง การรับฟังความคิดเห็นยังแยกออกได้เป็นอีกหลายรูปแบบ ได้แก่ การประชุมรับฟังความคิดเห็นในระดับชุมชน การประชุมรับฟังในลักษณะนี้จะต้องจัดขึ้นในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการ โดยเจ้าของโครงการหรือกิจกรรมจะต้องส่งตัวแทนเข้าร่วมเพื่ออธิบายให้ที่ประชุมทราบถึงลักษณะโครงการและผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นและตอบข้อซักถาม การประชุมในระดับนี้อาจจะจัดในระดับที่กว้างขึ้นได้เพื่อรวมหลาย ๆ ชุมชนในคราวเดียวกันในกรณีที่มีหลายชุมชนได้รับผลกระทบ

การประชุมรับฟังความคิดเห็นในเชิงวิชาการที่มีข้อโต้แย้งจำเป็นจะต้องมีการจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นในเชิงวิชาการ โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาจากภายนอกมาช่วยอธิบายซักถามและให้ความเห็นต่อโครงการ การประชุมอาจจะจัดในที่สาธารณะทั่วไป ผลการประชุมจะต้องนำเสนอต่อสาธารณะและผู้ร่วมประชุมต้องได้รับทราบผลดังกล่าวด้วย

การประชาพิจารณ์ เป็นการประชุมรับฟังที่มีขั้นตอนการดำเนินการที่ชัดเจนมากขึ้น เป็นเวทีในการเสนอข้อมูลอย่างเปิดเผยไม่มีการปิดบังทั้งฝ่ายเจ้าของโครงการและฝ่ายผู้มีส่วนได้เสียจากโครงการ การประชุมและคณะจัดการประชุมจะต้องมีองค์ประกอบของผู้เข้าร่วมที่เป็นที่ยอมรับ มีหลักเกณฑ์และประเด็นในการพิจารณาที่ชัดเจนและแจ้งให้ทุกฝ่ายทราบทั่วกัน ซึ่งอาจมาจากการร่วมกันกำหนดขึ้น ทั้งนี้ รูปแบบการประชุมไม่ควรจะเป็นทางการมากนัก และไม่เกี่ยวข้องกับนัยของกฎหมายที่จะต้องมีลักษณะเหมือนการตัดสินในทางกฎหมาย

รูปแบบที่ ๔ การร่วมในการตัดสินใจ เป็นการเสริมอำนาจให้แก่ประชาชนและเป็นขั้นที่ให้บทบาทแก่ประชาชนในระดับสูงที่สุด การร่วมในการตัดสินใจถือเป็นเป้าหมายสูงสุดของการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งในทางปฏิบัติที่จะให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจต่อประเด็นปัญหานั้น ๆ ไม่สามารถดำเนินการให้เกิดขึ้นได้ง่าย อาจดำเนินการให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบ เลือกตัวแทนของตนเข้าไปนั่งในคณะกรรมการใดคณะหนึ่งที่มีอำนาจตัดสินใจ รวมทั้งได้รับเลือกในฐานะที่เป็น ตัวแทนขององค์กรที่ทำหน้าที่เป็นผู้แทนประชาชนในพื้นที่ ซึ่งประชาชนจะมีบทบาทชี้้นำการตัดสินใจได้เพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของคณะกรรมการพิเศษนั้น ๆ ว่าจะมีการวางน้ำหนักของประชาชนไว้เพียงใด

รูปแบบที่ ๕ การใช้กลไกทางกฎหมาย รูปแบบนี้ไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยตรงในเชิงของการป้องกันแก้ไข แต่เป็นลักษณะของการเรียกร้องและป้องกันสิทธิของตนเอง อันเนื่องมาจากการไม่ได้รับความเป็นธรรมและเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ที่ตนเองคิดว่าควรจะได้รับ

๒.๒.๓ เงื่อนไข

เงื่อนไขพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชน มี ๓ ประการ คือ

(๑) ต้องมีอิสรภาพ หมายถึง ประชาชนมีอิสระที่จะเข้าร่วมหรือไม่ก็ได้ การเข้าร่วมต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ การถูกบังคับให้ร่วมไม่ว่าจะในรูปแบบใดไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วม

(๒) ต้องมีความเสมอภาค ประชาชนที่เข้าร่วมในกิจกรรมใดจะต้องมีสิทธิเท่าเทียมกับผู้เข้าร่วมคนอื่น ๆ

(๓) ต้องมีความสามารถ ประชาชนหรือกลุ่มเป้าหมายจะต้องมีความสามารถพอที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ หมายความว่า ในบางกิจกรรมแม้จะกำหนดว่าผู้เข้าร่วมมีเสรีภาพและเสมอภาค แต่กิจกรรมที่กำหนดไว้มีความซับซ้อนเกินความสามารถของกลุ่มเป้าหมายการมีส่วนร่วมย่อมเกิดขึ้นไม่ได้

๒.๒.๔ ความสำคัญ

ความสำคัญของการมีส่วนร่วมเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่ามีบทบาทสำคัญต่อกระบวนการพัฒนาประเทศ กล่าวคือ การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่สังคมเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในฐานะที่เป็นผู้มีส่วนได้เสียได้เข้ามามีส่วนในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การวิเคราะห์ปัญหา การแสดงความคิดเห็น การดำเนินการ การประสานความร่วมมือ การติดตามตรวจสอบผลกระทบของการดำเนินการ ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการดำเนินการในเรื่องหนึ่งเรื่องใด อันเป็นการแก้ไขปัญหาของชุมชนหรือท้องถิ่นของตนเพื่อให้บรรลุตามความต้องการที่แท้จริงของประชาชน และสอดคล้องกับนโยบายรัฐเพื่อให้เกิดการป้องกัน แก้ไข และจัดการได้อย่างถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ

การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญในการสร้างประชาธิปไตยอย่างยั่งยืนและส่งเสริมธรรมาภิบาล ตลอดจนการบริหารงาน หากการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้นเพียงใดจะช่วยให้มีการตรวจสอบการทำงานของผู้บริหารและทำให้ผู้บริหารมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นการป้องกันนักการเมืองจากการกำหนดนโยบายที่ไม่เหมาะสมกับสังคมนั้น ๆ นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนยังเป็นการสร้างความมั่นใจว่าเสียงของประชาชนจะมีคนรับฟัง และความต้องการหรือความปรารถนาของประชาชนก็จะได้รับการตอบสนอง

๒.๒.๕ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๑) สิทธิในสิ่งแวดล้อม

คำจำกัดความ “สิ่งแวดล้อม” หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่มีลักษณะทางกายภาพและชีวภาพที่อยู่รอบตัวมนุษย์ ซึ่งเกิดขึ้นโดยธรรมชาติและสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น แต่ถ้าเป็นความหมายตามกฎหมาย เช่น กฎหมายคุ้มครองสิ่งแวดล้อมของประเทศแคนาดา ค.ศ. ๑๙๘๘ ได้ให้ความหมายของคำจำกัดความ “สิ่งแวดล้อม” หมายถึง ส่วนประกอบของโลกและหมายความรวมถึง

(๑) อากาศ พื้นดิน และน้ำ

(๒) บรรยากาศทุกชั้น

(๓) อินทรีย์และอนินทรีย์สารและสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย และ

(๔) ระบบทางธรรมชาติที่รวมส่วนประกอบในข้อ (๑) – (๓)

กฎหมายคุณภาพสิ่งแวดล้อมของมาเลเซียได้ให้ความหมายของคำจำกัดความ “สิ่งแวดล้อม” หมายถึง ปัจจัยทางกายภาพของสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวมนุษย์ ประกอบไปด้วย ดิน น้ำ อากาศ เสียง กลิ่น รส และปัจจัยทางภาพของความสวยงาม^{๑๓} ส่วนพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้ให้ความหมายของคำจำกัดความ “สิ่งแวดล้อม” หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่มีลักษณะทางกายภาพและชีวภาพที่อยู่รอบตัวมนุษย์และเกิดขึ้นโดยธรรมชาติและสิ่งที่มนุษย์ได้ทำขึ้น

แนวคิดเรื่อง “สิทธิในสิ่งแวดล้อม” ได้เกิดขึ้นมาพร้อมกับพัฒนาการด้านสิทธิมนุษยชน ซึ่งมีวิวัฒนาการเมื่อไม่นานมานี้ อันเป็นผลมาจากความวิตกกังวลของมนุษยชาติต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพสิ่งแวดล้อมที่อาจจะต้องสูญเสียไปเนื่องจากการกระทำของมนุษย์ประกอบกับการที่โลกได้รับผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องซึ่งได้สร้างความเสียหายแก่มนุษย์และสิ่งแวดล้อมอย่างมหาศาล จึงเป็นที่มาของแนวความคิด “สิ่งแวดล้อมถือว่าเป็นสมบัติร่วมกันของมนุษยชาติ” (Common Heritage Mankind) และถือเป็นหน้าที่ของมนุษย์ทุกคนที่จะต้องอนุรักษ์และรักษาสิ่งแวดล้อมนี้ให้ดำรงอยู่กับมนุษย์ตลอดไป ทั้งนี้ เพื่อที่มนุษย์จะได้ใช้ประโยชน์ในทรัพยากรอย่างยั่งยืน และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีและเหมาะสม ทั้งในปัจจุบันและอนาคต^{๑๔} ดังนั้น สิทธิในสิ่งแวดล้อม หมายถึง สิทธิที่จะอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีสะอาดปราศจากมลพิษ และมีทรัพยากรธรรมชาติและมีความหลากหลายทางชีวภาพให้สามารถใช้ประโยชน์อย่างเพียงพอแก่ความจำเป็นขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต สิทธิในสิ่งแวดล้อมเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่พึงได้รับการคุ้มครองจากรัฐ การเรียกร้องของประชาชนที่จะให้มีสิทธิในสิ่งแวดล้อมก็เพื่อที่จะไม่ให้รัฐใช้อำนาจและหน้าที่อย่างไร้ขีดจำกัด จนเป็นเหตุให้เกิดการทำลายหรือสร้างความเสื่อมแก่สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติขึ้นและส่งผลกระทบต่อประชาชน รัฐมีหน้าที่ที่จะใช้อำนาจทางปกครองที่จะสร้างหลักประกันขั้นต่ำสุดที่จะคุ้มครองให้ประชาชนได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีซึ่งสิทธิในสิ่งแวดล้อมนี้จะต้องได้รับการยืนยันด้วยการรับรองไว้ในกฎหมาย^{๑๕}

^{๑๓} ยูทศศักดิ์ ตือราม, *การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยการใช้สิทธิฟ้องคดีสิ่งแวดล้อม*, (หน้า ๒๙ - ๓๐), วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ, ๒๕๕๑

^{๑๔} อาชว สมุทธานนท์และอุดมศักดิ์ สนธิพงษ์, *รัฐธรรมนูญกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม*, (หน้า.๑), บทบัณฑิตย, มหาวิทยาลัยรังสิต, ๒๕๕๖

^{๑๕} สุนีย์ มัลลิกะมาลย์, *รัฐธรรมนูญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม*, (หน้า ๖๒), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ, ๒๕๕๕,;

สิทธิในสิ่งแวดล้อมมีหลักเกณฑ์สำคัญว่า สิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์และบุคคลแต่ละคนเป็นผู้ทรงสิทธิที่จะสงวน รักษา และควบคุมคุณภาพของสิ่งแวดล้อมเพื่อความสุขสบายของตนเอง เมื่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมถูกคุกคามเนื่องจากมลพิษหรือการทำลายทรัพยากรธรรมชาติก็สามารถบังคับการตามวัตถุประสงค์ได้โดยไม่ต้องคำนึงว่าได้ เกิดความเสียหายหรือภัยอันตรายขึ้นกับชีวิต ทรัพย์สิน และสุขภาพอนามัยของผู้นั้นมากน้อยเพียงใด หรือไม่^{๑๖}

แม้จะยอมรับกันว่ารัฐมีหน้าที่สงวนรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ประชาชนสามารถมีชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี แต่ก็ไม่ชัดเจนว่าสิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดีนั้นหมายถึง สิ่งแวดล้อมที่มีคุณภาพ ระดับใด และสามารถแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศตามระดับของการพัฒนาได้หรือไม่ นักวิชาการบางท่านมีความเห็นว่า สิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดีมีได้หมายถึงสิ่งแวดล้อมที่สะอาดบริสุทธิ์ แต่หมายถึงสิ่งแวดล้อมที่มีมาตรฐานไม่ต่ำกว่าขั้นต่ำที่จะเอื้ออำนวยให้สามารถดำรงชีวิตอย่างมีสุขภาพดีได้ ความสำคัญของสิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดีจึงอยู่ที่การมีสิทธิในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากกว่าการเรียกร้องให้รัฐต้องคุ้มครองสิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดีโดยตรง^{๑๗}

๒) แนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ปัจจุบันส่วนใหญ่เกิดจากแรงผลักดันของกลุ่มองค์การพัฒนาเอกชน (Non-Governmental Organization : NGO) ด้านสิ่งแวดล้อมภายในประเทศซึ่งจากการที่องค์การพัฒนา เอกชนเป็นองค์การที่เกิดจากประชาชนจึงมีบทบาทหน้าที่หลักในการให้ความรู้และความช่วยเหลือ เพื่อปกป้องคุ้มครองประโยชน์ของประชาชน เช่น การเรียกร้องสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองหรือเยียวยาจากรัฐ และเป็นตัวแทนของประชาชนในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐที่จะเกิดขึ้นแล้วส่งผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมนั้น ทำให้สิทธิการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการ การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น รวมถึงวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์โครงการหรือกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นสิ่งที่จำเป็นและเป็นวิธีการที่

^{๑๖} สุณีย์ มัลลิกะมาลย์ และคณะ, รายงานวิจัยเรื่อง การศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งกองทุนทดแทนความเสียหายต่อสุขภาพจากมลพิษ, (หน้า ๙๑), คณะนิติศาสตร์ร่วมกับสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทุนอุดหนุนการวิจัยจากมูลนิธิญี่ปุ่น (Japan Foundation), ๒๕๓๑

^{๑๗} กอบกุล ราชะนาคร, พัฒนาการของหลักกฎหมายสิ่งแวดล้อมและสิทธิชุมชน, (หน้า. ๓๐ - ๓๑), เวทีสิ่งแวดล้อม เอกสารวิชาการหมายเลข ๒๕, ๒๕๕๕

จะทำให้เจ้าของโครงการรวมทั้งหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเพิ่มความระมัดระวังและรอบคอบในการดำเนินการเพื่อมิให้เกิดผลกระทบที่รุนแรงต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม

๓) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถือเป็นสิทธิอย่างหนึ่งที่มีการยอมรับกันโดยทั่วไป สำหรับปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจะสามารถป้องกันหรือแก้ไขได้โดยอาศัยความร่วมมือของประชาชนเป็นฝ่ายดูแลจับจ้อง และติดตาม เนื่องจากประชาชนเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดกับสิ่งแวดล้อมและเป็นผู้ที่จะได้รับผลกระทบจากสิ่งแวดล้อมมากที่สุด ฉะนั้น การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นหน้าที่โดยตรงของรัฐที่จะสร้างกลไกเอื้ออำนวยและให้สิทธินี้แก่ประชาชนในรัฐของตน การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมจะต้องเริ่มจากรัฐจัดเตรียมข้อมูลข่าวสารด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อพร้อมที่จะให้ประชาชนได้เข้าถึงเพื่อจะได้ใช้เป็นข้อมูลในการมีส่วนร่วมรับรู้ร่วมแสดงความคิดเห็น และร่วมตัดสินใจ และบางครั้งร่วมในกระบวนการดำเนินการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในกิจกรรมหรือโครงการที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมด้วย^{๑๘}

การพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น แต่เดิมนั้นเป็นอำนาจหน้าที่โดยตรงของรัฐเท่านั้น แต่เมื่อมีความขัดแย้งระหว่างองค์กรของรัฐกับประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ หรือการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้นย่อมชี้ชัดถึงปัญหาความสำคัญ และความจำเป็นที่จะต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยตรงในการพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อสงวนไว้ซึ่งสิทธิในสิ่งแวดล้อมที่จะดำรงชีวิตอยู่ในคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีอันเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของประชาชนที่รัฐควรรับรองและคุ้มครองด้วย โดยให้สิทธิแก่ประชาชนที่จะมีโอกาสได้เข้าร่วมในโครงการหรือกิจกรรมที่รัฐหรือเอกชนเป็นเจ้าของโครงการหรือผู้รับผิดชอบโครงการโดยมีกฎหมายให้การรับรองสิทธินี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นบทบาทที่ถาวรมิใช่เพียงชั่วคราว^{๑๙}

^{๑๘} รัฐธรรมนูญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (หน้า. ๔๐). เล่มเดิม.

^{๑๙} ศุภกร ฮั่นตระกูล, ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย, (หน้า. ๑๖-๒๗), วิทยานพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต กรุงเทพฯ, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๗

๒.๓ แนวคิดและทฤษฎีภารกิจของรัฐหรือการบริการสาธารณะ

การจัดทำบริการสาธารณะ (Public Service) นับได้ว่าเป็นภารกิจที่สำคัญของรัฐสมัยใหม่ที่ต้องจัดทำให้กับประชาชนภายในรัฐนั้น โดยภารกิจของรัฐซึ่งดำเนินการเพื่อประโยชน์สาธารณะนั้นแยกออกได้เป็น ๒ ลักษณะ คือ ภารกิจของรัฐด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง และภารกิจของรัฐด้านการจัดทำบริการสาธารณะเพื่อสนองตอบความต้องการของประชาชน

๒.๓.๑ ความหมาย

ภารกิจของรัฐหรือการบริการสาธารณะได้มีนักวิชาการให้คำจำกัดความไว้ ดังนี้

ศาสตราจารย์ Rene Chapus นักวิชาการฝรั่งเศส กล่าวว่า กิจกรรมใดจะเป็นบริการสาธารณะได้ก็ต่อเมื่อนิติบุคคลมหาชนเป็นผู้ดำเนินการหรือดูแลกิจกรรมนั้นเพื่อสาธารณะประโยชน์^{๒๐}

ศาสตราจารย์ ออริเยร์ นักกฎหมายมหาชนชาวฝรั่งเศสได้ให้คำจำกัดความในรูปของบริการสาธารณะไว้ว่าเป็นบริการทางเทคนิค (Le service technique) เพื่อสาธารณะเป็นบริการที่สม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อสนองความต้องการของส่วนรวมโดยองค์กรของรัฐที่มีได้มุ่งหากำไร^{๒๑}

ศาสตราจารย์ ฌ็อง ริเวโร อธิบายว่า นอกจากกิจกรรมตำรวจทางปกครองแล้ว องค์กรของรัฐฝ่ายบริหารยังมีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำกิจกรรมที่เรียกว่า “บริการสาธารณะ” (Service Public) คือ การตอบสนองความต้องการของสังคมและปัจเจกชนที่เป็นสมาชิกของสังคมในอันที่จะได้รับบริการจากรัฐในเรื่องที่เอกชนหรือวิสาหกิจเอกชนไม่อาจตอบสนองได้ ไม่ว่าจะเป็นการจัดให้มีบริการสาธารณะในด้านให้ความคุ้มครองปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินการจัดให้มีสิ่งสาธารณูปโภคต่าง ๆ

ศาสตราจารย์ ประยูร กาญจนดุล ให้ความหมายว่า บริการสาธารณะ (Public Service) หมายความว่า กิจกรรมที่อยู่ในความอำนาจการหรืออยู่ในความควบคุมของฝ่ายปกครองที่จัดทำขึ้นเพื่อสนองความต้องการส่วนรวมของประชาชน^{๒๒}

^{๒๐} นันทวัฒน์ บรมานันท์, *หลักกฎหมายปกครองเกี่ยวกับบริการสาธารณะ*, (หน้า. ๒๙), วิญญูชน, พิมพ์ครั้งที่ ๓, กรุงเทพฯ, ๒๕๔๗

^{๒๑} รังสิกร อุปพงษ์, *ทฤษฎีบริการสาธารณะในประเทศไทย*, (หน้า ๕๕), วารสารนิติศาสตร์ ๑๘ กันยายน ๒๕๓๑..

^{๒๒} ชาญชัย แสงศักดิ์, *คำอธิบายกฎหมายปกครอง*, (หน้า ๖๓), วิญญูชน, พิมพ์ครั้งที่ ๙, กรุงเทพฯ, ๒๕๔๗

^{๒๓} ประยูร กาญจนดุล, จาก *คำบรรยายกฎหมายปกครอง*, (หน้า ๑๐๘), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พิมพ์ครั้งที่ ๕, กรุงเทพฯ, ๒๕๔๙

รองศาสตราจารย์ มานิตย์ จุมปา ให้ความหมายว่า บริการสาธารณะ หมายถึง กิจกรรมที่ฝ่ายปกครองกระทำเพื่อประโยชน์สาธารณะอื่นเป็นการสนองความต้องการของประชาชน เช่น การคมนาคมขนส่งการศึกษา การสาธารณสุข^{๒๔}

ศาสตราจารย์ นันทวัฒน์ บรมานันท์ ให้ความหมายว่า บริการสาธารณะนั้นจะต้องประกอบด้วยเงื่อนไขสองประการ คือ

๑) บริการสาธารณะเป็นกิจการที่อยู่ในความอำนาจหรือความควบคุมของฝ่ายปกครอง ลักษณะที่สำคัญที่สุดของบริการสาธารณะ คือ ต้องเป็นกิจการที่รัฐจัดทำขึ้นเพื่อสนองความต้องการส่วนรวมของประชาชนนั่นก็คือ เป็นกิจการที่อยู่ในความอำนาจของรัฐ แต่เนื่องจากปัจจุบันภารกิจของรัฐมีมากขึ้น กิจกรรมบางอย่างต้องใช้เทคโนโลยีในการจัดทำสิ่งใช้เงินลงทุนหรือบุคลากรจำนวนมากมาจัดทำซึ่งรัฐก็ไม่มีความพร้อมที่จะทำ ดังนั้น จึงเกิดการมอบบริการสาธารณะอื่นอยู่ในอำนาจหน้าที่ของรัฐให้บุคคลอื่นซึ่งอาจเป็นหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนเป็นผู้ดำเนินการ ซึ่งเมื่อรัฐมอบหน้าที่ในการจัดทำบริการสาธารณะให้บุคคลอื่นทำแล้ว บทบาทของรัฐในฐานะผู้จัดทำหรือผู้อำนาจก็จะเปลี่ยนไปเป็นผู้ควบคุม โดยรัฐจะเข้าไปควบคุมมาตรฐานของบริการสาธารณะ ควบคุมความปลอดภัยรวมทั้งควบคุมอัตราค่าบริการ ทั้งนี้ เพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์ตอบแทนมากที่สุดและเดือดร้อนน้อยที่สุด

๒) บริการสาธารณะจะต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อสาธารณประโยชน์ ความต้องการส่วนรวมของประชาชนอาจแบ่งได้เป็น ๒ ประเภท คือ ความต้องการที่จะมีชีวิตอยู่อย่างสุขสบาย และความต้องการที่จะใช้ชีวิตอยู่ในสังคมอย่างปลอดภัย ดังนั้น บริการสาธารณะที่รัฐจัดทำจึงต้องมีลักษณะที่สนองความต้องการของประชาชนทั้งสองประการดังกล่าวข้างต้น กิจการใดที่รัฐเห็นว่ามีจำเป็นต่อการอยู่อย่างปลอดภัยหรือการอยู่อย่างสบายของประชาชน รัฐก็ต้องเข้าไปจัดทำกิจการนั้น นอกจากนี้ ในการจัดทำบริการสาธารณะของรัฐ รัฐไม่สามารถจัดทำบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของบุคคลหนึ่งบุคคลใดหรือกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดได้ รัฐจะต้องจัดทำบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนทุกคนอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน^{๒๕}

^{๒๔} มานิตย์ จุมปา, *คู่มือศึกษาวิชากฎหมายปกครอง*, (หน้า. ๗๗ - ๗๘), วิทยุชน, กรุงเทพฯ, ๒๕๔๖

^{๒๕} *หลักกฎหมายปกครองเกี่ยวกับบริการสาธารณะ*. (หน้า. ๑๔๒ - ๑๔๓). เล่มเดิม.

จากคำจำกัดความภารกิจของรัฐหรือบริการสาธารณะ สามารถแยกองค์ประกอบได้ ๒ ประการ คือ^{๒๖}

ประการที่หนึ่ง บริการสาธารณะเป็นกิจการที่จัดทำโดยฝ่ายปกครองหรือมอบให้บุคคลอื่นเป็นผู้จัดทำ

ประการที่สอง บริการสาธารณะจะต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อสาธารณประโยชน์ คือ เพื่อให้ส่วนร่วมมีชีวิตอยู่อย่างสุขสบายและใช้ชีวิตอยู่ในสังคมอย่างปลอดภัย บริการสาธารณะเป็นกิจการเกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะที่รัฐหรือองค์กรของรัฐเข้ารับภาระในการเข้าดำเนินการหรือควบคุมดูแล ดังนั้น การบริการสาธารณะจึงเป็นหัวใจสำคัญของกฎหมายมหาชน และเป็นกฎเกณฑ์ที่เข้ามากำกับฝ่ายปกครองให้ดำเนินการอยู่ภายในขอบเขตที่เหมาะสมเพื่อให้การบริการสาธารณะดำเนินไปด้วยดี

การบริการสาธารณะต้องมุ่งเพื่อการตอบสนองต่อความต้องการของส่วนรวม แต่กิจการที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะทุกประเภทไม่จำเป็นต้องเป็นบริการสาธารณะเสมอไป ความต้องการของส่วนรวมเหล่านี้จะอยู่ในสถานะเป็นบริการสาธารณะก็ต่อเมื่อเป็นกิจการที่ปัจเจกชนไม่อาจจะตอบสนองได้ดีพอ และการปล่อยให้ดำเนินการเป็นไปตามหลักการแข่งขันเสรีหรือหลักอุปสงค์อุปทานของลัทธิทุนนิยมจะทำให้คนส่วนใหญ่ต้องเดือดร้อน จึงจำเป็นที่รัฐจะต้องแทรกแซงเข้าจัดการหรือเข้าควบคุมเพื่อมิให้ประโยชน์สาธารณะเสียหาย

๒.๓.๒ ประเภท

ภารกิจของรัฐสมัยใหม่มีเป็นภารกิจที่รัฐทุกรัฐจำเป็นต้องกระทำเพื่อการดำรงอยู่ของรัฐ ภารกิจนี้ จึงเป็นภารกิจที่เน้นสาระสำคัญต้องกระทำเพื่อการดำรงอยู่ของรัฐที่เรียกว่า “ภารกิจพื้นฐาน” และภารกิจที่รัฐอาจจะทำได้ไม่ทำก็ได้ที่เรียกว่า “ภารกิจลำดับรอง”

(๑) ภารกิจพื้นฐานของรัฐ (Primary Function) หมายถึง ภารกิจที่จะทำให้รัฐดำรงอยู่ได้ ไม่ถูกทำลายหรือสูญสลายไปที่เรียกว่า ความมั่นคงของรัฐหรือความปลอดภัยของประเทศ หากพิจารณาในแง่รัฐมีภารกิจ ๒ ด้าน คือ

ก. ภารกิจต่อภายนอก ได้แก่ กิจการทหารและกิจการต่างประเทศ สำหรับกิจการทหาร รัฐต้องจัดตั้งหน่วยงาน คือ กระทรวงกลาโหมและกองทัพขึ้นมารับผิดชอบเพื่อปฏิบัติภารกิจ ดังกล่าว ส่วนกิจการด้านต่างประเทศเป็นกิจการที่เกี่ยวข้องกับการดำรงอยู่ของรัฐ เพราะหากรัฐใดมีความสัมพันธ์ทางการทูตที่ดีกับนานาประเทศ รัฐนั้นก็จะมี ความมั่นคงและปลอดภัยเพราะไม่มีศัตรูมารุกราน

^{๒๖} ศุภกร ฮั่นตระกูล, ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย, (หน้า.๑๖-๒๗), วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, กรุงเทพฯ, ๒๕๕๗

ข. การกิจภายใน คือ การดำเนินการเพื่อทำให้เกิดความสงบเรียบร้อยและมีสันติสุขภายในชุมชนต่าง ๆ รัฐมีหน้าที่คุ้มครองสิทธิหรือประโยชน์อันพึงมีพึงได้ของประชาชนแต่ละคน ไม่ให้ถูกละเมิดโดยมีกฎหมายเป็นกลไกของรัฐในการทำหน้าที่ดังกล่าว รัฐต้องจัดตั้งหน่วยงานขึ้นมาเพื่อรักษากฎหมาย คุ้มครองชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินและเสรีภาพของประชาชน

(๒) การกิจลำดับรอง (Secondary Function) หมายถึง การกิจที่จะทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้นหรือได้มาตรฐานขั้นต่ำในฐานะเป็นมนุษย์ เป็นภารกิจด้านทำนุบำรุงชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนให้กินดีอยู่ดีจึงจัดเป็นงานด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของรัฐ

ภารกิจลำดับรองของรัฐ สามารถแบ่งแยกออกได้เป็น ๒ ประเภท^{๒๗} คือ

ก. การกิจทางด้านเศรษฐกิจ คือ การกิจด้านอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรม ได้แก่ การผลิตสินค้าอุปโภคบริโภคต่าง ๆ การค้าขาย งานบริการ การสื่อสารรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งรัฐดำเนินการเองหรือมอบให้เอกชนดำเนินการ

ข. การกิจทางด้านสังคม ได้แก่ การให้บริการสาธารณะทางสังคมหรือการจัดทำบริการสาธารณะเพื่อสนองความต้องการส่วนร่วมของประชาชน เช่น การรักษาพยาบาล การกีฬา การคมนาคม การศึกษา การส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การสังคมสงเคราะห์ แรงงานและสวัสดิการสังคม เป็นต้น ซึ่งรัฐอาจดำเนินการเองหรือให้เอกชนดำเนินการแทน เช่นเดียวกับภารกิจด้านเศรษฐกิจก็ได้

ภารกิจลำดับรองต่างจากภารกิจพื้นฐาน กล่าวคือ ภารกิจพื้นฐานเป็นภารกิจที่รัฐต้องดำเนินการเองโดยการจัดตั้งหน่วยงานที่เรียกว่า “ส่วนราชการ” เป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ เนื่องจากเป็นภารกิจสำคัญที่แสดงลักษณะความเป็นรัฐและภารกิจดังกล่าวต้องใช้อำนาจมหาชนของรัฐเข้าดำเนินการและบังคับการหรือนัยหนึ่งเป็น “ภารกิจทางปกครอง” องค์การเอกชนอื่น ๆ จะดำเนินการแทนมิได้

แต่ภารกิจลำดับรองเป็นภารกิจที่รัฐอาจมอบหมายหรือยอมให้องค์การของเอกชนหรือชุมชนอื่น ๆ ทำได้ ทั้งนี้ภารกิจลำดับรองเป็นกิจกรรมเพื่อปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นอันเป็นงานเพื่อพัฒนาทำให้ประชาชน “กินดีอยู่ดี มีความสุข” ด้วยเหตุนี้จึงไม่จำเป็นต้องใช้อำนาจมหาชนหรืออำนาจรัฐเข้าจัดการหรือดำเนินการเหมือนภารกิจพื้นฐาน

^{๒๗} ชาญชัย แสงวงศ์, *ข้อพิจารณาบางประการเกี่ยวกับนิติกรรมทางปกครอง*, (หน้า ๕๘), เอกสารสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา โครงการอบรมนิติกรหลักสูตรสัญญาทางปกครอง วันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๓๑.

ภารกิจลำดับรองนี้นิยมเรียกว่า “Positive Function of State” และถ้ารัฐใดเน้นปฏิบัติภารกิจลำดับรองเป็นพิเศษ รัฐนั้นจะมีลักษณะเป็นรัฐสวัสดิการ (Welfare State)^{๒๘}

๒.๓.๓ หลักเกณฑ์สำคัญในการจัดทำบริการสาธารณะ

กิจกรรมซึ่งจัดว่าเป็นบริการสาธารณะไม่ว่าจะเป็นบริการสาธารณะประเภทใด หรือเป็นบริการสาธารณะที่จัดทำโดยผู้ใด ย่อมจะต้องตกอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์หรือหลักเกณฑ์เดียวกัน ทั้งนี้ ในทางทฤษฎีไม่ปรากฏว่ามีหลักเกณฑ์ขั้นพื้นฐานสำหรับการจัดทำบริการสาธารณะทุกประเภท แต่อย่างไรก็ตาม มีหลักเกณฑ์บางประการที่พอจะถือได้ว่าเป็นหลักเกณฑ์ขั้นพื้นฐาน ระหว่างบริการสาธารณะแต่ละประเภท ซึ่งต่อมานักกฎหมายมหาชนเรียกว่า “กฎหมายของบริการสาธารณะ” ซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าวนำมาใช้กับบริการสาธารณะทุกประเภท ประกอบด้วยหลักการ ๓ ประการ คือ หลักความเสมอภาค หลักความต่อเนื่อง และหลักการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง^{๒๙}

๑) หลักความเสมอภาค (The Principle of Equal) เป็นหลักเกณฑ์สำคัญประการแรก ในการจัดทำบริการสาธารณะ ทั้งนี้เนื่องจากการที่รัฐเข้ามาจัดทำบริการสาธารณะนั้น รัฐมิได้มีจุดมุ่งหมายในการที่จะจัดทำขึ้นเพื่อประโยชน์ของผู้หนึ่งผู้ใดโดยเฉพาะแต่เป็นการจัดทำเพื่อประโยชน์ของประชาชนทุกคน กิจกรรมใดที่รัฐจัดทำเพื่อบุคคลใดโดยเฉพาะจะไม่มีลักษณะเป็น บริการสาธารณะ หลักว่าด้วยความเสมอภาคที่มีต่อการบริการสาธารณะนี้มาจากหลักความเสมอภาคทางกฎหมายซึ่งบัญญัติไว้ในคำประกาศสิทธิมนุษยชนและพลเมืองลงวันที่ ๒๖ สิงหาคม ค.ศ. ๑๗๘๙ และเป็นหลักการที่เป็นการรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานของสิทธิที่จะเสมอภาคกันทางกฎหมาย อันหมายถึงความเสมอภาคทางด้านสถานภาพของผู้ใช้บริการและความเสมอภาค ในระหว่าง คู่สัญญา^{๓๐}

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๗ ว่า “บุคคลย่อมเสมอภาคกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน” ดังนั้น บริการสาธารณะเป็นกิจการที่รัฐจัดทำขึ้นโดยอาศัยอำนาจทางกฎหมาย ประชาชนจึงต้องมีสิทธิและโอกาสได้รับประโยชน์จากบริการสาธารณะอย่างเท่าเทียมกัน รัฐจะจัดทำบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของบุคคลหนึ่งบุคคลใดโดยเฉพาะไม่ได้

๒) หลักความต่อเนื่อง (The Principle of Continuous) หลักว่าด้วยความต่อเนื่องของบริการสาธารณะเป็นผลที่เกิดขึ้นโดยตรงจากหลักที่ว่าด้วยความต่อเนื่องของรัฐ และถูกกล่าวถึงเป็น

^{๒๘} หลักกฎหมายมหาชนเบื้องต้น. (หน้า. ๑๓๖ - ๑๓๗). เล่มเดิม.

^{๒๙} หลักกฎหมายปกครองเกี่ยวกับบริการสาธารณะ. (หน้า. ๔๓ - ๔๔). เล่มเดิม.

^{๓๐} แหล่งเดิม. (หน้า. ๔๔ - ๔๕).

ครั้งแรกในคำวินิจฉัยศาลปกครองสูงสุดคดี Winkle ลงวันที่ ๗ สิงหาคม ค.ศ. ๑๙๐๙ โดยพนักงานผู้รับผิดชอบสำนวนชื่อ Tardieu ได้กล่าวไว้ว่า “ความต่อเนื่องเป็นหัวใจสำคัญของบริการสาธารณะ” หลังจากนั้นคำวินิจฉัยของศาลปกครองที่ตามมาต่างก็ให้ความสำคัญกับหลักว่าด้วยความต่อเนื่อง จนกระทั่งในปัจจุบันหลักว่าด้วยความต่อเนื่องของบริการสาธารณะจึงได้กลายมาเป็นหลักการขั้นพื้นฐานของบริการสาธารณะ

การจัดทำบริการสาธารณะเป็นกิจการที่จำเป็นสำหรับประชาชน ดังนั้น หากบริการสาธารณะหยุดชะงักไม่ว่าด้วยเหตุใดก็ตาม ประชาชนผู้ใช้บริการสาธารณะย่อมได้รับความเดือดร้อนหรือได้รับความเสียหายได้ ด้วยเหตุนี้บริการสาธารณะจึงต้องมีความต่อเนื่อง^{๓๑}

หลักว่าด้วยความต่อเนื่องดังกล่าวยังได้รับการยอมรับจากศาลรัฐธรรมนูญว่า ความต่อเนื่องของบริการสาธารณะมีลักษณะเป็นหลักตามรัฐธรรมนูญ คือ นิติบุคคลผู้มีหน้าที่จัดทำบริการสาธารณะจะต้องดำเนินการจัดทำบริการสาธารณะอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องตลอดเวลา หากมีกรณีที่เกิดการหยุดชะงักจะต้องมีการรับผิดชอบ และในกรณีเกิดการหยุดชะงักขององค์กรปกครองท้องถิ่น องค์กรมหาชน องค์กรอิสระที่ทำหน้าที่กำกับดูแลจะต้องเข้าดำเนินการเพื่อเป็นหลักประกันการต่อเนื่องของบริการสาธารณะ

หลักในเรื่องที่ว่าบริการสาธารณะต้องมีความสม่ำเสมอและต่อเนื่องนี้ ยังรวมไปถึงการที่เอกชนผู้ได้รับมอบอำนาจจากฝ่ายปกครองให้จัดทำบริการสาธารณะแทนด้วย ไม่ว่าจะเป็นเป็นการมอบอำนาจโดยผลของกฎหมายหรือโดยสัญญาก็ตาม และหากเอกชนผู้จัดทำบริการสาธารณะดำเนินการไม่สม่ำเสมอหรือไม่ต่อเนื่อง เอกชนผู้จัดทำบริการสาธารณะนั้นก็ต้องถูกลงโทษตามที่กำหนดไว้ในเงื่อนไขของสัญญาเช่นกัน ส่วนเอกชนผู้ได้รับประโยชน์จากบริการสาธารณะย่อมมีสิทธิเรียกร้อง ให้ฝ่ายปกครองจัดการแก้ไขบริการสาธารณะที่ขัดข้องนั้นเพื่อให้ดำเนินไปตามปกติได้เพราะฝ่ายปกครองย่อมต้องรับผิดชอบในส่วนนี้^{๓๒}

๓) หลักการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง (The Principle of Adaptation) หมายถึง การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงบริการสาธารณะให้ทันกับความต้องการของผู้ใช้บริการอยู่เสมอเพื่อให้บริการสาธารณะที่ฝ่ายปกครองจัดทำมีความสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนหรือประโยชน์มหาชน

หลักว่าด้วยการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงมีลักษณะแตกต่างจากหลักว่าด้วยความต่อเนื่อง และหลักว่าด้วยความเสมอภาคที่มีลักษณะเป็นหลักกฎหมายทั่วไป หลักว่าด้วยการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไม่ได้เกิดขึ้นอย่างชัดเจนจากคำวินิจฉัยทางปกครอง แต่มีการกล่าวพาดพิงหรือให้

^{๓๑} แหล่งเดิม. (หน้า. ๔๗ - ๔๘).

^{๓๒} คู่มือศึกษาวิชากฎหมายปกครอง. (หน้า. ๗๙). เล่มเดิม.

ข้อคิดเห็นไว้ในคำวินิจฉัยของศาลปกครองว่า โดยสภาพของการจัดทำบริการสาธารณะทั่วไป ที่มีวัตถุประสงค์ในการสนองความต้องการของประชาชน เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่ความต้องการของประชาชนเปลี่ยนแปลงไป บริการสาธารณะนั้นก็ควรจะได้รับการเปลี่ยนแปลงตามความต้องการของประชาชนไปด้วย^{๓๓}

การแก้ไขเปลี่ยนแปลงเช่นว่านี้ ผู้ใดจะถือว่าทำให้เสียหายหรือเสียสิทธิอย่างใดไม่ได้ ทั้งนี้ เพราะการจัดทำบริการสาธารณะจำเป็นจะต้องปรับปรุงแก้ไขอยู่เสมอเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์และความจำเป็นในทางปกครองที่จะรักษาประโยชน์สาธารณะ เช่น รัฐอาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงฐานะตามกฎหมายของข้าราชการได้ทุกเมื่อโดยบทกฎหมายด้วยการกระทำของรัฐฝ่ายเดียวโดยไม่ต้องขอรับความยินยอมจากข้าราชการก่อน และแม้แต่การจัดระเบียบบริหารราชการก็มีการแก้ไขอยู่เสมอ ๆ เช่น การแก้ไขกฎหมายปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม เพื่อจัดตั้ง กระทรวง ทบวง กรมขึ้นให้มีหรือยุบเลิกกระทรวง ทบวง กรมเดิม เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ในปีหนึ่ง ๆ จึงมีกฎหมายเป็นจำนวนมากที่ได้ตราขึ้นเพื่อแก้ไขเปลี่ยนแปลงการจัดระเบียบในทางปกครอง

การดำเนินบริการสาธารณะนั้น จะต้องคำนึงถึงความเปลี่ยนแปลงเนื่องจากความจำเป็นในการรักษาประโยชน์สาธารณะอยู่เสมอ และจะต้องปรับปรุงให้เข้ากับวิวัฒนาการของความต้องการส่วนรวมของประชาชน สิทธิและประโยชน์ที่บุคคลได้รับจากบริการสาธารณะไม่เป็นสิ่งที่จะขัดขวางไม่ให้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงเมื่อมีความจำเป็นต้องทำเพื่อประโยชน์สาธารณะ หลักการนี้ย่อมมีผลบังคับแก่บุคคลทุกคนที่เกี่ยวข้องกับบริการสาธารณะ ไม่ว่าจะเป็นข้าราชการหรือบุคคลผู้เป็นคู่สัญญากับฝ่ายปกครองหรือเอกชนผู้รับประโยชน์จากบริการสาธารณะ^{๓๔}

๒.๓.๔ องค์กรที่มีหน้าที่ในการจัดทำบริการสาธารณะ

เดิมบริการสาธารณะเป็นกิจการที่อยู่ในอำนาจการจัดทำของรัฐ แต่ต่อมาเมื่อมีการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงได้มีการมอบบริการสาธารณะบางประเภทให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปจัดทำหรือในบางกรณีรัฐ (ส่วนกลาง) อาจร่วมกันจัดทำบริการสาธารณะกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

(๑) บริการสาธารณะที่จัดทำโดยรัฐบริการสาธารณะที่อยู่ในอำนาจรัฐจะต้องเป็นบริการสาธารณะที่มีความสำคัญต่อความเป็นเอกภาพของรัฐ ซึ่งต้องพิจารณาถึงลักษณะสำคัญ ๒ ประการคือ

^{๓๓} หลักกฎหมายปกครองเกี่ยวกับบริการสาธารณะ. (หน้า ๕๒ - ๕๓). เล่มเดิม.

^{๓๔} คำบรรยายกฎหมายปกครอง. (หน้า ๑๑๒ - ๑๑๓). เล่มเดิม.

ก. เป็นภารกิจที่ประชาชนทั่วทั้งประเทศมีส่วนได้เสียเหมือน ๆ กัน จึงต้องมีองค์กรกลางเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ให้สอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทั่วทั้งประเทศเพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพ

ข. เป็นภารกิจที่รัฐสามารถจัดทำได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่า กล่าวคือ เป็นกิจการที่ต้องอาศัยงบประมาณและวิธีการในการดำเนินการระดับสูง จึงต้องใช้งบประมาณของรัฐในการดำเนินการเพื่อเหตุผลในเรื่องของความประหยัด

จากหลักเกณฑ์ทั้งสองประการดังกล่าว จะเห็นได้ว่าบริการสาธารณะที่อยู่ในอำนาจรัฐ ได้แก่ บริการสาธารณะที่เป็นภารกิจพื้นฐาน (Primary Function) ซึ่งบริการสาธารณะที่อยู่ในอำนาจรัฐอาจแบ่งได้เป็น ๔ ประเภท คือ

๑. หน้าที่ในการป้องกันประเทศ เพื่อให้เกิดความสงบสุขและความมั่นใจแก่ประชาชนของรัฐที่จะได้รับการคุ้มครองจากฝ่ายปกครองว่า จะไม่ถูกรัฐอื่นเข้ามารุกรานทำลายล้างชีวิตและทรัพย์สิน

๒. หน้าที่ในด้านการรักษาความสงบภายใน จะต้องจัดให้มีระบบกระบวนการยุติธรรม และระบบควบคุมสังคม (social control) ให้เกิดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การเยียวยาเมื่อถูกละเมิดหรือรบกวนสิทธิของประชาชนในรัฐซึ่งต้องดำเนินการคาบเกี่ยวกันในท้องถิ่นแต่ละแห่ง ทั่วประเทศ

๓. หน้าที่ในการรักษาความมั่นคงและเสถียรภาพในทางเศรษฐกิจ เป็นภารกิจที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่รัฐมีอำนาจในการจัดทำ เช่น การกำหนดหลักเกณฑ์รายละเอียดเกี่ยวกับเงินตราและการรักษาเสถียรภาพของเงินตรา เป็นต้น

๔. หน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนในรัฐเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เช่น กิจการด้านการทูต เป็นต้น

นอกจากนี้ อำนาจหน้าที่ในการจัดทำบริการสาธารณะของรัฐยังหมายความรวมถึงหน้าที่ในการจัดทำบริการสาธารณะที่เป็นภารกิจลำดับรอง (Secondary Function) ซึ่งโดยทั่วไป ภารกิจลำดับรองนี้รัฐสามารถกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นดำเนินการได้หากภารกิจนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับผลประโยชน์มหาชนของท้องถิ่น แต่หากภารกิจนั้นเป็นการดำเนินกิจการที่ครอบคลุมทั้งประเทศ ก็จะต้องเป็นหน้าที่ของรัฐที่จัดทำ เช่น กิจการไปรษณีย์ การสื่อสาร การคมนาคม เป็นต้น

บริการสาธารณะที่จัดทำโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ บริการสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสอดคล้องกับความต้องการของคนในท้องถิ่น ได้แก่ บริการสาธารณะที่มีลักษณะ ดังต่อไปนี้

ก. เป็นกิจการที่เป็นไปเพื่อสนองความต้องการของคนในท้องถิ่นที่มีลักษณะแตกต่างไปจากท้องถิ่นอื่น เช่น การกำจัดขยะมูลฝอย การจัดให้มีและบำรุงรักษา ทางบก ทางน้ำ การจัดการศึกษา เป็นต้น เป็นต้น

ข. เป็นกิจการที่ใกล้ชิดกับคนในท้องถิ่น อันได้แก่ การให้บริการที่เกี่ยวข้องกับชีวิต ของคนในท้องถิ่น เช่น การฉาบปูน การจัดให้มีน้ำสะอาด ไฟฟ้า การดูแลที่สาธารณะในเขตท้องถิ่น เป็นต้น

๒) บริการสาธารณะที่จัดทำโดยรัฐวิสาหกิจ รัฐวิสาหกิจถูกสร้างขึ้นมาเพื่อสร้างความคล่องตัวให้กับรัฐในการจัดทำบริการสาธารณะ และแก้ปัญหาเกี่ยวกับข้อจำกัดหลาย ๆ ประการที่เกิดจากระบบราชการ เช่น ระเบียบแบบแผนต่าง ๆ ของทางราชการที่ไม่ก่อให้เกิดความคล่องตัวในการดำเนินงานและเกิดความล่าช้าในการปฏิบัติงาน อีกทั้งระบบราชการก็ไม่เหมาะสมสำหรับการจัดทำบริการสาธารณะบางประเภท ที่มีลักษณะกึ่งการดำเนินธุรกิจเช่นเดียวกับการดำเนินธุรกิจของภาคเอกชน ด้วยเหตุนี้รัฐจึงตั้งรัฐวิสาหกิจขึ้นมาแตกต่างจากระบบราชการเพื่อให้สามารถจัดทำบริการสาธารณะบางประเภท เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด หากพิจารณาโดยทั่วไปรัฐวิสาหกิจ (Public Enterprise) มีลักษณะ ดังนี้^{๓๕} คือ

ก. มีฐานะเป็นนิติบุคคลแยกออกไปต่างหากจากรัฐและส่วนราชการที่มีอยู่เดิมมีความเป็นอิสระทั้งในทางการเงิน การบริหารงาน และการบริหารบุคคล

ข. มีหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการกิจการในทางอุตสาหกรรมและการพาณิชย์อันเป็นภารกิจที่รัฐสมัยใหม่ถูกเรียกร้องให้เข้าไปรับผิดชอบดำเนินการตามความเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของอุตสาหกรรมและการค้าที่เติบโตอย่างรวดเร็วในสังคมสมัยใหม่

ค. เนื่องจากภารกิจดังกล่าวเป็นภารกิจที่มีค่าตอบแทนการให้บริการและผู้ได้รับประโยชน์จะเป็นผู้ได้รับประโยชน์ยิ่งกว่าบุคคลอื่น ๆ จากการดำเนินการขององค์กรของรัฐ ดังนั้น ผู้ได้รับประโยชน์จึงต้องจ่ายค่าตอบแทนแก่รัฐตามสัดส่วนที่ตนได้รับประโยชน์เพื่อมิให้ประชาชน ผู้เสียภาษีอากรต้องมารวมรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการบริการที่ตนเองไม่เคยใช้บริการเลย ดังนั้น องค์กรผู้รับผิดชอบภารกิจเหล่านี้จึงต้องดำเนินการในเชิงพาณิชย์ คือ เรียกค่าตอบแทนจากการขายสินค้าหรือบริการของตนโดยไม่ต้องพึ่งพาเงินจากรัฐ

ง. รัฐวิสาหกิจจะต้องอยู่ภายใต้การควบคุมตรวจสอบจากรัฐ เนื่องจากส่วนใหญ่แล้ว ในเวลาที่รัฐก่อตั้งรัฐวิสาหกิจขึ้นมากจะให้เงินลงทุนซึ่งมาจากภาษีอากรของประชาชน ดังนั้น จึงต้องมีการกำกับดูแลเพื่อเป็นหลักประกันมิให้เงินรั่วไหลหรือใช้เงินผิดวัตถุประสงค์

๓) บริการสาธารณะที่จัดทำโดยองค์การมหาชน เป็นหน่วยงานรูปแบบอื่นที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อจัดทำบริการสาธารณะโดยมีข้อแตกต่างกันหลายประการ เช่น ระบบการ บริหารงาน รูปแบบความสัมพันธ์กับรัฐ ความแตกต่างทั้งหลายจึงทำให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบของหน่วยงานแต่ละ

^{๓๕} ชาญชัย แสงศักดิ์, องค์การมหาชนและหน่วยงานบริการรูปแบบพิเศษ : หน่วยงานของรัฐที่มีใช้ส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจ, (หน้า ๙๙-๑๐๐), นิติธรรม, กรุงเทพฯ, ๒๕๔๙

หน่วยงานซึ่งส่งผลให้การจัดทำบริการสาธารณะของบางหน่วยงาน ไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร ดังนั้น จึงมีแนวความคิดที่จะให้มีกฎหมายกลางออกมารองรับหน่วยงานของรัฐที่มีใช้ส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจ โดยกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ ระบบการบริหารงานและความสัมพันธ์กับรัฐไว้ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยในปี พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้มีการตรากฎหมายพระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ. ๒๕๔๒ ขึ้นเพื่อกำหนดสถานะทางกฎหมายเกี่ยวกับหน่วยงาน ของรัฐที่มีใช้ส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจเอาไว้

สำหรับการจัดตั้งองค์การมหาชนนั้น มีพระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ. ๒๕๔๒ เป็น กฎหมายกลางที่กำหนดเงื่อนไข หลักเกณฑ์ และวิธีการในการจัดตั้งและการดำเนินงานของ องค์การมหาชนเอาไว้ โดยมาตรา ๕ วรรคแรกของกฎหมายดังกล่าวได้กำหนดให้รัฐบาลเป็นผู้ริเริ่มให้ มีการจัดตั้งองค์การมหาชนโดยการตราเป็นพระราชกฤษฎีกา โดยกำหนดว่า “เมื่อรัฐบาลมีแผนงาน หรือนโยบายด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะเพื่อจัดทำบริการสาธารณะ และมีความเหมาะสมที่จะจัดตั้ง หน่วยงานบริหารขึ้นใหม่แตกต่างไปจากส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจโดยมีความมุ่งหมาย ให้มีการใช้ ประโยชน์จากทรัพยากรและบุคลากรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด จะจัดตั้งเป็นองค์การมหาชน โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกาตามพระราชบัญญัตินี้ก็ได้” ดังนั้น องค์ประกอบในการพิจารณาจัดตั้ง องค์การมหาชนสามารถแยก ออกได้ ๓ ประการ^{๓๖} ดังนี้

๑. เมื่อรัฐบาลมีแผนงานหรือนโยบายด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะเพื่อจัดทำบริการสาธารณะ ซึ่งอาจเป็นแผนงานหรือนโยบายเฉพาะกิจได้

๒. แผนงานการจัดทำบริการสาธารณะนั้น มีความเหมาะสมที่จะจัดตั้งหน่วยงาน บริหารขึ้น ใหม่ที่แตกต่างจากส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจซึ่งจะต้องพิจารณาประเภทของบริการสาธารณะตาม มาตรา ๕ วรรคสอง และปัญหาความซ้ำซ้อนหรือขัดแย้งในการดำเนินกิจการกับหน่วยงานอื่นตาม มาตรา ๘ และมาตรา ๙

๓. การจัดตั้งหน่วยงานบริหารขึ้นใหม่นั้นมีความมุ่งหมาย ให้มีการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและ บุคลากรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

๔) บริการสาธารณะที่จัดทำโดยเอกชน แม้บริการสาธารณะเป็นกิจกรรมที่รัฐต้องเป็นผู้จัดทำ แต่เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่สาธารณะชนอย่างสูงสุด หากรัฐพิจารณาเห็นว่าบริการสาธารณะใดเอกชน สามารถจัดทำได้ รัฐสามารถมอบให้เอกชนเป็นผู้จัดทำบริการสาธารณะนั้นได้

การมอบอำนาจให้เอกชนเป็นผู้จัดทำบริการสาธารณะนั้น หมายความว่าถึง การที่รัฐมอบให้ เอกชนเป็นผู้จัดทำบริการสาธารณะทั้งหมดหรือบางส่วน ทั้งนี้ โดยสภาพแล้วเอกชนไม่ได้มีหน้าที่ที่จะ

^{๓๖} องค์การมหาชนและหน่วยงานบริการรูปแบบพิเศษ : หน่วยงานของรัฐที่มีใช้ส่วน ราชการและรัฐวิสาหกิจ. (หน้า. ๒๑๑). แหล่งเดิม.

จัดทำบริการสาธารณะเพราะบริการสาธารณะเป็นเรื่องที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของรัฐ ดังนั้น เมื่อรัฐตัดสินใจอนุญาตให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำบริการสาธารณะ เอกชนจึงสามารถเข้ามาดำเนินการได้ การมอบอำนาจโดยทั่วไปนั้นอาจทำได้โดยกฎหมายระดับรัฐบัญญัติที่กำหนดไว้ให้ฝ่ายปกครองสามารถ “อนุญาต” ให้เอกชนเข้ามาจัดทำบริการสาธารณะได้ หรืออาจทำโดยนิติกรรมทางปกครองก็ได้

๒.๔ หลักการสำคัญในการจัดการสิ่งแวดล้อม

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นหลักการที่เกิดขึ้นนับแต่การประชุมสิ่งแวดล้อมโลก (United Nations Conference on the Human Environment : UNCHE) ครั้งแรกที่กรุงสต็อกโฮล์ม เมื่อปี ค.ศ. ๑๙๗๒ และหลังการประชุมขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (United Nations Conference on Environment and Development : UNCED) ที่นครริโอ เดอ จาเนโร (Rio de Janeiro) ประเทศบราซิล^{๓๗}

การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (The United Nations Conference on Environment and Development : UNCED) หรือ Earth Summit จัดขึ้นที่นครริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิลในเดือนมิถุนายน ค.ศ. ๑๙๙๒ เพื่อแก้ไขปัญหาของสังคมโลก โดยมีการลงนามรับรองเอกสารสำคัญ ๕ ฉบับ^{๓๘} คือ

๑) ปฏิญญาริโอว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (The Rio Declaration on Environment and Development) ประกอบด้วยหลักการ ๒๗ ประการ เกี่ยวกับสิทธิและความรับผิดชอบของประชาชาติในการดำเนินงานพัฒนาเพื่อปรับปรุงความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น

๒) แผนปฏิบัติการในศตวรรษที่ ๒๑ หรือ Agenda ๒๑ เป็นแผนแม่บทของโลกสำหรับการดำเนินงานที่จะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม

๓) คำแถลงการณ์เกี่ยวกับหลักการในเรื่องป่าไม้ (Statement of Principle on Forest) เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการ การอนุรักษ์ และการพัฒนาอย่างยั่งยืนสำหรับป่าไม้ทุกประเภทอันเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจและการรักษาไว้ซึ่งสิ่งมีชีวิตทุกรูปแบบ

๔) กรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (UN Framework Convention on Climate Change) มีวัตถุประสงค์ที่จะรักษาระดับก๊าซเรือนกระจก (greenhouse

^{๓๗} สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, รายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๕๓,

^{๓๘} กระทรวงการต่างประเทศ, แผนปฏิบัติการ ๒๑ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน, (หน้า ๙ - ๑๐),

gases) ในบรรยากาศที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสภาวะอากาศทั่วโลก โดยลดปริมาณการปล่อยก๊าซบางชนิดขึ้นสู่อากาศ เช่น ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ซึ่งเกิดจากเผาไหม้เชื้อเพลิงเพื่อใช้เป็นพลังงาน

๕) อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (Convention on Biological Diversity) เพื่อให้ประเทศต่าง ๆ ยอมรับเอาวิธีการที่จะอนุรักษ์ความหลากหลายชนิดพันธุ์ของสิ่งมีชีวิต (living species) และเพื่อให้เกิดการแบ่งปันผลตอบแทนอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียมกันจากการใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ

๒.๔.๑ หลักสิทธิการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน (Right to Know)

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม ได้มีการกำหนดเป็นข้อตกลงระหว่างรัฐภาคีที่จะให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทร่วมกับรัฐ ดังเช่น อนุสัญญาว่าด้วยการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การมีส่วนร่วมสาธารณะในการตัดสินใจ และการเข้าถึงความยุติธรรมในคดีสิ่งแวดล้อม ค.ศ.๑๙๙๘ หรือ The Convention on Access to Information, Public Participation in Decision-Making and Access to Justice in Environmental Matters (อนุสัญญาอาร์ฮูส) ซึ่งปัจจุบันมีรัฐภาคีทั้งหมด ๔๔ ประเทศ แต่ประเทศไทยยังไม่ได้เป็นรัฐภาคีสมาชิก โดยอนุสัญญาดังกล่าวมีแนวคิดในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างการคุ้มครองและรักษาสิ่งแวดล้อม กับหลักสิทธิมนุษยชนอันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนเข้าด้วยกัน เนื่องจากโดยหลักแล้วประชาชนทุกคนมีสิทธิที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี และในขณะเดียวกันก็มีหน้าที่ที่จะต้องดำเนินการคุ้มครองและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้สามารถคงอยู่ในสภาพดังกล่าว^{๓๙}

โดยที่หลักการว่าด้วยสิทธิในการ “รับรู้” หรือ “เข้าถึง” ข้อมูลข่าวสารเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน การรับรองสิทธิเข้าถึงข้อมูลข่าวสารนั้น นอกจากจะเป็นการรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับการรับรองเสรีภาพในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นแล้ว การรับรองสิทธิของสาธารณชนในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารโดยเฉพาะข้อมูลข่าวสารของทางราชการ ยิ่งเป็นการรับรองสิทธิของสาธารณชนในการที่จะได้ตรวจสอบหรือควบคุมการใช้อำนาจรัฐและเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการ การตัดสินใจ หรือการบริหารงานด้านต่าง ๆ ของรัฐอีกด้วย ทั้งยังเป็นไปเพื่อป้องกันตนเองจากการใช้อำนาจโดยมิชอบที่อาจกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของตนด้วย^{๔๐}

^{๓๙} ผู้จัดการออนไลน์, สืบค้นวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๐,

<https://mgronline.com/daily/detail/9540000070039>

^{๔๐} กัมพล อยู่มั่นธรรมมา, สิทธิการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม ตามระบบกฎหมายไทย : ศึกษาเปรียบเทียบกับ กฎหมายสหภาพยุโรป, (หน้า ๔๓๒-๔๓๓), รวมบทความทางวิชาการ

สิทธิเข้าถึงข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม (Right to Access Environment Information) นั้น “อนุสัญญาอาร์ฮูส” ได้กำหนดหลักการสำคัญในการพัฒนากระบวนการยุติธรรมทางสิ่งแวดล้อม โดยอาศัยหลักการที่สำคัญสามประการ ได้แก่ การสนับสนุนให้มีการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม (Access to Information) การสนับสนุนให้ประชาชนหรือสาธารณชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในโครงการอันอาจก่อให้เกิดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม (Public Participation) และการเข้าถึง ความยุติธรรมในคดีและข้อพิพาททางสิ่งแวดล้อม (Access to Justice) รัฐภาคีมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตามอนุสัญญาอาร์ฮูส หากไม่ปฏิบัติตามรัฐภาคีอื่น ๆ NGO หรือประชาชนสามารถที่จะร้องขอให้คณะกรรมการกำกับดูแลการปฏิบัติตามอนุสัญญาอาร์ฮูส พิจารณาข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ ตัวอย่างเช่นคดีที่องค์กรภาคเอกชน Green Salvation ร้องขอข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอในการนำเข้าและทิ้งกากนิวเคลียร์ของต่างชาติ จาก Kazatomprom (บริษัทพลังงานปรมาณูแห่งประเทศคาซัคสถาน) แต่คำขอดังกล่าวถูกปฏิเสธจากหน่วยงานดังกล่าว โดยอ้างว่าภายใต้ระเบียบปฏิบัติที่ใช้บังคับอยู่ในประเทศคาซัคสถาน บุคคลที่ร้องขอข้อมูลจากหน่วยงานของรัฐต้องให้เหตุผลประกอบคำขอว่าเหตุใดจึงต้องการข้อมูลนั้น ซึ่งคณะกรรมการฯ พิจารณาแล้วเห็นว่าข้ออ้างของหน่วยงานดังกล่าวมีลักษณะที่ขัดต่ออนุสัญญาอาร์ฮูส มาตรา 4 วรรคหนึ่ง(a) ที่ระบุอย่างชัดเจนว่าผู้ร้องขอให้เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมไม่จำเป็นต้องเสนอเหตุผลประกอบคำขอ^{๔๑}

สิทธิเข้าถึงข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมจึงเป็นรูปแบบหนึ่งในการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยให้ประชาชนหรือชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของตนเองตามหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนและหลักความร่วมมือระหว่างกันที่จะร่วมกันรักษาสิ่งแวดล้อม อันจะนำไปสู่วัตถุประสงค์ที่ทางกฎหมายสิ่งแวดล้อม เรียกกันว่า “ความยุติธรรมเชิงกระบวนการ” (Procedural Justice)^{๔๒}

๒.๔.๒ หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public/Citizen Participation Principle)

ปฏิญญาริโอว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา ค.ศ. ๑๙๙๒ (Rio Declaration on Environment and Development) กล่าวถึง การจัดการประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมที่ดีที่สุด ได้แก่ การให้ประชาชนผู้มีส่วนได้เสียทั้งหมดมีส่วนร่วมในทุกระดับ

ของ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ชุดที่ ๙ : เรื่อง ศาลรัฐธรรมนูญกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของประชาชน, ๒๕๕๓

^{๔๑} ผู้จัดการออนไลน์, สืบค้นวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๐, จาก

<https://mgronline.com/daily/detail/954000070039>

^{๔๒} แหล่งเดิม. (หน้า. ๔๓๖).

ในระดับชาตินั้นประชาชนจะต้องมีช่องทางในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมของหน่วยงานรัฐ และมีโอกาสในการเข้าร่วมในกระบวนการตัดสินใจ โดยรัฐจะต้องอำนวยความสะดวกและส่งเสริมการสร้างตระหนักรู้และการมีส่วนร่วมของสาธารณชน ด้วยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึง และจะต้องจัดให้มีการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม และการปกครองที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งรวมถึงการแก้ไขและเยียวยาความเสียหายด้วย^{๔๓}

๒.๔.๓ หลักการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development)^{๔๔}

ปฏิญญาริโอว่าด้วยเรื่องสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา ค.ศ. ๑๙๙๒ (Rio Declaration on Environment and Development) ได้ยืนยันหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนตามที่ประกาศไว้ในปฏิญญากรุงสต็อกโฮล์ม เรื่อง สิ่งแวดล้อมของมนุษย์ (Stockholm Declaration on Human Environment) ซึ่งให้ความหมายไว้โดยสรุป ดังนี้

“...หลักการที่ ๑ : มนุษย์เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาที่ยั่งยืน มนุษย์ทุกคนมีสิทธิในชีวิตที่มีสุขภาวะที่ดีและมีผลงานที่สอดคล้องกลมกลืนกับธรรมชาติ^{๔๕}

^{๔๓} Rio Declaration on Environment and Development, ๑๙๙๒. Principle ๑๐. Environmental issues are best handled with participation of all concerned citizens, at the relevant level. At the national level, each individual shall have appropriate access to information concerning the environment that is held by public authorities, including information on hazardous materials and activities in their communities, and the opportunity to participate in decision-making processes. States shall facilitate and encourage public awareness and participation by making information widely available. Effective access to judicial and administrative proceedings, including redress and remedy, shall be provided.

^{๔๔} จาก เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาฯรับฟังความคิดเห็น โครงการรวบรวมบทบัญญัติกฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อจัดทำประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม, (น. ๓ - ๔), กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

^{๔๕} Principle 1: Human beings are at the centre of concerns for sustainable development. They are entitled to a healthy and productive life in harmony with nature.

...หลักการที่ ๓ : สิทธิต่อการพัฒนาต้องมีการบังคับตามโดยสมบูรณ์เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความจำเป็นของการพัฒนาและสิ่งแวดล้อมของคนรุ่นปัจจุบันและอนาคตได้อย่างเป็นธรรม^{๔๖}

...หลักการที่ ๔ : เพื่อให้การพัฒนาที่ยั่งยืนบรรลุผลการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมต้องเป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาและไม่สามารถแยกพิจารณาโดยลำพังจากกันได้^{๔๗}

...หลักการที่ ๒๕ : สันติภาพการพัฒนาและการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่พึ่งพิงซึ่งกัน และกันและไม่อาจแบ่งแยกได้...”

๒.๔.๔ หลักการป้องกันล่วงหน้า (Precautionary Principle)

หลักการป้องกันล่วงหน้า เป็นการกำหนดหรือหามาตรการโดยการใช้เทคโนโลยีที่จำเป็นเหมาะสมเพื่อป้องกันมิให้เกิดผลกระทบหรือความเสียหายที่สามารถคาดหมายได้ล่วงหน้า หรือให้เกิดผลกระทบหรือความเสียหายน้อยที่สุดในด้านสิ่งแวดล้อม สำหรับกฎหมายไทยได้นำหลักการป้องกันล่วงหน้ามาบัญญัติไว้ทั้งในลักษณะที่เป็นการให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานในอันที่จะเข้าไปตรวจสอบว่าผู้ประกอบการได้ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือไม่หรือการให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานในอันที่จะกำหนดเงื่อนไขให้ผู้รับใบอนุญาตปฏิบัติ หรือการให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานในอันที่จะสั่งให้ผู้รับใบอนุญาตแก้ไขการประกอบกิจการให้เป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้หรือไม่^{๔๘}

สำหรับการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นหลักการสำคัญอย่างยิ่งเกี่ยวกับการป้องกันล่วงหน้า เพราะการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมเป็นการคาดหมายหรือทำนายว่าการประกอบกิจการตามโครงการหรือกิจการนั้นจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมากน้อยเพียงใด และจะมีมาตรการเพื่อลดและแก้ไขผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการดำเนินงานตามโครงการหรือกิจการนั้น ๆ อย่างไรบ้าง ซึ่งการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมปัจจุบันเป็นหลักการที่ได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

^{๔๖} Principle 3: The right to development must be fulfilled so as to equitably meet developmental and environmental needs of present and future generations.

^{๔๗} Principle 4: In order to achieve sustainable development, environmental protection shall constitute an integral part of the development process and cannot be considered in isolation from it.

^{๔๘} เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาฯ รับฟังความคิดเห็น โครงการรวบรวมบทบัญญัติกฎหมายด้าน สิ่งแวดล้อมเพื่อจัดทำประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม. (หน้า. ๙). เล่มเดิม.

และในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งจะกล่าวในบทต่อไป

๒.๔.๕ หลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย (Polluter-Pays-Principle: PPP)^{๔๙}

หลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย เป็นหลักการที่กำหนดให้ผู้ก่อมลพิษซึ่งได้สร้างความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมต้องรับผิดชอบในความเสียหายเช่นว่านั้น ดังปรากฏตามปณิธานว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา ค.ศ. ๑๙๙๒ ที่ได้กล่าวถึงหลักความรับผิดชอบของผู้ก่อมลพิษไว้ในข้อ ๑๖ ว่า “องค์การของรัฐพึงใช้ความพยายามส่งเสริมมาตรการเพื่อกำหนดต้นทุนทางสิ่งแวดล้อมและการใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์เพื่อสนับสนุนหลักการที่ว่าผู้ก่อมลพิษต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายจากมลพิษนั้นเพื่อประโยชน์ของสาธารณะ และโดยที่ไม่เป็นการบิดเบือนต่อหลักของการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ”^{๕๐}

การดำเนินการมาตรการเพื่อให้เป็นไปตามหลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายนั้น อาจกระทำได้ในหลายลักษณะ ดังนี้

๑. การควบคุมโดยตรง เช่น กำหนดความรับผิดชอบของเจ้าของผู้ประกอบการ หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งกำเนิดมลพิษในความเสียหายจากแหล่งกำเนิดมลพิษนั้น

๒. มาตรการทางเศรษฐศาสตร์ เช่น การเก็บภาษีมลพิษจากผู้มีส่วนก่อให้เกิดมลพิษ ทั้งผู้ใช้ทรัพยากร ผู้ผลิต และผู้บริโภค รวมทั้งค่าธรรมเนียมจากผู้ก่อมลพิษตามสัดส่วนของความเสียหายที่เกิดขึ้น

๓. มาตรการอุดหนุน เช่น การจ่ายเงินอุดหนุนแก่เอกชนเพื่อช่วยลดภาระด้านการลงทุนในการดำเนินการป้องกันภาวะมลพิษในการประกอบกิจการหรือการช่วยเหลือทางด้านเทคโนโลยีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

^{๔๙} อุดมศักดิ์ สนธิพงษ์, *กฎหมายสิ่งแวดล้อมว่าด้วยความเสียหายทางสิ่งแวดล้อมความรับผิดชอบทางแพ่ง การชดเชยเยียวยา และการระงับข้อพิพาท*, (หน้า.๕๑-๕๓), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พิมพ์ครั้งที่ ๑. โดย กรุงเทพฯ, ๒๕๕๔

^{๕๐} Rio Declaration on Environment and Development, 1992. Principle 16.

“National authorities should endeavor to promote the internalization of environmental costs and the use of economic instruments, taking into account the approach that the polluter should, in principle, bear the cost of pollution, with due regard to the public interest and without distorting international trade and investment.”

๔. มาตรการจูงใจ เช่น การลดภาระด้านภาษีอากรเกี่ยวกับการติดตั้งอุปกรณ์เพื่อการควบคุมมลพิษ รวมทั้งการจัดหาผู้เชี่ยวชาญเพื่อการดำเนินการดังกล่าว

โดยพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้รับรองและนำหลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย ทั้งในกรอบแนวคิดเดิมและในส่วนที่ขยายออกไปมาบัญญัติในพระราชบัญญัติดังกล่าว โดยในกรอบแนวคิดเดิมของหลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายได้บัญญัติไว้ในส่วนที่ว่าด้วยความรับผิดชอบทางแพ่งของเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษให้ต้องรับผิดชอบในความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน รวมทั้งสิ่งแวดล้อมจากการแพร่กระจายของมลพิษจากแหล่งกำเนิดนั้น และบัญญัติในส่วนแนวคิดที่ขยายออกไปในมาตรการส่งเสริม (incentive) โดยให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีอากรแก่เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษในการติดตั้งและดำเนินการเพื่อลดมลพิษจากกระบวนการผลิต รวมทั้งให้การสนับสนุนการกู้ยืมเงินเพื่อการลงทุนในกระบวนการลดมลพิษจากการผลิตในกิจการของตน

๒.๕ ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับขยะมูลฝอย

๒.๕.๑ ความหมาย

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “ขยะ” หมายถึง หยากเยื่อ มูลฝอย ส่วนคำว่า “มูลฝอย” หมายถึง เศษสิ่งของที่ทิ้งแล้ว หยากเยื่อ กุมฝอย

พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๔ ให้คำจำกัดความคำว่า มูลฝอย หมายความว่า เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า เศษวัตถุ ถุงพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร เถ้า มูลสัตว์ ซากสัตว์ หรือสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์ หรือที่อื่น และหมายความรวมถึงมูลฝอยติดเชื้อ มูลฝอยที่เป็นพิษหรืออันตรายจากชุมชน

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๓๕ ให้คำจำกัดความ คำว่า ของเสีย หมายความว่า ขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูล น้ำเสีย อากาศเสีย มวลสารหรือวัตถุอันตรายอื่นใด ซึ่งถูกปล่อยทิ้งหรือมีที่มาจากแหล่งกำเนิดมลพิษ รวมทั้งกากตะกอนหรือสิ่งตกค้างจากสิ่งเหล่านี้ ที่อยู่ในสภาพของแข็ง ของเหลว หรือก๊าซ

พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ ให้คำจำกัดความของคำว่า มูลฝอย หมายความว่า เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า ถุงพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร เถ้า มูลสัตว์ หรือซากสัตว์ รวมตลอดถึงสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์ หรือที่อื่น

ขยะหรือมูลฝอย (Solid Waste) คือ เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า เศษวัตถุ ถุงพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร เถ้า มูลสัตว์ ซากสัตว์หรือสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์หรือที่อื่น และหมายความรวมถึงมูลฝอยติดเชื้อ มูลฝอยที่เป็นพิษหรืออันตรายจากชุมชน หรือ

ครัวเรือน ยกเว้นวัสดุที่ไม่ใช้แล้วของโรงงานซึ่งมีลักษณะและคุณสมบัติที่กำหนดไว้ตาม กฎหมายว่าด้วยโรงงาน^{๕๑}

กรมควบคุมมลพิษ ได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับขยะประกอบด้วย

ขยะมูลฝอยชุมชน (Municipal Solid Waste) หมายความว่า ขยะมูลฝอยที่เกิดจากกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน เช่น บ้านพักอาศัย ธุรกิจร้านค้า สถานประกอบการ ตลาดสด สถาบันต่าง ๆ รวมทั้งเศษวัสดุก่อสร้าง ทั้งนี้ ไม่รวมของเสียอันตรายและมูลฝอยติดเชื้อ

ของเสียอันตราย (Hazardous Waste) หมายความว่า ของเสียที่มีองค์ประกอบของวัตถุอันตราย ได้แก่ วัตถุระเบิดได้ วัตถุไวไฟ วัตถุออกซิไดซ์ และวัตถุเปอร์ออกไซด์ วัตถุมีพิษ วัตถุที่ทำให้เกิดโรค วัตถุแก๊สมันตรังสี วัตถุที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรมวัตถุกัดกร่อน วัตถุที่ก่อให้เกิดการระคายเคือง วัตถุอย่างอื่นไม่ว่าจะเป็นเคมีภัณฑ์ หรือสิ่งอื่นใดที่อาจทำให้เกิดอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์สิน หรือสิ่งแวดล้อม

มูลฝอยติดเชื้อ (Infectious Waste) หมายความว่า ขยะมูลฝอยที่เป็นผลมาจากกระบวนการให้การรักษาพยาบาล การตรวจวินิจฉัย การให้ภูมิคุ้มกันโรค การศึกษาวิจัยที่ดำเนินการทั้งในคนและสัตว์ ซึ่งมีเหตุอันควรสงสัยว่าหรืออาจมีเชื้อโรค อันได้แก่

ก. ซากหรือชิ้นส่วนของคนหรือสัตว์ที่เป็นผลมาจากการผ่าตัด การตรวจชันสูตรศพ การใช้สัตว์ทดลองเกี่ยวกับโรคติดต่อ

ข. วัสดุมีคม หรือ วัสดุที่ใช้ในการให้บริการทางการแพทย์ การวิจัยในห้องปฏิบัติการ เช่น เข็ม ไบมีด กระบอกฉีดยา สำลี ผ้ากอส ผ้าต่าง ๆ ท่อยาง และอื่น ๆ ซึ่งสัมผัสหรือสงสัยว่าจะสัมผัสกับเลือด ส่วนประกอบของเลือด หรือผลิตภัณฑ์ที่ได้จากเลือด หรือสารน้ำจากร่างกายหรือวัคซีนที่ทำจากเชื้อโรคที่มีชีวิต เป็นต้น

ค. ขยะมูลฝอยอื่น ๆ ทุกประเภทที่มาจากห้องติดเชื้อร้ายแรง ห้องปฏิบัติการเชื้ออันตรายสูง กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ได้ให้ความหมายของคำว่า ขยะมูลฝอย หมายถึง สิ่งเหลือใช้และสิ่งปฏิกูลที่อยู่ในรูปของแข็ง ซึ่งเกิดจากกิจกรรมของมนุษย์และสัตว์ ทั้งจากการบริโภค การผลิต การขับถ่าย การดำรงชีวิตและอื่น ๆ ส่วนคำว่า สิ่งปฏิกูล หมายถึง สิ่งสกปรก ของสกปรก ของเน่าเปื่อย อุจจาระหรือปัสสาวะ และหมายรวมถึงสิ่งอื่นใดซึ่งเป็นสิ่งโสโครกหรือมีกลิ่นเหม็น

ในทางวิชาการจะใช้คำว่า ขยะมูลฝอย ซึ่งหมายถึง บรรดาสิ่งของที่ไม่ต้องการใช้แล้ว ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นของแข็งจะเน่าเปื่อยหรือไม่ก็ตาม รวมตลอดถึง แก้ว ซากสัตว์ มูลสัตว์ ฝุ่น ละออง และเศษ

^{๕๑} กรมควบคุมมลพิษ, *แนวทางและข้อกำหนดเบื้องต้นการลดและใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอย*, (หน้า ๕) พิมพ์ครั้งที่ ๒, ๒๕๔๘

วัตถุที่ทิ้งแล้วจากบ้านเรือน ที่พักอาศัย สถานที่ต่าง ๆ รวมถึงสถานที่สาธารณะ ตลาดและโรงงาน อุตสาหกรรม ยกเว้น อุจจาระ และปัสสาวะของมนุษย์ ซึ่งเป็นสิ่งปฏิกูล

๒.๕.๒ ประเภท

กรมควบคุมมลพิษ ได้แบ่งขยะมูลฝอย ออกเป็น ๔ ประเภท^{๕๒} ดังนี้

๑) ขยะย่อยสลาย (Compostable waste) หรือมูลฝอยย่อยสลาย คือ ขยะที่เน่าเสีย และย่อยสลายได้เร็ว สามารถนำมาหมักทำปุ๋ยได้ เช่น เศษผัก เปลือกผลไม้ เศษอาหาร ใบไม้ เศษเนื้อสัตว์ เป็นต้น แต่จะไม่รวมถึงซากหรือเศษของพืช ผัก ผลไม้ หรือสัตว์ที่เกิดจากการทดลอง ในห้องปฏิบัติการ โดยที่ขยะย่อยสลายนี้นี้เป็นขยะที่พบมากที่สุด คือ พบมากถึง ๖๔% ของปริมาณ ขยะทั้งหมดในกองขยะ

๒) ขยะรีไซเคิล (Recyclable waste) หรือมูลฝอยที่ยังใช้ได้ คือ ของเสียบรรจุภัณฑ์ หรือวัสดุเหลือใช้ ซึ่งสามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้ เช่น แก้ว กระดาษ เศษพลาสติก กล่อง เครื่องดื่มแบบ UHT กระจกเครื่องดื่ม เศษโลหะ อะลูมิเนียม ยางรถยนต์ เป็นต้น สำหรับขยะ รีไซเคิลนี้เป็นขยะที่พบมากเป็นอันดับที่สองในกองขยะ กล่าวคือ พบประมาณร้อยละ ๓๐ ของ ปริมาณขยะทั้งหมดในกองขยะ

๓) ขยะอันตราย (Hazardous waste) หรือมูลฝอยอันตราย คือ ขยะที่มีองค์ประกอบ หรือปนเปื้อนวัตถุอันตรายชนิดต่างๆ ซึ่งได้แก่ วัตถุระเบิด วัตถุไวไฟ วัตถุออกซิไดซ์ วัตถุมีพิษ วัตถุ ที่ทำให้เกิดโรค วัตถุกรรมมันตรังสี วัตถุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรม วัตถุกัดกร่อน วัตถุ ที่ก่อให้เกิดการระคายเคือง วัตถุอย่างอื่นไม่ว่าจะเป็นเคมีภัณฑ์หรือสิ่งอื่นใดที่อาจทำให้เกิดอันตราย แก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์สินหรือสิ่งแวดล้อม เช่น ถ่านไฟฉาย หลอดฟลูออเรสเซนต์ แบตเตอรี่ โทรศัพท์เคลื่อนที่ ภาชนะบรรจุสารกำจัดศัตรูพืช กระจกสเปร์ยบรรจุสีหรือสารเคมี เป็นต้น ขยะอันตรายนี้เป็นขยะที่มีมักจะพบได้น้อยที่สุด กล่าวคือ พบประมาณเพียงร้อยละ ๓ ของปริมาณขยะ ทั้งหมดในกองขยะ

๔) ขยะทั่วไป (General waste) หรือมูลฝอยทั่วไป คือ ขยะประเภทอื่นนอกเหนือจากขยะ ย่อยสลาย ขยะรีไซเคิล และขยะอันตราย มีลักษณะที่ย่อยสลายยากและไม่คุ้มค่าสำหรับการนำ กลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ เช่น ห่อพลาสติกใส่ขนม ถุงพลาสติกบรรจุผงซักฟอก พลาสติกห่อลูกอม ของบะหมี่กึ่งสำเร็จรูป ถุงพลาสติกใส่เศษอาหาร โฟมเปื้อนอาหาร พอลียเอทีนอาหาร เป็นต้น สำหรับขยะทั่วไปนี้เป็นขยะที่มีปริมาณใกล้เคียงกับขยะอันตราย

^{๕๒} กรมควบคุมมลพิษ, สืบค้นวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๐, จาก

http://www.pcd.go.th/info_serv/waste_3R.htm

๒.๕.๓ วิธีการจัดการ^{๕๓}

การจัดการขยะมูลฝอยทั่วไป ประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

๑) การจัดการมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด

บุคคลหรือองค์กรที่มีหน้าที่ในการจัดการมูลฝอยอาจเสนอแนะหรือกำหนดรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมในการจัดการมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด รวมทั้งการกำหนดขนาดหรือประเภทของภาชนะรองรับมูลฝอย ลักษณะการทิ้งมูลฝอย เช่น อาจให้มีการแยกมูลฝอยที่จะทิ้งออกเป็นประเภทเพื่ออำนวยความสะดวก การบริเวณที่ให้ตั้งภาชนะหรือบริเวณให้ทิ้งมูลฝอยในทางปฏิบัติ นั้น นิยมการทิ้งมูลฝอย ๒ วิธีการ คือ

วิธีที่หนึ่ง เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารจะต้องมีภาชนะรองรับมูลฝอยของตนเอง เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารนั้นจะนำภาชนะดังกล่าวออกมาตั้งไว้หน้าบ้านตนเองเมื่อถึงเวลาที่ผู้ที่มีหน้าที่เก็บขยะแจ้งไว้ เมื่อมูลฝอยถูกเก็บแล้ว ก็จะนำภาชนะนั้นกลับเข้าไปในบริเวณอาคารของตนเอง วิธีการนี้เหมาะกับอาคารที่มีบุคคลอยู่อาศัยตลอดเวลาและเป็นอาคารริมถนน หากทิ้งภาชนะรองรับมูลฝอยไว้ด้านหน้าอาคารตลอดเวลาอาจทำให้เกิดทัศนียภาพไม่สวยงามได้

แต่ในบางพื้นที่ เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารจะนำภาชนะรองรับมูลฝอยตั้งไว้หน้าอาคารของตนเองตลอดเวลา เช่น บริเวณบ้านจัดสรรบางแห่ง ซึ่งเป็นการสะดวกทั้งต่อผู้เก็บมูลฝอยและเจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคาร เพราะไม่ต้องมีการกำหนดนัดหมายว่าเมื่อใดควรจะนำภาชนะรองรับมูลฝอยมาทิ้งไว้ในภาชนะรองรับนั้นด้วยโดยไม่ต้องจ่ายค่าบริการแต่อย่างใด แต่การทิ้งภาชนะรองรับมูลฝอยไว้นอกอาคารตลอดเวลา อาจทำให้มีการกระจัดกระจายของมูลฝอยเพราะการขูดคู้ของสัตว์ หรือลมพัดได้

วิธีที่สอง เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคาร หรือผู้ที่มีมูลฝอยนำมูลฝอยไปทิ้งตามจุดรวบรวมมูลฝอยต่าง ๆ ตามที่ผู้ที่มีหน้าที่ในการจัดการเรื่องดังกล่าวกำหนดไว้ ปกติถึงรับมูลฝอยตามจุดต่าง ๆ นั้นจะมีขนาดใหญ่กว่าภาชนะรองรับมูลฝอยของอาคารแต่ละหลังตามวิธีการที่หนึ่ง เพราะถึงในแต่ละจุดนั้นต้องรองรับมูลฝอยจากอาคารบ้านเรือนหลายหลัง และถึงในแต่ละจุดหรือแต่ละท้องถิ่นก็อาจมีขนาดไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับจำนวนอาคารที่คาดว่าจะนำมูลฝอยไปทิ้งในแต่ละจุด ระยะทางระหว่างแต่ละจุด และความถี่ในการเก็บขนมูลฝอย วิธีการที่สองนี้ก่อให้เกิดความสะดวก แก่ผู้ที่มีหน้าที่เก็บขนมูลฝอย เพราะไม่ต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการเก็บรวบรวมมูลฝอยจากอาคารแต่ละหลัง ในทางตรงกันข้าม วิธีการที่สองนี้มีผลทำให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคาร สามารถนำมูลฝอยไปทิ้งตามจุด

^{๕๓} อำนาจ วงศ์บัณฑิต, *กฎหมายสิ่งแวดล้อม*, (หน้า ๓๔๖ - ๓๕๑), วิทยุชน, กรุงเทพฯ, ๒๕๕๐

ต่าง ๆ ได้ตลอดเวลา แต่อาจก่อให้เกิดความไม่สะดวกแก่เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารด้านอื่นได้เช่นกัน เพราะต้องนำมูลฝอยไปทิ้งตามจุดกำหนด และหากจุดนั้นอยู่ห่างจากอาคารของตนจะทำให้เจ้าของอาคารเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นในการขนส่งไปทิ้ง ทั้งนี้ มีข้อน่าสังเกตว่า ในปัจจุบันยังมิได้มีความนิยมในการคัดแยกมูลฝอยเองโดยผู้ทิ้งเพื่อให้ผู้จัดการมูลฝอยเกิดความสะดวกในการดำเนินการ

๒) การเก็บรวบรวมมูลฝอย

โดยปกติแล้วผู้มีหน้าที่เก็บรวบรวมมูลฝอยจะดำเนินการดังกล่าวตามเวลาที่ได้แจ้งให้แก่เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารที่มีภาชนะรองรับมูลฝอย เพื่อให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารนั้นได้จัดเตรียมมูลฝอยไว้ ส่วนกรณีที่กำหนดให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารนำมูลฝอย ไปทิ้งตามจุดที่กำหนดนั้น กำหนดเวลาในแต่ละวัน ที่ผู้มีหน้าที่ต้องเก็บรวบรวมมูลฝอยอาจจะไม่สำคัญมากเท่ากับความถี่ของการเก็บรวบรวมมูลฝอย กล่าวคือ ในแต่ละวันอาจจะมีการเก็บรวบรวมมูลฝอยเวลาใดก็ได้ แต่จะต้องมีความถี่ในการเก็บรวบรวมพอสมควร เพราะมิฉะนั้นแล้วเมื่อมีผู้นำมูลฝอยมาทิ้งเป็นจำนวนมาก จะทำให้มูลฝอยล้นถัง และกระจัดกระจาย

เมื่อเปรียบเทียบวิธีการเก็บรวบรวมมูลฝอยจากอาคารต่าง ๆ กับวิธีการเก็บรวบรวมจากจุดที่กำหนดให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารนำมูลฝอยไปทิ้งแล้ว ผู้มีหน้าที่จัดการมูลฝอยจะต้องใช้เวลาในการเก็บรวบรวมมูลฝอยจากแต่ละอาคารมากกว่าการเก็บรวบรวมจากจุดรวมที่กำหนดให้ทิ้งมูลฝอย

๓) การขนถ่ายมูลฝอย

เมื่อได้มีการรวบรวมมูลฝอยจากจุดต่าง ๆ แล้ว ไม่ว่าจะเป็นการรวบรวมจากอาคารแต่ละหลังโดยตรง หรือจากจุดที่กำหนดให้มีการทิ้งมูลฝอยก็ตาม ขั้นตอนต่อไปจะเป็นการขนส่งมูลฝอยนั้นไปยังสถานที่กำจัดมูลฝอย การขนส่งมูลฝอยนั้นกระทำโดยสองวิธี คือ

วิธีที่หนึ่ง การขนส่งโดยตรง

เมื่อผู้มีหน้าที่จัดการมูลฝอยได้เก็บรวบรวมมูลฝอยจากบ้านเรือนหรือแหล่งอื่น ๆ จนเต็มรถบรรทุกขยะแล้ว ก็อาจนำมูลฝอยนั้นไปทิ้งยังสถานที่กำจัดมูลฝอยโดยตรง

วิธีที่สอง การขนส่งโดยผ่านสถานขนถ่าย

ในบางครั้งการให้รถบรรทุกขยะนำมูลฝอยที่เก็บรวบรวมได้ไปยังสถานที่กำจัดมูลฝอยโดยตรงอาจไม่เหมาะสมหรือเสียค่าใช้จ่ายเกินไปก็อาจให้มีการจัดตั้งสถานขนถ่ายขยะ โดยให้รถบรรทุกนำขยะมูลฝอยไปทิ้งยังสถานขนถ่ายขยะก่อน หลังจากนั้นจึงให้มีการขนส่งมูลฝอยไปยังสถานกำจัดมูลฝอยอีกทอดหนึ่ง มีปัจจัยหลายประการที่เป็นตัวกำหนดว่าควรจะมีการจัดตั้งสถานขนถ่ายขยะในพื้นที่ใดบ้าง ทั้งนี้ ปัจจัยที่แสดงว่าควรจะมีการจัดตั้งสถานขนถ่ายขยะ ได้แก่ มีการทิ้งมูลฝอยโดยผิดกฎหมายในที่โล่ง หรือสถานที่ที่มีได้กำหนดไว้ให้เป็นที่ทิ้ง หรือบริเวณเก็บรวบรวมมูล

ฝอยอยู่ห่างจากสถานกำจัดมูลฝอยไม่น้อยกว่า ๑๕ กิโลเมตร หรือรถบรรทุกขยะที่ใช้รวบรวมมูลฝอย อยู่ในชุมชนนั้น ๆ มีความจุน้อยกว่า ๑๕ ลูกบาศก์เมตร หรือมีความหนาแน่นของ บ้านเรือนต่ำ

เมื่อมีจำนวนภาชนะรองรับมูลฝอยขนาดกลางในยานพาหนะเพิ่มขึ้นจำนวนมากเมื่อ ปรากฏปัจจัยข้างต้นในชุมชนใด ย่อมมีแนวโน้มว่า ต้นทุนในการเก็บรวบรวมมูลฝอยจากอาคารหรือแหล่งที่มูลฝอยของชุมชนนั้นแล้วขนส่งไปยังสถานกำจัดมูลฝอยโดยตรงสูงกว่าการขนส่งมูลฝอยไปยังสถานขนถ่ายขยะก่อนแล้วขนส่งไปยังสถานกำจัดขยะ เช่น กรณีที่มีความหนาแน่นของบ้านเรือนต่ำ มีความจำเป็นต้องส่งรถบรรทุกขนาดเล็กหลายคันไปรวบรวมมูลฝอย ตามจุดต่าง ๆ กัน ซึ่งมีความสะดวกรวดเร็วกว่าการส่งรถบรรทุกขนาดใหญ่ไปทุกจุด แต่การให้รถบรรทุกขนาดเล็กทุกคันซึ่งบางคันก็มีขยะไม่เต็มคันนำมูลฝอยไปยังสถานที่กำจัดมูลฝอยโดยตรง ซึ่งอยู่ห่างไกลย่อมเป็นการสิ้นเปลืองกว่าการให้รถบรรทุกขนาดใหญ่ซึ่งบรรทุกมูลฝอยเต็มคันจาก สถานขนถ่ายขยะแล้วขนส่งมูลฝอยไปยังสถานกำจัดมูลฝอย

๔) การกำจัดมูลฝอย

การกำจัดมูลฝอยนั้นอาจกระทำได้ ๔ วิธี ดังต่อไปนี้

๑. การเทกองกลางแจ้ง (open dumping) การกำจัดมูลฝอยโดยการเทกองกลางแจ้งนั้นเป็นวิธีการง่ายแก่การดำเนินการ เพราะมิต้องใช้เทคโนโลยีและเงินทุนมาก เพียงนำมูลฝอยไปกองทิ้งบริเวณที่จัดไว้เป็นที่กำจัดมูลฝอย หลังจากนั้นปล่อยให้มูลฝอยมีการย่อยสลายตามธรรมชาติ วิธีการดังกล่าวได้กระทำกันมานานแล้วโดยหน่วยงานท้องถิ่นต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม การเทกองกลางแจ้งนั้นเป็นวิธีการกำจัดมูลฝอย ที่ไม่ถูกสุขลักษณะอย่างเช่นการกำจัดมูลฝอยวิธีอื่นซึ่งจะกล่าวต่อไป

๒. การฝังกลบอย่างถูกสุขลักษณะ (sanitary landfill) การฝังกลบอย่างถูกสุขลักษณะนั้นเป็นการนำมูลฝอยไปทิ้งยังบริเวณพื้นที่ที่เตรียมไว้โดยมีการเกลี่ยและบดอัดมูลฝอยให้แน่นกับพื้นและทำการฝังกลบด้วยดิน หลังจากนั้นปล่อยให้มูลฝอยย่อยสลายโดยจุลินทรีย์ตามธรรมชาติ เมื่อมีการย่อยสลายเกิดขึ้นจะทำให้มีการยุบตัวของมูลฝอย และก่อให้เกิดก๊าซมีเทนในบริเวณฝังกลบ

การฝังกลบมูลฝอยด้วยวิธีนี้จะต้องหาพื้นที่ฝังกลบที่เหมาะสมในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นพิจารณาจากด้านวิศวกรรม สังคม เศรษฐกิจ หรือสิ่งแวดล้อม เช่น พื้นที่จะต้องไม่มีปัญหาน้ำท่วมเป็นประจำ ดินมีคุณสมบัติที่น้ำซึมได้น้อย พื้นที่จะต้องไม่ลาดเอียงมาก ชั้นล่างของมูลฝอยจะต้องอยู่ห่างจากระดับน้ำใต้ดิน พร้อมทั้งจะต้องมีวิธีการป้องกันการรั่วซึมของน้ำจากบริเวณฝังกลบไปยังแหล่งน้ำใต้ดิน หรือแหล่งน้ำผิวดิน นอกจากนี้ บริเวณฝังกลบไม่ควรเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงในการเพาะปลูก หรือมิได้มีแผนการใช้ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยของประชาชน เพราะน้ำและกลิ่นจากพื้นที่ฝังกลบอาจสร้างความเสียหายหรือความเดือดร้อนรำคาญแก่ประชาชนผู้อยู่ข้างเคียงได้ นอกจากนี้ ขนาดของพื้นที่ควรสามารถรองรับมูลฝอยไม่น้อยกว่า ๑๕ ปี

๓. การหมักทำปุ๋ย (compositing) การหมักทำปุ๋ย ได้แก่ การนำมูลฝอยไปหมักโดยอาศัย จุลินทรีย์ช่วยย่อยสลายภายใต้ความชื้น อุณหภูมิ ปริมาณออกซิเจน และสารอื่นที่เหมาะสมเพื่อให้ได้ แร่ธาตุที่ค่อนข้างคงตัวค่อนข้างแห้ง และมีสารอาหารที่เหมาะสมสำหรับบำรุงดิน การหมักทำปุ๋ยสามารถ ลดมูลฝอยได้ประมาณร้อยละ ๓๕ - ๖๕ และทำลายเชื้อโรคบางชนิดได้เนื่องจากการหมักจะมี อุณหภูมิระหว่าง ๕๐-๗๐ องศาเซลเซียส

๔. การเผาในเตาเผา (incineration) การนำมูลฝอยเผาในเตาเผาซึ่งใช้ความร้อนสูงเป็น วิธีการกำจัดมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพเพราะสามารถลดปริมาณมูลฝอยได้ถึงร้อยละ ๗๐-๙๐ และยัง สามารถลดกลิ่นเหม็นจากมูลฝอยได้อีกด้วย นอกจากนี้ พลังงานความร้อนที่เกิดจากการเผาไหม้ยังสามารถนำมาผลิตกระแสไฟฟ้าได้อีกด้วย แต่ในขณะที่เดียวกันการเผาไหม้ในเตาเผาก่อให้เกิดก๊าซ คาร์บอนไดออกไซด์ น้ำ เถ้า ฝุ่น สาร และก๊าซอื่นตามชนิดของมูลฝอยที่ถูกเผา ด้วยเหตุนี้ จะต้องมีการติดตั้งอุปกรณ์ควบคุมการปล่อย หรือระบายสิ่งต่าง ๆ จากเตาเผาเพื่อป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อม

ถ้าพิจารณาถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมไม่ว่าจะเป็นเรื่องแหล่งน้ำผิวดิน น้ำใต้ดิน อากาศ กลุ่มแมลง และสัตว์พาหะนำโรคแล้ว การใช้เตาเผาก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้แก่ มลพิษทางอากาศเท่านั้นหากไม่มีการป้องกันที่ดี

ส่วนวิธีการที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยรองลงมาได้แก่ การหมักทำปุ๋ย การฝังกลบ และที่ก่อ ปัญหามากที่สุด ได้แก่ การเทมูลฝอยกองกลางแจ้ง แต่หากพิจารณาถึงการลงทุน การดำเนินการ การบำรุงรักษา และความรู้ของบุคลากรแล้ว ระบบเตาเผาจะใช้เงินทุนและความรู้ของบุคลากรมากที่สุด รองลงมาได้แก่ การหมัก ทำปุ๋ย การฝังกลบ และการเทกองกลางแจ้ง ซึ่งเกือบจะไม่ต้องลงทุนสิ่งใดนอกจากการจัดเตรียมที่ทิ้งมูลฝอยเท่านั้น

๒.๕.๔ ความเสียหายอันเกิดจากขยะมูลฝอย

ความเสียหายอันเกิดจากขยะมูลฝอยอาจเกิดได้ใน ๔ ลักษณะสำคัญ^{๕๔} คือ

๑) มลพิษทางอากาศ ในปัจจุบันส่วนหนึ่งเกิดจากขยะมูลฝอยที่ทิ้งหรือตกเรี่ยราดอยู่ตาม ที่ต่าง ๆ รวมทั้งการทิ้งขยะตามสถานที่ทิ้งขยะกลางแจ้งที่ราชการส่วนท้องถิ่นได้จัดไว้ด้วย ยิ่งขยะมูลฝอยมีปริมาณมากเท่าใด กลิ่นเน่าเหม็นย่อมมีความรุนแรงและอยู่นานมากเท่านั้น กลิ่นเหม็นดังกล่าว มิใช่จะเกิดจากการทิ้งขยะมูลฝอยเป็นเทกองกลางแจ้งเท่านั้น แม้แต่การใช้วิธีฝังกลบหรือหมักทำ ปุ๋ยก็ก่อให้เกิดกลิ่นเหม็นได้เช่นกัน เพียงแต่อาจมีกลิ่นเหม็นน้อยกว่า เพราะการฝังกลบหรือหมักทำ ปุ๋ยได้ก่อให้เกิดปฏิกิริยาเคมีในกองขยะมูลฝอยและผลิตก๊าซบางชนิดออกมา กลิ่นเหม็นดังกล่าว ก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญแก่ประชาชนผู้อาศัยอยู่ใกล้เคียงรวมทั้งผู้สัญจรไปมาในบริเวณนั้น

^{๕๔} กฎหมายสิ่งแวดล้อม. (หน้า. ๓๗๓ - ๓๗๔). เล่มเดิม.

ด้วย ส่วนการกำจัดขยะโดยวิธีใช้เตาเผา นั้นอาจจะไม่ก่อให้เกิดกลิ่นเหม็นมาก เช่นวิธีการอื่น ๆ แต่การเผาขยะมูลฝอยก็ก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศได้ เพราะการเผานั้นก่อให้เกิดก๊าซบางชนิดและฝนซึ่งอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของบุคคล และถือว่าเป็นเหตุเดือดร้อน รำคาญแก่ผู้อยู่ข้างเคียงอย่างหนึ่ง

๒) มลพิษทางน้ำ กองขยะมูลฝอยเป็นแหล่งที่มาของมลพิษทางน้ำได้ เพราะน้ำเสียจากกองขยะมูลฝอยสามารถก่อให้เกิดการเน่าเหม็นในแหล่งรองรับน้ำดังกล่าว ในขณะที่เดียวกันสารพิษ หรือโลหะหนักต่าง ๆ ที่อยู่ในกองขยะมูลฝอยก็อาจถูกชะล้างและก่อให้เกิดการปนเปื้อนในแหล่งรองรับน้ำเสียจากกองขยะมูลฝอยนั้น แหล่งน้ำที่ควรจะได้รับ การคุ้มครองเป็นพิเศษ ได้แก่ แหล่งน้ำใต้ดิน เพราะเมื่อใดที่มีการปนเปื้อนของแหล่งน้ำใต้ดินแล้ว จะต้องใช้เวลานานและเสียค่าใช้จ่ายสูงมากในการจัดการปนเปื้อนดังกล่าว

๓) การเพิ่มจำนวนของแมลงและสัตว์บางชนิด บริเวณใดที่มีการทิ้งขยะมูลฝอยอย่างไม่ถูกสุขลักษณะ ก็มักมีการเพิ่มจำนวนของแมลงหรือสัตว์บางชนิดที่อาศัยอยู่กับกองขยะมูลฝอยนั้น แมลงและสัตว์เหล่านี้ นอกจากจะก่อให้เกิดความรำคาญแก่ผู้อยู่ใกล้เคียงแล้ว อาจเป็นพาหะนำโรคบางชนิดได้

๔) ทัศนียภาพไม่สวยงาม (visual pollution) ปัญหาจากกองขยะมูลฝอยมิใช่จำกัดอยู่แต่เพียงมลพิษทางอากาศหรือทางน้ำเท่านั้น แต่ยังก่อให้เกิดภาพไม่สวยงามแก่บริเวณที่อยู่ใกล้เคียง ทัศนียภาพไม่สวยงามนี้ย่อมส่งผลกระทบต่อราคาทรัพย์สินในบริเวณดังกล่าวอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ เพราะประชาชนส่วนใหญ่คงไม่ประสงค์จะซื้อที่ดินบริเวณใกล้เคียงกับกองขยะมูลฝอยเพื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัยหรือใช้ทำประโยชน์อย่างอื่น

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพ การมีส่วนร่วมของประชาชน ภารกิจของรัฐการจัดการสิ่งแวดล้อม จะเห็นได้ว่า ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพในการดำรงชีวิตและมีสภาพความเป็นอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี สะอาดปราศจากมลพิษ และมีทรัพยากรธรรมชาติให้ได้ใช้ประโยชน์อย่างเพียงพอแก่ความจำเป็นตลอดจนการเข้าไปมีส่วนร่วมในการเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐให้ดำเนินการใด ๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชน เป็นสิ่งที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติให้การรับรองและคุ้มครอง เมื่อรัฐธรรมนูญคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพใดแล้วจะก่อให้เกิดหน้าที่แก่รัฐ หน่วยงานของรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่จะต้องจัดให้มีหลักประกันหรือดำเนินมาตรการอื่นใดอันจะทำให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี ตามมาตรฐานและจรรยาบรรณการที่เป็นการแทรกแซงสิทธิเสรีภาพนั้น ดังนั้น การจัดการสิ่งแวดล้อมซึ่งรวมทั้งการเผยแพร่ข้อมูลความรู้ให้แก่ประชาชนตามสิทธิการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของ

ประชาชน (Right to Know) ด้วย จึงเป็นภารกิจของรัฐหรือการบริการสาธารณะตามที่กฎหมายกำหนด

เมื่อการพัฒนาประเทศยังคงเดินหน้าและเติบโตมากขึ้น และการเพิ่มจำนวนประชากรในอัตราที่สูงขึ้นอย่างรวดเร็วทำให้การบริการสาธารณะของรัฐหลายโครงการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการขยะมูลฝอยของประเทศต้องประสบปัญหาไม่สามารถดำเนินการให้บรรลุเจตนารมณ์ได้ ทำให้มีขยะมูลฝอยตกค้างจำนวนมากส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่และสุขภาพของประชาชน จนปัจจุบันยังไม่ปรากฏแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยที่ชัดเจนนอกจากการแก้ไขปัญหาด้วยการหาพื้นที่ฝังกลบขยะมูลฝอยแห่งใหม่เพื่อให้พอเพียงกับปริมาณขยะ เมื่อปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อโดยตรงต่อประชาชน จึงมีความจำเป็นที่รัฐต้องจัดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยตกค้างที่เป็นแหล่งกำเนิดมลภาวะต่าง ๆ โดยเริ่มตั้งแต่การรับรู้ข้อมูลซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด ร่วมกันปรึกษาหารือเพื่อวางแผนหรือหาแนวทางแก้ไขปัญหารับฟังความคิดเห็นการตัดสินใจร่วมกัน อันเป็นเป้าหมายสูงสุด และนำแนวคิดเกี่ยวกับหลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายตามปฏิญญาโอว่าด้วยเรื่องสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (Rio Declaration on Environment and Development) ในหลักการที่ ๑๖ ที่ระบุให้ผู้มีอำนาจกำกับดูแลระดับรัฐควรพยายามที่จะส่งเสริมการผลักดันทุนทางสิ่งแวดล้อมที่เป็นต้นทุนการก่อผลกระทบภายนอกกลับสู่ผู้ก่อ ซึ่งแนวคิด ทฤษฎี และภารกิจของรัฐเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม (ขยะมูลฝอย) ดังกล่าวนี ในบทต่อไปจะแสดงให้เห็นว่า หากนำหลักการและแนวคิดดังกล่าวมากำหนดให้ประชาชนซึ่งเป็นแหล่งผลิตขยะมูลฝอยขั้นต้นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย และรัฐสามารถกำหนดมาตรการให้มีผลบังคับใช้ในการคัดแยกขยะมูลฝอยภายในครัวเรือนก่อนที่เทศบาลหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบนำไปบริหารจัดการ น่าจะเป็นการลดปัญหาปริมาณขยะมูลฝอยและสามารถเพื่อการกำจัดขยะมูลได้อย่างถูกต้องมีประสิทธิภาพ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวนี้จะได้อีกต่อไป

บทที่ ๓ กฎหมายเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย

การพัฒนาประเทศ (National Development) ให้เจริญก้าวหน้าต้องอาศัยปัจจัยต่าง ๆ มากมายในการเสริมสร้างหรือเอื้ออำนวยประกอบไปด้วยปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางการเมือง ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยด้านประสิทธิภาพของประชาชนที่มีการศึกษาอยู่ในระดับที่มีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย ปัจจัยด้านนโยบายของรัฐบาลในการเสริมสร้าง สนับสนุนการลงทุนทั้งภาคเอกชน และภาครัฐ และปัจจัยด้านความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพในการผลิต ส่งจำหน่าย สินค้าและวัตถุดิบให้แก่ผู้ประกอบการและผู้บริโภค รวมทั้งปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ในการส่งข้อมูลข่าวสารได้ทั่วโลกในยุคโลกาภิวัตน์

สำหรับประเทศไทยในช่วงระยะเวลาหลายสิบปีที่ผ่านมา รัฐบาลมีนโยบายเน้นการพัฒนา ภาคอุตสาหกรรมเป็นหลัก แนวนโยบายดังกล่าวส่งผลให้ประเทศไทยต้องเผชิญกับปัญหาสิ่งแวดล้อม ในด้านต่าง ๆ ทั้งในด้านปัญหาความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม ปัญหาขยะมูลฝอย ซึ่งปัญหาดังกล่าว ได้สร้างความสูญเสียเป็นอย่างมากในระบบเศรษฐกิจ ตลอดจนการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชน และเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่ออย่างกว้างขวางต่อคนในสังคมชนบทและสังคมเมือง ทั้งยังกระทบต่อ สิ่งแวดล้อม และทำลายระบบนิเวศ ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องดำเนินการจัดการขยะมูลฝอย ดังกล่าว โดยในส่วนี้ผู้เขียนจะทำการศึกษาดังกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยของประเทศไทย ดังนี้

๓.๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ หมวด ๓ มาตรา ๔๓ (๒) กำหนดให้ บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิจัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืนตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ และในหมวด ๕ หน้าหนึ่งของรัฐไว้ ซึ่งเป็นหมวดที่ได้มีการบัญญัติเพิ่มเติมขึ้นใหม่ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๗ (๒) กำหนดให้รัฐต้องอนุรักษ์ คุ้มครอง บำรุงรักษา ปันฟู บริหารจัดการ และใช้หรือจัดให้มีการใช้ ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ ให้เกิดประโยชน์ อย่างสมดุลและยั่งยืน โดยต้องให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมดำเนินการและ ได้รับประโยชน์จากการดำเนินการดังกล่าวด้วยตามที่กฎหมายบัญญัติ และมาตรา ๕๘ กำหนดให้ การดำเนินการใดของรัฐหรือที่รัฐจะอนุญาตให้ผู้ใดดำเนินการ ถ้าการนั้นอาจมีผลกระทบต่อ ทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใด

ของประชาชนหรือชุมชนหรือสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง รัฐต้องดำเนินการให้มีการศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนหรือชุมชน และจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียและประชาชนและชุมชนที่เกี่ยวข้องก่อน เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาดำเนินการหรืออนุญาตตามที่กฎหมายบัญญัติ และในการดำเนินการหรืออนุญาตให้ผู้ใดดำเนินการที่อาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย หรือคุณภาพชีวิตของประชาชนดังกล่าว รัฐต้องระมัดระวังให้เกิดผลกระทบต่อประชาชน ชุมชน สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพน้อยที่สุด และต้องให้การเยียวยาความเดือดร้อนหรือเสียหายให้แก่ประชาชนหรือชุมชนที่ได้รับผลกระทบนั้นอย่างเป็นธรรมและไม่ชักช้า รวมทั้งบุคคลหรือชุมชนย่อมมีสิทธิในการได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยงานของรัฐก่อนการดำเนินการหรืออนุญาตให้ผู้ใดดำเนินการที่อาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ

นอกจากสิทธิตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ แล้ว มาตรา ๕๐ (๘) ยังกำหนดให้บุคคลมีหน้าที่ร่วมมือและสนับสนุนการอนุรักษ์และคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งมรดกทางวัฒนธรรม และการใดที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของรัฐ ถ้าการนั้นเป็นการทำให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนโดยตรง ประชาชนและชุมชนย่อมมีสิทธิติดตามและเร่งรัดให้รัฐดำเนินการ รวมตลอดทั้งฟ้องร้องหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดให้ประชาชนหรือชุมชนได้รับประโยชน์นั้นตามหลักเกณฑ์ทั้งนี้ เป็นไปตามมาตรา ๕๑

นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับนี้ยังกำหนดให้มีการปฏิรูปประเทศโดยต้องจัดให้มีระบบจัดการและกำจัดขยะมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพ เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ด้านอื่น ๆ ได้ ทั้งนี้ เป็นไปตามมาตรา ๒๕๘ ช.(๓) แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

๓.๒ กฎหมายเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย

๓.๒.๑ พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕

พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นกฎหมายที่กำหนดมาตรการกำกับดูแลและป้องกันเกี่ยวกับการอนามัยสิ่งแวดล้อม โดยมีหลักการคุ้มครองประชาชนด้านสุขลักษณะและการอนามัยสิ่งแวดล้อมหรือการสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมซึ่งครอบคลุมทั้งกิจกรรมการกระทำทุกอย่างและกิจการประเภทต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของประชาชน ตั้งแต่ระดับครัวเรือน ชุมชน ตลอดจน กิจการหาบเร่ แผงลอย สถานที่จำหน่ายอาหาร ตลาดสด กิจการที่เป็น อันตรายต่อสุขภาพประเภทต่าง ๆ อีกหลายประเภท รวมทั้งการเลี้ยงหรือปล่อยสัตว์ กฎหมายกำหนดให้กระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นโดยให้ราชการส่วนท้องถิ่นมีอำนาจในการออกข้อกำหนดท้องถิ่นซึ่งสามารถใช้บังคับในท้องถิ่นนั้นได้ และให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานท้องถิ่น

ในการควบคุมดูแลโดยการออกคำสั่งให้แก้ไขปรับปรุงการอนุญาตหรือไม่อนุญาต การสั่ง พักใช้ หรือ การเพิกถอนใบอนุญาต รวมทั้งการเปรียบเทียบคดี เป็นต้น

กฎหมายดังกล่าวกำหนดให้มีเจ้าพนักงานสาธารณสุขเป็นเจ้าพนักงานที่มีอำนาจในการตรวจตรา ให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในด้านวิชาการ รวมทั้งเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำแก่เจ้าพนักงานท้องถิ่นในการวินิจฉัย สั่งการ หรือออกคำสั่ง^{๕๕} เป็นต้น และกำหนดให้มีคณะกรรมการสาธารณสุข กำกับดูแล และให้การสนับสนุนการปฏิบัติการของราชการส่วนท้องถิ่นโดยการเสนอแนะแผนงาน นโยบาย และมาตรการด้านสาธารณสุข รวมทั้งการออกกฎกระทรวงและประกาศกระทรวงแก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข และให้อธิบดีกรมอนามัยมีอำนาจออกคำสั่งได้ในกรณีที่เป็นอันตรายร้ายแรง และจำเป็นต้องแก้ไขโดยเร่งด่วนด้วย^{๕๖}

นอกจากนี้ยังให้สิทธิแก่ประชาชนหรือผู้ประกอบการที่ได้รับคำสั่งจากเจ้าพนักงานท้องถิ่น และเห็นว่าไม่เป็นธรรมหรือไม่ถูกต้อง มีสิทธิยื่นคำอุทธรณ์ต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขได้ และในกรณีที่แจ้งเจ้าพนักงานตามกฎหมายแล้วไม่ปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ เจ้าพนักงานนั้นอาจมีความผิดฐานละเว้นไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามประมวลกฎหมายอาญาได้

พระราชบัญญัติฉบับนี้ให้การเก็บ ขน หรือกำจัดสิ่งปฏิกูล หรือมูลฝอยในเขตราชการส่วนท้องถิ่นใด ให้เป็นอำนาจของราชการส่วนท้องถิ่นนั้นในการดำเนินการ^{๕๗} และกำหนดให้การกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลเป็นหน้าที่ของราชการส่วนท้องถิ่น บุคคลอื่นที่ประสงค์จะดำเนินการเช่นนั้นจะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่นเสียก่อน^{๕๘} ดังนั้น การเก็บ ขน หรือกำจัดสิ่งปฏิกูล หรือมูลฝอยโดยบุคคลอื่นที่จะต้องได้รับใบอนุญาตนั้นจะต้องเป็นการทำเป็นธุรกิจ หรือมีการคิดค่าบริการ โดยเรียกเก็บค่าบริการจากเจ้าของบ้านไม่ว่าจะเก็บเป็นรายเดือน หรือต่อครั้งก็ตาม หากดำเนินการโดยไม่ได้รับอนุญาตจะต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ^{๕๙} และเพื่อประโยชน์ในการรักษาความสะอาดและการจระเขียบในการเก็บ ขน และกำจัดสิ่งปฏิกูล หรือมูลฝอย จึงอนุญาตให้แต่ละท้องถิ่นสามารถออกข้อกำหนด

^{๕๕} มาตรา ๔๔ แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕

^{๕๖} มาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕

^{๕๗} มาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕

^{๕๘} มาตรา ๑๙ แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕

^{๕๙} มาตรา ๗๑ แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕

ท้องถิ่นของตนเองเพื่อจัดการเรื่องดังกล่าวได้^{๖๐} เช่น กำหนดห้ามการถ่าย เท ทิ้ง หรือทำให้มีขึ้นในที่ หรือทางสาธารณะซึ่งสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยนอกจากในที่ที่ราชการส่วนท้องถิ่นจัดไว้ให้ กำหนดให้มี ที่รองรับสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยตามที่หรือทางสาธารณะและสถานที่เอกชน กำหนดวิธีการเก็บ ขน และกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยหรือให้เจ้าของหรือ ผู้ครอบครองอาคารหรือสถานที่ใด ๆ ปฏิบัติ ให้ถูกต้องด้วยสุขลักษณะตามสภาพหรือลักษณะการใช้อาคารหรือสถานที่นั้น ๆ กำหนดอัตรา ค่าธรรมเนียมในการให้บริการของราชการส่วนท้องถิ่นหรือ บุคคลอื่นที่ราชการส่วนท้องถิ่นมอบให้ ดำเนินการแทนในการเก็บ ขน หรือกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือ มูลฝอย ไม่เกินอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง ทั้งนี้ การจะกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมการกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอย ราชการส่วนท้องถิ่นจะต้อง ดำเนินการให้ถูกต้องด้วยสุขลักษณะตามที่กำหนดในกฎกระทรวง^{๖๑}

ปัจจุบันกฎกระทรวงสุขลักษณะการจัดการมูลฝอยทั่วไป พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้จำแนกและกำหนด คำนิยาม “มูลฝอย” ไว้หลายประเภท ได้แก่ มูลฝอยทั่วไป มูลฝอยนำกลับมาใช้ใหม่ มูลฝอยติดเชื้อ มูลฝอยที่เป็นพิษหรืออันตรายจากชุมชน น้ำชะมูลฝอย ตลอดจนความหมายของอาคารที่อยู่อาศัยรวม และผู้ก่อให้เกิดมูลฝอย^{๖๒} กฎกระทรวงดังกล่าวยังได้กำหนดห้ามมิให้ผู้ใดถ่าย เท ทิ้ง มูลฝอยทั่วไป หรือทำให้มีซึ่งมูลฝอยทั่วไปขึ้นในที่หรือทางสาธารณะ นอกจากถ่าย เท ทิ้ง หรือกำจัดมูลฝอยทั่วไป ณ สถานที่ หรือตามวิธีที่ราชการส่วนท้องถิ่นกำหนด โดยให้ราชการส่วนท้องถิ่นจัดให้มีสถานที่ถ่าย เท หรือทิ้งมูลฝอยทั่วไปในที่หรือทางสาธารณะ หรือกำหนดให้มีวิธีจัดการมูลฝอยทั่วไปตามกฎกระทรวง นี้หรือตามหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีกำหนด และกำหนดให้หน่วยงานหรือบุคคล ได้แก่ ราชการ ส่วนท้องถิ่น หรือราชการส่วนท้องถิ่นร่วมกับหน่วยงานของรัฐหรือราชการส่วนท้องถิ่นอื่นที่ดำเนินการ ภายใต้อัตนการร่วมกัน หรือบุคคลซึ่งราชการส่วนท้องถิ่นมอบให้ดำเนินการเก็บ ขน หรือกำจัดมูล ฝอยทั่วไปภายใต้การควบคุมดูแลของราชการส่วนท้องถิ่น หรือบุคคลซึ่งได้รับใบอนุญาตจาก เจ้าพนักงานท้องถิ่นให้ดำเนินกิจการรับทำการเก็บ ขนหรือกำจัดมูลฝอยทั่วไป ไม่ว่าทำเป็นธุรกิจ หรือได้รับประโยชน์ตอบแทนด้วยการคิดค่าบริการดำเนินการดังกล่าว ซึ่งในการจัดการขยะมูลฝอย ทั่วไปนั้น ต้องจัดให้มีเจ้าหน้าที่ควบคุมกำกับในการจัดการมูลฝอยทั่วไปอย่างน้อยสองคน^{๖๓}

กฎกระทรวงดังกล่าว ได้กำหนด “การจัดเก็บมูลฝอยทั่วไป” ไว้ในหมวดที่ ๒ ดังนี้

^{๖๐} มาตรา ๒๐ แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕

^{๖๑} มาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕

^{๖๒} ข้อ ๒ แห่งกฎกระทรวงสุขลักษณะการจัดการมูลฝอยทั่วไป พ.ศ. ๒๕๖๐

^{๖๓} ข้อ ๓ และข้อ ๔ แห่งกฎกระทรวงสุขลักษณะการจัดการมูลฝอยทั่วไป พ.ศ. ๒๕๖๐

๑. ให้ผู้ซึ่งก่อให้เกิดมูลฝอยคัดแยกมูลฝอยที่อย่างน้อยต้องคัดแยกเป็นมูลฝอยทั่วไปและมูลฝอยที่เป็นพิษหรืออันตรายจากชุมชน โดยให้คัดแยกมูลฝอยนำกลับมาใช้ใหม่ออกจากมูลฝอยทั่วไปด้วย

๒. ถูหรือภาชนะสำหรับบรรจุมูลฝอยทั่วไปและมูลฝอยนำกลับมาใช้ใหม่ ต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้

(๑) ถูสำหรับบรรจุมูลฝอยทั่วไปและมูลฝอยนำกลับมาใช้ใหม่ต้องเป็นถูพลาสติกหรือถูที่ทำจากวัสดุอื่นที่มีความเหนียว ทนทาน ไม่ฉีกขาดง่าย ไม่รั่วซึม ขนาดเหมาะสม และสามารถเคลื่อนย้ายได้สะดวก

(๒) ภาชนะสำหรับบรรจุมูลฝอยทั่วไปและมูลฝอยนำกลับมาใช้ใหม่ต้องทำจากวัสดุที่ทำความสะอาดง่าย มีความแข็งแรง ทนทาน ไม่รั่วซึม มีฝาปิดมิดชิด สามารถป้องกันสัตว์และแมลงพาหะนำโรคได้ ขนาดเหมาะสม สามารถเคลื่อนย้ายได้สะดวก และง่ายต่อการถ่ายและเทมูลฝอยถูหรือภาชนะสำหรับบรรจุมูลฝอยนำกลับมาใช้ใหม่ตามวรรคหนึ่ง ให้ระบุข้อความที่ทำให้เข้าใจได้ว่าเป็นมูลฝอยนำกลับมาใช้ใหม่ โดยมีขนาดและสีของข้อความที่สามารถมองเห็นได้ชัดเจน

๓. ให้ผู้ซึ่งก่อให้เกิดมูลฝอยบรรจุมูลฝอยทั่วไปหรือมูลฝอยนำกลับมาใช้ใหม่ในถูหรือภาชนะบรรจุในปริมาณที่เหมาะสมมัดหรือปิดปากถูให้แน่นเพื่อป้องกันการหกหล่นของมูลฝอยดังกล่าว กรณีบรรจุในภาชนะบรรจุต้องบรรจุในปริมาณที่เหมาะสมและมีการทำความสะอาดภาชนะบรรจุนั้นเป็นประจำสม่ำเสมอ

๔. เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารอยู่อาศัยรวม อาคารชุด หอพัก หรือโรงแรมที่มีจำนวนห้องพักตั้งแต่แปดสิบห้องขึ้นไป หรือมีพื้นที่ใช้สอยมากกว่าสี่พันตารางเมตรขึ้นไปหรือเจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคาร สถานประกอบการ สถานบริการ โรงงานอุตสาหกรรม ตลาดหรือสถานที่ใด ๆ ที่มีปริมาณมูลฝอยทั่วไปตั้งแต่สองลูกบาศก์เมตรต่อวัน ต้องจัดให้มีที่พักรวมมูลฝอยทั่วไปภาชนะรองรับมูลฝอยทั่วไปและมูลฝอยนำกลับมาใช้ใหม่ หรือภาชนะรองรับมูลฝอยทั่วไปและมูลฝอยนำกลับมาใช้ใหม่ที่มีขนาดใหญ่

๕. ที่พักรวมมูลฝอยทั่วไป ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์และสุขลักษณะ ดังต่อไปนี้

(๑) เป็นอาคารหรือเป็นห้องแยกเป็นสัดส่วนเฉพาะที่มีการป้องกันน้ำฝนหรือภาชนะรองรับมูลฝอยทั่วไปและมูลฝอยนำกลับมาใช้ใหม่ที่มีขนาดใหญ่ที่สามารถบรรจุมูลฝอยได้ไม่น้อยกว่าสองวัน

(๒) มีพื้นและผนังของอาคารหรือห้องแยก ต้องเรียบ มีการป้องกันน้ำซึมหรือน้ำเข้า ทำด้วยวัสดุที่ทนทานทำความสะอาดง่ายสามารถป้องกันสัตว์และแมลงพาหะนำโรค และมีการระบายอากาศ

(๓) มีรางหรือท่อระบายน้ำเสียหรือระบบบำบัดน้ำเสีย เพื่อรวบรวมน้ำเสียไปจัดการตามที่กฎหมายกำหนด

(๔) มีประตูกว้างเพียงพอให้สามารถเคลื่อนย้ายมูลฝอยได้โดยสะดวก

(๕) มีการกำหนดขอบเขตบริเวณที่ตั้งสถานที่พักรวมมูลฝอยทั่วไป มีข้อความที่มีขนาดเห็นได้ชัดเจนว่า “ที่พักรวมมูลฝอยทั่วไป” และมีการดูแลรักษาความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ ที่พักรวมมูลฝอยทั่วไปต้องตั้งอยู่ในสถานที่ที่สะดวกต่อการเก็บรวบรวมและขนถ่ายมูลฝอยทั่วไป และอยู่ห่างจากแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคและสถานที่ประกอบหรือปรุงอาหาร

๖. ภาชนะรองรับมูลฝอยทั่วไปและมูลฝอยนำกลับมาใช้ใหม่สำหรับสถานที่ตามข้อ ๕ ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์และมีลักษณะ ดังต่อไปนี้

(๑) ทำจากวัสดุที่ทำความสะอาดง่าย มีความแข็งแรง ทนทาน ไม้รั้วซึม มีฝาปิดมิดชิดสามารถป้องกันสัตว์และแมลงพาหะนำโรคได้ ขนาดเหมาะสม สามารถเคลื่อนย้ายได้สะดวก และง่ายต่อการถ่ายและเทมูลฝอย

(๒) มีข้อความว่า “มูลฝอยทั่วไป” หรือ “มูลฝอยนำกลับมาใช้ใหม่” แล้วแต่กรณี และมีขนาดและสีของข้อความที่สามารถมองเห็นได้ชัดเจนในกรณี que เห็นสมควรเพื่อความสะดวกในการเก็บ ขน หรือกำจัดมูลฝอยทั่วไปและมูลฝอยนำกลับมาใช้ใหม่

๗. ให้ราชการส่วนท้องถิ่นจัดให้มีภาชนะรองรับมูลฝอยทั่วไปและมูลฝอยนำกลับมาใช้ใหม่ หรือภาชนะรองรับมูลฝอยทั่วไปและมูลฝอยนำกลับมาใช้ใหม่ที่มีขนาดใหญ่ในที่หรือทางสาธารณะตามความเหมาะสม

๘. จัดให้มีผู้ปฏิบัติงานซึ่งทำหน้าที่เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมและคัดแยกมูลฝอยทั่วไปและจัดให้มีอุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลที่เหมาะสมสำหรับผู้ปฏิบัติงานดังกล่าว

๙. สถานที่คัดแยกมูลฝอยทั่วไป ต้องดำเนินการให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และสุขลักษณะดังต่อไปนี้

(๑) เป็นพื้นที่เฉพาะมีขนาดเพียงพอ เหมาะสม สามารถรองรับมูลฝอยทั่วไปที่จะนำเข้ามาคัดแยกได้ และมีการรักษาบริเวณโดยรอบให้สะอาดและเป็นระเบียบอยู่เสมอ

(๒) มีแสงสว่างเพียงพอสามารถมองเห็นวัตถุต่าง ๆ ได้ชัดเจน

(๓) มีการระบายอากาศเพียงพอต่อการปฏิบัติงาน

(๔) จัดให้มีห้องน้ำ ห้องส้วม และอ่างล้างมือที่สะอาดและเพียงพอ สำหรับใช้งาน และชำระล้างร่างกาย

(๕) มีการป้องกันสัตว์และแมลงพาหะนำโรค

(๖) มีการป้องกันฝุ่นละออง กลิ่น เสียง ความสั่นสะเทือน หรือการดำ เนินการที่อาจก่อให้เกิดเหตุรำคาญหรือผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

(๗) จัดให้มีอุปกรณ์ป้องกันอัคคีภัยและมีการบำรุงรักษาให้พร้อมใช้งานตลอดเวลา

(๘) มีระบบรวบรวมและบำบัดน้ำเสีย และน้ำทิ้งที่ระบายออกสู่ภายนอกเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพน้ำทิ้งตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๑๐. กรณีวิสาหกิจชุมชนหรือกลุ่มชุมชนดำเนินการคัดแยกมูลฝอยในลักษณะที่ไม่เป็นการค้าหรือแสวงหากำไร ต้องแจ้งราชการส่วนท้องถิ่นที่วิสาหกิจชุมชนหรือกลุ่มชุมชนนั้นตั้งอยู่ และให้ราชการส่วนท้องถิ่นกำกับดูแลการดำเนินการให้ถูกต้องด้วยสัญลักษณ์

๑๑. ห้ามผู้ประกอบการหรือผู้ครอบครองโรงงานอุตสาหกรรมที่เป็นแหล่งกำเนิดมูลฝอยทั่วไปทิ้งสิ่งของที่ไม่ใช้แล้วหรือของเสียทั้งหมดที่เกิดขึ้นจากการประกอบกิจการโรงงานของเสียจากวัตถุดิบ ของเสียที่เกิดขึ้นในกระบวนการผลิต ของเสียที่เป็นผลิตภัณฑ์เสื่อมคุณภาพและของเสียอันตรายตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน ประปนกับมูลฝอยทั่วไป

“การขนมูลฝอยทั่วไป” กำหนดไว้ในหมวดที่ ๓ ดังนี้

๑. หน่วยงานต้องจัดให้มีผู้ปฏิบัติงานซึ่งทำหน้าที่เก็บและขนมูลฝอยทั่วไป และจัดให้มีอุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลที่เหมาะสมสำหรับผู้ปฏิบัติงานดังกล่าว อุปกรณ์หรือเครื่องมือป้องกันอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน อุปกรณ์และเครื่องมือป้องกันอัคคีภัย ตลอดจนเครื่องมือปฐมพยาบาลไว้ประจำรถเก็บและขนมูลฝอยทั่วไปด้วย

๒. การขนมูลฝอยทั่วไปให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และสัญลักษณ์ ดังต่อไปนี้

(๑) แยกขนมูลฝอยทั่วไป หรือกำหนดวันในการขนมูลฝอยทั่วไปตามประเภท

(๒) จัดให้มีมาตรการควบคุมกำกับการขนมูลฝอยทั่วไปเพื่อป้องกันการลักลอบทิ้งมูลฝอยทั่วไป

(๓) ใช้ยานพาหนะขนมูลฝอยทั่วไป และต้องดูแลยานพาหนะดังกล่าวให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และสัญลักษณ์ ดังต่อไปนี้

(ก) มีการล้างทำความสะอาดยานพาหนะและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการขนมูลฝอยทั่วไปเป็นประจำทุกวัน โดยสถานที่ล้างทำความสะอาดดังกล่าวต้องมีลักษณะเป็นพื้นเรียบ แข็งแรง ทนทาน มีความลาดเอียง น้ำไม่ท่วมขัง ทำความสะอาดง่าย มีรางหรือท่อระบายน้ำเสียหรือระบบบำบัดน้ำเสีย เพื่อรวบรวมน้ำเสียไปจัดการตามที่กฎหมายกำหนด และมีการป้องกันเหตุรำคาญและผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน

(ข) จัดให้มีบริเวณที่จอดเก็บยานพาหนะขนมูลฝอยทั่วไป มีขนาดกว้างเพียงพอ และมีการดูแลทำความสะอาดบริเวณดังกล่าวเป็นประจำ

๓. ในกรณีที่มีความจำเป็นอาจจัดให้มีสถานีขนถ่ายมูลฝอยทั่วไปก็ได้

“การกำจัดมูลฝอยทั่วไป” กำหนดไว้ในหมวดที่ ๔ ดังนี้

๑. หน่วยงานหรือบุคคลต้องจัดให้มีผู้ปฏิบัติงานซึ่งทำหน้าที่กำจัดมูลฝอยทั่วไป และจัดให้มีอุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลที่เหมาะสมสำหรับผู้ปฏิบัติงานดังกล่าว อุปกรณ์หรือเครื่องมือป้องกันอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน อุปกรณ์และเครื่องมือป้องกันอัคคีภัย ตลอดจนเครื่องมือปฐมพยาบาลติดตั้งไว้ในบริเวณสถานที่กำจัดมูลฝอยทั่วไปด้วย

๒. หน่วยงานหรือบุคคลต้องดำเนินการกำจัดมูลฝอยทั่วไป ดังต่อไปนี้

(๑) กำจัดมูลฝอยทั่วไปให้ศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ก่อนทำการก่อสร้างระบบกำจัดมูลฝอยทั่วไป และมีมาตรการควบคุมกำกับกับการดำเนินงานกำจัดมูลฝอยทั่วไปในแต่ละวิธีให้เป็นไปตามสุขลักษณะการจัดการมูลฝอยทั่วไปเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนและสิ่งแวดล้อม

(๒) ไม่นำสิ่งของที่ไม่ใช้แล้วหรือของเสียทั้งหมดที่เกิดขึ้นจากการประกอบกิจการโรงงานของเสียจากวัตถุดิบ ของเสียที่เกิดขึ้นในกระบวนการผลิต ของเสียที่เป็นผลิตภัณฑ์เสื่อมคุณภาพและของเสียอันตรายตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน มูลฝอยติดเชื้อ และมูลฝอยที่เป็นพิษหรืออันตรายจากชุมชน มากำจัดร่วมกับมูลฝอยทั่วไป

๓. การกำจัดมูลฝอยทั่วไป ให้ดำเนินการตามวิธีหนึ่งวิธีใด ดังต่อไปนี้

(๑) การฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล

- มีสถานที่ตั้งเหมาะสม มีบริเวณเพียงพอในการฝังกลบโดยไม่ก่อให้เกิดอันตรายเหตุรำคาญ หรือความเสียหายต่อบุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่นด้วย ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องหลักเกณฑ์การคัดเลือกสถานที่ตั้งสำหรับการฝังกลบมูลฝอยอย่างถูกหลักสุขาภิบาล พ.ศ.๒๕๖๐

- มีพื้นที่แนวกันชนโดยรอบภายในอาณาเขตของสถานที่ฝังกลบมูลฝอยทั่วไป เพื่อจัดเป็นพื้นที่สำหรับปลูกต้นไม้ ถนน และรางระบายน้ำผิวดิน เพื่อลดปัญหาด้านทัศนียภาพจากการฝังกลบและปัญหากลิ่นรบกวน

- มีระบบป้องกันการปนเปื้อนของน้ำใต้ดินจากน้ำชะมูลฝอย โดยมีการบดอัดกันบ่อด้านล่างและด้านข้างให้แน่นและปูด้วยแผ่นวัสดุกันซึม ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ลักษณะและเงื่อนไขการป้องกันการปนเปื้อนของน้ำใต้ดินจากน้ำชะมูลฝอย และการรายงานผลการตรวจสอบคุณภาพน้ำใต้ดินจากสถานที่ฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล พ.ศ.๒๕๖๐

- มีระบบรวบรวมน้ำชะมูลฝอยจากกันบ่อเพื่อส่งไปยังระบบบำบัดน้ำเสียที่สามารถป้องกันการปนเปื้อนน้ำใต้ดิน และมีกระบวนการบำบัดน้ำชะมูลฝอยให้ได้มาตรฐานน้ำทิ้งตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- มีการใช้ดินหรือวัสดุอื่นกลบทับทุกครั้งที่มีการนำมูลฝอยทั่วไปไปฝังกลบ และปิดการฝังกลบเมื่อบ่อฝังกลบเต็ม โดยปิดทับหน้าบ่อฝังกลบด้วยดินหนาน้อยหกลิบเซนติเมตร หรือ

วัสดุอื่นที่เหมาะสม เพื่อป้องกันกลิ่น การปลิวของมูลฝอย ไม่เป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์และแมลงพาหะนำโรครวมทั้งไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

- มีการป้องกันสัตว์และแมลงพาหะนำโรค ฝุ่นละออง กลิ่น เสียง ความสั่นสะเทือน หรือการดำเนินการที่อาจก่อให้เกิดเหตุรำคาญหรือผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- ต้องมีระบบรวบรวมและระบายก๊าซออกจากหลุมฝังกลบ และมีระบบเผาทำลายก๊าซหรือมีระบบการนำก๊าซไปใช้ประโยชน์เป็นเชื้อเพลิงหรือใช้ประโยชน์อย่างอื่น

- มีข้อสำหรับตรวจสอบการปนเปื้อนของน้ำใต้ดิน และในระหว่างการดำเนินการฝังกลบให้รายงานผลการตรวจสอบคุณภาพน้ำตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

(๒) การเผาในเตาเผา

- มีสถานที่ตั้งเหมาะสม มีขนาดพื้นที่เหมาะสมกับกระบวนการเผามูลฝอยทั่วไป มีแสงสว่างและการระบายอากาศเพียงพอต่อการปฏิบัติงาน

- มีที่พักรวมมูลฝอยทั่วไป

- มีพื้นที่แนวกันชนโดยรอบภายในอาณาเขตของสถานที่เผามูลฝอยทั่วไป เพื่อจัดเป็นพื้นที่สำหรับปลูกต้นไม้ ถนน และวางระบายน้ำผิวดิน เพื่อลดปัญหาด้านทัศนียภาพจากการเผาและปัญหากลิ่นรบกวน

- ต้องเผามูลฝอยทั่วไปที่อุณหภูมิไม่ต่ำกว่าแปดร้อยห้าสิบบองศาเซลเซียส และมีระบบควบคุมคุณภาพอากาศที่ปล่อยออกจากปล่องเตาเผามูลฝอยทั่วไป ให้ได้มาตรฐานควบคุมการปล่อยทิ้งอากาศเสียจากเตาเผามูลฝอยตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- มีการป้องกันสัตว์และแมลงพาหะนำโรค ฝุ่นละออง กลิ่น เสียง ความสั่นสะเทือน หรือการดำเนินการที่อาจก่อให้เกิดเหตุรำคาญหรือผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- มีการบำบัดน้ำเสียจากระบบกำจัด และน้ำเสียใด ๆ ทั้งหมดที่เกิดขึ้นภายในสถานที่กำจัดให้ได้มาตรฐานตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- มีพื้นที่สำหรับเก็บเถ้าหนักที่มีการป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และมีระบบในการนำเถ้าหนักไปกำจัดเป็นประจำ โดยใช้วิธีการฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล (Sanitary Landfill) ที่มีการป้องกันน้ำชะซึมเถ้าปนเปื้อนแหล่งน้ำผิวดินและใต้ดิน หรือมีระบบที่ปลอดภัยในการนำเถ้าหนักไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น

- มีพื้นที่สำหรับเก็บเถ้าลอยที่มีการป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และมีระบบในการนำเถ้าลอยออกไปกำจัดเป็นประจำ โดยใช้วิธีการฝังกลบอย่างปลอดภัย (Secured Landfill) ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง หรือมีระบบที่ปลอดภัยในการนำเถ้าลอยไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น

(๓) การหมักทำปุ๋ยและการหมักทำก๊าซชีวภาพ

- มีสถานที่ตั้งเหมาะสม

- มีระบบคัดแยกมูลฝอยทั่วไปเพื่อนำมาหมักทำปุ๋ยหรือทำก๊าซชีวภาพ ซึ่งอาจมีอาคารที่มีขนาดพื้นที่เหมาะสม มีแสงสว่างและการระบายอากาศเพียงพอต่อการคัดแยกดังกล่าว

- มีระบบบำบัดกลิ่นจากมูลฝอยทั่วไปภายในอาคารคัดแยกมูลฝอยทั่วไป

- มีการป้องกันสัตว์และแมลงพาหะนำโรค ฝุ่นละออง กลิ่น เสียง ความสั่นสะเทือน หรือการดำเนินการที่อาจก่อให้เกิดเหตุรำคาญหรือผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- มูลฝอยทั่วไปจากการคัดแยกส่วนที่หมักทำปุ๋ยหรือหมักทำก๊าซชีวภาพไม่ได้ ต้องมีระบบกำจัดหรือส่งไปกำจัดโดยวิธีการฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาลหรือการเผาในเตาเผา หรืออาจมีการนำมูลฝอยทั่วไปนำกลับมาใช้ใหม่ได้ไปใช้ประโยชน์

- ต้องบำบัดน้ำชะมูลฝอยทั่วไป น้ำเสียจากสถานที่คัดแยกและสถานที่หมักทำปุ๋ยหรือทำก๊าซชีวภาพให้ได้คุณภาพมาตรฐานตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- กรณีหมักทำก๊าซชีวภาพ บ่อหมักต้องเป็นระบบปิด มีการนำก๊าซชีวภาพไปใช้ประโยชน์และมีระบบเผาก๊าซทิ้งกรณีระบบการใช้ประโยชน์จากก๊าซชีวภาพหยุดการทำงาน

(๔) การกำจัดแบบผสมผสาน โดยใช้วิธีการกำจัดมูลฝอยทั่วไปมากกว่าหนึ่งวิธีต้องดำเนินการให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และสัญลักษณ์ตาม (๑) (๒) หรือ (๓)

(๕) วิธีอื่นตามที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

๓.๒.๒ พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖

การจัดการขยะมูลฝอย เทศบาลตำบลมีหน้าที่ต้องรักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้งกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลในเขตเทศบาล รวมทั้งจะต้องคุ้มครองดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการมอบหมายด้วย^{๖๔}

ส่วนเทศบาลเมืองและเทศบาลนครก็มีหน้าที่เช่นเดียวกับเทศบาลตำบล และอาจดำเนินการใด ๆ ในเขตของตนเพื่อปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรม และรักษาความสะอาดเรียบร้อยของท้องถิ่น

^{๖๔} มาตรา ๕๐ แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖

ได้และเพื่อปฏิบัติให้เป็นไปตามหน้าที่ของเทศบาลที่กำหนดที่กฎหมายกำหนด พระราชบัญญัติฉบับนี้ จึงได้กำหนดให้เทศบาลมีอำนาจในการตราเทศบัญญัติเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ทั้งนี้ เทศบัญญัติดังกล่าวต้องไม่ขัดหรือแย้งต่อบทกฎหมายด้วย^{๖๕}

๓.๒.๒.๑ เทศบัญญัติของเทศบาลนครนครศรีธรรมราช เรื่อง การกำจัดสิ่งปฏิกูล และมูลฝอย พ.ศ. ๒๕๓๘

เทศบัญญัติฉบับนี้กำหนดห้ามมิให้ผู้ใดทำการถ่าย เท ทิ้ง หรือทำให้มีมูลฝอย สิ่งปฏิกูล ในทางสาธารณะหรือที่สาธารณะอื่นใดเป็นต้นว่า ถนน ซอย ตรอก แม่น้ำ คลอง คูสระน้ำ บ่อน้ำ เว้นแต่ในที่ซึ่งเจ้าพนักงานสาธารณสุขหรือเจ้าพนักงานท้องถิ่นอนุญาตให้จัดตั้งหรือติดตั้งไว้ โดยเฉพาะ รวมทั้งห้ามมิให้ผู้ใดรับจ้างเก็บขนมูลฝอยหรือสิ่งปฏิกูลจากสถานที่ อาคาร หรือเคหะสถาน ในเขตเทศบาลเว้นแต่ได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่น หรือผู้ที่รับมอบอำนาจโดยชอบ ด้วยกฎหมาย ตามเงื่อนไขและวิธีการที่กำหนด และผู้ครอบครองสถานที่ อาคาร หรือเคหะสถาน ต้องให้เจ้าหน้าที่หรือบุคคลผู้ได้รับมอบหมายจากเจ้าพนักงานท้องถิ่นจัดเก็บ ขน มูลฝอยหรือสิ่ง ปฏิกูลจากสถานที่ อาคาร หรือเคหะสถาน โดยเสียค่าธรรมเนียมการเก็บขนตามอัตราที่กำหนด^{๖๖}

๓.๒.๒.๒ เทศบัญญัติเทศบาลนครพิษณุโลก เรื่อง การกำจัดสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย พ.ศ. ๒๕๔๓

เทศบาลนครพิษณุโลกได้ออกเทศบัญญัติกำหนดห้ามมิให้ผู้ใดทำการถ่าย เท ทิ้ง หรือทำให้มีมูลฝอย ในที่หรือทางสาธารณะ เว้นแต่ในที่ซึ่งเทศบาลนครพิษณุโลกได้จัดตั้งที่รองรับไว้ให้ โดยเฉพาะ และผู้ครอบครองสถานที่ อาคาร หรือเคหะสถานต้องรักษาบริเวณสถานที่ อาคาร และเคหะสถานในครอบครองของตนไม่ให้มีมูลฝอย สิ่งปฏิกูล หรือมีการถ่ายเททิ้งมูลฝอย หรือสิ่งปฏิกูลที่ขัดต่อสุขลักษณะ รวมทั้งห้ามมิให้ผู้ใดดำเนินกิจการรับทำการ เก็บ ขน หรือกำจัด สิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอย โดยทำเป็นธุรกิจ หรือโดยได้รับประโยชน์ตอบแทนด้วยการคิดค่าบริการ เว้นแต่ จะได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่นให้ดำเนินการ และผู้ที่ได้รับใบอนุญาตดำเนินกิจการ ดังกล่าวต้องดำเนินการภายใต้เงื่อนไขที่เทศบาลนครพิษณุโลกกำหนดและปฏิบัติการอื่นใดเกี่ยวกับ

^{๖๕} มาตรา ๕๔ มาตรา ๕๗ และมาตรา ๖๐ แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖

^{๖๖} ข้อ ๘ ข้อ ๑๑ และข้อ ๑๒ แห่งเทศบัญญัติของเทศบาลนครนครศรีธรรมราช เรื่อง การกำจัดสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย พ.ศ. ๒๕๓๘

สัญลักษณ์ตามคำแนะนำของเจ้าพนักงานสาธารณสุข และคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่น รวมทั้งระเบียบ ข้อบังคับ และคำสั่งเทศบาลนครพิษณุโลก^{๖๗}

๓.๒.๓ พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๐

เดิมพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด พ.ศ. ๒๔๘๙ กำหนดให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ในการกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ตลอดจน การรักษาถนน ทางเดิน และที่สาธารณะ^{๖๘} ต่อมาภายหลังพระราชบัญญัติดังกล่าวถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๐ ซึ่งกำหนดให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีหน้าที่ในการดำเนินกิจการภายในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัด เช่น ตราข้อบัญญัติโดยไม่ขัดหรือแย้งต่อกฎหมาย จัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัด และประสานการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนดสนับสนุนสภาพตำบลและราชการส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาท้องถิ่น คุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงบรรดาอำนาจหน้าที่ใดซึ่งเป็นของราชการส่วนกลาง หรือราชการส่วนภูมิภาค อาจมอบให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดปฏิบัติได้ ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง^{๖๙}

๓.๒.๔ พระราชบัญญัติสภาพตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗

พระราชบัญญัติสภาพตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ กำหนดให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ต้องรักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้งกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล รวมทั้งจะต้องคุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และให้อำนาจองค์การบริหารส่วนตำบลออกข้อบังคับตำบลเพื่อใช้ในตำบลได้เท่าที่ไม่ขัดต่อกฎหมายหรืออำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล รวมถึงการกำหนดค่าธรรมเนียมที่จะเรียกเก็บและกำหนดโทษปรับผู้ฝ่าฝืน^{๗๐}

๓.๒.๕ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๒๘

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๒๘ ไม่ได้กำหนดให้อำนาจหน้าที่ในการจัดการขยะมูลฝอยของกรุงเทพมหานครไว้โดยตรง มีเพียงบทบัญญัติให้กรุงเทพมหานคร

^{๖๗} ข้อ ๕ ข้อ ๘ ข้อ ๙ ข้อ ๑๕ และข้อ ๑๖ แห่งเทศบัญญัติเทศบาลนครพิษณุโลก เรื่อง การกำจัดสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย พ.ศ. ๒๕๔๓

^{๖๘} มาตรา ๓๑ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด พ.ศ. ๒๔๘๙

^{๖๙} มาตรา ๔๕ แห่งพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๐

^{๗๐} มาตรา ๖๗ และมาตรา ๗๑ แห่งพระราชบัญญัติสภาพตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗

มีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการในเขตกรุงเทพมหานครในเรื่องการรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง การจัดให้มี และบำรุงรักษาทางบก ทางน้ำและทางระบายน้ำ และการพัฒนาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจนำมาใช้เทียบเคียงได้กับการจัดการขยะมูลฝอย นอกจากนี้ยังให้อำนาจสภากรุงเทพมหานครในการตราข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของกรุงเทพมหานครได้ โดยข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครจะกำหนดโทษผู้ละเมิดข้อบัญญัติไว้ด้วยก็ได้^{๗๑}

๓.๒.๖ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. ๒๕๔๒

การจัดการขยะมูลฝอย เมืองพัทยามีอำนาจหน้าที่ในการกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล และการบำบัดน้ำเสีย รวมไปถึงการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ และการรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมืองในเขตเมืองพัทยา^{๗๒}

การเก็บ ขน หรือกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยในเขตราชการส่วนท้องถิ่นใดให้เป็นอำนาจของราชการส่วนท้องถิ่นนั้น ดังนั้น ในการจัดการมูลฝอยนั้นราชการส่วนท้องถิ่นอาจดำเนินการเองทั้งหมดก็ได้ ไม่ว่าจะเป็นการเก็บรวบรวม การขนส่ง หรือการกำจัดมูลฝอย ส่วนวิธีการเก็บรวบรวม การขน หรือการกำจัด ขึ้นอยู่กับราชการส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ ว่าจะเห็นสมควรดำเนินการอย่างไร หากราชการส่วนท้องถิ่น ไม่ประสงค์จะจัดการมูลฝอยด้วยตนเอง ราชการส่วนท้องถิ่นอาจร่วมกับหน่วยงานของรัฐหรือราชการส่วนท้องถิ่นอื่นดำเนินการภายใต้ข้อตกลงร่วมกันก็ได้ แต่ในกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะโดยส่วนรวมรัฐมนตรีมีอำนาจออกกฎกระทรวง โดยคำแนะนำของคณะกรรมการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการดำเนินการร่วมกันได้ หรืออาจมอบให้บุคคลใดดำเนินการแทนภายใต้การควบคุมดูแลของราชการส่วนท้องถิ่น หรืออาจอนุญาตให้บุคคลใดเป็นผู้ดำเนินการรับทำการเก็บ ขน หรือกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยก็ได้^{๗๓} ดังนั้น จึงสามารถแบ่งการดำเนินการ เป็นดังนี้

(๑) ราชการส่วนท้องถิ่นดำเนินการเอง

(๒) ราชการส่วนท้องถิ่นดำเนินการร่วมกับหน่วยงานของรัฐหรือราชการส่วนท้องถิ่นอื่นภายใต้ข้อตกลงร่วมกัน

^{๗๑} มาตรา ๘๙ และมาตรา ๙๗ แห่งพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗

^{๗๒} มาตรา ๖๒ (๘) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. ๒๕๔๒

^{๗๓} มาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๐

(๓) ราชการส่วนท้องถิ่นมอบหมายให้บุคคลอื่นดำเนินการโดยอยู่ในความควบคุมดูแลของตน เช่น เทศบาลอาจจ้างให้บริษัทเอกชนทำการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยจากบ้านเรือนต่าง ๆ แล้วขนส่งไปยังสถานที่กำจัดมูลฝอยของเทศบาล เป็นต้น ซึ่งเทศบาลต้องรับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยของบริษัทเอกชนนั้น และหากมีความเสียหายใด ๆ เกิดจากการเก็บขนขยะมูลฝอยนั้น เทศบาลต้องรับผิดชอบเหมือนเช่นเทศบาลดำเนินการเก็บรวบรวมและขนส่งขยะมูลฝอยเอง

(๔) ราชการส่วนท้องถิ่นอนุญาตให้บุคคลใดดำเนินการจัดการขยะมูลฝอย กล่าวคือ ผู้ที่ได้รับการอนุญาตมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการเก็บรวบรวม ขนส่ง และกำจัดขยะมูลฝอย นอกจากนี้ เมืองพัทยาอาจให้บริการแก่บุคคล หน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีค่าตอบแทนได้เมื่อบริการนั้นโดยปกติเป็นบริการที่มีค่าตอบแทน^{๗๔} และเนื่องจากการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ไม่ว่าจะเป็นการเก็บ รวบรวม ขนส่ง และกำจัด เป็นกิจการที่มีค่าตอบแทนสำหรับการบริการ ดังนั้น เมืองพัทยาจึงสามารถกำหนดและเรียกเก็บค่ากำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลได้ หรืออาจมอบกิจการดังกล่าวให้บุคคลอื่นทำหรือเข้าร่วมกับบุคคลอื่นในการทำกิจกรรมดังกล่าวก็ได้ โดยผู้ทำกิจกรรมนั้นมีสิทธิเรียกค่าตอบแทนหรือค่าบริการแทนเมืองพัทยาได้ ทั้งนี้ ต้องได้รับความเห็นชอบจากสภาเมือง พัทยา และรัฐมนตรีก่อน ส่วนหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขในการกระทำกิจการดังกล่าว ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในข้อบัญญัติ ทั้งนี้ ข้อบัญญัติดังกล่าวต้องไม่มีลักษณะที่อาจเป็นผลให้ประชาชนผู้ใช้หรือรับบริการต้องเสียค่าบริการหรือค่าใช้จ่ายอื่นที่สูงขึ้น^{๗๕} และเพื่อให้การปฏิบัติการเป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของเมืองพัทยา พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. ๒๕๔๒ จึงกำหนดให้อำนาจเมืองพัทยาในการตราข้อบัญญัติเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลได้^{๗๖}

๓.๓ กฎหมายเกี่ยวกับการห้ามทิ้งขยะมูลฝอยและบทกำหนดโทษปรับ

๓.๓.๑ ประมวลกฎหมายอาญา

ประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติห้ามมิให้ผู้ใดทำให้เกิดและทิ้งสิ่งสกปรกโสโครกหรือสิ่งปฏิกูล รวมถึงซากสัตว์ในบ่อ สระ หรือแหล่งน้ำอันมีไว้เพื่อประโยชน์ใช้สอยของประชาชน โดยหากฝ่าฝืนต้องได้รับโทษ^{๗๗}

^{๗๔} มาตรา ๖๔ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. ๒๕๔๒

^{๗๕} มาตรา ๖๘ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. ๒๕๔๒

^{๗๖} มาตรา ๗๐ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. ๒๕๔๒

^{๗๗} มาตรา ๓๘๐ และมาตรา ๓๘๖ แห่งประมวลกฎหมายอาญา

๓.๓.๒ พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง

พ.ศ. ๒๕๓๕

กฎหมายว่าด้วยการรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมืองฉบับนี้มีบทบัญญัติให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรักษาความสะอาดทั้งในเขตที่อยู่อาศัย และที่สาธารณประโยชน์ โดยได้กำหนดความผิดสำหรับผู้จัดวางกระถางต้นไม้บนทางเท้าหรือปลูกต้นไม้ที่บริเวณภายนอกอาคารที่ตนเป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครอง และหากปล่อยปละละเลยให้ต้นไม้เหี่ยวแห้งหรือมีสภาพกรุกรัง หรือปล่อยให้สิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยในกระถางต้นไม้หรือที่บริเวณภายนอกของอาคาร หรือปล่อยให้ต้นไม้ที่ปลูกไว้หรือที่ขึ้นเองในที่ดินของตนให้เหี่ยวแห้งหรือมีสภาพกรุกรัง หรือปล่อยปละละเลยให้มีการทิ้งสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยในบริเวณที่ดินของตน ถ้าการปล่อยปละละเลยตามดังกล่าวมีสภาพที่ประชาชนอาจเห็นได้จากที่สาธารณะ^{๗๘}

สำหรับที่หรือทางสาธารณประโยชน์ที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน กฎหมายฉบับนี้กำหนดให้ทุกคนต้องมีส่วนรับผิดชอบต่อสาธารณะประโยชน์ร่วมกัน โดยกำหนดให้เจ้าของรถบรรทุก สัตว์กรวด หิน ดิน เลน ทราย สิ่งปฏิกูล มูลฝอย หรือสิ่งอื่นใด ต้องจัดรถให้อยู่ในสภาพที่ป้องกันมิให้มูลสัตว์หรือสิ่งดังกล่าวตกลง รั่วไหล ปลิว ฟุ้ง กระจายลงบนถนน ตลอดจนป้องกันมิให้น้ำมัน จากรถรั่วไหลลงบนถนน หากพบการกระทำดังกล่าว กฎหมายได้ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ เจ้าพนักงานจราจร หรือตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่ควบคุมการจราจรมีอำนาจสั่งให้ผู้ขับขี่นำรถไปที่สถานีตำรวจ ที่ทำการขนส่ง หรือสำนักงานขององค์การปกครองท้องถิ่น และยึดรถนั้นไว้จนกว่าเจ้าของหรือผู้ครอบครองรถจะชำระค่าปรับ^{๗๙} นอกจากนี้ยังกำหนดห้ามมิให้มีการทิ้ง วาง หรือกองวัตถุใด ๆ ปรุงอาหาร ขายหรือจำหน่ายสินค้า บ้วนหรือถ่มน้ำลาย เสมหะ บ้วนน้ำหมาก สั่งน้ำมูก เทหรือทิ้งสิ่งใด ๆ ลงบนถนน ทางน้ำ และสถานสาธารณะ เว้นแต่เป็นการกระทำในบริเวณที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ประกาศกำหนดด้วยความเห็นชอบของเจ้า พนักงานจราจร และห้ามมิให้มีการ หรือในสถานสาธารณะ หรือใช้รถยนต์หรือล้อเลื่อนเป็นที่ปรงอาหารเพื่อขายหรือจำหน่ายให้แก่ประชาชน บนถนนหรือในสถานสาธารณะด้วย^{๘๐}

^{๗๘} มาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕

^{๗๙} มาตรา ๑๓ และมาตรา ๕๕ แห่งพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕

^{๘๐} มาตรา ๑๘ มาตรา ๑๙ มาตรา ๒๐ มาตรา ๓๑ มาตรา ๓๒ และมาตรา ๓๓ แห่งพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕

ในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ บัญญัติเพิ่มอำนาจหน้าที่ให้ราชการส่วนท้องถิ่นในการจัดการสิ่งปฏิกูลและมูลฝอยในเขตพื้นที่ของตน ทั้งนี้ อาจมอบหมายให้หน่วยงานของรัฐ หรือราชการส่วนท้องถิ่นอื่นรวมทั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัดหรือเอกชนเป็นผู้ดำเนินการหรือทำร่วมกับราชการส่วนท้องถิ่นก็ได้ โดยสิ่งปฏิกูลและมูลฝอยที่จัดเก็บได้ ราชการส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานของรัฐ หรือราชการส่วนท้องถิ่นอื่น รวมทั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัดหรือเอกชนที่ได้รับมอบหมายมีอำนาจนำไปดำเนินการใช้ หรือหาประโยชน์ได้ตามข้อตกลงที่ทำไว้ระหว่างกัน รวมทั้งให้เป็นหน้าที่ของราชการส่วนท้องถิ่นในการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการจัดการปฏิกูลและมูลฝอยจากผู้ที่เกี่ยวข้อง^{๕๑} และที่สำคัญซึ่งอาจนับได้ว่าเป็นก้าวแรกที่มีการบัญญัติให้มีการคัดแยกขยะโดยบัญญัติให้ราชการส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ในการออกข้อกำหนดของท้องถิ่นกำหนดวิธีการคัดแยกเก็บ ขน และกำจัดสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย^{๕๒} โดยให้กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นมีหน้าที่ที่จะเสนอแนะ แนะนำ และช่วยเหลือราชการส่วนท้องถิ่นในการจัดทำแผนงานโครงการในการจัดการสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย

๓.๓.๓ พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. ๒๕๕๖

พระราชบัญญัติฉบับนี้ไม่มีบทบัญญัติห้ามการทิ้ง “มูลฝอย” โดยตรง แต่การทิ้ง หรือกระทำการใด ๆ ที่ทำให้เกิดการตื่นเงิน ตกตะกอน หรือสกปรกในแม่น้ำ ลำคลอง บึง อ่างเก็บน้ำ หรือทะเลสาบ อันเป็นทางสัญจรของประชาชน หรือที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน หรือทะเลภายในน่านน้ำไทย ถือเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. ๒๕๕๖^{๕๓} ดังนั้น ถ้าหากเป็นแม่น้ำ ลำคลอง บึง อ่างเก็บน้ำ หรือทะเลสาบ อันมิใช่เป็นทางสัญจรของประชาชน หรือมิใช่ที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันการกระทำดังกล่าว ก็ย่อมไม่เป็นความผิดตามมาตรา

^{๕๑} มาตรา ๓๔/๑ แห่งพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๐

^{๕๒} มาตรา ๓๔/๓ แห่งพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๐

^{๕๓} มาตรา ๑๑๙ แห่งพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. ๒๕๕๖

๓.๓.๔ พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. ๒๔๘๕

พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. ๒๔๘๕ ได้บัญญัติการห้ามทิ้งขยะมูลฝอย หรือสิ่งปฏิกูล รวมทั้งปล่อยน้ำหรือสารพิษลงในแหล่งน้ำชลประทาน^{๘๔} บทบัญญัติดังกล่าวมุ่งถึงการป้องกันมิให้เกิดมลพิษในทางน้ำชลประทานโดยตรง

๓.๓.๕ พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔

กฎหมายว่าด้วยอุทยานแห่งชาตินี้ บัญญัติเรื่องห้ามมิให้ทิ้งขยะมูลฝอยหรือสิ่งต่าง ๆ ในที่ที่มีได้จัดไว้ในเขตอุทยานแห่งชาติ หากฝ่าฝืนมีบทลงโทษ^{๘๕}

๓.๓.๖ พระราชบัญญัติรักษาคลองประปา พ.ศ. ๒๕๒๖

โดยที่กฎหมายฉบับนี้บัญญัติขึ้นเพื่อป้องกันการก่อให้เกิดมลพิษแก่คลองประปา โดยบัญญัติห้ามมิให้ผู้ใดเทหรือทิ้งสิ่งใด ๆ หรือระบายหรือทำให้น้ำโสโครกลงไปในคลองประปา^{๘๖}

๓.๓.๗ พระราชบัญญัติทางหลวง พ.ศ. ๒๕๓๕

พระราชบัญญัติทางหลวงบัญญัติห้ามทิ้งขยะมูลฝอยสิ่งปฏิกูล น้ำเสีย น้ำโสโครก รวมทั้งเศษหิน ดิน ทรายและสิ่งอื่นในเขตทางหลวง^{๘๗}

๓.๔ กฎหมายเกี่ยวกับการจัดการของเสียอันตราย

๓.๔.๑ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕

พระราชบัญญัตินี้กำหนดขึ้นเพื่อส่งเสริมประชาชน และองค์กรเอกชนให้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งจัดระบบการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปตามหลักการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยให้ส่วนราชการรัฐวิสาหกิจและราชการส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ร่วมกันในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม กำหนดแนวทางปฏิบัติในส่วนที่ไม่มีหน่วยงานใดรับผิดชอบโดยตรง กำหนดมาตรการควบคุมมลพิษด้วยการจัดให้มีระบบบำบัดอากาศเสีย ระบบบำบัดน้ำเสีย ระบบกำจัดของเสีย และเครื่องมือหรืออุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับมลพิษ และกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการก่อให้เกิดมลพิษให้เป็นไปโดยชัดเจนรวมทั้ง กำหนดให้มีมาตรการส่งเสริมด้านกองทุนและความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นการจูงใจให้มีการยอมรับที่จะปฏิบัติหน้าที่ในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

^{๘๔} มาตรา ๒๘ แห่งพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. ๒๔๘๕

^{๘๕} มาตรา ๑๖ และมาตรา ๒๗ แห่งพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔

^{๘๖} มาตรา ๑๔ และมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติรักษาคลองประปา พ.ศ. ๒๕๒๖

^{๘๗} มาตรา ๔๕ แห่งพระราชบัญญัติทางหลวง พ.ศ. ๒๕๓๕

นอกจากนี้ยังให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษใดจะต้องจัดให้มีระบบบำบัดอากาศเสีย ระบบบำบัดน้ำเสีย หรือระบบกำจัดของเสียอย่างอื่น มีสิทธิขอรับการส่งเสริมและช่วยเหลือจากทางราชการ ในเรื่องการลดอากรนำเข้าอุปกรณ์บำบัดของเสียเหล่านั้น รวมทั้งนำผู้ชำนาญการหรือผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศเข้ามาติดตั้งควบคุมหรือดำเนินงานระบบบำบัดของเสียได้ด้วย^{๘๘}

๓.๔.๒ พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. ๒๕๓๕

กฎหมายดังกล่าวเป็นกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อควบคุมดูแลการประกอบกิจการโรงงานให้เหมาะสม และได้แบ่งโรงงานออกเป็น ๓ ประเภท^{๘๙} ดังนี้

ประเภทที่ ๑ โรงงานที่ประกอบกิจการได้ทันทีโดยไม่ต้องแจ้งหรือขออนุญาตจากทางราชการ

ประเภทที่ ๒ โรงงานที่ประกอบกิจการได้ต่อเมื่อแจ้งให้ทางราชการทราบแล้ว

ประเภทที่ ๓ โรงงานที่จะประกอบกิจการได้ต้องได้รับอนุญาตจากทางราชการ

กฎหมายฉบับดังกล่าวยังได้กำหนดมาตรฐานและวิธีควบคุมการปล่อยของเสียมลพิษที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การจัดทำมีเอกสารเพื่อการควบคุมหรือตรวจสอบข้อมูลที่จำเป็นที่ผู้ประกอบการจะต้องแจ้งตามระยะเวลาที่กำหนด และการอื่นใดที่คุ้มครองความปลอดภัยในการดำเนินงาน โดยโรงงานทุกประเภท ไม่ว่าจะตั้งอยู่ในท้องที่ใดทั้งในหรือนอกเขตประกอบการอุตสาหกรรมหรือนิคมอุตสาหกรรมจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และมาตรการต่าง ๆ เพื่อควบคุมโรงงานมิให้ก่อผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม^{๙๐}

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการมูลฝอยหรือสิ่งปฏิกูลนั้น หากมีการตั้งโรงงานเพื่อการดำเนินการดังกล่าวจะต้องอยู่ภายใต้กฎหมายฉบับนี้ โดยถ้าเป็นโรงงานประกอบกิจการเกี่ยวกับการคัดแยกหรือฝังกลบสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช่แล้วที่มีลักษณะและคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๓๕) ออกตามความในพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. ๒๕๓๕

๓.๔.๓ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. ๒๕๓๕

พระราชบัญญัติวัตถุอันตรายได้กำหนดนิยาม “วัตถุอันตราย”^{๙๑} ไว้ว่า หมายถึง วัตถุระเบิดได้ วัตถุไวไฟ วัตถุออกซิไดซ์และวัตถุเปอร์ออกไซด์ วัตถุมีพิษ วัตถุที่ทำให้เกิดโรค วัตถุ กัมมันตรังสี

^{๘๘} มาตรา ๒๒ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.

๒๕๓๕

^{๘๙} มาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. ๒๕๓๕

^{๙๐} มาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. ๒๕๓๕

^{๙๑} มาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. ๒๕๓๕

วัตถุที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรม วัตถุกัดกร่อน วัตถุที่ก่อให้เกิดการระคายเคือง และวัตถุอย่างอื่นไม่ว่าจะเป็นเคมีภัณฑ์หรือสิ่งอื่นใดที่อาจทำให้เกิดอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์สิน หรือสิ่งแวดล้อม

วัตถุอันตรายตามกฎหมายนี้ ได้กำหนดแบ่งออกตามความจำเป็นแก่การควบคุมออกเป็น ๔ ชนิด^{๙๒} ดังนี้

(๑) วัตถุอันตรายชนิดที่ ๑ ได้แก่ วัตถุอันตรายที่การผลิต การนำเข้า การส่งออก หรือ การมีไว้ในครอบครองต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนด

(๒) วัตถุอันตรายชนิดที่ ๒ ได้แก่ วัตถุอันตรายที่การผลิต การนำเข้า การส่งออก หรือ การมีไว้ในครอบครองต้องแจ้งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบก่อน และต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนด

(๓) วัตถุอันตรายชนิดที่ ๓ ได้แก่ วัตถุอันตรายที่การผลิต การนำเข้า การส่งออก หรือ การมีไว้ในครอบครองต้องได้รับใบอนุญาต

(๔) วัตถุอันตรายชนิดที่ ๔ ได้แก่ วัตถุอันตรายที่ห้ามมิให้มีการผลิตการนำเข้า การส่งออก หรือการมีไว้ในครอบครอง

ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขนส่ง หรือผู้มีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายต้องรับผิดชอบเพื่อการเสียหายอื่นเกิดแต่วัตถุอันตรายที่อยู่ในความครอบครองของตน เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัย หรือเกิดเพราะความผิดของผู้ต้องเสียหายนั่นเอง

ในกรณีที่วัตถุอันตรายก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคล สัตว์ พืช หรือสิ่งแวดล้อม ถ้ารัฐได้รับความเสียหายเพราะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเข้าช่วยเหลือ เคลื่อนย้าย บำบัด บรรเทา หรือขจัดความเสียหายให้เกิดการคืนสู่สภาพเดิมหรือสภาพที่ใกล้เคียงกับสภาพเดิมหรือเป็นความเสียหายต่อทรัพย์สิน ไม่มีเจ้าของหรือทรัพย์สินสาธารณะ หรือเป็นความเสียหายต่อทรัพย์สินของแผ่นดิน เมื่อได้รับคำร้องขอจากหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบวัตถุอันตรายดังกล่าว ให้พนักงานอัยการมีอำนาจฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายของรัฐดังกล่าวจากผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขนส่ง หรือผู้ครอบครองวัตถุอันตรายที่ก่อให้เกิดความเสียหาย

ทั้งนี้ มีหน่วยงานที่รับผิดชอบทั้งหมด ๖ หน่วยงาน ได้แก่

(๑) กรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม รับผิดชอบวัตถุอันตรายที่นำไปใช้ในทางอุตสาหกรรม

^{๙๒} มาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. ๒๕๓๕

(๒) กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รับผิดชอบวัตถุอันตรายที่นำไปใช้ในทางเกษตร ยกเว้นผลิตภัณฑ์ที่ใช้ทางการประมงและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

(๓) กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รับผิดชอบวัตถุอันตรายที่นำไปใช้ในทางการประมงและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

(๔) สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยากระทรวงสาธารณสุขรับผิดชอบวัตถุอันตรายที่นำไปใช้ในบ้านเรือนหรือทางสาธารณสุข

(๕) สำนักงานพลังงานปรมาณูเพื่อสันติ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รับผิดชอบวัตถุอันตรายที่เกี่ยวข้องกับกัมมันตภาพรังสี

(๖) กรมธุรกิจพลังงาน กระทรวงพลังงาน รับผิดชอบวัตถุอันตรายที่เป็นก๊าซปิโตรเลียม

จากการรวบรวมศึกษากฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลที่อยู่ในเขตของตน รวมไปถึงการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ความสะดวก และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมืองในเขตของตนตามที่กฎหมายกำหนด ได้แก่ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๒๘ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. ๒๕๔๒ พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๐ พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖ และพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ โดยพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้ให้อำนาจแก่ราชการส่วนท้องถิ่นมีอำนาจในการเก็บ ขน หรือกำจัดขยะมูลฝอยในเขตอำนาจ โดยอาจร่วมกับหน่วยงานของรัฐ หรือราชการส่วนท้องถิ่นอื่นได้ หรืออนุญาตให้บุคคลใดดำเนินการแทนภายใต้การควบคุมดูแลของราชการส่วนท้องถิ่นได้ พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวมีความสำคัญมากเนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดการขยะมูลฝอยต่อไป อย่างไรก็ดี เนื้อหาของกฎหมายยังคงมุ่งในการจัดการปัญหาขยะมูลฝอยที่ปลายเหตุ โดยยังไม่มีเกณฑ์ป้องกันและมาตรการควบคุมพฤติกรรมของประชาชนในการใช้และทิ้งขยะมูลฝอยซึ่งเป็นต้นเหตุของปัญหาปริมาณขยะมูลฝอยจำนวนมากได้

ส่วนกฎหมายฉบับอื่น ๆ จากการศึกษาพบว่า เป็นกฎหมายที่มีได้บัญญัติขึ้นเพื่อใช้ดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยโดยตรง แต่มีลักษณะเนื้อหาที่บัญญัติห้ามมิให้ทิ้งขยะมูลฝอยเป็นการเฉพาะ เช่น ห้ามทิ้งขยะมูลฝอยในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติ แม่น้ำ คลอง ประปา เขตทางหลวง หรือแม้แต่พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๓๕ ที่กำหนดให้มีการเก็บรวบรวมขนส่ง และจัดการด้วยวิธีใด ๆ เพื่อบำบัดและขจัดขยะมูลฝอยและของเสียที่อยู่ในสภาพเป็นของแข็ง แต่มีเนื้อหาที่เน้นการป้องกันและควบคุมมลพิษที่เกิดจากหรือมีที่มาจากแหล่งที่มาของมลพิษ

เช่น การทำเหมืองแร่ การขุดเจาะน้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ การปล่อยน้ำมันและการเทของเสียจากเรือบรรทุกน้ำมัน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๓๕ ฉบับนี้ได้บัญญัติให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้การจัดการขยะมูลฝอยของท้องถิ่นเป็นไปอย่างยั่งยืนสอดคล้องกับหลักการสิทธิของประชาชนในสิ่งแวดล้อม

บทที่ ๔

ปัญหาขยะมูลฝอยและการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนคร

ปัจจุบันปัญหาขยะมูลฝอยเป็นปัญหาที่สำคัญซึ่งนับวันยังมีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้น จนกลายเป็นปัญหาระดับประเทศซึ่งหลายประเทศโดยเฉพาะกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา กำลังประสบปัญหาและเร่งหาทางแก้ไข ปัญหาขยะมูลฝอยก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศ มลพิษทางน้ำ ก่อผลเสียต่อทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสุขภาพอนามัยของประชาชน ทำให้รัฐต้องสูญเสียงบประมาณจำนวนมากในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว จากรายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ในช่วงปี พ.ศ.๒๕๔๘ – พ.ศ.๒๕๕๓^{๕๓} พบว่า ประเทศไทยมีปริมาณขยะมูลฝอยในอัตราการที่เพิ่มขึ้นทุกปี โดยในปี พ.ศ. ๒๕๔๘ มีปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นประมาณ ๓๙,๒๒๑ ตันต่อวัน ปี พ.ศ. ๒๕๕๓ ปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นเป็น ๔๑,๕๓๒ ตันต่อวัน และในปี พ.ศ.๒๕๕๖ มีปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นทั่วประเทศ ๗๓,๓๕๕ ตันต่อวัน

กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยสำนักจัดการกากของเสียและสารอันตราย สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ ๑-๑๖ และสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดจำนวน ๗๖ จังหวัด ได้ทำการสำรวจข้อมูลด้านการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศทั้งหมด ๗,๗๗๗ แห่ง (เทศบาลนคร เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา) ในปี ๒๕๕๙ พบว่า มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ให้บริการเก็บขนขยะมูลฝอยชุมชน จำนวน ๔,๗๑๑ แห่ง และมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ไม่มีบริการเก็บขนขยะมูลฝอยชุมชนจำนวน ๓,๐๖๖ แห่ง^{๕๔} การให้บริการเก็บขนขยะแล้วนำไปยังสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยมีจำนวนทั้งสิ้น ๓,๑๐๑ แห่ง สามารถจำแนกได้เป็นสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกต้องตามหลักวิชาการและสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ไม่ถูกต้อง จากรายงานฉบับดังกล่าวพบว่า มีปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนประมาณ ๙.๗๕ ล้านตัน ที่ถูกเก็บขนนำไปยังสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกต้องจำนวน ๖๔๓ แห่ง ซึ่งได้แก่ ระบบกำจัดขยะมูลฝอยแบบฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล (Sanitary Landfill) ระบบกำจัดขยะมูลฝอยแบบฝังกลบเชิงวิศวกรรม (Engineer Landfill) การฝังกลบแบบเทกองควบคุม (Control Dump) ขนาดไม่เกิน ๕๐ ตัน/วัน

^{๕๓} กรมควบคุมมลพิษ ส่วนขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล สำนักจัดการของเสียและสารอันตราย, รายงานสถานการณ์ขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศไทยประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๖

^{๕๔} กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม, รายงานสถานการณ์มลพิษในประเทศไทยปี ๒๕๕๙, ภาคผนวก ก ข้อมูลการสำรวจขยะมูลฝอยทั่วประเทศ (ปีที่พิมพ์ ๒๕๖๐) ,

เตาเผาที่มีระบบบำบัดมลพิษทางอากาศ การแปรรูปเพื่อผลิตพลังงาน (WTE) การหมักทำปุ๋ย (Compost) การกำจัดขยะมูลฝอยด้วยการนำวิธีการบำบัดขยะโดยวิธีเชิงกลชีวภาพ หรือ Mechanical Biological Waste Treatment (MBT) และการเชื้อเพลิงขยะ หรือ Refuse Derived Fuel (RDF) ส่วนปริมาณขยะมูลฝอย จำนวน ๖.๐๔ ล้านตัน ที่ถูกเก็บขนนำไปกำจัดยังสถานที่กำจัดขยะที่ไม่ถูกต้องจำนวน ๒,๒๐๖ แห่ง เช่น การเผากลางแจ้ง การเทกองในบ่อดินเก่าหรือพื้นที่รกร้าง สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ไม่มีการให้บริการเก็บขนขยะมูลฝอยชุมชน จำนวน ๓,๐๖๖ แห่ง มีปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนทั้งหมดประมาณ ๖.๐๑ ล้านตัน^{๙๕} ขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นนี้ประชาชนในพื้นที่จะทำการกำจัดกันเองในครัวเรือนโดยการเทกองและเผาในที่โล่ง หรือลักลอบทิ้งในพื้นที่สาธารณะซึ่งการกำจัดขยะโดยวิธีดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม

ระบบกำจัดขยะมูลฝอยแบบถูกต้อง ปี ๒๕๖๐ ที่เปิดดำเนินการ^{๙๖}

สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยแบบถูกต้อง รวมทั้งสิ้น 643 แห่ง			
รัฐบาล		เอกชน	
ประเภท	จำนวน (แห่ง)	ประเภท	จำนวน (แห่ง)
การฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล/ การฝังกลบเชิงวิศวกรรม	94	การฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล/ การฝังกลบเชิงวิศวกรรม	14
การฝังกลบแบบเทกองควบคุม ขนาดน้อยกว่า 50 ตัน/วัน	386	การฝังกลบแบบเทกองควบคุมขนาด น้อยกว่า 50 ตัน/วัน	86
เตาเผาผลิตพลังงาน (WTE)	0	เตาเผาผลิตพลังงาน (WTE)	6
เตาเผาที่มีระบบบำบัดมลพิษทางอากาศ	2	เตาเผาที่มีระบบบำบัดมลพิษทางอากาศ	0
เตาเผาขนาดน้อยกว่า 10 ตัน/วัน ที่มี ระบบกำจัดอากาศเสีย (ไซโคลน)	23	เตาเผาขนาดน้อยกว่า 10 ตัน/วัน ที่มี ระบบกำจัดอากาศเสีย (ไซโคลน)	12

จากรายงานสถานการณ์สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศไทย ปี พ.ศ. ๒๕๖๐^{๙๗} สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยและสถานที่ขนถ่ายขยะมูลฝอยสามารถแบ่งออกเป็น ๖ ประเภท ดังนี้

^{๙๕} กรมควบคุมมลพิษ, รายงานสถานการณ์การขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศไทย ปี พ.ศ. ๒๕๕๙, ภาคผนวก ข ข้อมูลการสำรวจขยะมูลฝอยทั่วประเทศ

^{๙๖} กรมควบคุมมลพิษ (๒๕๖๑) จาก จากระายงานสถานการณ์สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศไทย ปี พ.ศ. ๒๕๖๐

^{๙๗} กรมควบคุมมลพิษ ส่วนขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล สำนักจัดการกากของเสียและสารอันตราย, รายงานสถานการณ์สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศไทย ปี พ.ศ. ๒๕๖๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑ หน้า ๑๐-๑๑

(๑) สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ตั้งอยู่ในที่ดินกรรมสิทธิ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการกำจัดขยะมูลฝอยด้วยตนเอง หรืออาจมอบหมายให้หน่วยงานอื่น ๆ หรือเอกชนเข้าดำเนินการในพื้นที่ดังกล่าว

(๒) สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ตั้งอยู่ในที่ดินกรรมสิทธิ์ของเอกชน โดยเอกชนเจ้าของพื้นที่เองเป็นผู้ดำเนินการกำจัดขยะมูลฝอยเอง หรืออาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเช่าพื้นที่เพื่อดำเนินการกำจัดขยะมูลฝอย หรือเอกชนเจ้าของพื้นที่อนุญาตให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานอื่น ๆ นำเอาขยะมูลฝอยไปกำจัดในที่ดินกรรมสิทธิ์นั้น

(๓) สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ตั้งอยู่ในป่าสงวนหรือพื้นที่อุทยานแห่งชาติซึ่งอยู่ในพื้นที่รับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะนำขยะมูลฝอยในพื้นที่ของตนเองไปกำจัดในพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น ๑๘๔ แห่ง

(๔) สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ตั้งอยู่ในพื้นที่สาธารณประโยชน์ที่อยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะนำขยะมูลฝอยไปกำจัดในพื้นที่ดังกล่าว หรือในบางพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่งจะเปิดให้ประชาชนนำขยะมูลฝอยไปกำจัดยังพื้นที่ดังกล่าวเอง โดยส่วนใหญ่แล้วจะพบว่า การกำจัดในพื้นที่ดังกล่าวมักจะดำเนินการกำจัดด้วยการเทกอง หรือการเทกองและเผากำจัดกลางแจ้ง ซึ่งจำนวนสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ตั้งอยู่ในพื้นที่สาธารณประโยชน์มีจำนวนทั้งสิ้น ๑,๑๑๕ แห่ง

(๕) สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ตั้งอยู่ในที่ดินราชพัสดุในพื้นที่รับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะนำขยะมูลฝอย ไปกำจัดในพื้นที่ดังกล่าว หรือในบางพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่งจะเปิดให้ประชาชนนำขยะมูลฝอยไปกำจัดยังพื้นที่ดังกล่าวเอง ในรูปแบบดังกล่าวมีจำนวนทั้งสิ้น ๒๙ แห่ง

(๖) สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ตั้งอยู่ในเขตที่ดินของ สปก. หรือไม่สามารัระบุ ประเภทของพื้นที่ดังกล่าวได้

และจากรายงานฉบับดังกล่าวได้มีการจัดลำดับจังหวัดที่มีปัญหาขยะมูลฝอยตกค้างในสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ดำเนินการไม่ถูกต้อง ๕ ลำดับแรกจาก ๗๗ จังหวัด ดังนี้

๑ จังหวัดนครศรีธรรมราช ๑,๑๓๕,๑๒๐ ล้านตัน

๒ จังหวัดฉะเชิงเทรา ๔๖๙,๗๐๓ ล้านตัน

๓ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๓๑๒,๕๘๕ ล้านตัน

๔ จังหวัดกาญจนบุรี ๒๓๘,๗๑๕ ล้านตัน

๕ จังหวัดสมุทรสาคร ๒๓๗,๔๐๙ ๑. ล้านตัน

จากสถิติดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า พบว่า จังหวัดที่มีปริมาณขยะมูลฝอยตกค้างในสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ดำเนินการไม่ถูกต้องสูงที่สุด คือ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีปริมาณขยะมูลฝอย

ตกค้างประมาณ ๑.๑๓๕ ล้านตัน โดยเฉพาะสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนคร นครศรีธรรมราช ซึ่งมีปริมาณขยะสะสมกว่า ๑.๑๑ ล้านตัน ทำให้ประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียงได้รับผลกระทบจากปัญหากลิ่นขยะ สภาวะน้ำท่วมสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยหรือปัญหาน้ำจากบ่อขยะที่ รั่วไหลลงพื้นที่เกษตรกรรมและแหล่งน้ำสาธารณะ ซึ่งปัญหาดังกล่าวประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบได้ร้องเรียนไปยังหลายหน่วยงาน ได้แก่ การร้องเรียนผ่านสื่อสังคมทั้งหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น หนังสือพิมพ์รายวัน การร้องเรียนไปยังจังหวัดนครศรีธรรมราช กรมควบคุมมลพิษ กระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน และจากรายงาน สถานการณ์มลพิษประเทศไทยประจำปี ๒๕๖๐^{๙๘} พบว่า จังหวัดที่มีการจัดการขยะมูลฝอยที่มี ประสิทธิภาพดีในลำดับต้นของประเทศมีจำนวน ๒๓ แห่ง อยู่ในเขตเทศบาลนครและเทศบาลเมือง เช่น เทศบาลนครเชียงราย เทศบาลนครนครสวรรค์ เทศบาลนครพิษณุโลก

ในบทนี้ผู้ขอรับการประเมินจะได้ทำการศึกษาปัญหาขยะมูลฝอยและการจัดการขยะมูลฝอย ในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นพื้นที่ในเขตเทศบาลนครที่มี ปัญหาขยะมูลฝอยตกค้างจำนวนมากเป็นอันดับที่หนึ่งของประเทศ และมีเรื่องร้องเรียนในปัญหา ดังกล่าวผ่านหลายช่องทางและหลายหน่วยงาน เช่น การร้องเรียนผ่านสื่อสังคมทั้งหนังสือพิมพ์ ท้องถิ่น หนังสือพิมพ์รายวัน การร้องเรียนไปยังจังหวัดนครศรีธรรมราช กรมควบคุมมลพิษ กระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการร้องเรียนมายังสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน โดยจะทำการศึกษาเปรียบเทียบปัญหาและวิธีบริหารจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สามารถดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน โดยให้ชุมชนหรือประชาชนมีส่วนร่วมในการบริการจัดการขยะมูลฝอย หรือ Community Base Solid Waste Management (CBM) ได้อย่างประสบความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมเริ่มตั้งแต่การคัด แยกขยะมูลฝอย การให้บริการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยที่ผ่านการคัดแยก การขนส่งขนขยะมูลฝอย จนกระทั่งขั้นตอนการกำจัดขยะ และได้รับรางวัลจากกรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมจนกลายเป็น “พิษณุโลกโมเดล” อันสามารถนำแนวคิดและวิธีการเพื่อใช้เป็น แบบอย่างในการพัฒนาแนวทางการจัดการขยะให้แก่เทศบาลนครที่ประสบปัญหาการจัดการขยะมูล ฝอยอื่นต่อไป

^{๙๘} กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ,*แถลงข่าวสถานการณ์มลพิษประเทศไทย ปี ๒๕๖๐*, ค้นเมื่อ ๑๐ มกราคม ๒๕๖๒,จาก<http://www.mnre.go.th/th/news/detail/๙๒๗๘>

๔.๑ สภาพทั่วไป สภาพปัญหาขยะมูลฝอย และการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนคร นครศรีธรรมราช

๔.๑.๑ สภาพทั่วไปและข้อมูลทางกายภาพของจังหวัดนครศรีธรรมราช

จังหวัดนครศรีธรรมราชมีพื้นที่ทั้งสิ้นราว ๙,๙๔๒.๕๐ ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตทิศเหนือ ติดจังหวัดสุราษฎร์ธานี ทิศใต้ติดจังหวัดสงขลา จังหวัดพัทลุง และจังหวัดตรัง ทิศตะวันออกติดอ่าวไทยมีชายฝั่งทะเลยาว ๒๒๕ กิโลเมตร มีเทือกเขานครศรีธรรมราชและเทือกเขาบรรทัดทอดยาวตามแนวเหนือ – ใต้ อยู่บริเวณตอนกลางของจังหวัด จึงอาจแบ่งภูมิประเทศออกเป็น ๓ ส่วน ต่อไปนี้

ส่วนที่ ๑ เขตที่ราบชายฝั่งตะวันออก เป็นที่ราบมีอาณาเขตตั้งแต่เทือกเขานครศรีธรรมราช และเทือกเขาบรรทัดไปทางตะวันออก จนถึงชายฝั่งทะเลอ่าวไทย มีแม่น้ำลำคลอง ที่มีต้นน้ำบริเวณเทือกเขาสูงสู่ทะเลหลายสายอยู่ตลอดทั้งปี และบางตอนเป็นป่าพรุขนาดใหญ่ เขตที่ราบนี้มีพื้นที่ตั้งแต่ตอนเหนือสุดของจังหวัด และค่อย ๆ มีอาณาเขตกว้างขึ้นลงไปทางทิศใต้ เหมาะสำหรับการทำนา ทำสวน เลี้ยงสัตว์ และทำการประมงชายฝั่งเป็นเขตที่มีประชากรหนาแน่น เป็นที่ตั้งของอำเภอขนอม สีชล ท่าศาลา ปากพนัง หัวไทร เขียวใหญ่ ชะอวด เฉลิมพระเกียรติ และพระพรหม

ส่วนที่ ๒ เขตที่ราบเชิงเขาตะวันตกมีลักษณะเป็นที่ราบลูกฟูก มีอาณาเขตจากเทือกเขานครศรีธรรมราชไปทางตะวันตก ต้นน้ำจากเชิงเขาด้านนี้ไหลลงสู่ทะเลอันดามันเป็นแม่น้ำตรังและไหลลงสู่อ่าวไทย คือ แม่น้ำตาปี เขตที่ราบเชิงเขาด้านตะวันตกนั้นนอกจากจะเป็นเขตที่อุดมสมบูรณ์ด้วยแร่ธาตุแล้ว ยังเป็นเขตที่มีการทำสวนยางพารามากที่สุดของจังหวัด ส่วนการทำสวนผลไม้มีกระจายอยู่ทั่วไป อำเภอที่มีประชากรหนาแน่น ได้แก่ อำเภอทุ่งสง และอำเภอฉวาง

ส่วนที่ ๓ เขตเทือกเขาตอนกลางอยู่ระหว่างที่ราบชายฝั่งทะเลตะวันออกและที่ราบเชิงเขาตะวันตกมีอาณาเขตตั้งแต่ตอนเหนือสุดของจังหวัดไปถึงใต้สุด เทือกเขานครศรีธรรมราชมียอดสูงสุดคือเขาหลวง รัฐพยายามที่จะอนุรักษ์เทือกเขานครศรีธรรมราชนี้ให้เป็นเขตป่าและมีมติคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติ จากการประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๑๗ เมื่อวันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๑๗ เห็นชอบในหลักการให้จัดตั้งเป็นอุทยาน จึงได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดบริเวณที่ดินป่าเขาหลวงในท้องที่ตำบลดอนตะโก ตำบลกะทูน ตำบลพิปูน ตำบลยางค่อม อำเภอพิปูน ตำบลละอาย ตำบลช้างกลาง อำเภอฉวาง ตำบลท่าจิว อำเภอเมือง ตำบลพรหมโลก ตำบลบ้านเกาะ ตำบลอินทคีรี อำเภอพรหมคีรี และตำบลเขาแก้ว ตำบลท่าดี ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ให้เป็นอุทยานแห่งชาติ^{๙๙} นับเป็น

^{๙๙} พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๙๑ ตอนที่ ๒๑๖ ลงวันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๑๗

อุทยานแห่งชาติแห่งที่ ๙ ของประเทศ เช่น เขตอุทยานแห่งชาติเขาหลวง อุทยานแห่งชาติน้ำตกโยง อุทยานแห่งชาติเขานัน เป็นต้น

จังหวัดนครศรีธรรมราชมีลักษณะภูมิอากาศของเข่นเดียวกับจังหวัดอื่น ๆ ของภาคใต้ที่ติดกับ อ่าวไทย ซึ่งลมมรสุม และเทือกเขาตอนกลาง ลมพายุหมุนที่พัดเข้ามาในรอบปี และลักษณะ ภูมิอากาศของภาคใต้เป็นเขตภูมิอากาศแบบมรสุมร้อน (Tropical Monsoon) มีอิทธิพลสำคัญต่อ ภูมิอากาศของจังหวัด คือ อุณหภูมิจะสูงตลอดทั้งปีช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนสิงหาคมจะได้รับ อิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นลมร้อนชื้นพัดเข้าสู่ชายฝั่งทะเลตะวันตกของภาคใต้ทำให้ พื้นที่ด้านตะวันตกของเทือกเขานครศรีธรรมราชมีฝนตกมาก ส่วนบริเวณชายฝั่งตะวันออกมีฝนตก น้อยกว่าช่วงเดือนกันยายนถึงเดือนตุลาคมจะมีลมพายุหมุน เช่น ดีเปรสชันทำให้เกิดฝนตกทั่วไปทั้ง จังหวัด ช่วงเดือนพฤศจิกายนไปจนถึงเดือนมกราคม ลมมรสุมจะเปลี่ยนทิศทางพัดมาจากทิศ ตะวันออกเฉียงเหนือ โดยทั่วไปลมนี้จะเป็นลมหนาวและแห้งแล้ง แต่พื้นที่ชายฝั่งทะเลด้านอ่าวไทย โดยเฉพาะจังหวัดนครศรีธรรมราชด้านอ่าวไทยจะมีฝนตกชุกเป็นเหตุให้เกิดน้ำท่วมได้ทุกปี หลังจากนั้น จะเป็นระยะที่ฝนทิ้งช่วง คือ เดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน ช่วงนี้อากาศจะร้อนและแห้งแล้ง

๔.๑.๒ ปัญหาขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช

๔.๑.๒.๑ ปัญหาขยะมูลฝอยทั่วไปในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช

จังหวัดนครศรีธรรมราชแบ่งเขตการปกครองตามลักษณะพื้นที่ออกเป็น ๒๓ อำเภอ ๑๖๕ ตำบล ๑,๕๕๑ หมู่บ้าน มีส่วนราชการภูมิภาค ๓๔ ส่วนราชการ และองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น ๑๘๔ แห่ง ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด ๑ แห่ง เทศบาล ๕๔ แห่ง (แยกเป็น เทศบาลนคร ๑ แห่ง เทศบาลเมือง ๓ แห่ง เทศบาลตำบล ๕๐ แห่ง) และองค์การบริหารส่วนตำบล ๑๓๐ แห่ง พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๕๔๖ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๑๒) ได้กำหนดขนาดของ เทศบาลไว้ ๓ ระดับ คือ เทศบาลตำบล ได้แก่ ท้องถิ่นซึ่งมีประกาศกระทรวงมหาดไทยยกฐานะขึ้น เป็นเทศบาลตำบล ประกาศกระทรวงมหาดไทยนั้นให้ระบุชื่อและเขตเทศบาลไว้ เทศบาลเมือง ได้แก่ ท้องถิ่นอันเป็นที่ตั้งของศาลากลางจังหวัด หรือท้องถิ่นชุมชนที่มีราษฎรตั้งแต่หนึ่งหมื่นคนขึ้นไป ทั้งมีรายได้พอควรแก่การที่จะปฏิบัติหน้าที่อันต้องทำตามพระราชบัญญัตินี้ มีประกาศ กระทรวงมหาดไทยยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลเมือง โดยประกาศนั้นจะต้องระบุชื่อและเขตเทศบาลไว้ และเทศบาลนคร ได้แก่ ท้องถิ่นชุมชนที่มีราษฎรตั้งแต่ห้าหมื่นคนขึ้นไป ทั้งมีรายได้พอควรแก่การที่จะ ปฏิบัติหน้าที่อันต้องทำตามพระราชบัญญัตินี้ และมีประกาศกระทรวงมหาดไทยยกฐานะขึ้นเป็น

เทศบาลนคร โดยประกาศนั้นจะต้องระบุชื่อและเขตเทศบาลไว้ด้วย^{๑๐๐} และเมื่อวันที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๓๗ เทศบาลเมืองนครศรีธรรมราชได้รับการยกฐานะจากเทศบาลเมืองนครศรีธรรมราช (วันที่ ๗ ธันวาคม ๒๕๓๘) ขึ้นเป็นเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช พ.ศ. ๒๕๓๗^{๑๐๑} มีพื้นที่รับผิดชอบทั้งหมด ๒๒.๕๖ ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วย ตำบลในเมือง ตำบลท่าวัง ตำบลคลัง ตำบลนาเคียนบางส่วนของหมู่ที่ ๓ และหมู่ที่ ๔ ตำบลโพธิ์เสด็จ หมู่ที่ ๑ ทั้งหมด หมู่ที่ ๒ หมู่ที่ ๓ หมู่ที่ ๗ และ หมู่ที่ ๘ บางส่วน

ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๕๔๖ ได้บัญญัติให้เทศบาลนครมีหน้าที่ที่ต้องทำในการรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน รักษาความสะอาดของถนนหรือทางเดินที่สาธารณะ รวมทั้งการกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ป้องกันและระงับโรคติดต่อ^{๑๐๒} ดังนั้น การกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลจึงเป็นหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดให้เทศบาลนครนครศรีธรรมราชต้องดำเนินการ เนื่องจากภายในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราชมีพื้นที่ครอบคลุมและรับผิดชอบหลายตำบล และเป็นพื้นที่ตั้งของหน่วยงานราชการ โรงเรียน มหาวิทยาลัย และสถานศึกษา รวมทั้งมีแหล่งท่องเที่ยวจำนวนมากมาย จึงมีผู้เดินทางเข้ามาในเขตเทศบาลจำนวนมาก ทำให้อัตราการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อระบบการจัดการขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นภายในเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ปัจจุบันเทศบาลนครนครศรีธรรมราชไม่เพียงแต่ดำเนินการจัดเก็บและกำจัดขยะมูลฝอยเฉพาะภายในเขตเทศบาลของตนซึ่งมีปริมาณเฉลี่ยถึง ๑๒๑.๓ ตัน/วัน^{๑๐๓} แต่เทศบาลนครนครศรีธรรมราชยังรับกำจัดขยะที่ขนมาจากภายนอกเขตพื้นที่เทศบาลนครนครศรีธรรมราชด้วย ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ ในจังหวัดนครศรีธรรมราชอีก ๓๐ แห่ง และนอกจังหวัดนครศรีธรรมราช ๑ แห่ง คือ เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี รวมปริมาณขยะมูลฝอยจากภายนอกเขตเทศบาลและหน่วยงานอื่นที่มาร่วมกำจัด จำนวน ๒๐๒.๓๓ ตัน/วัน เมื่อคำนวณจำนวนขยะมูลฝอยที่เทศบาลนครนครศรีธรรมราชจะต้องดำเนินการกำจัดในแต่ละวันจะเห็นว่ามิใช่เข้าไปกำจัดประมาณวันละ ๓๐๐ ตัน/วัน ทำให้เทศบาลนครนครศรีธรรมราชประสบปัญหาปริมาณขยะ

^{๑๐๐} มาตรา ๙ มาตรา ๑๐ และมาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๕๔๖ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๑๒) พ.ศ. ๒๕๔๖

^{๑๐๑} ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๑ ตอนที่ ๓๖ ก ลงวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๓๗

^{๑๐๒} มาตรา ๕๖ มาตรา ๕๓ และมาตรา ๕๐ แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๕๔๖ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๑๒) พ.ศ. ๒๕๔๖

^{๑๐๓} เทศบาลนครนครศรีธรรมราชและสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ ๑๔ “โครงการเพิ่มสมรรถนะในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลนครนครศรีธรรมราช” กันยายน ๒๕๕๒

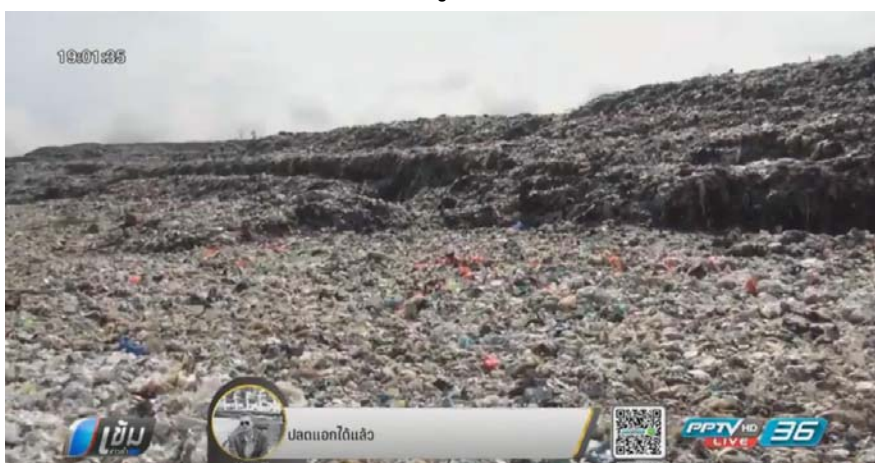
จำนวนมหาศาล จากรายงานการศึกษาความเหมาะสมโครงการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเทศบาลนครนครศรีธรรมราชของมหาวิทยาลัยทักษิณ^{๑๐๔} พบว่าในปี ๒๕๕๖๐ จำนวนขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนครทั้งหมดส่วนมากเป็นขยะประเภทพลาสติกร้อยละ ๓๗ เศษอาหารหรือขยะอินทรีย์ร้อยละ ๒๙ กระดาษร้อยละ ๑๗ และไม้และชีวมวลร้อยละ ๑๕ ผ้าร้อยละ ๖ แก้ว/โลหะร้อยละ ๔ โฟมร้อยละ ๑ และมีปริมาณขยะตกค้างสะสมเฉลี่ยเกิน ๑ ล้านตัน แยกได้เป็นขยะตกค้างที่มีอายุ ๑-๒ ปี เป็นขยะพลาสติกร้อยละ ๕๖ เศษอาหาร/ขยะอินทรีย์ร้อยละ ๒๔ ผ้าร้อยละ ๑๑ ส่วนที่เหลือเป็นไม้และชีวมวลร้อยละ ๕ และขยะตกค้างที่มีอายุ ๕ ปีขึ้นไปพบว่าขยะพลาสติกมีปริมาณมากที่สุดร้อยละ ๖๙ ขยะอินทรีย์ร้อยละ ๑๗ ไม้และชีวมวลร้อยละ ๖ ในประเภทขยะเหล่านี้พบว่าขยะพลาสติกตกค้างที่มีอายุมากกว่า ๑๐ ปี มีปริมาณมากที่สุดร้อยละ ๖๘ รองลงมาคือ ขยะอินทรีย์ร้อยละ ๒๐ และไม้และชีวมวลร้อยละ ๕ รวมกับขยะใหม่ก็สะสมเพิ่มขึ้นทุกวันจนเข้าขั้นวิกฤต ขณะเดียวกันเทศบาลนครนครศรีธรรมราชมีรถยนต์บรรทุกขยะมูลฝอยจำนวน ๒๘ คัน รถเข็นเพื่อเก็บและขนขยะมูลฝอยจำนวน ๓๕ คัน ถึงรองรับขยะมูลฝอยจำนวน ๓,๐๐๐ ใบ การศึกษาโครงการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเทศบาลนครนครศรีธรรมราชดังกล่าวยังได้คาดการณ์ปริมาณขยะมูลฝอยที่จะเกิดขึ้นในอนาคตของจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญในการคาดการณ์ ได้แก่ จำนวนประชากรในพื้นที่ (คน) อัตราการเปลี่ยนแปลงของประชากร (ร้อยละ) และอัตราการผลิตขยะมูลฝอยของประชากร (กิโลกรัม/คน/วัน) พบว่า ในปี พ.ศ. ๒๕๗๙ จังหวัดนครศรีธรรมราชจะมีปริมาณขยะมูลฝอยทั้งหมด ๑,๕๑๕ - ๓,๑๔๐ ตัน/วัน และปริมาณขยะมูลฝอยที่เก็บขนได้ ๖๓๓.๘๖ ตัน/วัน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. ๒๕๖๐ จำนวน ๔๐.๘๖๓ตัน/วัน โดยเฉพาะในเขตอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช อำเภอพรหมคีรี อำเภอลานสกา อำเภอท่าศาลา อำเภอพระพรหม อำเภอนบพิตำ และอำเภอสิชล จะมีปริมาณขยะมูลฝอยทั้งหมด ๔๙๘ - ๖๒๙ ตัน/วัน

เนื่องจากเทศบาลนครนครศรีธรรมราชต้องรองรับขยะทั้งในพื้นที่และท้องถิ่นใกล้เคียงจำนวนวันละเกือบ ๓๐๐ ตัน/วัน ทำให้เทศบาลนครนครศรีธรรมราชประสบปัญหาต่าง ๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นปริมาณขยะจำนวนมหาศาลทำให้ไม่สามารถจัดการกำจัดขยะมูลฝอยได้ทัน

^{๑๐๔} รศ. ดร.จอมภพ แววศักดิ์, ผศ.ดร.ชูลีรัตน์ คงเรือง,อ.ดร.พีรนาถ คิตดี, นางสาวปราณี หนูทองแก้ว,นายชนะ จันทร์จำ,นายสมพล ชีวมงคลกานต์,นางสาวรอนี บิลหมุด, ศูนย์วิจัยพลังงาน และสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยทักษิณ “การศึกษาความเหมาะสมโครงการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชน เทศบาลนครนครศรีธรรมราช” ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๖๐

ส่งผลให้ปัจจุบันมีขยะตกค้างซึ่งมีปริมาณขยะสะสมกว่า ๑.๒ ล้านตัน^{๑๐๕} ดังนั้น เมื่อเกิดอุทกภัยหรือในฤดูฝนที่ฝนตกชุกกินระยะเวลายาวนานกว่า ๓ เดือน ประกอบกับลักษณะทางกายภาพของเทศบาลนครนครศรีธรรมราชเป็นที่ลาดต่ำ ทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วมสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยส่งผลให้ประชาชนที่อาศัย บริเวณรอบบ่อขยะดังกล่าวได้รับผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยจากน้ำเสียที่ปนเปื้อนขยะ ตลอดจนประชาชนพื้นที่ใกล้เคียงได้รับผลกระทบจากปัญหาน้ำบ่อขยะรั่วไหลลงพื้นที่เกษตรกรรมและแหล่งน้ำสาธารณะ

สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยของเทศบาลนครนครศรีธรรมราชในปัจจุบัน ที่มีสภาพคล้ายภูเขาของขยะ^{๑๐๖}



๔.๑.๒.๒ ปัญหาขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราชที่ร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน

สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินได้ก่อตั้งขึ้นครั้งแรกตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ โดยบัญญัติไว้ในหมวด ๖ ส่วนที่ ๗ ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาและสอบสวนหาข้อเท็จจริงกรณีข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นการไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย หรือปฏิบัตินอกเหนืออำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย หรือกรณีการปฏิบัติหรือละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่ของ

^{๑๐๕} สำนักข่าวไทยพีบีเอส, จ่อฟ้องศาลปกครอง แก้ปัญหาขยะส่งกระทบชุมชน” คั่นเมื่อ ๑๐ มกราคม ๒๕๖๒, จาก <http://news.thaipbs.or.th/content/260248>

^{๑๐๖} สำนักข่าว pptvhd36. “น้ำเสียบ่อขยะนครศรีฯ กระจายเข้าพื้นที่อยู่อาศัย”, จาก <https://www.pptvhd36.com/news>.

ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือราชการ ส่วนท้องถิ่น ที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ร้องเรียนหรือประชาชนโดยไม่เป็นธรรม ไม่ว่าจะการนั้นจะ ชอบหรือไม่ชอบด้วยอำนาจหน้าที่ และกรณีอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ พร้อมทั้งให้ผู้ตรวจการแผ่นดิน ของรัฐสภาจัดทำรายงานพร้อมทั้งเสนอความเห็นและข้อเสนอแนะต่อรัฐสภา และหากบทบัญญัติแห่ง กฎหมาย กฎ ข้อบังคับ หรือการกระทำใดของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครองเพื่อ พิจารณาวินิจฉัย ^{๑๐๗}

ต่อมาพลเอก สนธิ บุญยรัตกลิน หัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบ ประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค) ได้ทำการรัฐประหารในปี ๒๕๔๙ และได้ ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ รัฐธรรมนูญฉบับนี้บัญญัติให้มี องค์กรผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา แต่ให้ตัดคำว่า “รัฐสภา” เป็นผู้ตรวจการแผ่นดินและยังคงไว้ซึ่ง อำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบและสอบสวนข้อเท็จจริงตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ และได้เพิ่มอำนาจในการตรวจสอบกรณีละเลยการปฏิบัติ หน้าที่หรือการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายขององค์กรตามรัฐธรรมนูญและองค์กรใน กระบวนการยุติธรรม แต่ไม่รวมถึงการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีของศาล ^{๑๐๘} ปัจจุบันประเทศไทยได้ ใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ในการปกครองประเทศ รัฐธรรมนูญฉบับ ดังกล่าวยังคงไว้ซึ่งหลักการแห่งอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินในการตรวจสอบข้อเท็จจริงและ แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย หรือปฏิบัตินอกเหนือหน้าที่และอำนาจตาม กฎหมายของหน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ และได้บัญญัติให้ผู้ตรวจการแผ่นดินมีหน้าที่และ อำนาจเพิ่มขึ้น กล่าวคือมาตรา ๒๓๐ บัญญัติให้ผู้ตรวจการแผ่นดินมีหน้าที่และอำนาจ ดังนี้

(๑) เสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีการปรับปรุงกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่ง หรือขั้นตอนการปฏิบัติงานใด ๆ บรรดาที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนหรือ ความไม่เป็นธรรมแก่ประชาชน หรือเป็นภาระแก่ประชาชนโดยไม่จำเป็นหรือเกินสมควรแก่เหตุ

(๒) แสวงหาข้อเท็จจริงเมื่อเห็นว่ามีผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมอัน เนื่องมาจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย หรือปฏิบัตินอกเหนือหน้าที่และอำนาจตามกฎหมายของ

^{๑๐๗} มาตรา ๑๙๗ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐

^{๑๐๘} มาตรา ๒๔๔ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

หน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องให้จัดหรือระงับความเดือดร้อน หรือความไม่เป็นธรรมนั้น

(๓) เสนอต่อคณะรัฐมนตรีให้ทราบถึงการที่หน่วยงานของรัฐยังมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องครบถ้วน ตามหมวด ๕ หน้าของรัฐ

ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องไม่ดำเนินการตามข้อเสนอแนะของผู้ตรวจการแผ่นดินตาม (๑) หรือ (๒) โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินแจ้งให้คณะรัฐมนตรีทราบเพื่อพิจารณาสั่งการ ตามที่เห็นสมควรต่อไป

ในการดำเนินการตาม (๑) หรือ (๒) หากเป็นกรณีที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินส่งเรื่องให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติดำเนินการต่อไป

นอกจากนี้ผู้ตรวจการแผ่นดินอาจเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครองได้ เมื่อเห็นว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญให้เสนอเรื่อง พร้อมด้วยความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ และให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยโดยไม่ชักช้า ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ หรือหากผู้ตรวจการแผ่นดินเห็นว่ากฎ คำสั่ง หรือการกระทำอื่นใดของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย ให้เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลปกครอง และให้ศาลปกครองพิจารณาวินิจฉัยโดยไม่ชักช้า ทั้งนี้ ตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง^{๑๐๙} และโดยที่มาตรา ๑๓๐ (๕) และมาตรา ๒๖๗ แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ บัญญัติให้มีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินเพื่อกำหนดการได้มาหน้าที่และอำนาจ ตลอดจนให้การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินได้มาซึ่งข้อมูล ความเห็น และเอกสารหลักฐานประกอบการพิจารณาและดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดินให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมาย ในมาตรา ๒๒ และมาตรา ๒๕ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้บัญญัติให้ผู้ตรวจการแผ่นดินมีหน้าที่และอำนาจ ดังนี้ ประการที่หนึ่งเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีการปรับปรุงกฎหมาย กฎ หรือคำสั่ง หรือขั้นตอนการปฏิบัติงานใด ๆ บรรดาที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมแก่ประชาชน หรือเป็นภาระแก่ประชาชนโดยไม่จำเป็นหรือเกินสมควรแก่เหตุ ประการที่สองแสวงหาข้อเท็จจริงเมื่อเห็นว่ามิได้รับได้รับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมอันเนื่องมาจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนือหน้าที่และอำนาจตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องให้จัดหรือ

^{๑๐๙} มาตรา ๒๓๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

ระงับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมนั้น ประการที่สามเสนอต่อคณะรัฐมนตรีให้ทราบถึงการที่หน่วยงานของรัฐยังมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องครบถ้วนตามหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ ของรัฐธรรมนูญ และประการที่สี่หน้าที่และอำนาจอื่นตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้หรือกฎหมายอื่น ทั้งนี้หากเป็นกรณีที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนให้ผู้ตรวจการแผ่นดินส่งเรื่องให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติดำเนินการต่อไป และเพื่อขจัดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติหน้าที่ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินและคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติร่วมกันหารือและวางหลักเกณฑ์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการต่อไปด้วย และในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ให้ผู้ตรวจการแผ่นดิน มีอำนาจให้หน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือบุคคลใด มีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริงหรือให้ความเห็นในการปฏิบัติงานหรือมาให้ถ้อยคำหรือส่งวัตถุ เอกสาร หลักฐานหรือพยานหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณา และเข้าไปในเคหสถานหรือสถานที่ใด ๆ เพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงหรือรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ในกรณีที่เคหสถานหรือสถานที่ที่จะเข้าไปในนั้นมิได้อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐ และเจ้าของหรือผู้ครอบครองไม่ยินยอม ให้เข้าไปได้เมื่อมีหมายของศาล ทั้งนี้ ในการดำเนินการดังกล่าว ผู้ตรวจการแผ่นดินอาจมอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการแทนผู้ตรวจการแผ่นดินได้

ในช่วง ๑๐ ปีที่ผ่านมาสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินได้รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประมาณ ๘๒ เรื่อง ส่วนใหญ่เป็นกรณีได้รับความเดือดร้อนจากบ่อทิ้งขยะมูลฝอยภายในเขตเทศบาลเมืองและเทศบาลนครที่มีปริมาณมาก เทศบาลเมืองและเทศบาลนครไม่สามารถกำจัดขยะมูลฝอยได้อย่างมีประสิทธิภาพทำให้มีปริมาณขยะมูลฝอยตกค้างจำนวนมากก่อให้เกิดมลภาวะทำลายสุขภาพต่อประชาชน สำหรับปัญหาขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราชที่มีสภาพทางภูมิศาสตร์กายภาพที่ตั้งของเทศบาลและสภาพภูมิอากาศ ทำให้เมื่อการเกิดพายุหรือฝนตกหนักในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ย่อมส่งผลกระทบต่อสถานที่กำจัดขยะที่มีขยะมูลฝอยตกค้างในพื้นที่กว่า ๑.๒ ล้านตันของเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ทำให้ประสบปัญหาเรื่องกลิ่นเหม็นและน้ำเสียจากบ่อขยะที่แพร่กระจายไปในพื้นที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำกินของประชาชนและแหล่งน้ำสาธารณะ จนเกิดประเด็นการเสนอภาพข่าวในสื่อต่าง ๆ และปัญหาการร้องเรียนไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภายในจังหวัด และระดับกระทรวง รวมทั้งปัญหาการร้องเรียนมายังสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน

เมื่อวันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๙ สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินได้รับเรื่องร้องเรียนปัญหาการจัดการขยะของเทศบาลนครนครศรีธรรมราชเป็นเรื่องร้องเรียนที่ ๑๗๙๓/๒๕๕๙ โดยผู้ร้องเรียนขอให้ผู้ตรวจการแผ่นดินพิจารณาและสอบสวนหาข้อเท็จจริงกรณีเทศบาลนครนครศรีธรรมราชดำเนินการกำจัดขยะด้วยวิธีฝังกลบไม่ได้มาตรฐาน ทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อนจากมลพิษทางอากาศส่งผลกระทบต่อระบบหายใจของประชาชน ข้อเท็จจริงมีรายละเอียดว่า เทศบาลนครนครศรีธรรมราช

มีพื้นที่ในการกำจัดขยะบริเวณทุ่งท่าลาด ภายในสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ ๘๔ ตำบลนาเคียน อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช ทำให้มีขยะตกค้างสะสมเป็นจำนวนมากกว่า ๑ ล้านตัน และยังมีขยะในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราชเพิ่มขึ้นในแต่ละวัน ๆ ละ ๑๐๐ ตัน ประกอบกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ อีกประมาณ ๗๐ แห่ง ที่นำขยะมากำจัดในบริเวณดังกล่าว ประมาณ ๓๐๐ ตันต่อวัน ทำให้มีมลพิษที่เกิดจากขยะตกค้างเข้าชั้นวิกฤตส่งผลกระทบต่อราษฎรชุมชนใกล้เคียง โดยเฉพาะท้องที่หมู่ที่ ๑ และหมู่ที่ ๕ ตำบลปากพูน หมู่ที่ ๑ หมู่ที่ ๒ หมู่ที่ ๓ และหมู่ที่ ๙ ตำบลนาเคียน หมู่ที่ ๑ และหมู่ที่ ๒ ตำบลนาทราย หมู่ที่ ๘ ตำบลท่าจั่ว และหมู่ที่ ๙ ตำบลโพธิ์เสด็จ ชุมชนค่ายวิชราวุธ กองทัพภาคที่ ๔ ตลอดจนประชาชนที่ใช้พื้นที่ของสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ ๘๔ สนามกีฬาจังหวัดนครศรีธรรมราช สนามกอล์ฟค่ายวิชราวุธ สนามบินกองทัพภาคที่ ๔ ในการเล่นกีฬาออกกำลังกายและพักผ่อนหย่อนใจ และพื้นที่ในการฝึกทหารของกรมทหารราบที่ ๑๕ ได้รับความเดือดร้อนจากกลิ่นเหม็นส่งผลกระทบต่อระบบหายใจ และเริ่มมีแนวโน้มจะส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศมากขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากการย่อยสลายของขยะที่กลายเป็นน้ำเน่าเสียไหลลงสู่แม่น้ำลำคลองซึ่งจะส่งผลกระทบต่อราษฎรในพื้นที่ ประกอบกับกรมชลประทานกำลังดำเนินการแก้ไขปัญหาภัยแล้งโดยได้จัดทำอ่างเก็บน้ำในเนื้อที่ ๔๕๐ ไร่ ซึ่งใกล้กับแหล่งกำจัดขยะดังกล่าว ราษฎรผู้ได้รับความเดือดร้อนจึงเห็นว่าน้ำเน่าเสียที่เกิดจากแหล่งกำจัดขยะจะส่งผลเสียต่ออ่างเก็บน้ำของกรมชลประทานอย่างแน่นอน และหากกรมชลประทานส่งน้ำให้กับผู้บริโภคนครศรีธรรมราชก็จะเป็นอันตรายกับราษฎร

ผู้ตรวจการแผ่นดินได้มีหนังสือขอให้จังหวัดนครศรีธรรมราชชี้แจงข้อเท็จจริง และมอบหมายให้เจ้าหน้าที่สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินลงพื้นที่เพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริง สรุปได้ดังนี้

(๑) บริเวณด้านหลังสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ ๘๔ (ทุ่งท่าลาด) มีขยะประมาณวันละ ๒๗๑-๓๐๐ ตันต่อวัน ซึ่งเดิมได้ออกแบบเป็นระบบกำจัดขยะแบบฝังกลบโดยกรมโยธาธิการ กระทรวงมหาดไทย และตั้งแต่ปี ๒๕๔๐ ได้ส่งมอบให้เทศบาลนครนครศรีธรรมราชดำเนินการ แต่เนื่องจากประสบปัญหางบประมาณและบุคลากรไม่เพียงพอ ทำให้การกำจัดขยะเป็นไปในลักษณะของการเทกองที่มีการควบคุมเป็นอย่างดี มีเครื่องจักรกลปฏิบัติงานเพื่อปรับตักขยะแบบขึ้นรูปเป็นชั้นเพื่อสามารถทิ้งขยะได้อย่างต่อเนื่อง และมีการฉีดพ่นน้ำหมักจุลินทรีย์ EM เพื่อกำจัดกลิ่นและแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์นำโรคทุกวันในช่วงเวลาเช้าและเย็น

(๒) เทศบาลนครนครศรีธรรมราชได้เสนอโครงการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเทศบาลนครนครศรีธรรมราช โดยใช้เทคโนโลยีการแปลงขยะชุมชนเป็นเชื้อเพลิงพลังงาน RDF (Refuse Derived Fuel) เมื่อวันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙ ปัจจุบันอยู่ในขั้นตอนขออนุมัติโครงการจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ตามระเบียบขั้นตอนของพระราชบัญญัติการให้เอกชนร่วมลงทุน

ในกิจการของรัฐ พ.ศ. ๒๕๕๖ โดยหากอนุมัติโครงการแล้วเทศบาลนครนครศรีธรรมราชจะประกาศหาผู้รับจ้างเข้าร่วมลงทุนตามระเบียบของทางราชการต่อไป

(๓) จังหวัดนครศรีธรรมราชได้แต่งตั้งคณะทำงานตรวจสอบข้อเท็จจริงกรณีน้ำเสียแพร่กระจายออกจากบ่อกำจัดขยะของเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ซึ่งที่ประชุมคณะทำงานฯ ได้มีมติให้กำหนดมาตรการในการแก้ไขปัญหาน้ำรั่วซึมออกสู่ชุมชน โดยให้เทศบาลนครนครศรีธรรมราชปรับปรุงคันดินรอบบ่อให้ได้มาตรฐานทั้งความกว้างและความสูง โดยใช้เทคโนโลยีทางวิศวกรรมโครงสร้าง ขณะนี้เทศบาลนครนครศรีธรรมราชได้จัดทำคันดินความยาวรอบบ่อขยะ ๑,๕๕๐ เมตร สูง ๒ เมตร ฐานล่างกว้าง ๗ เมตร ขอบบนกว้าง ๓ เมตร บดอัด ๒ ชั้น เสริมเสาเข็มกันดินทรุดบริเวณคันดินด้านทิศเหนือติดคลองเตยเสร็จเรียบร้อยแล้ว สำหรับปัญหาคุณภาพน้ำที่จากบ่อบำบัดที่ปล่อยออกสู่ชุมชนไม่ได้มาตรฐาน จังหวัดนครศรีธรรมราชได้มอบหมายสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครศรีธรรมราชรับไปดำเนินการตามกฎหมายเพื่อระงับการปล่อยน้ำออกสู่ชุมชน และปรับปรุงแก้ไขคุณภาพของระบบบำบัดให้ได้มาตรฐาน

(๔) เทศบาลนครนครศรีธรรมราชได้ดำเนินการปิดร่องน้ำฝนที่กรมชลประทานได้ขุดไว้แล้ว พร้อมทั้งได้จัดทำความสะอาดเก็บขยะบริเวณทางเข้า - ออก บริเวณคูน้ำทั้ง ๒ ข้างทาง และจัดเสริมคันดินเพิ่มถนนสายกลางหลังกองขยะเพื่อเพิ่มการรับปริมาณน้ำเสียได้มากขึ้น และดำเนินการขุดบ่อดินสำหรับการรับน้ำฝนขนาดประมาณ ๒๐ x ๒๐๐ x ๔ เมตร เพื่อรองรับน้ำฝนที่ชะดินโคลนไม่ให้ไหลลงคลองโดยตรง และได้ให้บริษัท เข้าเทิร์น ไทยคอนซัลติ้ง จำกัด เข้าสำรวจและทดลองนำน้ำเสียจากบ่อขยะบำบัดด้วยเทคโนโลยีการเพิ่มโอโซน และการทดลองเป็นที่น่าพอใจ

(๕) ที่ดินบริเวณสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ ๘๔ (ทุ่งท่าลาด) ซึ่งเป็นสถานที่ตั้งโครงการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเทศบาลนครนครศรีธรรมราช โดยใช้เทคโนโลยีการแปลงขยะชุมชนเป็นเชื้อเพลิงพลังงาน (Refuse Derived Fuel : RDF) ปรากฏว่า ที่ดินแปลงดังกล่าวเป็นที่ดินสาธารณประโยชน์ประเภทพลเมืองใช้ร่วมกัน “แปลงดอนหัวเล” ตามหลักฐานหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงมีเนื้อที่ ๑๓๓ ไร่ ๑ งาน ๕๗ ตารางวา ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลนาเคียน อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช เทศบาลนครนครศรีธรรมราชได้มีหนังสือขอใช้ที่ดินสาธารณประโยชน์แปลงดังกล่าวไปยังองค์การบริหารส่วนตำบลนาเคียน และที่ประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลนาเคียนได้มีมติเห็นชอบให้เทศบาลนครนครศรีธรรมราชใช้ที่ดินแปลงดังกล่าวเพื่อดำเนินโครงการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาลนครนครศรีธรรมราช และเทศบาลนครนครศรีธรรมราชได้มีหนังสือขอใช้และถอนสภาพที่ดินสาธารณประโยชน์ประเภทพลเมืองใช้ร่วมกัน “แปลงดอนหัวเล” ต่อสำนักงานที่ดินจังหวัดนครศรีธรรมราชเพื่อพิจารณาตามกฎหมายแล้ว และอยู่ระหว่างการพิจารณาดำเนินการของสำนักงานที่ดินจังหวัดนครศรีธรรมราช

(๖) จังหวัดนครศรีธรรมราชได้รายงานความคืบหน้าการดำเนินการจัดทำรายละเอียดประกอบการพิจารณาเพิ่มเติมโครงการให้เอกชนร่วมลงทุนในกิจการของรัฐ (กรณีโครงการกำจัดขยะมูลฝอยขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น: โครงการจัดการขยะมูลฝอยเทศบาลนครนครศรีธรรมราช) ไปยังกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นเพื่อประกอบการพิจารณาแล้ว

ผู้ตรวจการแผ่นดินพิจารณาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องแล้วเห็นว่า เทศบาลนครนครศรีธรรมราชได้ดำเนินการปรับปรุงคันดินขอบบ่อขยะบริเวณด้านหลังสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ ๘๔ (ทุ่งท่าลาด) เพื่อให้ได้มาตรฐานด้วยวิธีการบดอัด ๒ ชั้น เสริมเสาเข็มกันดินทรุดบริเวณคันดินทำการปิดร่องระบายน้ำที่ไหลลงสู่ลำรางสาธารณะประโยชน์ พร้อมทั้งจัดเสริมคันดินเพิ่มถนนสายกลางหลังกองขยะเพื่อเพิ่มการรับปริมาณน้ำเสีย สำหรับการแก้ไขปัญหาการกำจัดขยะมูลฝอยในระยะยาว เทศบาลนครนครศรีธรรมราชได้เสนอโครงการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเทศบาลนครศรีธรรมราช โดยใช้เทคโนโลยีการแปลงขยะชุมชนเป็นเชื้อเพลิง (Refuse Derived Fuel : RDF) ไปยังกระทรวงมหาดไทย โดยโครงการดังกล่าวได้ผ่านการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนแล้วเมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๐ มีผู้เห็นด้วยร้อยละ ๙๙.๕๕ และได้ดำเนินการขอใช้และขอถอนสภาพที่ดินสาธารณะประโยชน์แปลง “ดอนหัวเล” ต่อกระทรวงมหาดไทย (สำนักงานที่ดินจังหวัดนครศรีธรรมราช) เพื่อใช้เป็นสถานที่จัดตั้งโครงการดังกล่าวแล้ว ทั้งนี้จังหวัดนครศรีธรรมราชได้รายงานผลการดำเนินการข้างต้นไปยังกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นดำเนินการตามอำนาจหน้าที่เสนอกระทรวงมหาดไทยเพื่อพิจารณาตามระเบียบ วิธีการ และขั้นตอนแห่งพระราชบัญญัติการให้เอกชนร่วมลงทุนในกิจการของรัฐ พ.ศ. ๒๕๕๖ และจากการตรวจสอบเมื่อวันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๐ ไม่พบกลิ่นเหม็นเน่าจากกองขยะบริเวณดังกล่าว เรื่องร้องเรียนในเรื่องนี้จึงยังไม่อาจรับฟังได้ว่าเทศบาลนครศรีธรรมราชละเลยการปฏิบัติหน้าที่ที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชนโดยไม่เป็นธรรมตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๒

๔.๑.๓ การจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนครศรีธรรมราช

เทศบาลนครศรีธรรมราชเริ่มดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยภายในเขตเทศบาลโดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากโครงการถ่ายโอนภายใต้แผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด ตั้งแต่ปี ๒๕๓๘ - ๒๕๔๕ จากกระทรวงมหาดไทยและกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม มีการออกแบบก่อสร้างเป็นระบบกำจัดขยะแบบฝังกลบโดยกรมโยธาธิการ กระทรวงมหาดไทย และส่งมอบให้เทศบาลนครศรีธรรมราชดำเนินการเรื่อยมาตั้งแต่ปี ๒๕๔๐ ปัจจุบันเทศบาลนครศรีธรรมราชได้ใช้ที่ดินบริเวณหมู่ที่ ๒ ตำบลนาเคียน อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช เป็นบ่อทิ้งขยะซึ่งมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ ๑๘๓ ไร่เศษ ที่ดินแปลงดังกล่าวนี้เป็นพื้นที่ส่วนหนึ่งของสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ ๘๔ (ทุ่งท่าลาด) อันเป็นสวนสาธารณะขนาดใหญ่ของจังหวัดนครศรีธรรมราชที่มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ ๑,๒๕๗ ไร่ มีการคมนาคมสะดวก และระบบ

ไฟฟ้าเข้าถึงพื้นที่และพื้นที่โดยรอบบ่อฝังกลบดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม สวนผลไม้ และทำประมงน้ำจืด มีอาคารสิ่งปลูกสร้างทั้งหน่วยงานราชการและที่พักอาศัยจำนวนมาก^{๑๑๐} ปัจจุบันเทศบาลนครนครศรีธรรมราชได้ใช้พื้นที่ในการเทกองไปแล้ว ๙๕.๐๗ ไร่ นอกจากนี้ยังใช้พื้นที่สำหรับเป็นบ่อบำบัดน้ำชะขยะ (Leachate) จำนวน ๓ บ่อ บ่อแรกมีพื้นที่ ๔.๗๔ ไร่ บ่อที่ ๒ มีพื้นที่ ๙.๕๒ ไร่ และบ่อที่ ๓ มีพื้นที่ ๑๑.๐๔ ไร่ รวมพื้นที่บ่อบำบัดน้ำชะขยะ จำนวน ๒๕.๓ ไร่ เหลือพื้นที่อีกประมาณร้อยละ ๖๐ และคาดว่าจะขยายพื้นที่ก่อสร้างหลุมฝังกลบขยะมูลฝอยพื้นที่ที่ ๒ และ ๓ เป็นระยะต่อไป ซึ่งการดำเนินการกำจัดขยะในปัจจุบันที่ได้ออกแบบเป็นระบบฝังกลบขยะ แต่การดำเนินการเป็นลักษณะการเทกอง และดินขยะปรับพื้นที่ไม่มีการนำดินปิดทับหน้าตามหลักการฝังกลบที่ถูกหลักสุขาภิบาล (Sanitary Landfill)

จากจำนวนขยะมูลฝอยทั้งหมดที่เทศบาลนครนครศรีธรรมราชต้องนำไปกำจัดประมาณวันละเกือบ ๓๐๐ ตัน/วัน ทำให้เทศบาลนครนครศรีธรรมราชประสบปัญหาต่าง ๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นปริมาณขยะจำนวนมากมหาศาล อุปกรณ์เครื่องจักรกลที่ใช้มานานทำให้ชำรุดเสียหายบ่อยครั้ง ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมเป็นจำนวนมาก ประกอบกับลักษณะสภาพกายภาพที่ตั้งของจังหวัดนครศรีธรรมราชที่มีฝนตกชุกและกินเวลายาวนานกว่า ๓ เดือน เมื่อเข้าสู่ฤดูฝนถนนทางเข้าบ่อขยะที่เป็นคันดินไม่สามารถนำขยะเข้าไปทิ้งบ่อด้านในได้ ทำให้ส่งกลิ่นเหม็นของขยะมูลฝอย และต้องประสบกับน้ำเสียที่ไหลล้นจากกองขยะเข้าสู่คลองหรือแหล่งน้ำสาธารณะที่ประชาชนจะต้องอาศัยเพื่อการอุปโภค บริโภค ทำให้เกิดเรื่องร้องเรียนร้องเรียนหลายช่องทางรวมทั้งการร้องเรียนมายังสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ซึ่งจังหวัดนครศรีธรรมราชและเทศบาลนครนครศรีธรรมราชได้เข้าดำเนินการแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อนของประชาชนอันเกิดจากการกำจัดขยะของเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ดังนี้

(๑) การจัดการน้ำเสียจากบ่อขยะรั่วซึมออกสู่ชุมชน เทศบาลนครนครศรีธรรมราชได้เข้าปรับปรุงคันดินขอบบ่อทิ้งขยะให้ได้มาตรฐานและกันน้ำรั่วซึม โดยจัดทำคันดินความยาวรอบบ่อขยะ ๑,๕๘๐ เมตร สูง ๒ เมตร ฐานล่างกว้าง ๗ เมตร ขอบบนกว้าง ๓ เมตร บดอัด ๒ ชั้น เสริมเสาเข็มกันดินทรุดบริเวณคันดินด้านทิศเหนือติดคลองเตย และทำการปิดร่องระบายน้ำที่ไหลลงสู่ลำรางสาธารณะโดยเด็ดขาด จัดให้มีบ่อพักน้ำเสียเพิ่มเติมและการตรวจวัดคุณภาพน้ำให้ได้มาตรฐานก่อนการปล่อยน้ำลงสู่ลำรางสาธารณะ จัดให้มีการจัดระบบเข้า-ออก พื้นที่บ่อขยะ ห้ามมิให้

^{๑๑๐} ยุทธนา โจมการและ สุพักตรา สุทสุภา “การประเมินการใช้พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช: กรณีศึกษาวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร สนามหน้าเมือง และสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ ๘๔ (ทุ่งท่าลาด)” หน้า ๒๙-๔๗

บุคคลภายนอกเข้า-ออก เต็ดขาด จัดให้มีการจัดเก็บขยะที่ตกหล่นประปรายตลอดเส้นทางเข้าสู่ระบบ กำหนดพื้นที่ทุ่งท่าลาดเป็นสัญลักษณ์ศูนย์รวมความหลากหลายที่ประชาชนสามารถเข้ามาใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ (Landmark) และนำเข้าสู่การพัฒนาตามแผนยุทธศาสตร์จังหวัด จัดการให้รถบรรทุกขยะทุกคันป้องกันขยะไม่ให้ตกหล่นระหว่างทาง

(๒) การจัดการขยะอย่างยั่งยืน จังหวัดนครศรีธรรมราชได้มอบหมายให้สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดนครศรีธรรมราชดำเนินการเรื่องการจัดการที่ดินเพื่อจัดตั้งโรงงานกำจัดขยะโดยเร็ว โดยจังหวัดนครศรีธรรมราชได้มอบหมายให้ท้องถิ่นจังหวัดนครศรีธรรมราช เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดนครศรีธรรมราช และเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ร่วมกันผลักดันให้องค์ประกอบ ๓ ส่วนในการขับเคลื่อนกลไกการจัดการขยะอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ เทศบาลนครนครศรีธรรมราชได้เสนอโครงการจัดการขยะชุมชนโดยแปลงขยะชุมชนเป็นเชื้อเพลิง RDF

(๓) แผนพัฒนาเทศบาลนครนครศรีธรรมราชระยะเวลา ๔ ปี

คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ได้รวบรวมปัญหาความต้องการของประชาชนในเขตเทศบาล ซึ่งได้จากการจัดประชาคมท้องถิ่นและข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำมาจัดทำแผนพัฒนา ๔ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๖๔) โดยผ่านการกลั่นกรองของคณะกรรมการพัฒนาเทศบาลนครนครศรีธรรมราช เพื่อใช้เป็นกรอบทิศทางในการพัฒนาเทศบาลนครนครศรีธรรมราช โดยมียุทธศาสตร์การพัฒนา ๖ ด้าน ได้แก่ ด้านการเมืองการบริหาร ด้านสวัสดิการสังคมและคุณภาพชีวิต ด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และประเพณี ด้านสาธารณสุขและโครงสร้างพื้นฐาน ด้านเศรษฐกิจ และด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม มีเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอย คือ สภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์สวยงามน่าอยู่ และมีการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลอย่างมีประสิทธิภาพ

๔.๒ สภาพทั่วไป สภาพปัญหาขยะมูลฝอย และการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก

๔.๒.๑ สภาพทั่วไปของจังหวัดพิษณุโลก

จังหวัดพิษณุโลกมีพื้นที่ประมาณ ๑๐,๘๑๕.๘๕๔ ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตทิศเหนือติดอำเภอน้ำปาด อำเภอพิชัย อำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุตรดิตถ์ และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทิศใต้ติดอำเภอเมืองพิจิตร อำเภอสามง่าม อำเภอวังทรายพูน และอำเภอสามโก้ จังหวัดพิจิตร ทิศตะวันออกติดอำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย อำเภอเขาค้อ อำเภอวังโป่ง จังหวัดเพชรบูรณ์ทิศตะวันตกติดอำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร อำเภอคีรีมาศ อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัยและมีลักษณะภูมิประเทศ ดังนี้

เขตภูเขาสูง ส่วนใหญ่อยู่ทางตอนกลางของจังหวัด ได้แก่ เขาช่องลม เขาอุโมงค์ เขาคันนึ่ง เขาสมอแครง และเขาฟ้า ด้านตะวันออกเป็นเทือกเขาต่อเนื่องจากตอนใต้ของจังหวัดอุตรดิตถ์

ต่อเนื่องมาทางใต้ติดกับจังหวัดเพชรบูรณ์ ในพื้นที่ตั้งแต่อำเภอชาติตระการ และอำเภอนครไทย อำเภอวังทอง และอำเภอเนินมะปราง มีลักษณะแบ่งแนวเขตจังหวัดพิษณุโลกกับจังหวัดเลย และเพชรบูรณ์ เขตที่ราบลุ่มแม่น้ำ พื้นที่ในบริเวณด้านทิศเหนือและด้านทิศตะวันออกมีแม่น้ำสายสำคัญไหลผ่าน ได้แก่ แม่น้ำน่าน แม่น้ำแควน้อย แม่น้ำเข็ก หรือแม่น้ำวังทอง^{๑๑๑}

ด้วยลักษณะที่หลากหลายทางภูมิประเทศ กล่าวคือ มีลักษณะบางส่วนเป็นเขตภูเขาสูง ที่ราบสูง และพื้นที่ราบลุ่ม ทำให้สามารถประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้ทุกสาขา เช่น ป่าไม้ พืช ประมง และปศุสัตว์ โดยเฉพาะในเขตที่ราบลุ่มแม่น้ำในพื้นที่อำเภอเมืองพิษณุโลก อำเภอพรหมพิราม อำเภอบางกระทุ่ม และอำเภอบางระกำ จะเป็นแหล่งปลูกข้าวที่สำคัญของจังหวัดที่ทำรายได้หลักให้กับจังหวัดพิษณุโลก ส่วนในพื้นที่เขตอำเภอบางระกำบริเวณพื้นที่ใกล้แม่น้ำยมจึงเป็นแหล่งรองรับน้ำ โดยเฉพาะในฤดูฝนทุกปีจะเกิดปัญหาน้ำท่วมซ้ำซากราษฎรไม่สามารถปลูกพืชหรือเลี้ยงสัตว์ ใดๆก็ตาม เนื่องจากเป็นที่ที่ใกล้แม่น้ำจึงเป็นแหล่งผลิตสัตว์น้ำธรรมชาติและแหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ทำรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่

๔.๒.๒ สภาพปัญหาขยะมูลฝอยและการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก

จังหวัดพิษณุโลกแบ่งพื้นที่การปกครองเป็น ๙ อำเภอ ๙๓ ตำบล ๑,๐๔๘ หมู่บ้าน มีส่วนราชการทั้งส่วนภูมิภาค และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน ๑๐๒ แห่ง ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด ๑ แห่ง เทศบาลนคร ๑ แห่ง เทศบาลเมือง ๑ แห่ง เทศบาลตำบล ๑๘ แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล ๘๑ แห่ง สำหรับเทศบาลนครพิษณุโลก เดิมมีฐานะเป็น “สุขาภิบาลเมืองพิษณุโลก” และ “เทศบาลเมืองพิษณุโลก” ตามลำดับ ต่อมาได้รับการยกฐานะจากเทศบาลเมืองเป็นเทศบาลนคร เมื่อวันที่ ๙ มีนาคม พ.ศ.๒๕๔๒^{๑๑๒} เทศบาลนครพิษณุโลกตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองพิษณุโลก มีอาณาเขตครอบคลุมพื้นที่ประมาณ ๑๘.๒๖ ตารางกิโลเมตร ทิศเหนือติดกับองค์การบริหารส่วนตำบลหัวรอ และองค์การบริหารส่วนตำบลอรุณภูมิ ทิศใต้ติดกับองค์การบริหารส่วนตำบลท่าทอง และองค์การบริหารส่วนตำบลวัดจันทร์ ทิศตะวันออกติดกับองค์การบริหารส่วนตำบลอรุณภูมิ และทิศตะวันตกติดกับองค์การบริหารส่วนตำบลท่าทองและองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านคลอง เทศบาลนครพิษณุโลกมีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำมีแม่น้ำน่านไหลผ่านกลางเมือง ทำให้

^{๑๑๑} ข้อมูลจังหวัดพิษณุโลก, คั่นเมื่อ ๑๐ มกราคม ๒๕๖๒, จาก

http://www.phitsanulok.go.th/gphitsanulok/components/com_mamboboard/uploaded/files/description5760.pdf

^{๑๑๒} พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเทศบาลนครพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลกพ.ศ. ๒๕๔๒ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๖๖ ตอนที่ ๑๔ ก ลงวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๔๒

แยกเมืองออกเป็น ๒ ฝั่ง คือ ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำน่านมีพื้นที่ประมาณ ๑๓.๐๕ ตารางกิโลเมตร เป็นย่านธุรกิจการค้า การบริการ การสื่อสาร การขนส่งทำให้มีประชากรหนาแน่น ส่วนพื้นที่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำน่านมีพื้นที่ประมาณ ๕.๒๑ ตารางกิโลเมตร เป็นที่ตั้งของสถานที่ราชการ และสถานศึกษา เช่น ศาลากลางจังหวัด ศาลจังหวัด ศาลค่ายทหาร มหาวิทยาลัย และโรงเรียนประจำจังหวัด ในปี ๒๕๖๐ มีประชากรทั้งหมดประมาณ ๖๘.๐๘๖ คน ซึ่งลดลงจากปี ๒๕๕๙ ที่มีจำนวนประชากรประมาณ ๖๘.๘๘๘ คน^{๑๑๓} แต่เนื่องจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจของเมืองพิษณุโลกอย่างต่อเนื่องจึงทำให้จำนวนประชากรในพื้นที่โดยรอบเขตเทศบาลนครพิษณุโลกมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเช่นกัน

เดิมเทศบาลนครพิษณุโลกดำเนินการกำจัดขยะมูลฝอยด้วยวิธีการกองบนพื้น (Open Dumping) ในปี พ.ศ. ๒๕๓๙ เทศบาลนครพิษณุโลกได้เริ่มโครงการก่อสร้างสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล บริเวณตำบลบึงกอก อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก บนเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ ๒๓๐ ไร่ ห่างจากเขตเทศบาลนครพิษณุโลกเป็นระยะทาง ๓๐ กม. โดยได้รับงบประมาณและการออกแบบสถานที่กำจัดขยะจากกรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย ดำเนินการกำจัดขยะมูลฝอยด้วยวิธีการฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล (Sanitary Landfill) มีชั้นวัสดุกันซึมระบบรวบรวมและบำบัดน้ำชะขยะมีระบบรวบรวมและจัดการก๊าซ น้ำชะขยะที่ผ่านการบำบัดแล้วจะปล่อยลงสู่อบوابน้ำที่จัดเตรียมไว้ดำเนินการบำบัดด้วยระบบ บ่อเติมอากาศและบ่อฝิ่ง สถานที่กำจัดขยะดังกล่าวเริ่มเปิดดำเนินการในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๒^{๑๑๔} สถานที่กำจัดขยะดังกล่าวไม่เพียงแต่รองรับปริมาณขยะภายในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกเท่านั้น ยังรองรับขยะมูลฝอยจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ กว่า ๒๐ แห่ง เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านคลอง เทศบาลตำบลวังทอง และองค์การบริหารส่วนตำบลวังนกแอ่น อำเภอวังทอง เป็นต้น ปัจจุบันได้ดำเนินการใช้ที่ดินสำหรับการกำจัดขยะไปแล้ว จำนวน ๘๐ ไร่ คงเหลือที่ดินประมาณ ๑๕๐ ไร่ เทศบาลนครพิษณุโลกมีสถานที่ขนถ่ายขยะมูลฝอย จำนวน ๑ แห่ง ตั้งอยู่ที่ตำบลท่านางงาม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก จำนวน ๓๐ ไร่ ซึ่งห่างจากเขตเทศบาลประมาณ ๑๕ กิโลเมตร ทั้งนี้ เพื่อที่รถเก็บขยะมูลฝอยจะทำ

^{๑๑๓} รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้าน ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๐, ท้องถิ่นเทศบาลนครพิษณุโลก ระบบสถิติทางการทะเบียน กรมการปกครอง

^{๑๑๔} โครงการติดตามประเมินผลการบริหารจัดการโครงการภายใต้แผนบูรณาการขยะและสิ่งแวดล้อม ค้นเมื่อ ๒ มีนาคม ๒๕๖๒, จาก

<http://waste.onep.go.th/projectdetail.php?id=354>

การเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อนำมาถ่ายในสถานที่ขนถ่ายและทำการขนส่งไปยังสถานที่กำจัดมูลฝอยในลำดับต่อไป

ในอดีตเทศบาลนครพิษณุโลกประสบปัญหาด้านการจัดการขยะมูลฝอยเหมือนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลาย ๆ แห่ง และนับตั้งแต่ปี ๒๕๓๖ - ๒๕๔๐ เทศบาลนครพิษณุโลกประสบกับปัญหาปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจาก ๔๙ ตัน/วัน เป็น ๑๔๒ ตัน/วัน^{๑๑๕} ปริมาณขยะมูลฝอยที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องนี้สร้างความเดือดร้อนให้กับประชาชนเป็นอย่างมาก ในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ พบว่าสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยของเทศบาลนครพิษณุโลกรองรับขยะมูลฝอยทั้งภายในเขตเทศบาลที่มีปริมาณขยะในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกประมาณ ๑๓๔.๗๒ ตัน/วัน จากการสำรวจองค์ประกอบขยะมูลฝอยของเทศบาลนครพิษณุโลก พบว่า องค์ประกอบของขยะมูลฝอยส่วนใหญ่เป็นขยะอินทรีย์ ร้อยละ ๕๑ รองลงมาเป็นถุงพลาสติกร้อยละ ๒๑ ขยะรีไซเคิลร้อยละ ๑๖.๓๗ และขยะทั่วไปร้อยละ ๑๒ และขยะมูลฝอยจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่นำมาพร้อมกำจัด ทำให้มีปริมาณขยะเฉลี่ยทั้งสิ้นกว่า ๒๐๐ ตัน/วัน^{๑๑๖} สร้างความเดือดร้อนเสียหายกับประชาชนโดยเฉพาะประชาชนในพื้นที่ตำบลบึงกอกที่อยู่ใกล้บ่อขยะของเทศบาลนครพิษณุโลกที่ได้รับผลกระทบจากกลิ่นเหม็น น้ำเสียรวมทั้งอุบัติเหตุจากรถเก็บขยะ ทำให้เกิดการต่อต้านและร้องเรียนให้เทศบาลนครพิษณุโลกแก้ไขปัญหาดังกล่าวและงดรับกำจัดขยะจากขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ นอกเขตเทศบาลนครพิษณุโลกและนำมากำจัดขยะในสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยดังกล่าว^{๑๑๗} นอกจากปัญหาปริมาณขยะแล้วเทศบาลนครพิษณุโลกยังประสบปัญหาในการจัดการเก็บและขนถ่ายขยะไปยังสถานที่กำจัดขยะที่ตำบลบึงกอก เนื่องจากเทศบาลนครพิษณุโลกมีสภาพพื้นที่ที่เป็นตรอกและซอยขนาดเล็กจำนวนมากกว่า ๓๐๐ ซอย ในขณะที่การจัดเก็บขยะต้องใช้รถเก็บขนขยะขนาดใหญ่ทำให้ยากลำบากในการจัดเก็บขยะ ดังนั้น การจัดเก็บขนถ่ายขยะจึงต้องดำเนินการบนถนนสายหลัก หรือเข้าจัดเก็บในซอยที่มีขนาดใหญ่ ทำให้ประชาชนที่อาศัยในตรอกหรือซอยขนาดเล็กที่รถขยะไม่สามารถเข้าไปจัดเก็บได้จะนำขยะมูลฝอยออกมาทิ้งบนถนนสายหลักหรือนำไปทิ้งในถังสาธารณะที่ตั้งวางที่พื้นที่อื่น ๆ ซึ่งสร้างปัญหาแก่ประชาชนที่อาศัยบนถนนสายหลักบริเวณที่มีการนำขยะมาวางหน้าอาคารของตนเพื่อรอ

^{๑๑๕} กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, “ความสำเร็จในการจัดการมลพิษของประเทศไทย”, ๒๕๕๒, ค้นเมื่อ ๒ มีนาคม ๒๕๖๒, จาก http://www.pcd.go.th/Info_serv/pol_suc_waste.html

^{๑๑๖} ข้อมูลจากการสำรวจองค์ประกอบขยะมูลฝอยของเทศบาลนครพิษณุโลก ปี พ.ศ. ๒๕๕๖

^{๑๑๗} Phitsanulokhotnews, ท้องถิ่นวิงวอนหาที่ทิ้งขยะชาวบึงกอกสุดทนไม่ให้นำมาทิ้ง, ค้นเมื่อ ๔ มีนาคม ๒๕๖๒, จาก <https://www.phitsanulokhotnews.com/2013/09/12/42910>.

เวลาจัดเก็บ และเมื่อการจำนวนขยะไม่สัมพันธ์กับเวลาการจัดเก็บเกิดเป็นกองขยะบนทางเท้าถูกทิ้งค้างซึ่งเมื่อรวมกับขยะจรถูกนำเข้ามาจากการสัญจรของประชาชนพื้นที่อื่น ๆ รวมทั้งประชาชนนอกเขตเทศบาลนครพิษณุโลกกลายเป็นขยะกองใหญ่ที่รอเวลาการจัดเก็บของรถ และบางส่วนถูกโยนทิ้งสุ่มในที่ว่างเปล่าทั้งที่สาธารณะและที่เอกชนก่อให้เกิดปัญหาขยะกองสกปรกในหลายพื้นที่ ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของเมือง เทศบาลนครพิษณุโลก

๔.๒.๓ การจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก

เทศบาลนครพิษณุโลกประสบปัญหาปริมาณขยะจำนวนมากส่งให้สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลที่ตำบลบึงกอกไม่มีพื้นที่เพียงพอสำหรับการฝังกลบ ประชาชนที่อาศัยในบริเวณดังกล่าวจึงเรียกร้องให้ยุติการนำขยะจากภายนอกเข้ามาร่วมกำจัดในสถานที่กำจัดขยะ ดังนั้น ในปี พ.ศ. ๒๕๔๐ เทศบาลนครพิษณุโลกจึงเริ่มมีแนวคิดเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยโดยใช้หลักการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องบูรณาการร่วมกันในการแก้ไขปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยดังกล่าว เพื่อก่อให้เกิดให้เกิดความเข้าใจ การลดปัญหาความขัดแย้ง สร้างความร่วมมือ และเกิดความยั่งยืนในการแก้ไขปัญหา ซึ่งรู้จักในชื่อของพิษณุโลกโมเดล (Phitsanulok Model) หรือแนวคิดการจัดการขยะมูลฝอยแบบเทศบาลนครพิษณุโลก โดยเริ่มตั้งแต่การจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชน (Community Base Solid Waste management : CBM) ให้ชุมชนทำการคัดแยกขยะก่อนนำไปทิ้งเพื่อรอการเก็บขน โดยขยะที่ถูกคัดแยกสามารถนำไปขายหรือนำขยะกลับไปใช้ให้เกิดประโยชน์ไม่ว่าจะนำกลับมาใช้ในรูปปุ๋ยอินทรีย์ จากการนั้นการให้บริการจัดเก็บรวบรวมขยะ การขนส่งขยะมูลฝอย การกำจัดขยะมูลฝอยด้วยการนำวิธีการบำบัดขยะโดยวิธีเชิงกลชีวภาพ (Mechanical Biological Waste Treatment : MBT) ทั้งนี้ เทศบาลนครพิษณุโลกได้ดำเนินโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ดังนี้

(๑) ปี ๒๕๔๐ เทศบาลนครพิษณุโลกร่วมมือกับมหาวิทยาลัยนเรศวรทำงานวิจัยเพื่อขอรับการสนับสนุนจากรัฐบาลเยอรมันโดยสำนักงานความร่วมมือทางวิชาการของเยอรมนีประจำประเทศไทย (The German Agency for Technical Cooperation (GTZ) ภายใต้การสนับสนุนของ Federal Ministry for Economic Cooperation) จัดทำโครงการ Solid Waste Management Program For Phisanulok โดยได้แบ่งระยะเวลาดำเนินโครงการออกเป็น ๒ ช่วง คือ ระยะที่ ๑ ตั้งแต่ปี ๒๕๔๒ – ปี ๒๕๔๕ และระยะที่ ๒ ตั้งแต่ปี ๒๕๔๕ – ปี ๒๕๔๙ โดยเริ่มตั้งแต่ GTZ ส่งผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการขยะมูลฝอยมาประจำที่เทศบาลนครพิษณุโลก เพื่อให้ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการ ให้คำแนะนำในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลนครพิษณุโลก และดำเนินการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเส้นทางขยะมูลฝอย รวมทั้ง

องค์ประกอบขยะมูลฝอย คุณภาพน้ำใต้ดิน บริเวณสถานที่ฝังกลบของเทศบาลนครพิษณุโลก^{๑๑๘} และพบว่าเทศบาลนครพิษณุโลกควรดำเนินการกำจัดขยะมูลฝอยด้วยวิธีเชิงกลชีวภาพ หรือ Mechanical Biological Waste Treatment : MBT เพื่อคัดแยกขยะเพื่อเอาไปทำขยะเชื้อเพลิง และพลังงานชีวมวล โดยเริ่มขั้นตอนการบำบัดขยะมูลฝอยจากการปรับสภาพพื้นที่เพื่อรองรับขยะ ทำการคัดแยกขยะ หลังจากนั้นจะถูกนำไปกองเปกองหมักและปกคลุมด้วยวัสดุกรองกลิ่นตามธรรมชาติ หรือการบำบัดเชิงกลชีวภาพ (MBT) เป็นเวลาประมาณ ๙ เดือน เพื่อให้เกิดการย่อยสลายอินทรีย์วัตถุที่ยังเหลืออยู่ในขยะ โดยน้ำขยะที่ไหลออกมาจะถูกดึงลงไปบำบัดน้ำเสีย หลังจากนั้นจะนำขยะที่ผ่านกระบวนการ MBT ดังกล่าวไปฝังกลบที่บ่อฝังกลบของเทศบาลนครพิษณุโลก ขยะส่วนที่เป็นขยะอินทรีย์สามารถเอาไปทำปุ๋ยหมัก (compost) เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ทางด้านเกษตรกรรมต่อไป ส่วนขยะประเภทพลาสติกที่มีจำนวนร้อยละ ๔๐ และเป็นขยะที่ไม่สามารถย่อยสลายได้ตามธรรมชาติและกำจัดได้ยากที่สุดนั้น สามารถนำมาผลิตเชื้อเพลิงพลังงาน (Refuse Derived Fuel : RDF) ได้เมื่อผ่านกระบวนการหมัก เชื้อเพลิงขยะจะกลายเป็นเชื้อเพลิงที่มีค่าความร้อนในการเผาไหม้สูงถึง ๙,๐๐๐ กิโลแคลอรีต่อกิโลกรัม^{๑๑๙}

(๒) ปี พ.ศ. ๒๕๕๒ เทศบาลนครพิษณุโลกปรับปรุงและพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอย และเริ่มดำเนินโครงการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน Community Base Solid Waste Management โดยสนับสนุนงบประมาณ อุปกรณ์ และส่งเสริมจัดอบรมให้ความรู้แก่ชุมชนในการวางแผนการลดปริมาณขยะหรือหาวิธีการจัดการขยะและจัดทำโครงการต่าง ๆ เอง เช่น โครงการธนาคารขยะ โครงการคัดแยกขยะ รณรงค์ให้มีการคัดแยกขยะ การนำขยะไปขาย การหมักปุ๋ย ตลาดนัดของขายได้ และชุมชนที่ประสบความสำเร็จในกิจกรรมดังกล่าว ได้แก่ ชุมชนชาญเวชกิจพัฒนา ชุมชนสระสองห้อง ซึ่งดำเนินการคัดแยกขยะและจะนำขยะอินทรีย์ไปทำปุ๋ยชีวภาพ ส่วยขยะรีไซเคิล เช่น ขวดน้ำ หรือถุงพลาสติก จะมีบริษัทเอกชนมารับซื้อถึงชุมชน หรือมีการนำไปทำสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ หรือขยะอันตราย เช่น หลอดนื้ออน กระจกสเปร์ย การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (ปตท.) เป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะอย่างถูกวิธี ทั้งสองชุมชนได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดชุมชนปลอดขยะ Zero Waste ของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวง

^{๑๑๘} เทศบาลนครพิษณุโลก, การจัดการขยะเทศบาลนครพิษณุโลก “การจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชน” และการบำบัดโดยวิธีเชิงกล-ชีวภาพ

^{๑๑๙} เทศบาลนครพิษณุโลก, การบริหารจัดการขยะมูลฝอยโดยใช้ระบบจัดการมูลฝอยโดยมีประชาชนเป็นส่วนร่วม, คันเมื่อ ๖ มีนาคม ๒๕๖๒, จาก

https://www.thaigreenurban.com/greencity/eventDetail.aspx?id=119&city_id=650101

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในปี ๒๕๕๒ สำหรับชุมชนสระสองห้อง และปี ๒๕๕๖ สำหรับชุมชนชุมชนชาญเวชกิจพัฒนา^{๑๒๐}

(๓) นอกจากนี้ เทศบาลนครพิษณุโลกยังได้บรรจุแนวคิดเกี่ยวกับการลดและการคัดแยกขยะไว้ในหลักสูตรของโรงเรียนซึ่งรัฐเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นสามารถกำหนดหลักสูตรบางส่วนเองได้ เรียกว่าหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อให้เด็ก ๆ ได้รับความรู้และเกิดจิตสำนึกตระหนักเกี่ยวกับขยะมูลฝอยตั้งแต่เล็ก^{๑๒๑}

(๔) กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยตามความเหมาะสมของพื้นที่ ๒ วิธี คือ แบบบ้านต่อบ้านและแบบถังรวม โดยมีการชี้แจงและประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบถึงวิธีการและเวลาที่ให้บริการเก็บรวบรวมมูลฝอย เพื่อให้ประชาชนนำขยะมูลฝอยมาทิ้งให้สัมพันธ์กับเวลาจัดเก็บของเทศบาล จำนวนรอบในการจัดเก็บ ๒ รอบ/วัน รวมทั้งได้มีการพัฒนาเส้นทางเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยเพื่อลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินการและความซ้ำซ้อนของเส้นทาง และเนื่องจากเทศบาลนครพิษณุโลกมีสภาพพื้นที่ที่เป็นตรอกและซอยขนาดเล็กเป็นจำนวนมาก เทศบาลนครพิษณุโลกจึงมีนโยบายในการแก้ไขปัญหาการจัดเก็บขยะในตรอก ซอย ขนาดเล็ก โดยการใช้รถเก็บขนขยะขนาดเล็กที่เหมาะสมกับขนาดของซอย ซึ่งได้ทำการสำรวจและจัดทำเส้นทาง เพื่อให้การจัดเก็บขยะในซอยมีประสิทธิภาพ มีความเหมาะสมตามปริมาณขยะ โดยจะดำเนินการควบคู่ไปกับการจัดการด้วยโครงการ “ถนนสะอาดหน้าบ้านน่ามอง” ที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ และตระหนักถึงปัญหา ช่วยคิดเพื่อแก้ไข ร่วมพัฒนาพื้นที่ และช่วยเป็นหู เป็นตา ดูแล ป้องกันการลักลอบนำขยะมากองในที่ที่ไม่สมควร ด้วยความรู้สึกรัก และหวงแหนต่อท้องถิ่น รักษาบ้าน รักษาเมืองให้เป็นที่เชิดหน้าอวดสายตาต่อนักท่องเที่ยวและผู้สัญจร^{๑๒๒}

^{๑๒๐} ปัทมาภรณ์ สุวรรณปักขิณ และสรัญญา ถีป้อม, การศึกษาการจัดการมูลฝอยที่ประสบความสำเร็จของชุมชนต้นแบบ กรณีศึกษาชุมชนที่ได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดชุมชนปลอดขยะ Zero Waste ในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก, วารสารวิจัยสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๒ เมษายน-มิถุนายน ๒๕๕๙, หน้า ๑๗-๒๕

^{๑๒๑} เทศบาลนครพิษณุโลก, คู่มือการบริหารจัดการขยะมูลฝอยแบบครบวงจร, ๒๕๕๒, หน้า ๑-๒๔

^{๑๒๒} ศูนย์สารสนเทศสิ่งแวดล้อม กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ,ท้องถิ่นกับแนวทางการจัดการขยะ, คันเมื่อ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒, จาก

http://local.environnet.in.th/formal_data2.php?id=870

(๕) แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลนครพิษณุโลก (พ.ศ.๒๕๕๗ -๒๕๖๖)^{๑๒๓}

เทศบาลนครพิษณุโลกได้ดำเนินการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลนครพิษณุโลก (พ.ศ.๒๕๕๗-๒๕๖๖) เพื่อใช้เป็นแนวทางการดำเนินงานตามบทบาทภารกิจ ภายใต้อำนาจหน้าที่ที่กำหนดในการพัฒนาท้องถิ่นได้ผ่านการพิจารณาและให้ความเห็นชอบจากคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น โดยมีแนวนโยบายในการบริหารราชการของเทศบาลนครพิษณุโลกที่ยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเป้าหมายในการพัฒนาท้องถิ่น ภายใต้การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการร่วมคิด / แก้ไขปัญหาและร่วมกันกำหนดทิศทางให้เป็นที่ไปตามความต้องการของประชาชน พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาในระดับต่าง ๆ เพื่อผลักดันการพัฒนาพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นไปสู่เป้าหมาย โดยอาศัยความร่วมมืออย่างจริงจังระหว่างฝ่ายการเมือง ฝ่ายบริหาร รวมทั้งกลุ่มองค์กรภาคประชาชนเพื่อสร้างประชาคมในเขตเทศบาลให้เข้มแข็ง ซึ่งมีเทศบาลนครพิษณุโลกเป็นแกนกลางในการขับเคลื่อนกลไกทุกภาคส่วน ในการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาในทุกด้านอย่างสอดคล้องกัน แนวนโยบายในการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นของเทศบาลนครพิษณุโลกจึงเป็นการดำเนินบทบาทภารกิจภายใต้วิสัยทัศน์ที่มุ่งเน้นการจัดการบ้านเมืองที่ดี หรือการยึดหลักธรรมาภิบาลเป็นประการสำคัญ เพื่อพัฒนาพื้นที่ภายในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกให้เป็นเมืองที่น่าอยู่ ประชาคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันด้วยวิถีชีวิตที่มีจริยธรรม ในสภาพแวดล้อมที่ดีของธรรมชาติ มีการพัฒนามาตรฐานการบริการสาธารณสุขการเมืองที่ทันสมัย สร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยมียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย คือยุทธศาสตร์ที่ ๓ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ซึ่งเทศบาลนครพิษณุโลกได้กำหนดแนวทางการพัฒนา คือ

(๑) การพัฒนาและปรับปรุงพื้นที่สีเขียว สวนสาธารณะและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจให้ได้มาตรฐานและเพียงพอ

(๒) การพัฒนาส่งเสริมการมีส่วนร่วมและสร้างเครือข่ายในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพ

(๓) การพัฒนาการควบคุมและป้องกันปัญหามลพิษ

(๔) พัฒนาการจัดการขยะและสิ่งปฏิกูลอย่างถูกหลักสุขาภิบาลและสร้างมูลค่าเพิ่ม

(๕) การพัฒนาการจัดการระบบบำบัดน้ำเสียให้ครอบคลุมและได้มาตรฐาน

โดยเฉพาะในแนวทางที่ ๔ จะมีความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะเป็นอย่างมาก กล่าวคือได้กำหนดโครงการเชิงยุทธศาสตร์ในการพัฒนาระบบการจัดการ การปฏิบัติงานควบคุม

^{๑๒๓} ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาเทศบาลนครพิษณุโลก พ.ศ.๒๕๕๗-๒๕๖๖ จัดทำโดย ฝ่ายแผนงานและงบประมาณ กองวิชาการและแผนงาน สำนักงานเทศบาลพิษณุโลก.

กำกับ และติดตามการดำเนินงานการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายให้มีประสิทธิภาพ เสริมสร้างความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข แก่ประชาชน สาธารณสุขฯ กำจัดขยะเพื่อเข้าสู่ Zero Landfill และจะจัด จัดทำบ่อกำจัดสิ่งปฏิกูลแห่งใหม่ที่ถูกหลักสุขาภิบาลให้สามารถรองรับ ความเจริญเติบโตของเมืองและสร้างมูลค่าเพิ่ม

และนับตั้งแต่เทศบาลนครพิษณุโลกได้เริ่มให้ความสำคัญกับโครงการให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนและมีการวางแผนการจัดการที่ดีโดยเทศบาลได้รับการร่วมมือ กับองค์กรทั้งต่างประเทศ ภายในประเทศ เช่นมหาวิทยาลัยนเรศวร บริษัทการปิโตรเลียม แห่งประเทศไทยและหน่วยงานอื่น ๆ เกี่ยวข้องทำให้เทศบาลนครพิษณุโลกสามารถบริหารจัดการขยะ ได้อย่างครบวงจร และถูกสุขาภิบาล มีเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม และดำเนินการอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๔๐ จนถึงปัจจุบัน ทำให้ปริมาณขยะในเขตเทศบาล นครพิษณุโลกลดลงอย่างต่อเนื่องและได้รับการคัดเลือกให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีรูปแบบ การจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดีเยี่ยมจนได้รับรางวัล “PCD AWARD For Solid Waste Management พ.ศ. ๒๕๔๓” และรางวัล “PCD AWARD ๒๐๐๒” จากกรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครพิษณุโลกและชุมชนเพื่อการพัฒนาฯ ได้รับคัดเลือก ให้เป็น “หน่วยงานที่มีการจัดการกับสิ่งแวดล้อมได้ดี” ในปี พ.ศ. ๒๕๕๑ อีกด้วย ตลอดจนองค์การ สหประชาชาติได้มอบประกาศเกียรติคุณ (certificate of Recognition) 2006 Dubai International Award ให้กับการจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชน

บทที่ ๕

วิเคราะห์สภาพปัญหาและการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนคร

๕.๑ สภาพปัญหาขยะมูลฝอยและการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช

จากการศึกษาสภาพปัญหาขยะมูลฝอยและการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช พบว่าเทศบาลนครศรีธรรมราชมีปัญหาและอุปสรรคในการจัดการขยะมูลฝอย ดังนี้

๕.๑.๑ การเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของปริมาณขยะมูลฝอย

เทศบาลนครศรีธรรมราชเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา และการท่องเที่ยวของจังหวัด ทำให้มีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่นทั้งที่เป็นราษฎรในพื้นที่ราษฎรต่างถิ่น และนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากทำให้มีความต้องการอาหาร เครื่องดื่มและสิ่งของเครื่องใช้เพื่อการอุปโภคและบริโภคเพิ่มขึ้น เหล่านี้ส่งผลให้ปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการจัดการขยะมูลฝอยโดยรวมแก่เทศบาลนครศรีธรรมราช และจากการศึกษาสถิติปริมาณขยะตกค้างพบว่าขยะมูลฝอยที่เหลือจากการอุปโภคบริโภคซึ่งส่วนใหญ่เป็นขยะมูลฝอยประเภทเศษอาหารที่เหลือจากการปรุงและการบริโภค และขยะประเภทพลาสติกมีจำนวนมากที่สุด และเมื่อรวมกับขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นทุกวันอันเนื่องมาจากการเจริญเติบโตของเมืองนับวันยังมีการเพิ่มปริมาณมากขึ้นเรื่อย ๆ ประกอบกับเทศบาลนครศรีธรรมราชยังไม่มีแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยอย่างเป็นระบบ และวิธีการจัดการขยะมูลฝอยที่ใช้อยู่ในปัจจุบันยังไม่มีประสิทธิภาพ ทำให้เทศบาลนครศรีธรรมราชประสบวิกฤตปัญหาขยะมูลฝอยตกค้างสูงสุดของประเทศดังที่เป็นอยู่

๕.๑.๒ ความไม่ชัดเจนในแนวทางการปฏิบัติในการจัดการขยะมูลฝอย

การจัดการขยะมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพและครบวงจรนั้น ในความเป็นจริงแล้วทำได้ยาก แต่สามารถทำได้ หากว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการวางแผนและวางระบบการดำเนินงานที่ดี จากการศึกษาพบว่าเทศบาลนครศรีธรรมราชมีนโยบายและมาตรการในการบริการจัดการขยะมูลฝอยโดยจ้างเอกชนดำเนินการเก็บขนขยะภายในเขตเทศบาลแล้วนำไปเทกองในสถานที่บ่อกำจัดขยะบริเวณด้านหลังสวนสาธารณะสมเด็จพระศรีนครินทร์ ๘๔ หรือทุ่งท่าลาดในเขตอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จากนั้นเทศบาลนครศรีธรรมราชจะเป็นผู้ดำเนินการกำจัดขยะมูลฝอยเหล่านั้นเองด้วยวิธีการฝังกลบ ทั้งนี้ไม่พบว่าเทศบาลนครศรีธรรมราชได้ใช้นโยบายให้ประชาชนผู้บริโภค อุปโภค คัดแยกขยะมูลฝอยก่อนที่จะมีการจัดเก็บ ขนถ่ายขยะ หรือกำหนดให้เอกชนที่จัดเก็บขนถ่ายได้คัดแยกขยะมูลฝอยก่อนลำเลียงไปยังบ่อกำจัดขยะซึ่งบางชนิดไม่สามารถย่อยสลาย

ได้ เช่น ขยะประเภทพลาสติก โลหะ ทำให้มีขยะตกค้างจำนวนมาก และเมื่อมีปัญหาร้องเรียนในเรื่องดังกล่าว ผู้บริหารเทศบาลนครนครศรีธรรมราชจะแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การขยายพื้นที่บ่อขยะ ฟนสารจุลินทรีย์เพื่อย่อยสลายและกำจัดกลิ่นขยะมูลฝอย ก่อเสริมคันดินรอบบ่อขยะให้สูงขึ้น เพื่อกันน้ำจากขยะมูลฝอยท่วมล้นหรือไหลซึมลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ จะเห็นได้ว่า การดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลนครนครศรีธรรมราชดังกล่าว เป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่ไม่มีความยั่งยืน และเป็นการจัดการที่ปลายเหตุโดยขาดการวางแผนและหรือวางระบบการดำเนินงานที่ดีตั้งแต่ขั้นตอนแรกของการรวบรวมหรือแหล่งผลิตขยะ กล่าวคือ ไม่มีการกำหนดนโยบายให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยโดยการคัดแยกขยะอย่างจริงจังก่อนนำไปทิ้ง ไม่มีนโยบายสนับสนุนให้มีการนำขยะกลับมาใช้ซ้ำ หรือหมุนเวียนกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ ทำให้เกิดปัญหาตั้งแต่ขั้นครัวเรือน อีกทั้งระบบการจ้างบริษัทเอกชนซึ่งต่างก็มุ่งหวังผลกำไรให้เข้าดำเนินการเก็บขนขยะมูลฝอยขาดจิตสำนึกต่อท้องถิ่นหรือต่อประชาชน หากไม่มีการกำกับดูแลการเก็บขนดังกล่าวย่อมก่อให้เกิดปัญหาในขั้นของการรวบรวมขยะมูลฝอยเพื่อส่งต่อส่งการขั้นตอนการกำจัด

แม้ว่าในปัจจุบันรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้เห็นชอบให้เทศบาลนครนครศรีธรรมราชดำเนินโครงการก่อสร้างโรงงานกำจัดขยะเพื่อผลิตพลังงานไฟฟ้าแบบเตาเผา ซึ่งจะเริ่มดำเนินการในเดือนเมษายน ๒๕๖๒ และจะใช้เวลาก่อสร้างทั้งหมด ๑๘ เดือน โดยจะสามารถเปิดดำเนินการผลิตไฟฟ้าได้ในเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ และคาดการณ์ว่าสามารถนำขยะที่ตกค้างอยู่ประมาณ ๑.๕ ล้านตัน มาเป็นเชื้อเพลิงได้ประมาณ ๕ ปี ควบคู่กับขยะใหม่ที่ป้อนโรงงานอีกวันละ ๓๕๐ ตัน แต่หากผู้บริหารยังคงไม่มีวิสัยทัศน์หรือนโยบายให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยด้วยการคัดแยกขยะ โครงการดังกล่าวอาจต้องประสบปัญหาที่จะตามมา ดังนั้น หากเปรียบเทียบขยะที่เกิดขึ้นจากประชาชนเปรียบเสมือนต้นน้ำ และหากไม่มีการจัดการที่ดีปราศจากมาตรการกำหนดการคัดแยกก่อนนำขยะมูลฝอยเหล่านั้นลงสู่ที่กำจัดขยะซึ่งเปรียบเสมือนกลางน้ำ ก็ย่อมส่งผลกระทบต่อปลายน้ำคือการจัดการขยะมูลฝอยและทำให้การจัดการขยะไม่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เกิดปัญหาต่อมา

๕.๒ ขาดมาตรการทางกฎหมายที่เอื้อให้การจัดการขยะมูลฝอยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดการขยะมูลฝอยเป็นภารกิจที่สำคัญของประเทศ และเป็นการจัดทำบริการสาธารณะที่รัฐจะต้องดำเนินการเพื่อดูแลรักษาความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง และเพื่อให้ประชาชนได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมและสุขอนามัยที่ดี แต่ภารกิจดังกล่าวจะดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ หน่วยงานของรัฐจะต้องมีเครื่องมือเพื่อเป็นแนวทางหรือกรอบให้ปฏิบัติ

จากการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยพบว่า ยังไม่มีบทบัญญัติใดที่กำหนดหลักเกณฑ์ หรือวิธีการครอบคลุมกระบวนการจัดการมูลฝอยอย่างเป็นระบบ การกำหนดมาตรการจัดการขยะมูลฝอยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยแต่ละประเภทมีอยู่

อย่างกระจัดกระจายในกฎหมายหลายฉบับ เช่น พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖ พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นต้น ทำให้การบังคับใช้กฎหมายขาดซึ่งประสิทธิภาพและความเป็นหนึ่งเดียวในการสนับสนุนการจัดการขยะมูลฝอยในภาพรวมของประเทศ และทำให้หน่วยราชการ ราชการส่วนท้องถิ่นไม่สามารถดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยให้สอดคล้องกับทฤษฎีภารกิจหน้าที่ของรัฐอย่างแท้จริงได้ แม้ว่าจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมหรือปรับปรุงกฎหมาย ออกกฎกระทรวง หรือประกาศกระทรวง หลายฉบับที่เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยให้ครอบคลุมมากขึ้น แต่ยังคงขาดมาตรการใหม่ ๆ เช่น กำหนดให้แต่ละครัวเรือนต้องจัดซื้อถุงสำหรับบรรจุขยะที่มีการแยกสีตามประเภทของขยะจากองค์ปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้ประชาชนได้ตระหนักถึงภาระที่จะต้องแบกรับเพิ่มขึ้น ซึ่งจากเดิมมีเพียงค่าธรรมเนียมการจัดเก็บขยะมูลฝอยเท่านั้น และกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ผลิตสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่เป็นต้นเหตุที่ก่อให้เกิดขยะมูลฝอย เช่น การกำหนดให้ผู้ผลิตจัดทำสติ๊กเกอร์หรือสัญลักษณ์บ่งบอกประเภทขยะของผลิตภัณฑ์นั้น เพื่อช่วยให้มีการคัดแยกขยะได้ถูกประเภท หรือหากเป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ผู้ผลิตควรจัดให้มีการเรียกคืนผลิตภัณฑ์หลังจากที่มีการใช้แล้ว เช่น ขวดเครื่องดื่มที่ทำจากวัสดุแก้ว เมื่อขาดการกำหนดมาตรการเช่นนี้ทำให้การจัดการขยะมูลฝอยตกไปอยู่กับประชาชนในฐานะผู้บริโภคซึ่งจะเลือกทิ้งขยะนำไปสู่วงวนการเพิ่มปริมาณขยะมูลฝอยเช่นเดิม

๕.๓ วิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาและการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกและเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช

๕.๓.๑ จังหวัดพิษณุโลกเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีการจัดการขยะมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก โดยคณะผู้บริหารได้ให้ความสำคัญกำหนดนโยบายยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินกิจการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ลดปัญหาความขัดแย้ง สร้างความร่วมมือ และก่อให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนา โดยใช้กระบวนการเริ่มตั้งแต่ให้ประชาชนคัดแยกขยะ การลดปริมาณขยะมูลฝอยในครัวเรือน การนำขยะมูลฝอยกลับไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ทำให้ปริมาณขยะในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกมีปริมาณลดลงอย่างเห็นได้ชัดเจน ขณะที่เทศบาลนครนครศรีธรรมราช ผู้บริหารมีเพียงนโยบายการจัดจ้างเอกชนเข้าดำเนินการเก็บขนขยะมูลฝอย ส่วนการกำจัดขยะมูลฝอยเทศบาลนครศรีธรรมราชจะเป็นผู้ดำเนินการเอง ปราศจากนโยบายให้ประชาชนผู้ซึ่งเป็นผู้ก่อให้เกิดขยะมูลฝอยให้ไปมีส่วนร่วมในการจัดการขยะประชาชนรับรู้แต่เพียงว่าขณะนี้จังหวัดนครศรีธรรมราชกำลังประสบวิกฤตปัญหาขยะมูลฝอยล้นเมือง และตนได้รับความเดือดร้อนเสียหายอย่างไร และต้องการให้หน่วยงานที่รับผิดชอบแก้ไขอย่างไร ประชาชนไม่มีความตื่นตัวในการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมช่วยในการแก้ปัญหา ดังนั้นเมื่อผู้บริหารไม่ได้ให้ความสนใจในการ

แก้ปัญหาขยะมูลฝอยอย่างจริงจัง ปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวก็ย่อมที่จะไม่ได้รับการแก้ไขหรือได้รับการแก้ไขเป็นกรณี ๆ เฉพาะหน้า ทำให้เป็นปัญหาที่สะสมต่อไปเรื่อย ๆ ไม่มีที่สิ้นสุด

๕.๓.๒ เทศบาลนครพิษณุโลกดำเนินการในเชิงรุกโดยกำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมพัฒนาระบบกำจัดขยะมูลฝอยด้วยวิธีการบำบัดขยะโดยวิธีเชิงกลชีวภาพ รมรณรงค์ให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการใช้ประโยชน์จากขยะ และถนนทุกสายในเขตเทศบาลต้องไม่มีขยะตกค้าง โดยทำความเข้าใจ และสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนที่อาศัยบนสองฝั่งถนนบรมไตรโลกนารถ และถนนสนามบิน ให้จัดหาถังขยะประจำบ้าน หรือบรรจุถุง นำเข้า - ออก ตามเวลาการจัดเก็บของรถขยะที่มีรอบเวลาที่แน่นอน รวมถึงการลดมลพิษทางอากาศ ฝุ่นละอองและเสียง ตลอดจนการจัดให้มีระบบปรับปรุงคุณภาพน้ำและบ่อดักไขมันก่อนปล่อยน้ำเสียลงท่อระบายน้ำ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับเทศบาลนครนครศรีธรรมราชซึ่งมีเพียงนโยบายการมอบหมายให้เอกชนเป็นผู้ดำเนินการเก็บขนขยะไปยังสถานที่กำจัดขยะ ขาดการกำกับดูแลจากส่วนราชการทำให้การจัดเก็บขยะมูลฝอยขาดประสิทธิภาพเศษขยะตกหล่น

จะเห็นได้ว่า การจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลนครพิษณุโลกตามแนวทางดังกล่าวข้างต้นมีจุดเริ่มต้นสำคัญ คือ นโยบายของผู้บริหารที่เห็นความสำคัญในปัญหาขยะมูลฝอย และให้ความสำคัญกับปัญหาดังกล่าวอย่างจริงจัง จึงทำให้มีการกำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม จากนั้นจึงเริ่มมีโครงการจัดการขยะเมือง และเมื่อได้ดำเนินการเป็นไปอย่างน่าพอใจและเป็นระบบแล้วผู้บริหารก็มีแนวทางสานต่อในภายภาคหน้าโดยการกำหนดเป็นแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลนครพิษณุโลกเพื่อดำเนินการบริการจัดการขยะมูลฝอยไม่ให้เกิดปัญหาที่กระทบต่อภาพลักษณ์ชุมชนและสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืนต่อไป

บทที่ ๖

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาปัญหาและแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนคร : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลนครพิษณุโลกและเทศบาลนครนครศรีธรรมราชในครั้งนี้ ผู้ขอรับการประเมินได้นำผลการศึกษามาสรุปลงให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา ทั้ง ๓ ข้อ ประกอบด้วย ๑. ศึกษาสภาพปัญหาขยะมูลฝอยและการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนคร ๒. ศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลนคร และ ๓. ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยโดยใช้มาตรการอื่นนอกเหนือจากกฎหมาย กรณีตัวอย่างมาตรการให้ประชาชนหรือชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย ผลการศึกษามีดังนี้

๖.๑ บทสรุป

๖.๑.๑ จากการศึกษาสภาพปัญหาขยะมูลฝอยและการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนคร พบว่า

๑) สภาพปัญหาขยะมูลฝอยและการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนครศรีธรรมราชมีดังนี้

(๑) ปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วอันเนื่องจากเทศบาลนครศรีธรรมราชเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา และการท่องเที่ยวของจังหวัด ทำให้มีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่นทั้งที่เป็นราษฎรในพื้นที่ ราษฎรต่างถิ่น และนักท่องเที่ยว ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก จึงมีความต้องการอาหาร เครื่องดื่ม และสิ่งของเครื่องใช้เพื่อการอุปโภคและบริโภคเพิ่มขึ้น เหล่านี้ส่งผลให้ปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการจัดการขยะมูลฝอยโดยรวมแก่เทศบาลนครศรีธรรมราช

(๒) ขาดความชัดเจนในแนวทางการจัดการขยะมูลฝอย จากการศึกษาพบว่าเทศบาลนครศรีธรรมราชมีเพียงนโยบายและมาตรการในการจัดการขยะมูลฝอย โดยจ้างเอกชนดำเนินการเก็บขนขยะภายในเขตเทศบาล แล้วนำไปเทกองในสถานที่บ่อกำจัดขยะบริเวณด้านหลังสวนสาธารณะสมเด็จพระศรีนครินทร์ ๘๔ หรือทุ่งท่าลาดในเขตอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จากนั้นเทศบาลนครศรีธรรมราชจึงกำจัดขยะมูลฝอยเหล่านั้นด้วยวิธีการฝังกลบ ไร้ซึ่งการกำกับดูแลจากส่วนราชการทำให้การจัดเก็บขยะมูลฝอยขาดประสิทธิภาพ ทำให้มีปริมาณขยะตกค้างจำนวนมากมหาศาล

(๓) ขาดนโยบายในการให้ประชาชนผู้บริโภค อุปโภค เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยโดยการคัดแยกขยะที่ต้นทางอย่างจริงจังก่อนมีการจัดเก็บ ขนถ่ายขยะ หรือการ

กำหนดให้เอกชนที่จัดเก็บขนถ่ายได้คัดแยกขยะมูลฝอยก่อนลำเลียงไปยังบ่อกำจัดขยะซึ่งบางชนิดไม่สามารถย่อยสลายได้ เช่น ขยะประเภทพลาสติก โลหะ ทำให้มีขยะตกค้างจำนวนมาก และเมื่อมีปัญหาเรื่องเรียนในเรื่องดังกล่าว ผู้บริหารเทศบาลนครนครศรีธรรมราชจะดำเนินการแก้ไขปัญหาด้วยการขยายพื้นที่บ่อขยะ พนสารจุลินทรีย์เพื่อย่อยสลายและกำจัดกลิ่นขยะมูลฝอย ก่อเสริมคันดินรอบบ่อขยะให้สูงขึ้นเพื่อกันน้ำจากขยะมูลฝอยท่วมล้นหรือไหลซึมลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ

(๔) ขาดนโยบายสนับสนุนให้มีการนำขยะกลับมาใช้ซ้ำ หรือหมุนเวียนกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ทำให้เกิดปัญหาตั้งแต่ขั้นครัวเรือน อีกทั้งระบบการจ้างบริษัทเอกชนซึ่งต่างก็มุ่งหวังผลกำไรให้เข้าดำเนินการเก็บขนขยะมูลฝอยขาดจิตสำนึกต่อท้องถิ่นหรือต่อประชาชน หากไม่มีการกำกับดูแลการเก็บขนดังกล่าวย่อมก่อให้เกิดปัญหาในขั้นของการรวบรวมขยะมูลฝอยเพื่อส่งต่อส่งการขั้นตอนการกำจัด

๒) สภาพปัญหาขยะมูลฝอยและการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก
เทศบาลนครพิษณุโลกมีการจัดการขยะมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพ ดังนี้

(๑) คณะผู้บริหารให้ความสำคัญกำหนดนโยบายยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินกิจการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ลดปัญหาความขัดแย้ง สร้างความร่วมมือ และก่อให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนา โดยใช้กระบวนการเริ่มตั้งแต่ให้ประชาชนคัดแยกขยะ การลดปริมาณขยะมูลฝอยในครัวเรือน การนำขยะมูลฝอยกลับไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ทำให้ปริมาณขยะในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกมีปริมาณลดลงอย่างเห็นได้

(๒) การจัดการขยะมูลฝอยในเชิงรุกโดยกำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม พัฒนาระบบกำจัดขยะมูลฝอยด้วยวิธีการบำบัดขยะโดยวิธีเชิงกลชีวภาพ รมรงค์ให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการใช้ประโยชน์จากขยะ และถนนทุกสายในเขตเทศบาลต้องไม่มีขยะตกค้าง โดยทำความเข้าใจ และสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนที่อาศัยบนสองฝั่งถนนบรมไตรโลกนารถ และถนนสนามบิน จัดหาถังขยะประจำบ้าน หรือบรรจุถุงให้นำเข้า - ออก ตามเวลาการจัดเก็บของรถบรรทุกขยะที่มีรอบเวลาที่แน่นอน ตลอดจนการจัดให้มีระบบปรับปรุงคุณภาพน้ำและบ่อดักไขมันก่อนปล่อยน้ำเสียลงท่อระบายน้ำ

(๓) การจัดการขยะมูลฝอยอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากส่งเสริมสนับสนุนในประชาชนทำการคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือน และดำเนินการจัดหาเอกชนเพื่อรับซื้อขยะพลาสติกและขยะที่สามารถนำกลับมาใช้ซ้ำ ส่วนขยะมูลฝอยอินทรีย์สามารถนำไปใช้ในรูปของปุ๋ยอินทรีย์ต่อไป จากนั้นได้กำหนดระยะเวลาในการจัดเก็บขยะมูลฝอย และลำเลียงขนส่งไปยังสถานที่กำจัดขยะ ขณะเดียวกันเทศบาลนครพิษณุโลกได้ดำเนินโครงการต่าง ๆ คู่ขนานเพื่อเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน อาทิ การบรรจุแนวคิดเกี่ยวกับการลดและการคัดแยกขยะในหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียน โครงการชี้แจง

และประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับความรู้เรื่องวิธีการจัดการขยะมูลฝอย และเวลาให้บริการในการจัดเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย รวมทั้งได้บรรจุนโยบายการบริหารราชการของเทศบาลนครพิษณุโลก โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลนครพิษณุโลก พ.ศ. ๒๕๕๗-๒๕๖๖

จะเห็นได้ว่า การจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลนครพิษณุโลกตามแนวทางข้างต้น มีจุดเริ่มต้นสำคัญ คือ นโยบายของผู้บริหารที่เห็นความสำคัญในปัญหาขยะมูลฝอย และให้ความสำคัญกับปัญหาดังกล่าวอย่างจริงจัง เริ่มตั้งแต่โครงการจัดการขยะเมือง และเมื่อได้ดำเนินการเป็นไปอย่างน่าพอใจและเป็นระบบแล้ว ผู้บริหารก็มีแนวทางสานต่อในภายภาคหน้าโดยการกำหนดเป็นแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลนครพิษณุโลกเพื่อดำเนินการบริการจัดการขยะมูลฝอย ไม่ให้เกิดปัญหาที่กระทบต่อภาพลักษณ์ชุมชนและสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืนต่อไป

๖.๑.๒ จากการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอย พบว่า

(๑) ยังไม่มีบทบัญญัติใดที่กำหนดหลักเกณฑ์ หรือวิธีการครอบคลุมกระบวนการจัดการมูลฝอยอย่างเป็นระบบ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยแต่ละประเภทมีอยู่อย่างกระจัดกระจายในกฎหมายหลายฉบับ อาทิ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖ พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นต้น ทำให้การบังคับใช้กฎหมายขาดซึ่งประสิทธิภาพ และความเป็นหนึ่งเดียวในการสนับสนุนการจัดการขยะมูลฝอยในภาพรวมของประเทศ ทำให้หน่วยราชการ ราชการส่วนท้องถิ่นไม่สามารถดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยให้สอดคล้องกับทฤษฎีภารกิจหน้าที่ของรัฐอย่างแท้จริงได้ อย่างไรก็ตาม แม้ในปัจจุบันจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมหรือปรับปรุงกฎหมาย ออกกฎกระทรวง หรือประกาศกระทรวงหลายฉบับที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยให้ครอบคลุมมากขึ้น แต่ยังคงขาดมาตรการใหม่ ๆ เช่น กำหนดให้แต่ละครัวเรือนต้องจัดซื้อถุงสำหรับบรรจุขยะที่มีการแยกสีตามประเภทของขยะจากองค์ปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนได้ตระหนักถึงภาระที่จะต้องแบกรับเพิ่มขึ้น ซึ่งจากเดิมมีเพียงค่าธรรมเนียมการเก็บขยะมูลฝอยเท่านั้น และกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ผลิตสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่เป็นต้นเหตุที่ก่อให้เกิดขยะมูลฝอย เช่น การกำหนดให้ผู้ผลิตจัดทำสติ๊กเกอร์หรือสัญลักษณ์บ่งบอกประเภทขยะของผลิตภัณฑ์นั้น เพื่อช่วยให้มีการคัดแยกขยะได้ถูกประเภท หรือหากเป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ผู้ผลิตควรจัดให้มีการเรียกคืนผลิตภัณฑ์หลังจากจากมีการใช้แล้ว เช่น ขวดเครื่องดื่มที่ทำจากวัสดุแก้ว เมื่อขาดการกำหนดมาตรการเช่นนี้ทำให้การจัดการขยะมูลฝอยตกไปอยู่กับประชาชนในฐานะผู้บริโภค ซึ่งจะเลือกทิ้งขยะนำไปสู่วัฏวนการเพิ่มปริมาณขยะมูลฝอยเช่นเดิม

(๒) ไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายหรือมาตรการที่กำหนดรายละเอียดในการกำจัดขยะที่จะเอื้อให้การจัดการขยะมูลฝอยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีเพียงการกำหนดรูปแบบขั้นตอนในภาพกว้าง ๆ แล้วให้อำนาจแก่หน่วยงานผู้รับผิดชอบไปจัดการและออกระเบียบ กฎเกณฑ์ การดำเนินงานด้วยตนเอง ทำให้การจัดการขยะมูลฝอยในแต่ละราชการส่วนท้องถิ่นไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน และถึงแม้จะมีกฎกระทรวงสุลักษณะการจัดการมูลฝอยทั่วไป พ.ศ. ๒๕๖๐ ที่กำหนดในข้อ ๕ ให้ผู้ก่อให้เกิดขยะมูลฝอยต้องคัดแยกมูลฝอยเป็นมูลฝอยทั่วไป มูลฝอยนำกลับมาใช้ใหม่ และมูลฝอยที่เป็นพิษหรืออันตรายจากชุมชน และราชการส่วนท้องถิ่นอาจออกข้อกำหนดท้องถิ่นให้คัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ หรือมูลฝอยประเภทอื่นก็ได้ และเนื่องจากกฎกระทรวงสุลักษณะการจัดการมูลฝอยทั่วไป พ.ศ. ๒๕๖๐ เป็นการออกตามความในมาตรา ๕ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๖ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ การที่ครัวเรือนและผู้ประกอบการต่าง ๆ ยังไม่คัดแยกขยะมูลฝอยเป็นมูลฝอยทั่วไป มูลฝอยนำกลับมาใช้ใหม่ และมูลฝอยที่เป็นพิษหรืออันตรายจากชุมชน จึงมีความผิดตามมาตรา ๖๘ แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท^{๑๒๔} แต่ข้อกำหนดในกฎกระทรวงนี้ดูเหมือนจะยังไม่เป็นที่รับรู้ทั้งราชการส่วนท้องถิ่นเอง และประชาชน อีกทั้งปัญหาขยะมูลฝอยสะสมที่ตกค้างอยู่เดิม รวมถึงรูปแบบการเก็บ ขน และกำจัดขยะมูลฝอยของราชการส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ที่มักจะนำมารวมกันแม้จะมีการคัดแยกที่ต้นทาง

๖.๑.๓ จากการศึกษาแนวทางทางการจัดการขยะมูลฝอยโดยใช้มาตรการอื่นนอกเหนือจากกฎหมาย กรณีตั้งอย่างมาตรการให้ประชาชนหรือชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย พบว่า การดำเนินมาตรการทางกฎหมายเพื่อบังคับการให้มีการจัดการขยะมูลฝอยเป็นสิ่งที่ดีและเป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการ แต่ขั้นตอนกระบวนการในการตรากฎหมายเพื่อมาบังคับใช้เป็นเรื่องที่ต้องใช้เวลา ไม่สามารถแก้ไขปัญหาหรือจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างทันที จึงมีความจำเป็นที่ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องดำเนินมาตรการบางประการ หรือดำเนินโครงการเพื่อกระตุ้นให้ประชาชนได้เข้าใจและตระหนักในปัญหาขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น และช่วยกันเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งเทศบาลนครพิษณุโลกเป็นตัวอย่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จในการให้ประชาชนหรือชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยภายในชุมชนของตนเอง โดยเริ่มใช้หลักการจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชน (Community

^{๑๒๔} มาตรา ๖๘ แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ.

๒๕๖๐ บัญญัติว่า “ ผู้ใดฝ่าฝืนกฎกระทรวงซึ่งออกตามมาตรา ๖ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท”

Based Solid Waste Management: CBM) ที่มีคัดแยกขยะ ลดปริมาณขยะมูลฝอยในครัวเรือน การนำขยะมูลฝอยกลับไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ทั้งนี้เทศบาลนครพิษณุโลกได้จัดโครงการต่าง ๆ คู่ขนาน เพื่อเป็นการสนับสนุนหลักการดังกล่าว เช่น โครงการจัดให้เอกชนรับซื้อขยะที่สามารถนำกลับมาใช้ได้ ออกจากชุมชน โครงการจัดอบรมให้ชุมชนได้เห็นถึงความสำคัญของการคัดแยกขยะ สิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะบรรจุเข้าในหลักสูตรของโรงเรียนในสังกัด โครงการตั้งจุดรวบรวมขยะมูลฝอย เป็นต้น มาตรการที่เทศบาลนครพิษณุโลกได้ดำเนินการเหล่านี้ทำให้ปริมาณขยะในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก มีปริมาณลดลงอย่างเห็นได้ชัด

๖.๒ ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาสภาพปัญหาขยะมูลฝอย ปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลนคร นครศรีธรรมราช ข้อจำกัดของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และแนวทางทางการจัดการขยะมูลฝอย โดยใช้มาตรการอื่นนอกเหนือจากกฎหมายโดยเฉพาะมาตรการให้ประชาชนหรือชุมชนมีส่วนร่วม ในการจัดการขยะมูลฝอยแล้ว ผู้ขอรับการประเมินมีข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการขยะมูลฝอย เพื่อให้เทศบาลนครศรีธรรมราชและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประสบปัญหาขยะมูลฝอยตกค้าง สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการกับขยะมูลฝอย ดังนี้

๖.๒.๑ การนำรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลนครพิษณุโลกมาปรับใช้ในพื้นที่ เทศบาลนครนครศรีธรรมราช โดยเริ่มจากกำหนดนโยบายให้หรือจัดทำโครงการให้ประชาชน ได้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ปัญหาการจัดการขยะ ตามหลักการจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชน (Community Based Solid Waste Management: CBM)

๖.๒.๒ การจัดอบรมให้ความรู้ สร้างความตระหนักแก่ชุมชนตั้งแต่การคัดแยกขยะที่ ต้นทางจนถึงปลายทาง การรวบรวม การคัดแยกประเภท การเก็บขน การขนส่ง และสุดท้าย การกำจัดขยะมูลฝอย โดยใช้หลักการ ๓ Rs (Reduce:ใช้น้อย, Reuse:ใช้ซ้ำ , Recycle :นำกลับมา ใช้ใหม่)

๖.๒.๓ การวางแผนการกำจัดขยะมูลฝอย โดยการออกมาตรการหรือแนวทางสร้างแรงจูงใจ ด้านรายได้ให้กับประชาชน หรือส่งเสริมธุรกิจรีไซเคิลหรือการแปรรูปขยะนำกลับมาใช้ใหม่ เช่น จัดหา ถังขยะประจำบ้านหรือบรรจุถุง นำเข้า - ออก ตามเวลาการจัดเก็บของรถขยะที่มีรอบเวลาที่แน่นอน และอาจจะนำไปต่อยอดเป็นโครงการอื่น ๆ ได้ เช่น โครงการซื้อถุงบรรจุขยะจากเทศบาล ที่มีการแยกสีตามประเภทของขยะ โครงการจับเก็บขยะเฉพาะถุงสำหรับบรรจุขยะที่ออกโดยเทศบาล เท่านั้น เป็นต้น

๖.๒.๔ การรณรงค์ให้มีการลดปริมาณขยะมูลฝอย โดยจัดผ่านโครงการความร่วมมือกับผู้ประกอบการ ร้านค้า งดใช้ถุงพลาสติกหรือบรรจุภัณฑ์ต่าง ๆ ที่ทำด้วยพลาสติก และเชิญชวนให้ประชาชนนำถุงผ้าไปใช้ในการจับจ่าย

๖.๒.๕ การเสริมสร้างความรู้ ปฏักจิตสำนึก และความเข้าใจให้แก่เยาวชน โดยควรเริ่มให้ความรู้ในโรงเรียนระดับชั้นประถมโดยการปลูกฝัง และให้ความรู้ความเข้าใจว่า สิ่งแวดล้อมมีความสำคัญอย่างไรต่อคุณภาพชีวิต การคัดแยกประเภทขยะมีประโยชน์อย่างไร การคัดแยกขยะโดยแบ่งแยกตามสีของขยะนั้นเป็นเรื่องที่สนุกสามารถทำได้ง่าย

๖.๒.๖ การตั้งจุดรวบรวมขยะมูลฝอย เพิ่มจำนวนภาชนะ/ถังรองรับขยะให้เพียงพอ และให้มีการแบ่งแยกประเภทของถังรองรับขยะมูลฝอยตามสีต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการทิ้งขยะที่ถูกต้องตามประเภท รวมถึงการจัดให้มีถุงบรรจุภายในถังเพื่อสะดวกและไม่ตกหล่นหรือแพร่กระจาย



(ที่มาของภาพ : คู่มือการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างครบวงจร กรมควบคุมมลพิษ พ.ศ. ๒๕๔๗)

(๑) สีน้ำเงิน/สีฟ้า รองรับขยะย่อยสลายไม่ได้ ไม่เป็นพิษ และไม่คุ้มค่าการรีไซเคิล เช่น พลาสติกห่อลูกอม ซองบะหมี่สำเร็จรูป ถุงพลาสติก โฟมและฟอล์ย ที่เปื้อนอาหาร

(๒) สีเขียว รองรับขยะที่เน่าเสียและย่อยสลายได้เร็ว เช่น ผัก ผลไม้ เศษอาหาร ใบไม้

(๓) สีเหลือง รองรับขยะที่สามารถนำมารีไซเคิลหรือขายได้ เช่น แก้วกระดาด พลาสติก โลหะ

(๔) สีแดง/สีส้ม/สีเทา รองรับขยะที่มีอันตรายต่อสิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อม เช่น หลอดฟลูออเรสเซนต์ ขวดยา ถ่านไฟฉาย กระจกสีสเปรย์ กระจกยาฆ่าแมลง ภาชนะบรรจุสารอันตรายต่าง ๆ

๖.๒.๗ การออกมาตรการขอความร่วมมือจากร้านค้าขายสินค้าทุกระดับทุกประเภทติดสติ๊กเกอร์สีของสินค้า โดยเทศบาลนครนครศรีธรรมราชแจกสติ๊กเกอร์ตามสีตามถังรองรับขยะข้างต้น เพื่อให้สอดคล้องกับประเภทของถังรองรับขยะมูลฝอยตามสีต่าง ๆ เพื่อความสะดวก ถูกต้อง

และความรวดเร็วในการทิ้งขยะ และจัดให้มีถังขยะแยกประเภทที่มีสีให้ตรงกับประเภทของสติกเกอร์ที่ติดบนสินค้าให้เพียงพอกับปริมาณขยะในทุก ๆ ชุมชน และให้มีการ เป็นต้น



สติกเกอร์สีแปะสินค้า

๖.๒.๘ ดังที่ได้กล่าวแล้วว่า กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะหลายฉบับและมีหน่วยงานรับผิดชอบหลายหน่วยงาน ทำให้ขาดการบูรณาการให้เป็นอย่างมีเอกภาพและเป็นระบบ แม้ปัจจุบันจะมีการแก้ไขให้มีความทันสมัยกับสถานการณ์ในปัจจุบันมากขึ้น รวมทั้งได้มีการจัดทำร่างพระราชบัญญัติการบริหารจัดการขยะแห่งชาติ แต่เมื่อพิจารณาแล้วยังคงขาดมาตรการกำหนดหน้าที่และภาระของประชาชนและของผู้ที่ก่อให้เกิดของเสีย เช่น หลักการผู้ก่อให้เกิดขยะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ โดยกำหนดให้แต่ละครัวเรือนต้องจัดซื้อถุงสำหรับบรรจุขยะที่มีการแยกสีตามประเภทของขยะจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้ประชาชนได้ตระหนักถึงภาระที่จะต้องแบกรับเพิ่มขึ้น ซึ่งจากเดิมมีเพียงค่าธรรมเนียมการจัดเก็บขยะมูลฝอยเท่านั้น กำหนดให้ผู้ผลิตจัดทำสติกเกอร์หรือสัญลักษณ์บ่งบอกประเภทขยะของผลิตภัณฑ์ เพื่อช่วยให้มีการคัดแยกขยะได้ถูกประเภท หรือกำหนดให้ผู้ผลิตมีหน้าที่เรียกเก็บบรรจุภัณฑ์หากเป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ ผู้ผลิตควรจัดให้มีการเรียกคืนบรรจุภัณฑ์หลังจากที่มีการใช้แล้ว เช่น ขวดเครื่องดื่มที่ทำจากวัสดุแก้ว การกำหนดมาตรการเหล่านี้จะทำให้ประชาชนได้ตระหนักและจำกัดปริมาณการทิ้งขยะมูลฝอย ทั้งนี้อาจต้องให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดวันในการจับเก็บขยะตามประเภทและดำเนินการกำจัดขยะมูลฝอยให้เสร็จสิ้นในแต่ละวันหรือระยะเวลาที่กำหนด เพื่อเป็นการควบคุมกำกับดูแลการขนถ่ายขยะมูลฝอยไม่ให้เกิดปัญหาการนำขยะมูลฝอยมาเทกองรวมกันหลังจากการคัดแยก และหากผู้ผลิตสินค้าออกแบบผลิตภัณฑ์ให้สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ จะเป็นการช่วยลดปริมาณขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทางได้อีกด้วย

ปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้ดำเนินการรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดทำกฎหมายเฉพาะในการจัดการขยะมูลฝอย และได้จัดทำร่างพระราชบัญญัติการบริหารจัดการขยะแห่งชาติ พ.ศ. ซึ่งร่างพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวได้กำหนดหน้าที่บางประการให้ผู้ก่อให้เกิดขยะ

และหน่วยงานของรัฐ ซึ่งรวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องปฏิบัติ เช่น การจัดทำโครงสร้างพื้นฐานและการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการคัดแยก การเคลื่อนย้าย และการกำจัดขยะตั้งแต่แหล่งกำเนิดขยะจนถึงที่กำจัดขยะ รวมทั้งกำหนดความรับผิดชอบของผู้ประกอบการในผลิตภัณฑ์ที่ตนผลิตขึ้น หรือนำเข้ามาในราชอาณาจักร ตั้งแต่การออกแบบและใช้วัตถุดิบเพื่อลดปริมาณขยะ การเรียกผลิตภัณฑ์คืนเพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่หรือใช้ซ้ำ และการกำจัดขยะจากผลิตภัณฑ์หรือกระบวนการผลิต เป็นต้น^{๑๒๕} ดังนั้น ผู้ขอรับการประเมินจึงมีข้อเสนอแนะให้ผู้ตรวจการแผ่นดิน ซึ่งมีหน้าที่และอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐ ในการเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีการปรับปรุงกฎหมาย กฎ หรือคำสั่ง นำหลักการผู้ก่อให้เกิดขยะต้องรับผิดชอบต่อค่าใช้จ่ายในการดำเนินการบัญญัติเพิ่มเติมลงในพระราชบัญญัติดังกล่าว และเร่งผลักดันให้ร่างพระราชบัญญัติการบริหารจัดการขยะแห่งชาติมีผลบังคับใช้โดยเร็ว

ปัญหาขยะมูลฝอยเป็นปัญหาร่วมกันของประชาชนทุกคน ทุกชุมชน เพราะทุกคนและทุกชุมชนเป็นต้นกำเนิดขยะมูลฝอย และเมื่อพิจารณาปัญหาขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นและการดำเนินการต่าง ๆ ของหน่วยงานรัฐ ซึ่งรวมทั้งเทศบาลนครนครราชสีมาที่เข้าไปแก้ไขปัญหาดังกล่าวเป็นเพียงการบรรเทา ชะลอปัญหา หรือแก้ไขปัญหาที่ปลายทางและเป็นการเฉพาะหน้า มิใช่เป็นการแก้ไขอย่างยั่งยืนและเป็นระบบ เช่น การแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยโดยการหาสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยแห่งใหม่ หรือการก่อสร้างโรงงานกำจัดขยะนั้น ซึ่งเป็นเพียงการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ แต่ที่สำคัญที่สุดซึ่งถือเป็นมูลฐานเบื้องต้นที่ก่อให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอยยากต่อการกำจัดทำลาย หรือย่อยสลาย ก็คือพฤติกรรมของประชาชนโดยทั่วไปที่ยังขาดวินัย จิตสำนึก และความรับผิดชอบต่อสังคมร่วมกันในการจัดการขยะมูลฝอย โดยยังคงทิ้งขยะมูลฝอยและปล่อยให้ เป็นภาระของหน่วยงานที่รับผิดชอบ อีกทั้งประชาชนไม่เห็นความสำคัญในการคัดแยกขยะมูลฝอย และของเสีย จึงส่งผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมในด้านต่าง ๆ ดังนั้น หากให้บุคคลดังกล่าวซึ่งเป็นแหล่งผลิตขยะมูลฝอยขั้นต้นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยคัดแยกขยะมูลฝอย ซึ่งรัฐสามารถกำหนดมาตรการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะ (Waste Separation) ให้มีผลบังคับใช้ในการคัดแยกขยะมูลฝอยภายในครัวเรือนก่อนที่เทศบาลหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบนำไปดำเนินการกำจัด น่าจะเป็นการลดปัญหาปริมาณขยะมูลฝอยและสามารถเพื่อการกำจัดขยะมูลฝอยได้อย่างถูกต้องมีประสิทธิภาพมากขึ้นได้ ข้อเสนอแนะดังกล่าวนี้ ผู้ขอรับการประเมินเชื่อว่าปัญหาขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นจะค่อยๆ ลดลงจนกลายเป็นเมืองสะอาดเช่นเดียวกับเทศบาลนครพิษณุโลกที่มี

^{๑๒๕} รายละเอียดของร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวดูได้จาก www.lawamendment.go.th

การบริหารจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพที่สุดจังหวัดหนึ่งของประเทศได้ และผู้ตรวจการแผ่นดินสามารถเสนอแนะแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยดังกล่าวให้แก่เทศบาลนครนครศรีธรรมราช และเทศบาลอื่นที่ประสบปัญหาการบริหารจัดการขยะ นำมาปรับใช้ได้ตามความเหมาะสม และสามารถดำเนินการได้ทันทีโดยไม่ต้องรอนงบประมาณจากภาครัฐ อันจะเป็นประโยชน์แก่ทุกฝ่าย ตั้งแต่ประชาชน ท้องถิ่น และระดับประเทศ

บรรณานุกรม

หนังสือ

- อำนาจ วงศ์บัณฑิต. (๒๕๕๐). **กฎหมายสิ่งแวดล้อม**. กรุงเทพฯ : วิทยุชน.
- วิชญ์ เครื่องงาม. (๒๕๓๐). **กฎหมายรัฐธรรมนูญ**. คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
กรุงเทพฯ : นิติบรรณการ.
- พรชัย เลื่อนฉวี. (๒๕๕๓). **กฎหมายรัฐธรรมนูญและสถาบันการเมือง**. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพฯ.
- ชาญชัย แสวงศักดิ์. (๒๕๔๗). **คำอธิบายกฎหมายปกครอง**. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพฯ : วิทยุชน.
- ชาญชัย แสวงศักดิ์. (๒๕๔๙). **องค์การมหาชนและหน่วยงานบริการรูปแบบพิเศษ : หน่วยงานของ
รัฐที่มีใช้ส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจ**. กรุงเทพฯ : นิติธรรม.
- วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. (๒๕๓๘). **สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ**. กรุงเทพฯ : วิทยุชน.
- บรรเจิด สิงคะเนติ. (๒๕๔๓). **หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตาม
รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๐**. กรุงเทพฯ : วิทยุชน.
- โภาค พลกุล. (๒๕๓๙). **หลักกฎหมายมหาชน**. มหาวิทยาลัยรามคำแหง. กรุงเทพฯ.
- นันทวัฒน์ บรมานันท์. (๒๕๔๗). **หลักกฎหมายปกครองเกี่ยวกับบริการสาธารณะ**. พิมพ์ครั้งที่ ๓.
กรุงเทพฯ : วิทยุชน.
- บรรเจิด สิงคะเนติ. (๒๕๔๓). **หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๐**. กรุงเทพฯ : วิทยุชน.

วารสาร/บทความ

- จุฑารัตน์ ชมพันธุ์. (๒๕๕๕). การวิเคราะห์หลัก “การมีส่วนร่วมของประชาชน” ในบริบท
ประเทศไทย. วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม, ปีที่ ๘, ฉบับที่ ๑, มกราคม – มิถุนายน.
- ชาญชัย แสวงศักดิ์. (๒๕๓๑). **ข้อพิจารณาบางประการเกี่ยวกับนิติกรรมทางปกครอง**. เอกสาร
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา โครงการอบรมนิติกรหลักสูตรสัญญาทางปกครอง.
- สถาบันวิจัยสังคมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและคณะ. (๒๕๔๔). **โครงการศึกษาพัฒนาการ
ดำเนินงานการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม**.

คะเนิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และ คณะ. (๒๕๔๕). รายงานการวิจัย เรื่อง แนวทางการเสริมสร้าง
**ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช
 ๒๕๔๐ : ปัญหา อุปสรรค และทางออก.** สถาบันพระปกเกล้า. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ.
 ศิริพร เอี่ยมธงชัย. รายงานการศึกษาวิจัย เรื่อง การรับฟังความคิดเห็นของประชาชน (Public
 Hearings) ตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกา, สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.
 สุนีย์ มัลลิกะมาลย์. (๒๕๔๕). **รัฐธรรมนูญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิทักษ์รักษา
 ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.** กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
 ปริญา เทวานฤมิตรกุล. (๒๕๔๕). **สิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน.**
 สารานุกรมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. ๒๕๔๐). กรุงเทพฯ : องค์การคำครุสภา.
 กอบกุล رایชนะนคร. (๒๕๔๕). **พัฒนาการของหลักกฎหมายสิ่งแวดล้อมและสิทธิชุมชน.**
เวทีสิ่งแวดล้อม เอกสารวิชาการหมายเลข ๒๕.
 รังสิกร อุปพงษ์. (๒๕๓๑). **ทฤษฎีบริการสาธารณะในประเทศฝรั่งเศส.** วารสารนิติศาสตร์.
 สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ
 สิ่งแวดล้อม. (๒๕๔๓). **รายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๔๓.**
 กระทรวงการต่างประเทศ. (๒๕๓๗). **แผนปฏิบัติการ ๒๑ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน.**
 กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. **โครงการรวบรวมบทบัญญัติ
 กฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อจัดทำประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม.เอกสารประกอบ
 การประชุมสัมมนารับฟังความคิดเห็น.**
 กรมควบคุมมลพิษส่วนขยายผลฝอยและสิ่งปฏิกูล สำนักงานจัดการของเสียและสารอันตราย. (๒๕๕๖).
รายงานสถานการณ์ขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศไทยประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๖.
 กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (๒๕๕๙). **แผนแม่บท การบริหาร
 จัดการขยะมูลฝอยของประเทศไทย (พ.ศ. ๒๕๕๙ - ๒๕๖๔).**
 กรมควบคุมมลพิษ ส่วนขยายผลฝอยและสิ่งปฏิกูล สำนักงานจัดการกากของเสียและสารอันตราย.
 (๒๕๖๑). **รายงานสถานการณ์ขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศไทย ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๐.**
 กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (๒๕๖๐). **รายงานสถานการณ์
 มลพิษในประเทศไทยปี ๒๕๕๙ ภาคผนวก ก ข้อมูลการสำรวจขยะมูลฝอยทั่วประเทศ.**
 กรมการปกครอง. **รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้าน ท้องถิ่นเทศบาลนครพิษณุโลก ประจำปี
 พ.ศ. ๒๕๖๐.**
 ปัทมาภรณ์ สุวรรณปักษิณ และสร้อยญา ถีป้อม. **การศึกษาการจัดการมูลฝอยที่ประสบความสำเร็จ**

ของชุมชนต้นแบบ กรณีศึกษาชุมชนที่ได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดชุมชนปลอดขยะ Zero Waste ในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก. วารสารวิจัยสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.ปีที่ ๙. ฉบับที่ ๒ เมษายน-มิถุนายน ๒๕๕๙.

เทศบาลนครนครศรีธรรมราชและสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ ๑๔. (๒๕๕๒). **โครงการเพิ่มสมรรถนะในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลนครศรีธรรมราช.** (กันยายน ๒๕๕๒)
กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. **คู่มือกฎหมายสิ่งแวดล้อมสำหรับประชาชน เรื่อง มลพิษอื่นและของเสียอันตราย.**

ฝ่ายแผนงานและงบประมาณ กองวิชาการและแผนงาน สำนักงานเทศบาลพิษณุโลก. (๒๕๕๗).
ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาเทศบาลนครพิษณุโลก พ.ศ.๒๕๕๗-๒๕๖๖.

วิทยานิพนธ์/วิจัย

จอมภพ แววศักดิ์ และคณะ. (๒๕๖๐). **การศึกษาความเหมาะสมโครงการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชน เทศบาลนครศรีธรรมราช.** ศูนย์วิจัยพลังงานและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยทักษิณ

อุดมศักดิ์ สนธิพงษ์. (๒๕๕๔). **กฎหมายสิ่งแวดล้อมว่าด้วยความเสียหายทางสิ่งแวดล้อมความรับผิดชอบแพ่ง การชดเชยเยียวยา และการระงับข้อพิพาท.** พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ยุทธศักดิ์ ดือรัมย์. (๒๕๕๑). **การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยการใช้สิทธิฟ้องคดีสิ่งแวดล้อม.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดอนเมือง

ศุภกร อ้นตระกูล. (๒๕๕๗). **ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดอนเมือง

อาชว สมุทธานนท์ และอุดมศักดิ์ สนธิพงษ์. (๒๕๕๖). **รัฐธรรมนูญกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม.** บทบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรังสิต.

สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ และคณะ. (๒๕๓๑). **รายงานวิจัยเรื่อง การศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งกองทุนทดแทนความเสียหายต่อสุขภาพจากมลพิษ.** คณะนิติศาสตร์ร่วมกับสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย **ทุนอุดหนุนการวิจัยจากมูลนิธิญี่ปุ่น (Japan Foundation).**

กัมพล อยู่มั่นธรรมมา. (๒๕๕๓). **สิทธิการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมตามระบบกฎหมายไทย : ศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายสหภาพยุโรป.** บทความทางวิชาการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ชุดที่ ๙ : เรื่อง ศาลรัฐธรรมนูญกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของประชาชน.

กรมควบคุมมลพิษ. (๒๕๔๘). **แนวทางและข้อกำหนดเบื้องต้นการลดและใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอย. พิมพ์ครั้งที่ ๒.**

เอกสารอื่นๆ

เทศบาลนครพิษณุโลก. (๒๕๕๘). **การบริหารจัดการขยะมูลฝอยโดยใช้ระบบจัดการมูลฝอยโดยมีประชาชนเป็นส่วนร่วม.** สืบค้นเดือนธันวาคม ๒๕๖๐, จาก

<http://www.thaigreenurban.com/greencity/>

กรมควบคุมมลพิษ. **ความรู้ด้านการลด คัดแยก และนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่.** สืบค้นเดือนธันวาคม ๒๕๖๐, จาก http://www.pcd.go.th/info_serv/waste_3R.htm

กรมควบคุมมลพิษ. (๒๕๖๐). **ข้อมูลตัวชี้วัด “ปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนต่อวัน”.** สืบค้นเดือนธันวาคม ๒๕๖๐, จาก <http://www.onep.go.th/env>.

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. **แถลงข่าวสถานการณ์มลพิษประเทศไทย ปี ๒๕๖๐.**

สืบค้นเดือนธันวาคม ๒๕๖๐, จาก <http://www.mnre.go.th/th/news/detail/9278>

จังหวัดพิษณุโลก. **ข้อมูลจังหวัดพิษณุโลก.** สืบค้นเดือน ธันวาคม ๒๕๖๐, จาก

http://www.phitsanulok.go.th/gphitsanulok/components/com_mamboboard/uploaded/files/description5760.pdf

โครงการติดตามประเมินผลการบริหารจัดการ โครงการภายใต้แผนบูรณาการขยะและสิ่งแวดล้อม.

สถานีขนถ่ายมูลฝอย เทศบาลนครพิษณุโลก. สืบค้นเดือนธันวาคม ๒๕๖๐, จาก

<http://waste.onep.go.th/projectdetail.php?id=354>

กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (๒๕๕๒). **ความสำเร็จในการ**

จัดการมลพิษของประเทศไทย. สืบค้นวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๖๒, จาก

http://www.pcd.go.th/Info_serv/pol_suc_waste.html

สำนักข่าวไทยพีบีเอส. **จ่อฟ้องศาลปกครอง แก้ปัญหาขยะส่งกระทบชุมชน.** สืบค้นเดือน

ธันวาคม ๒๕๖๐, จาก <http://news.thaipbs.or.th/content/260248>

สำนักข่าว pptvhd36. **น้ำเสียบ่อขยะนครศรีฯ กระจายเข้าพื้นที่อยู่อาศัย.** สืบค้นเดือนธันวาคม

๒๕๖๐, จาก <https://www.pptvhd36.com/news>.

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. **ท้องถิ่นกับแนวทางการจัดการขยะศูนย์สารสนเทศสิ่งแวดล้อม.**

สืบค้นเดือนธันวาคม ๒๕๖๐, จาก

http://local.environnet.in.th/formal_data2.php?id=870

สรารุช เบญจกุล. (๒๕๕๔). **การเข้าถึงความยุติธรรมในเรื่องสิ่งแวดล้อม.** สืบค้นเดือนธันวาคม

๒๕๖๐, จาก <https://mgronline.com/daily/detail/9540000070039>
 Phitsanulok hotnews. **ท้องถิ่นวิ่งวุ่นหาที่ทิ้งขยะชาวบึงกอกสุดทนไม่ให้นำมาทิ้ง**. สืบค้นวันที่ ๔
 มีนาคม ๒๕๖๒ จาก <https://www.phitsanulokhotnews.com/2013/09/12/42910>.

กฎหมาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๕๐

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐

พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕

พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖

พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๐

พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๒๘

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. ๒๕๔๒

พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕

พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. ๒๔๕๖

พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. ๒๔๘๕

พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔

พระราชบัญญัติรักษาคล่องประปา พ.ศ. ๒๕๒๖

พระราชบัญญัติทางหลวง พ.ศ. ๒๕๓๕

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕

พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. ๒๕๓๕

พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. ๒๕๓๕

พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเทศบาลนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช

ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๙๑ ตอนที่ ๒๑๖ ลงวันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๑๗

พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเทศบาลนครพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก พ.ศ. ๒๕๔๒

ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๖ ตอนที่ ๑๔ ก ลงวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๔๒

เทศบัญญัติของเทศบาลนครศรีธรรมราช เรื่อง การกำจัดสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย พ.ศ. ๒๕๓๘

เทศบัญญัติเทศบาลนครพิษณุโลก เรื่อง การกำจัดสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย พ.ศ. ๒๕๔๓

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

เรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับปัญหาขยะมูลฝอยต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน ในปี ๒๕๕๑ - ๒๕๖๑

เรื่องร้องเรียนที่	หน่วยงานที่ถูก ร้องเรียน	ประเด็นร้องเรียน	สรุปคำวินิจฉัยผู้ตรวจการแผ่นดิน
๗๕/๒๕๕๑	องค์การบริหารส่วน ตำบลสามโคก	ละเลยปล่อยให้มีการ เผาขยะ เศษกิ่งไม้ ใบ หญ้า	วินิจฉัยยุติเรื่องร้องเรียนตามมาตรา. ๒๕ (๔) แห่งพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน ๒๕๕๒
๒๓๕/๒๕๕๑	เทศบาลตำบล ดอนฉิมพลี	ละ เล ย ใ ม่ แ ก้ ไ ข ปัญหาขยะ	วินิจฉัยยุติเรื่องร้องเรียนตามมาตรา. ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน ๒๕๕๒ ให้จังหวัดฉะเชิงเทรากำหนด มาตรการในการแก้ไขปัญหา
๙๖๔/๒๕๕๑	เทศบาลนคร นนทบุรี	ละเลยไม่แก้ไขปัญหา การทิ้งสิ่งปฏิกูล	วินิจฉัยยุติเรื่องร้องเรียนตามมาตรา. ๒๔ (๓) แห่งพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน ๒๕๕๒
๕๘๑/๒๕๕๒	เทศบาลตำบล เกาะจันทร์	ไม่ชดใช้ค่าเสียหายจาก การกำจัดขยะและใช้ที่ ส.ป.ก. เป็นที่ทิ้งขยะ	วินิจฉัยยุติเรื่องร้องเรียนตามมาตรา. ๒๙ (๔) แห่งพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน ๒๕๕๒
๑๑๗๑/๒๕๕๒	องค์การบริหาร ส่วนตำบลเชียงบาน	ปล่อยให้ผู้ประกอบการ กำจัดขยะไม่ได้มาตรฐาน	วินิจฉัยยุติเรื่องร้องเรียนตามมาตรา. ๒๙ (๔) แห่งพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน ๒๕๕๒ และเสนอแนะให้จังหวัดพะเยา กำกับดูแลอย่างใกล้ชิด
๑๒๘๙/๒๕๕๒	เทศบาลตำบลตัน เปา	ทิ้งขยะและสิ่งปฏิกูลใน หนองน้ำสาธารณะ	วินิจฉัยยุติเรื่องร้องเรียนตามมาตรา. ๒๙ (๔) แห่งพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน ๒๕๕๒
เรื่องร้องเรียนที่	หน่วยงานที่ถูก	ประเด็นร้องเรียน	สรุปคำวินิจฉัยผู้ตรวจการแผ่นดิน

	ร้องเรียน		
๑๔๑๐/๒๕๕๒	องค์การบริหาร ส่วนตำบลแพรภษา	ไม่ดำเนินการตาม อำนาจหน้าที่กับเจ้าของ บ่อขยะ	วินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่อง ร้องเรียนตามมาตรา ๒๘ (๓) แห่ง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่า ด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๒ และแนะนำให้หน่วยงานทามาตรการ แก้ไขปัญหาาร่วมกันและให้ประชาชนมี ส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไข ปัญหาและหาวิธีการกำจัดขยะ
๒๑๐/๒๕๕๓	เทศบาลตำบล สูงเนิน	ละเลยปล่อยให้มีการ ทิ้งขยะในที่ราชพัสดุ	วินิจฉัยยุติเรื่องร้องเรียนตามมาตรา ๓๒ แห่งพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน ๒๕๕๒ และเสนอแนะให้จังหวัด นครราชสีมาแก้ไขปัญหาตามผลการ ประชุม เมื่อวันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๕๓
๒๓๔/๒๕๕๓	เทศบาลตำบล แม่เหิยะ	เก็บเงินค่าขยะมูลฝอย โดยไม่มีหลักเกณฑ์ที่ ชัดเจน	วินิจฉัยยุติเรื่องร้องเรียนตามมาตรา ๒๘ (๓) แห่งพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน ๒๕๕๒
๒๙๑/๒๕๕๓	องค์การบริหาร ส่วนตำบลไทรน้อย	จัดสรรงบประมาณใน การจัดซื้อถังขยะไม่ โปร่งใส	วินิจฉัยยุติเรื่องร้องเรียนตามมาตรา. ๒๙ (๑) แห่งพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน ๒๕๕๒
๓๓๕/๒๕๕๓	องค์การบริหาร ส่วนตำบล แพรภษาใหม่	ไม่ดำเนินการแก้ไข ปัญหากลิ่นเหม็นจาก บ่อขยะขนาดใหญ่	วินิจฉัยยุติเรื่องร้องเรียนตามมาตรา ๒๘ (๓) แห่งพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน ๒๕๕๒
๔๔๖/๒๕๕๓	องค์การบริหาร ส่วนตำบลนครชุมน์	ปล่อยให้มีการทิ้งขยะมูล ฝอยหน้าบ้านผู้ร้องเรียน	วินิจฉัยยุติเรื่องร้องเรียนตามมาตรา ๒๙ (๔) แห่งพระราชบัญญัติประกอบ
เรื่องร้องเรียนที่	หน่วยงานที่ถูก	ประเด็นร้องเรียน	สรุปคำวินิจฉัยผู้ตรวจการแผ่นดิน

	ร้องเรียน		
			รัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน ๒๕๕๒
๖๕๗/๒๕๕๓	องค์การบริหาร ส่วนตำบล คอกกระปือ	อนุญาตให้บริษัทเอกชน ดำเนินการขยะแบบ ฝังกลบ ซึ่งเกิดผลกระทบต่อ สุขภาพของชาวบ้าน	วินิจฉัยยุติเรื่องร้องเรียนตามมาตรา. ๒๘ (๒) แห่งพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน ๒๕๕๒
๗๘๗/๒๕๕๓	องค์การบริหาร ส่วนตำบลพยอม	ไม่ดำเนินการแก้ไข ปัญหาถังขยะแตก เสียหาย ทำให้บริเวณ ดังกล่าวเกิดความ สกปรกและกลิ่นเหม็น	วินิจฉัยยุติเรื่องร้องเรียนตามมาตรา ๒๙ (๔) แห่งพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน ๒๕๕๒
๙๓๘/๒๕๕๓	เทศบาลตำบล แม่เหียะ	เก็บเงินค่าขยะมูลฝอย โดยไม่มีหลักเกณฑ์ที่ ชัดเจน	วินิจฉัยยุติเรื่องร้องเรียนตามมาตรา. ๒๘ (๓) แห่งพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน ๒๕๕๒
๑๐๓๔/๒๕๕๓	องค์การบริหาร ส่วนตำบลลุ่มสุม	ดำเนินโครงการบ่อทิ้ง ขยะและเตาเผาใน พื้นที่ปลูกป่าเฉลิม พระเกียรติ โดยไม่ คำนึงถึงผลกระทบต่อ ชาวบ้าน	ผู้ร้องเรียนไม่ประสงค์จะร้องเรียนอีก ต่อไป จึงขอถอนเรื่องร้องเรียน และเสนอแนะให้จังหวัดกาญจนบุรี กำกับและกำกับดูแลหน่วยงานและ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้ปฏิบัติหน้าที่ ด้วยความถูกต้อง โปร่งใส เป็นไปตาม กฎหมาย ระเบียบของทางราชการ อย่างเคร่งครัดต่อไป
๑๓๙๓/๒๕๕๓	เทศบาลเมืองพัทลุง	ให้ดำเนินการรณรงค์ ให้แยกขยะให้ถูกวิธี	วินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่อง ร้องเรียนตามมาตรา ๒๘ (๓) แห่ง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่า ด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๒ และมาตรา ๓๐ ส่งเรื่องให้จังหวัด พัทลุงพิจารณาดำเนินการตามควร ต่อไป
เรื่องร้องเรียนที่	หน่วยงานที่ถูก	ประเด็นร้องเรียน	สรุปคำวินิจฉัยผู้ตรวจการแผ่นดิน

	ร้องเรียน		
๑๘๖๓/๒๕๕๓	จังหวัดชลบุรี และสำนักงาน อุตสาหกรรม จังหวัดชลบุรี	ไม่ดำเนินการกับบริษัท เอกชนที่ประกอบการ คัดแยก ฝักรวมขยะ ซึ่งก่อให้เกิดมลพิษทาง อากาศ	วินิจฉัยยุติเรื่องร้องเรียนตามมาตรา ๒๙ (๔) แห่งพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน ๒๕๕๒
๒๒๒๕/๒๕๕๓	สำนักงานเขต ลาดพร้าว	ปล่อยให้ม็อกขยะและ กองดิน หน้าหมู่บ้าน เลิศอุบล ๔	วินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่อง ร้องเรียนดังกล่าวตามมาตรา ๒๙ (๔) แห่งพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๒
๑/๒๕๕๔	องค์การบริหารส่วน ตำบลท่าตูม	ปัญหาการจัดเก็บขยะ และการกำหนดที่วาง ถังขยะ บริเวณหมู่บ้าน พานหิน ๘ ตำบลท่าตูม อำเภอศรีมหาโพธิ จังหวัดปราจีนบุรี	วินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่อง ร้องเรียนนี้ ตามมาตรา ๒๘ (๓) แห่ง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่า ด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๒ และมาตรา ๓๐ ส่งเรื่องให้จังหวัด ปราจีนบุรีพิจารณาหาแนวทางในการ แก้ไขปัญหาต่อไป
๔๕๔/๒๕๕๔	องค์การบริหาร ส่วนตำบล แพรक्षाใหม่	ไม่ดำเนินการแก้ไข ปัญหากลิ่นเหม็นจาก บ่อขยะขนาดใหญ่	วินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่อง ร้องเรียนนี้ ตามมาตรา ๒๘ (๓) แห่ง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่า ด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๒
๔๖๖/๒๕๕๔	องค์การบริหาร ส่วนตำบล พงศ์ประศาสน์	จัดทำโครงการการ ก่อสร้างเตาเผาขยะ โดยไม่ผ่านการประชา พิจารณ์	วินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่อง ร้องเรียนตามมาตรา ๒๙ (๔) แห่งพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๒
๘๐๗/๒๕๕๔	แขวงทาง นครสวรรค์ที่ ๑	ไม่จัดทำท่อระบายน้ำ ทำให้น้ำท่วม ขยะไหล เข้าบ้านประชาชน	วินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่องร้องเรียน นี้ ตามมาตรา ๒๘ (๓) แห่ง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๒
เรื่องร้องเรียนที่	หน่วยงานที่ถูก	ประเด็นร้องเรียน	สรุปคำวินิจฉัยผู้ตรวจการแผ่นดิน

	ร้องเรียน		
			และมาตรา ๓๐ ส่งเรื่องให้กรม ทางหลวงพิจารณาหาแนวทางในการ แก้ไขปัญหาต่อไป
๑๓๑๑/๒๕๕๔	เทศบาลตำบล โพนทอง	ละเลยไม่ดำเนินการ เก็บขยะ ปล่องให้บ่อ ขยะล้น ส่งกลิ่นเหม็น	วินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่อง ร้องเรียนตามมาตรา ๒๘ (๒) แห่ง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๒
๑๓๐๔/๒๕๕๖	เทศบาลเมืองราชบุรี	ขยะตกค้างในพื้นที่ กำจัดขยะจำนวนมาก	วินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่อง ร้องเรียนตามมาตรา ๒๙ (๔) แห่ง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๒ และมีข้อเสนอแนะให้ดำเนินการขน ย้ายขยะไปยังลานกำจัดขยะของ เอกชนโดยเร็วและให้ศึกษาวิธีการอื่นที่ จะเป็นประโยชน์มากที่สุด
๑๔๒๒/๒๕๕๖	เมืองพัทธยา	ปัญหาการทิ้งขยะและ ปล่องน้ำเสียลงทะเล	วินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่อง ร้องเรียนนี้ ตามมาตรา ๒๘ (๓) แห่ง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่า ด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๒
๑๕๒๘/๒๕๕๖	เทศบาลเมืองบาง รื่น	อนุญาตให้มีการนำ ขยะมาทิ้งในพื้นที่	วินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่อง ร้องเรียนตามมาตรา ๒๙ (๔) แห่ง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่า ด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๒
๑๘๐๑/๒๕๕๖	เมืองพัทธยา	ปล่องให้มีกรทิ้งขยะ และเผาขยะในที่ดิน เอกชน	วินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่อง ร้องเรียนตามมาตรา ๒๙ (๔) แห่ง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่า ด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๒
เรื่องร้องเรียนที่	หน่วยงานที่ถูก ร้องเรียน	ประเด็นร้องเรียน	สรุปคำวินิจฉัยผู้ตรวจการแผ่นดิน

๒๒๓๖/๒๕๕๖	เทศบาลเมือง สิงหนคร	อนุญาตให้เอกชน ก่อสร้างโรงงานกำจัด ขยะ	วินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่อง ร้องเรียนนี้ ตามมาตรา ๓๐ แห่ง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๒ ส่งเรื่องให้จังหวัดสงขลาดำเนินการ ตามอำนาจหน้าที่
๒๗๘๖/๒๕๕๖	เทศบาลนครสงขลา	ไม่ดำเนินการเก็บขยะ ส่งกลิ่นเหม็น	วินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่อง ร้องเรียนตามมาตรา ๒๙ (๔) แห่ง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่า ด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๒
๒๐๓/๒๕๕๗	สำนักงานเขต ตลิ่งชัน	นำรถเก็บขยะเข้าเก็บ ขยะในเวลากลางวัน	วินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่อง ร้องเรียนตามมาตรา ๒๙ (๔) แห่ง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่า ด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๒
๓๒๓/๒๕๕๗	อุตสาหกรรม จังหวัดชลบุรี	ไม่ตรวจสอบ แก้ไข ปัญหาการทิ้งขยะพิษ อุตสาหกรรม	วินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่อง ร้องเรียนตามมาตรา ๒๙ (๔) แห่ง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่า ด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๒
๓๗๔/๒๕๕๗	องค์การบริหารส่วน ตำบลบ้านป้อม	ละเลยไม่ดำเนินการ แก้ไขปัญหาขยะ	วินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่อง ร้องเรียนตามมาตรา ๒๙ (๔) แห่ง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่า ด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๒
๙๐๒/๒๕๕๗	องค์การบริหารส่วน ตำบลลาดตะเคียน	ไม่ตรวจสอบปล่อยให้ โรงงานคัดแยกขยะ ดำเนินการโดยมิได้รับ อนุญาต	วินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่อง ร้องเรียนตามมาตรา ๒๘ (๓) แห่ง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่า ด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๒
๙๔๓/๒๕๕๗	เทศบาลตำบล โนนดินแดง	ไม่ดำเนินการแก้ไข ปัญหาไฟไหม้และ มลพิษจากบ่อขยะ	วินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่อง ร้องเรียนตามมาตรา ๒๘ (๓) แห่ง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่า ด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๒
เรื่องร้องเรียนที่	หน่วยงานที่ถูก ร้องเรียน	ประเด็นร้องเรียน	สรุปคำวินิจฉัยผู้ตรวจการแผ่นดิน

๑๕๔๐/๒๕๕๗	เทศบาลตำบล อ่างศิระ	ทำการคัดแยกขยะหน้า ที่ดินผู้ร้องเรียน	วินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่อง ร้องเรียนนี้ ตามมาตรา ๒๙ (๔) แห่ง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่า ด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๒
๑๕๔๕/๒๕๕๗	องค์การบริหารส่วน ตำบลเกาะแก้ว	ไม่ควบคุมการจัดเก็บ ขยะ	วินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่อง ร้องเรียนนี้ ตามมาตรา ๒๙ (๔) แห่ง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่า ด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๒
๑๖๘๗/๒๕๕๗	เทศบาลตำบล สถาน	ละเลยไม่ดำเนินการ แก้ไขปัญหาขยะ	วินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่อง ร้องเรียนนี้ตามมาตรา ๒๘ (๓) แห่ง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่า ด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๒ และเสนอแนะให้กำชับให้อำเภอเชียงใหม่ ของเร่งรัดเทศบาลตำบลสถานสถานที่ สำหรับทิ้ง/กำจัดสิ่งปฏิกูลเร็ว
๑๗๕๙/๒๕๕๗	จังหวัดนครปฐม	ละเลยไม่ดำเนินการ แก้ไขปัญหาขยะ	อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๓๒ แห่งพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๒ เสนอแนะให้ผู้ว่าราชการ จังหวัดนครปฐมดำเนินการสอบสวน ข้อเท็จจริงในประเด็นดังกล่าว รวมทั้ง ประเด็นนายสมิง สิงห์ทอง เข้าดำเนินกิจการขุดดินในที่ดิน กรรมสิทธิ์ของนางเข็มทอง แก้วจิ้น และนางสาวกฤษณา แก้วจิ้น ภรรยา และบุตรนายกองค์การบริหารส่วน ตำบลสวนป่า ให้พิจารณาดำเนินการ ตามกฎหมาย
เรื่องร้องเรียนที่	หน่วยงานที่ถูก ร้องเรียน	ประเด็นร้องเรียน	สรุปคำวินิจฉัยผู้ตรวจการแผ่นดิน

๑๗๖๒/๒๕๕๗	องค์การบริหารส่วนตำบลมาบยาง	ละเลยการปฏิบัติหน้าที่ปล่อยให้มีการทิ้งขยะลงในแหล่งน้ำ	จึงวินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่องร้องเรียนนี้ตามมาตรา ๒๙ (๔) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๒ และเสนอแนะให้สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง กรมควบคุมมลพิษสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ ๑๓ (ชลบุรี) และกรมชลประทานได้ร่วมกันเฝ้าระวังและตรวจสอบสารเคมีที่ตกค้างหลงเหลืออยู่ในดินและในน้ำที่เป็นอันตรายต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมโดยรอบพื้นที่ดังกล่าวต่อไป
๑๙๑๗/๒๕๕๗	องค์การบริหารส่วนตำบลพรหมมณี	ละเลยไม่ดำเนินการแก้ไขปัญหาขยะ	วินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่องร้องเรียนนี้ตามมาตรา ๒๙ (๔) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๒
๑๙๙๓/๒๕๕๗	องค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ	ปล่อยให้มีการเผาขยะในบ่อขยะ	วินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่องร้องเรียนนี้ตามมาตรา ๒๙ (๔) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๒
๒๐๕๑/๒๕๕๗	สำนักงานเขตสวนหลวง	ละเลยไม่แก้ไขปัญหามลพิษ	วินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่องร้องเรียนนี้ตามมาตรา ๒๙ (๔) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๒
๒๕๒๑/๒๕๕๗	เทศบาลตำบลศิขรภูมิ	ดำเนินโครงการก่อสร้างศูนย์กำจัดขยะรวมส่งผลกระทบต่อประชาชน	วินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่องร้องเรียนนี้ตามมาตรา ๒๙ (๓) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๒
เรื่องร้องเรียนที่	หน่วยงานที่ถูกร้องเรียน	ประเด็นร้องเรียน	สรุปคำวินิจฉัยผู้ตรวจการแผ่นดิน

			และขอให้ทำการสำรวจคุณภาพน้ำ โดยรอบในพื้นที่ก่อนเริ่มใช้งานศูนย์ กำจัดขยะมูลฝอยรวมแบบผสมผสาน และเป็นระยะทุก ๓ เดือน
๔๒๘/๒๕๕๘	เทศบาลตำบล สันทรายหลวง	ละลายไม่แก้ไขปัญหา การทิ้งขยะ	วินิจฉัยให้ยุติการร้องเรียนนี้ พิจารณาตามมาตรา ๒๘ (๓) แห่ง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่า ด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๒ และเสนอแนะให้หมั่นติดตามสภาพ ตลาดและจัดให้มีที่รวบรวมและกำจัด สิ่งปฏิกูลและมูลฝอย
๑๑๑๔/๒๕๕๘	องค์การบริหารส่วน ตำบลแหลมโพธิ์	จัดหาพื้นที่กำจัดขยะ ไม่เหมาะสม	อาศัยอำนาจตามมาตรา ๓๐ แห่ง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๒ ส่งเรื่องให้จังหวัดปัตตานีดำเนินการ ตามอำนาจหน้าที่
๑๔๑๘/๒๕๕๘	สำนักงานเขต บางกะปิ	ไม่จัดหาพื้นที่ทิ้งขยะ	วินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่อง ร้องเรียนตามมาตรา ๒๙ (๔) แห่งพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๒
๑๔๓๐/๒๕๕๘	องค์การบริหารส่วน ตำบลน้ำบ่อหลวง	ไม่ดำเนินการกำจัด ขยะ ทำให้ชาวบ้าน กำจัดขยะโดยการเผา	อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๓๒ แห่งพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๒ ขอให้องค์การบริหารส่วน ตำบลน้ำบ่อหลวงจัดให้มีการจัดเก็บขน ขยะมูลฝอยโดยใช้รถขนขยะและ ดำเนินการจัดเก็บและกำจัดขยะมูล ฝอยในบ่อต่าง ๆ ในพื้นที่ เขตป่าสงวน แห่งชาติ ฝายน้ำล้นสันปูเลย และพื้นที่
เรื่องร้องเรียนที่	หน่วยงานที่ถูก ร้องเรียน	ประเด็นร้องเรียน	สรุปคำวินิจฉัยผู้ตรวจการแผ่นดิน

			อื่น ๆ หากพบว่าบุคคลใดเป็นผู้ลักลอบ ทิ้งและเผาขยะมูลฝอยก็ขอให้ ดำเนินการตาม โดยล้อมรั้วหรือปิดบ่อ เพื่อป้องกันมิให้มีการลักลอบทิ้งและ เผาขยะมูลฝอยอีก รวมทั้งให้จังหวัด เชียงใหม่ร่วมกับองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นทุกแห่งช่วยกันสร้างความรู้ ความเข้าใจในการคัดแยกขยะ
๑๖๘๓/๒๕๕๘	เทศบาลตำบลทะเล สอ	ดำเนินโครงการจัดการ ขยะชุมชนแบบครบ วงจรแบบกระจายศูนย์ บริเวณบ่อบำบัดน้ำเสีย	วินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่อง ร้องเรียนตามมาตรา ๒๙ (๔) แห่งพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๒
๑๙๐๔/๒๕๕๘	องค์การบริหารส่วน ตำบลบ้านป่าและ องค์การบริหาร ส่วนตำบล	ดำเนินโครงการ ก่อสร้างโรงผลิตไฟฟ้า จากขยะในชุมชน	วินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่อง ร้องเรียนตามมาตรา ๒๙ (๔) แห่งพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๒
๒๒๕๔/๒๕๕๘	เทศบาลตำบล ท่าวังผา	ก่อสร้างและบริหาร จัดการบ่อทิ้งขยะนอก พื้นที่	อาศัยอำนาจตามมาตรา ๓๐ แห่ง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๒ ส่งเรื่องให้กระทรวงมหาดไทย ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่
๒๒๕๗/๒๕๕๘	องค์การบริหารส่วน ตำบลนิคม สงเคราะห์	ก่อสร้างโรงงานกำจัด ขยะในชุมชน	สำนักงาน ป.ป.ช.ได้รับกรณีร้องเรียน ไว้พิจารณาแล้ว
๒๒๗๘/๒๕๕๘	องค์การบริหารส่วน ตำบลหนองตากยา	ออกใบอนุญาต ประกอบกิจการกำจัด ขยะทำให้ประชาชน ได้รับผลกระทบ	วินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่อง ร้องเรียนตามมาตรา ๒๙ (๔)แห่ง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่า ด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๒
เรื่องร้องเรียนที่	หน่วยงานที่ถูก ร้องเรียน	ประเด็นร้องเรียน	สรุปคำวินิจฉัยผู้ตรวจการแผ่นดิน

๒๔๕๔/๒๕๕๘	องค์การบริหารส่วนตำบลหนองตากยา	ไม่ควบคุมผู้ประกอบการกิจการกำจัดสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย	จึงวินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่องร้องเรียนตามมาตรา ๒๘ (๓) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๒
๒๙๐๙/๒๕๕๘	เทศบาลตำบลเหมืองแก้ว	ดำเนินโครงการก่อสร้างเตาเผาขยะและโรงเรือนคัดแยกขยะในที่สาธารณประโยชน์	จึงวินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่องร้องเรียนตามมาตรา ๒๘ (๓) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๒
๗๓/๒๕๕๙	การทำอากาศยานแห่งประเทศไทย	ไม่ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่แก่เอกชนในการก่อสร้างผาขยะ	เรื่องร้องเรียนเป็นคดีอยู่ในศาล จึงส่งยุติเรื่องร้องเรียนตามมาตรา ๓๗ วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐
๒๑๖/๒๕๕๙	เทศบาลเมืองมุกดาหาร	ไม่ดูแลรักษาและไขปัญหาการกำจัดขยะ	อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๒ ส่งเรื่องให้จังหวัดมุกดาหารดำเนินการตามอำนาจหน้าที่
๘๕๙/๒๕๕๙	องค์การบริหารส่วนตำบลหินตั้ง	ดำเนินโครงการปรับปรุงศูนย์จัดการขยะมูลฝอยรวมเทศบาลเมืองบ้านไผ่มีการทิ้งขยะหลังกมหาวิทยาลัย	เรื่องร้องเรียนเป็นคดีอยู่ในศาล จึงส่งยุติเรื่องร้องเรียนตามมาตรา ๒๘(๒) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๒
๙๓๓/๒๕๕๙	องค์การบริหารส่วนตำบลรอบเมือง	งดการให้บริการจัดเก็บและกำจัดขยะมูลฝอย	วินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่องร้องเรียนตามมาตรา ๒๙ (๔) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๒ และเสนอแนะให้เร่งจัดหาสถานที่กำจัดขยะถาวรโดยเร็ว
เรื่องร้องเรียนที่	หน่วยงานที่ถูกร้องเรียน	ประเด็นร้องเรียน	สรุปคำวินิจฉัยผู้ตรวจการแผ่นดิน

๑๑๘๘/๒๕๕๙	เทศบาลเมืองปากน้ำ และเทศบาลตำบล ปากน้ำท่าเรือ	ละเลยไม่ตรวจสอบ และแก้ไขปัญหา ผลกระทบจากการ ดำเนินการฝังกลบขยะ มูลฝอย	วินิจฉัยให้ยุติการพิจารณา เรื่อง ร้องเรียนนี้ตามมาตรา ๒๘ (๓) แห่ง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๒ และสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมจังหวัดระนองดำเนินการ ตามอำนาจหน้าที่ และหลักวิชาการใน การแก้ไขปัญหาดังกล่าว
๑๑๙๓/๒๕๕๙	องค์การบริหารส่วน ตำบลบางแก้ว	ขาดประสิทธิภาพการ จัดเก็บขยะ	วินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่อง ร้องเรียนตามมาตรา ๒๙ (๔) แห่งพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๒ และเสนอแนะให้เร่ง ประกาศรับสมัครบุคลากรประจำ รถบรรทุกขยะมูลฝอย พร้อมพิจารณา เพิ่มรอบการจัดเก็บขยะมูลฝอยจาก เดิมสัปดาห์ละ ๑ ครั้ง เป็นสัปดาห์ละ ๒ ครั้ง ให้สอดคล้องกับปริมาณขยะมูล ฝอยที่เกิด
๑๒๖๑/๒๕๕๙	เทศบาลตำบล ราไวย์	ไม่ดำเนินการจัดเก็บ ขยะ	วินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่อง ร้องเรียนตามมาตรา ๒๙ (๔) แห่งพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๒
๑๓๙๓/๒๕๕๙	สำนักงานเขต สะพานสูง	ไม่จัดเก็บขยะในตลาด นัดสัมมากร	วินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่อง ร้องเรียนตามมาตรา ๒๙ (๔) แห่งพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๒
เรื่องร้องเรียนที่	หน่วยงานที่ถูก ร้องเรียน	ประเด็นร้องเรียน	สรุปคำวินิจฉัยผู้ตรวจการแผ่นดิน

๑๓๙๗/๒๕๕๙	องค์การบริหารส่วนตำบลเขาน้อย	บริหารจัดการขยะไม่ได้มาตรฐาน	อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๒ ส่งเรื่องให้จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่
๑๔๒๑/๒๕๕๙	องค์การบริหารส่วนตำบลเชียงดาว	ปล่อยให้มีการเผาขยะเกิดมลพิษทางอากาศ	วินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่องร้องเรียนตามมาตรา ๓๗ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐ และเสนอแนะให้เร่งดำเนินการจัดเก็บขยะให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายและออกข้อบัญญัติ/ระเบียบในการกำจัดขยะและคัดแยกขยะ
๑๗๙๓/๒๕๕๙	เทศบาลนครนครศรีธรรมราช	ดำเนินการกำจัดขยะไม่ได้มาตรฐาน	วินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่องร้องเรียนตามมาตรา ๒๘ (๓) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๒
๒๑๘๓/๒๕๕๙	องค์การบริหารส่วนตำบลสำนักทอง	บริหารจัดการขยะมูลฝอยไม่ถูกวิธี มีขยะตกค้างจำนวนมาก	วินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่องร้องเรียนตามมาตรา ๒๘ (๓) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๒
๒๔๐๓/๒๕๕๙	สำนักงานเขตหนองแขม	ศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยหนองแขมก่อให้เกิดมลภาวะทางอากาศ	วินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่องร้องเรียนตามมาตรา ๓๗ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐ และเสนอแนะให้กรุงเทพมหานครดำเนินมาตรการแก้ไขมลพิษทางอากาศและทำการสำรวจ
เรื่องร้องเรียนที่	หน่วยงานที่ถูกร้องเรียน	ประเด็นร้องเรียน	สรุปคำวินิจฉัยผู้ตรวจการแผ่นดิน

			ความคิดเห็นของประชาชนและ รายงานผลกระทบเรื่องมลพิษทางอากาศ ให้ทราบเป็นระยะ ๆ
๒๔๑๑/๒๕๕๙	เทศบาลตำบล หนองฮี	จัดหาพื้นที่กำจัดขยะ โดยไม่ผ่านประชาคม หมู่บ้าน	วินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่อง ร้องเรียนตามมาตรา ๒๘ (๓) แห่ง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่า ด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๒
๓๒๕๓/๒๕๕๙	เทศบาลตำบล หลักหก	ไม่ดำเนินการเก็บขยะ โดยอ้างว่ารถขยะเสีย	วินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่อง ร้องเรียนตามมาตรา ๒๙ (๔) แห่ง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่า ด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๒
๓๔๑/๒๕๖๐	ศูนย์ดำรงธรรม จังหวัดบุรีรัมย์	ไม่ดำเนินการจัดเก็บ ขยะ	วินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่อง ร้องเรียนตามมาตรา ๒๙ (๔) แห่ง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่า ด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๒
๕๔๖/๒๕๖๐	สำนักงานเขตหนอง จอก	ไม่ดำเนินการจัดเก็บ ขยะ	ผู้ร้องเรียนขอถอนเรื่อง
๑๒๔๗/๒๕๖๐	เทศบาลตำบลบาง ไทร	ไม่แก้ไขปัญหากลิ่น เหม็นจากขยะ	ผู้ร้องเรียนได้รับการแก้ไขปัญหาแล้ว และขอถอนเรื่อง
๑๒๘๘/๒๕๖๐	เทศบาลตำบลบ้าน โพธิ์	เปลี่ยนแปลงระบบการ จัดเก็บขยะสร้างความ เดือดร้อน	วินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่อง ร้องเรียนตามมาตรา ๓๗ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐ และมีข้อเสนอแนะให้ เทศบาลตำบลบ้านโพธิ์ ประชาสัมพันธ์ถึงประโยชน์ของการคัด แยกและกำจัดขยะให้ประชาชนใน ท้องถิ่นได้รับรู้ เข้าใจ และมีส่วนร่วมใน การลดปริมาณและคัดแยกขยะ
เรื่องร้องเรียนที่	หน่วยงานที่ถูก ร้องเรียน	ประเด็นร้องเรียน	สรุปคำวินิจฉัยผู้ตรวจการแผ่นดิน

๑๔๐๕/๒๕๖๐	เทศบาลตำบล ระแหง	เรียกเก็บค่าจัดการขยะ อย่างไม่เป็นธรรม	วินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่อง ร้องเรียนตามมาตรา ๓๗ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐
๑๖๕๘/๒๕๖๐	องค์การบริหารส่วน ตำบลแดงใหญ่	ก่อสร้างบ่อทิ้งขยะ ไม่ได้มาตรฐาน	วินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่อง ร้องเรียนตามมาตรา ๓๗ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐ และมีข้อเสนอแนะให้ ปรับปรุงแก้ไขบ่อทิ้งขยะดังกล่าว เป็นไปตามมาตรฐานของกรมควบคุม มลพิษ และหมั่นตรวจตราการบริหาร จัดการบ่อทิ้งขยะ
๑๗๐๘/๒๕๖๐	เทศบาลตำบล สงเปลือย	ไม่จัดเก็บขยะตาม อำนาจหน้าที่	วินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่อง ร้องเรียนตามมาตรา ๓๗ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐
๑๗๙๗/๒๕๖๐	จังหวัดปทุมธานี	แก้ไขปัญหาความ เดือดร้อนจากบริษัท ปราบขยะรีไซเคิล จำกัด ล่าช้า	อาศัยอำนาจตามมาตรา ๓๒ ประกอบ มาตรา ๓๔ แห่งพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการ แผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐ ให้องค์การ บริหารส่วนตำบลลาดหลุมแก้วร้อง ทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนเพื่อ ดำเนินคดีกับบริษัท ปราบขยะ รีไซเคิล จำกัด ฐานประกอบกิจการเก็บ ขน หรือกำจัดสิ่งปฏิกูล หรือมูลฝอย โดย มิได้รับอนุญาตและขอให้จังหวัด
เรื่องร้องเรียนที่	หน่วยงานที่ถูก ร้องเรียน	ประเด็นร้องเรียน	สรุปคำวินิจฉัยผู้ตรวจการแผ่นดิน
			ปทุมธานีแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้าน

			สิ่งแวดล้อมดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจในการประสานให้บริษัท ปราบขยะ รีไซเคิล จำกัด นำขยะมูลฝอยบริเวณด้านหลังโรงงานออกจากพื้นที่
๑๙๕๙/๒๕๖๐	เทศบาลตำบล สำราญราษฎร์	ลักลอบนำขยะมาทิ้งใน ที่ดินเอกชน	สำนักงาน ป.ป.ช.ได้รับกรณีร้องเรียน ไว้พิจารณาแล้ว
๒๐๕๕/๒๕๖๐	เทศบาลตำบลศรี ประจันต์	บริหารศูนย์กำจัดขยะ มูลฝอยแบบครบวงจร ไม่มีประสิทธิภาพ และ ไม่ดำเนินการแก้ไข ปัญหาเรื่องร้องเรียน ขยะส่งกลิ่นเหม็น	วินิจฉัยยุติเรื่องร้องเรียนตามมาตรา ๓๗ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการ แผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐
๒๔๖๖/๒๕๖๐	เทศบาลนครตรัง	ไม่ดำเนินการแก้ไข ปัญหาบ่อขยะ	วินิจฉัยยุติเรื่องร้องเรียนตามมาตรา ๓๗ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการ แผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐ และมีข้อเสนอ ให้เทศบาลนครตรังหามาตรการ ป้องกันปัญหาขยะปลิวลงไปในพื้นที่ ข้างเคียงและแหล่งน้ำใกล้เคียงชุมชน และปัญหาการนำสัตว์เลี้ยงเข้าไปหา กินในพื้นที่ทิ้งขยะ และหากเกิดปัญหา ร้องเรียนเกี่ยวกับน้ำเน่าเสีย กลิ่น หรือ ผลกระทบจากบ่อขยะในอนาคตต่อไป ให้เทศบาลนครตรังรีบดำเนินการแก้ไข ปัญหาดังกล่าวโดยด่วน
๙๖๕/๒๕๖๑	เทศบาลตำบลห้วย กะปิ	ไม่ดำเนินการแก้ไข ปัญหาการจัดสถานที่ ทิ้งขยะ	มีการฟ้องร้องเรื่องร้องเรียนเป็นคดีอยู่ ในศาล วินิจฉัยยุติเรื่องร้องเรียนตาม มาตรา ๓๗ วรรคสอง แห่ง
เรื่องร้องเรียนที่	หน่วยงานที่ถูก ร้องเรียน	ประเด็นร้องเรียน	สรุปคำวินิจฉัยผู้ตรวจการแผ่นดิน
๑๐๒๘/๒๕๖๑	กรมโรงงาน	ปล่อยให้มีการนำเข้า	พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่า

	อุตสาหกรรมและ กรมศุลกากร	ขยะอิเล็กทรอนิกส์และ ขยะพิษเข้ามาใน ประเทศ	ด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐ อาศัยอำนาจตามมาตรา ๓๓ แห่ง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐ และมีข้อเสนอแนะให้กรมโรงงาน อุตสาหกรรมและกรมการค้า ต่างประเทศเร่งรัดยกเว้นประกาศ กระทรวงพาณิชย์และยกเว้นประกาศ กระทรวงอุตสาหกรรม
๑๐๓๐/๒๕๖๑	เทศบาลตำบล จตุรัส	ละเลยไม่ดำเนินการ จัดเก็บขยะ	วินิจฉัยยุติเรื่องร้องเรียนตามมาตรา ๓๗ วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการ แผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐
๑๑๙๕/๒๕๖๑	เทศบาลตำบล สันนาเม็ง	บริหารการจัดเก็บขยะ อย่างไม่มีประสิทธิภาพ	วินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่อง ร้องเรียนตามมาตรา ๓๗ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐
๑๒๗๓/๒๕๖๑	เทศบาลตำบลท่า แลง	อนุญาตให้บริษัท ดับเบิลยูพีจีอี เพชรบุรี จำกัด ก่อสร้างโรงไฟฟ้า ขยะโดยไม่ชอบด้วย กฎหมาย	มีการฟ้องร้องเรื่องร้องเรียนเป็นคดีอยู่ ในศาล วินิจฉัยยุติเรื่องร้องเรียนตาม มาตรา ๓๗ วรรคสอง แห่ง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่า ด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๐

ภาคผนวก ข

เทศบัญญัติของเทศบาลนครนครศรีธรรมราช
เรื่อง การกำจัดสิ่งปฏิกูล และมูลฝอย พ.ศ. ๒๕๓๘

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๖๐ แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖ มาตรา ๙ และมาตรา ๒๐ แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ เทศบาลนครนครศรีธรรมราช โดยความเห็นชอบจากสภาเทศบาลนครศรีธรรมราช และโดยอนุมัติของผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช จึงตราเทศบัญญัติไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ เทศบัญญัตินี้ เรียกว่า “เทศบัญญัติ เรื่อง การกำจัดสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย พ.ศ. ๒๕๓๘

ข้อ ๒. เทศบัญญัตินี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่เทศบัญญัตินี้ได้ประกาศโดยเปิดเผยที่สำนักงานเทศบาลนครนครศรีธรรมราชแล้วเจ็ดวัน เป็นต้นไป

ข้อ ๓. ให้ยกเลิก

(๑) เทศบัญญัติ เรื่อง การกำจัดมูลฝอย และสิ่งเปราะเปื้อน พ.ศ.๒๕๒๘”

บรรดาข้อบัญญัติ เทศบัญญัติ ระเบียบ คำสั่งอื่น ๆ ในส่วนที่ตราไว้ในเทศบัญญัติซึ่งขัดหรือแย้งกับเทศบัญญัตินี้ ให้ใช้เทศบัญญัตินี้แทน

ข้อ ๔. ในเทศบัญญัตินี้

“เจ้าพนักงานท้องถิ่น” หมายความว่า นายกเทศมนตรีนครศรีธรรมราช

“เจ้าพนักงานสาธารณสุข” หมายความว่า เจ้าพนักงานซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้มีอำนาจหน้าที่ตรวจดูแลรับผิดชอบในการดำเนินการสาธารณสุขในเขตเทศบาล ตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕

“มูลฝอย” หมายความว่า เศษกระดาษ เศษอาหาร เศษสินค้า เศษมูลสัตว์ รวมตลอดถึงวัตถุอื่นใดซึ่งเก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์หรือที่อื่น

“สิ่งปฏิกูล” หมายความว่า อุจจาระและปัสสาวะ รวมตลอดถึงวัตถุอื่นใดซึ่งเป็นสิ่งโสโครกและมีกลิ่นเหม็น

ข้อ ๕. ผู้ครอบครองสถานที่ อาคาร หรือเคหสถาน ต้องรักษาบริเวณสถานที่หรืออาคารหรือเคหสถานในครอบครองของตน

ข้อ ๖. ที่รองรับมูลฝอยต้องไม่รั่วและมีฝาปิดมิดชิดกันแมลงวันและสัตว์ได้ตามแบบซึ่งเจ้าพนักงานสาธารณสุข หรือเจ้าพนักงานท้องถิ่นเห็นชอบ

ข้อ ๗. ที่ผู้ครอบครองสถานที่ อาคาร หรือเคหสถาน ต้องรักษาบริเวณสถานที่หรืออาคารหรือเคหสถานในครอบครองของตน ไม่ให้มีมูลฝอย สิ่งปฏิกูล หรือมีการถ่ายเทหรือทิ้งมูลฝอย สิ่งปฏิกูลหรือสิ่งเปราะเปื้อนในการขัดต่อสุขลักษณะ

ข้อ ๘. ห้ามมิให้ผู้ใดถ่าย เท ทิ้ง หรือทำให้มีมูลฝอย สิ่งปฏิกูล ในทางสาธารณะหรือที่สาธารณะอื่นใด เป็นต้นว่า ถนน ซอย ตอก แม่น้ำ คลอง คู สระน้ำ บ่อน้ำ เว้นแต่ในที่ซึ่งเจ้าพนักงานสาธารณสุขหรือเจ้าพนักงานท้องถิ่นอนุญาตให้จัดตั้งหรือจัดตั้งไว้โดยเฉพาะ

ข้อ ๙. ห้ามมิให้ผู้ใดนำสิ่งปฏิกูลในทางสาธารณะหรือที่สาธารณะอื่นใด เว้นแต่จะได้ใส่ภาชนะหรือที่เก็บมิดชิดไม่ให้มีสิ่งปฏิกูลหรือกลิ่นเหม็นร่วออกมาข้างนอก

ข้อ ๑๐ ห้ามมิให้ผู้ใด ถ่าย เท ทิ้งสิ่งปฏิกูล ลงในที่รองรับมูลฝอย

ข้อ ๑๑ ถ้าเจ้าพนักงานท้องถิ่นเห็นว่า สถานที่หรือบริเวณใดควรทำการเก็บขนมูลฝอยหรือสิ่งปฏิกูลไปทำการกำจัดให้ต้องด้วยสุขลักษณะยิ่งขึ้น โดยเรียกเก็บค่าธรรมเนียมเก็บขนเมื่อได้มีหนังสือแจ้งแก่ผู้ครอบครอง สถานที่ อาคาร หรือเคหสถานทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน หรือไม่ได้ประกาศกำหนดบริเวณเก็บขนมูลฝอยหรือสิ่งปฏิกูล ณ ที่เปิดเผยในบริเวณที่กำหนดไม่น้อยกว่าสามแห่งเป็นเวลาไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน นับแต่วันประกาศแล้ว ผู้ครอบครองสถานที่ อาคาร หรือเคหสถานจะต้องให้เจ้าหน้าที่ของเจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือบุคคลผู้ได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่นฝ่ายเดียวเท่านั้น เก็บขนมูลฝอยหรือสิ่งปฏิกูลจากสถานที่ อาคาร หรือเคหสถานที่ซึ่งตนครอบครอง โดยเสียค่าธรรมเนียมเก็บขนตามอัตราที่ได้กำหนดไว้ท้ายเทศบัญญัตินี้

ข้อ ๑๒ ห้ามผู้ใดรับจ้างเก็บขนมูลฝอยหรือสิ่งปฏิกูลจากสถานที่ อาคาร หรือเคหสถานในเขตเทศบาล เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่น หรือผู้ที่รับมอบอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมาย ตามเงื่อนไขและวิธีการที่กำหนดไว้ในสัญญา

ข้อ ๑๓ ผู้ครอบครองสถานที่ อาคาร หรือเคหสถานซึ่งอยู่นอกเขตเก็บขนมูลฝอยหรือสิ่งปฏิกูลตามข้อ ๑๑ และผู้ครอบครองสถานที่ อาคาร หรือเคหสถาน ซึ่งเจ้าพนักงานท้องถิ่นมิได้กำหนดให้กำจัดมูลฝอยหรือสิ่งปฏิกูล ตามข้อ ๑๑ ต้องกำจัดมูลฝอยหรือสิ่งปฏิกูลตามคำแนะนำของเจ้าพนักงานสาธารณสุขหรือเจ้าพนักงานท้องถิ่น โดยการเผาหรือฝัง หรือโดยวิธีอื่นใดที่ไม่ขัดต่อสุขลักษณะ

ข้อ ๑๔ ห้ามผู้ซึ่งมิได้เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ของเทศบาลทำการขน คู้ย เชี่ย หรือขุดมูลฝอยในที่รองรับ รถขน เรือขน หรือสถานที่เทมูลฝอยใด ๆ ของเทศบาล

ข้อ ๑๕ ห้ามผู้ซึ่งมิได้เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ของเทศบาลทำการถ่ายเท ขน หรือเคลื่อนที่สิ่งปฏิกูลจากที่รองรับ เก็บสิ่งปฏิกูลของเทศบาล

ข้อ ๑๖ ผู้ใดฝ่าฝืนเทศบัญญัติข้อหนึ่งข้อใดมีความผิดตามมาตรา ๗๑ ,๗๓ แห่งพระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๘ แล้วแต่กรณี

ข้อ ๑๗ ให้นายกเทศมนตรีนครนครศรีธรรมราชมีอำนาจออกระเบียบ ข้อบังคับ เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามเทศบัญญัตินี้

ประกาศ ณ วันที่ ๖ เดือน กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๘

ลงชื่อ สมนึก เกตุชาติ

(นายสมนึก เกตุชาติ)

นายกเทศมนตรีนครนครศรีธรรมราช

อนุมัติ

ผู้ว่าราชการจังหวัดนครนครศรีธรรมราช

ภาคผนวก ค

ตราครุฑ

เทศบัญญัติเทศบาลนครพิษณุโลก
เรื่อง การกำจัดสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย พ.ศ. ๒๕๔๓

โดยที่เป็นการสมควรตราเทศบัญญัติเทศบาลนครพิษณุโลก ว่าด้วยการทำจัดสิ่งปฏิกูลและมูลฝอยอาศัย

อำนาจตามความในมาตรา ๖๐ แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๑๐ ประกอบกับมาตรา ๒๐ มาตรา ๕๔ มาตรา ๕๕ มาตรา ๕๘ และมาตรา ๖๓ แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ โดยความเห็นชอบจากสภาเทศบาลนครพิษณุโลก และโดยการอนุมัติของผู้ว่าราชการจังหวัดพิษณุโลก จึงตราเทศบัญญัติ ไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ เทศบัญญัตินี้เรียกว่า “เทศบัญญัติเทศบาลนครพิษณุโลก เรื่อง การกำจัดสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย พ.ศ. ๒๕๔๓”

ข้อ ๒. เทศบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก เมื่อได้ประกาศไว้โดยเปิดเผยที่สำนักงานเทศบาลนครพิษณุโลก แล้วเจ็ดวัน

ข้อ ๓ ให้ยกเลิก

๑. เทศบัญญัติเทศบาลเมืองพิษณุโลก เรื่อง การกำจัดมูลฝอย สิ่งปฏิกูลและสิ่งเปราะเปื้อน พ.ศ. ๒๕๒๙
๒. เทศบัญญัติเทศบาลเมืองพิษณุโลก เรื่อง การกำจัดมูลฝอยสิ่งปฏิกูลและสิ่งเปราะเปื้อน แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๑) พ.ศ. ๒๕๓๖

บรรดาเทศบัญญัติ กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่งอื่นใด ในส่วนที่ตราไว้แล้วบัญญัติในเทศบัญญัตินี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับเทศบัญญัตินี้ ให้ใช้เทศบัญญัตินี้แทน

ข้อ ๔ ในเทศบัญญัตินี้

“สิ่งปฏิกูล” หมายความว่า อุจจาระ หรือปัสสาวะ และหมายความรวมถึงสิ่งอื่นใดซึ่งเป็นสิ่งโสโครก หรือมีกลิ่นเหม็น

“มูลฝอย” หมายความว่า เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า ถุงพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร แก้ว วัสดุสัตว์ หรือซากสัตว์ รวมตลอดถึงสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์ หรือที่อื่น

“ที่หรือทางสาธารณะ” หมายความว่า สถานที่ หรือทางซึ่งมิใช่เป็นของเอกชนและประชาชนสามารถใช้ประโยชน์หรือใช้สัญจรได้

“อาคาร” หมายความว่า ตึก บ้าน โรง ร้าน แปะ คลังสินค้า สำนักงาน หรือสิ่งก่อสร้างขึ้น
อย่างอื่นซึ่งบุคคลอาจเข้าอยู่หรือเข้าใช้สอยได้

“เจ้าพนักงานท้องถิ่น” หมายความว่า นายกเทศมนตรีนครพิษณุโลก

“เจ้าพนักงานสาธารณสุข” หมายความว่า เจ้าพนักงานซึ่งได้รับแต่งตั้งจากรัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงสาธารณสุข ให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕

หมวด ๑

การกำจัดสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย

ข้อ ๕ ห้ามมิให้ผู้ใดกำจัดสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย เว้นแต่เทศบาลนครพิษณุโลกมอบหมาย
ให้ดำเนินการแทน แต่ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้การดูแลของเทศบาลนครพิษณุโลก

ข้อ ๖ ผู้ครอบครองสถานที่ อาคาร หรือเคหะสถาน ต้องจัดให้มีที่รองรับมูลฝอยในสถานที่
อาคารหรือ เคหะสถานในครอบครองของตน และต้องดูแลรักษาความสะอาดที่รองรับมูลฝอย ไม่ให้
เป็นแหล่งเพาะพันธุ์แมลงและสัตว์พาหะนำโรคได้

ข้อ ๗. ที่รองรับมูลฝอยต้องไม่รั่วซึม และมีฝาปิดมิดชิดกันแมลงวันและสัตว์ได้ตาม
คำแนะนำของเจ้าพนักงานสาธารณสุข

ข้อ ๘ ผู้ครอบครองสถานที่ อาคาร หรือเคหะสถาน ต้องรักษาบริเวณสถานที่อาคาร
และเคหะสถาน ในครอบครองของตนไม่ให้มีมูลฝอย สิ่งปฏิกูล หรือมีการถ่ายเททั้งมูลฝอยหรือสิ่งปฏิกูล
ในประการที่ขัดต่อสุขลักษณะ

ข้อ ๙ ห้ามผู้ใดถ่าย เท ทิ้ง หรือทำให้มีมูลฝอย ในที่หรือทางสาธารณะ เว้นแต่ในที่ซึ่ง
เทศบาลนครพิษณุโลกได้จัดตั้งที่รองรับไว้ให้โดยเฉพาะ

ข้อ ๑๐ ให้ผู้ที่มีมูลฝอยติดเชื้อ กำจัดมูลฝอยติดเชื้อในสถานที่สำหรับกำจัดมูลฝอยติดเชื้อ
โดยเฉพาะ

ข้อ ๑๑ ห้ามผู้ใดนำสิ่งปฏิกูลไปในทางสาธารณะ หรือที่สาธารณะอื่นใด เว้นแต่จะได้ใส่
ภาชนะ หรือที่เก็บมิดชิดมิให้มีสิ่งปฏิกูลหรือกลิ่นเหม็นร่วออกมาข้างนอก

ข้อ ๑๒ ห้ามผู้ใดถ่าย เท ทิ้ง สิ่งปฏิกูลและมูลฝอยติดเชื้อลงในที่หรือทางสาธารณะ หรือ
ที่รองรับมูลฝอยของเทศบาลนครพิษณุโลก

ข้อ ๑๓ ผู้ครอบครองสถานที่อาคาร หรือเคหะสถาน ต้องจัดให้มีส้วมในสถานที่ อาคาร หรือเคหะสถานของตน และต้องรักษาส้วมให้ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล

ข้อ ๑๔ อัตราค่าธรรมเนียมในการให้บริการเก็บขน หรือกำจัดสิ่งปฏิกูล หรือมูลฝอย ให้เป็นไปตามบัญชีอัตราค่าธรรมเนียมท้ายเทศบัญญัตินี้

ข้อ ๑๕ ห้ามมิให้ผู้ใดดำเนินกิจการรับทำการ เก็บ ขน หรือกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอย โดยทำเป็นธุรกิจ หรือโดยได้รับประโยชน์ตอบแทนด้วยการคิดค่าบริการ เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจาก เจ้าพนักงานท้องถิ่น

ข้อ ๑๖ ผู้ได้รับใบอนุญาตดำเนินกิจการรับทำการ เก็บ ขน หรือกำจัดขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูล ต้องดำเนินการภายใต้เงื่อนไขที่เทศบาลนครพิษณุโลกกำหนด และปฏิบัติการอื่นใดเกี่ยวกับ สุขลักษณะตามคำแนะนำของเจ้าพนักงานสาธารณสุข และคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่น รวมทั้งระเบียบ ข้อบังคับ และคำสั่งเทศบาลนครพิษณุโลก

ข้อ ๑๗ ผู้ได้รับใบอนุญาตดำเนินกิจการรับทำการ เก็บ ขน หรือกำจัดสิ่งปฏิกูลต้องดำเนินการภายใต้เงื่อนไข ดังต่อไปนี้

- (๑) รถเก็บขนสิ่งปฏิกูล ต้องได้รับอนุญาตจากกรมการขนส่งทางบก
- (๒) รถเก็บขนสิ่งปฏิกูลต้องมีลักษณะดังนี้
 - ก. ส่วนของรถที่ใช้บรรจุสิ่งปฏิกูลต้องปกปิดมิดชิดสามารถป้องกันกลิ่นและสัตว์ แมลงนำโรคได้และมีฝาปิดอยู่ด้านบน
 - ข. ท่อหรือสายที่ใช้ดูดสิ่งปฏิกูลต้องอยู่ในสภาพดีไม่รั่วซึมมีปั๊มดูดสิ่งปฏิกูล และติดตั้งมาตรวัดปริมาณของสิ่งปฏิกูลด้วย
- (๓) รถเก็บขนสิ่งปฏิกูลต้องระบุข้อความตามตัวอย่างข้างท้ายนี้ ติดด้านข้างรถ ทั้งสองข้างด้วยตัวหนังสือขนาดไม่น้อยกว่า ๔ นิ้ว รถดูดสิ่งปฏิกูล ชื่อ (บริษัท หรือเจ้าของกิจการ).....หมายเลขโทรศัพท์.....ได้รับใบอนุญาตจาก เทศบาลนครพิษณุโลกใบอนุญาตเลขที่..... ลงวันที่.....
- (๔) มีอุปกรณ์ทำความสะอาดประจำรถ เช่น ถังตักน้ำ ไม้กวาด น้ำยาฆ่าเชื้อโรค (เช่น โลโซล ๕ %)
- (๕) มีเสื้อคลุม ถุงมือยาง รองเท้าหนังยางหุ้มแข้งสำหรับผู้ปฏิบัติงาน
- (๖) ในกรณีกำจัดสิ่งปฏิกูลเอง ต้องมีระบบบำบัด หรือกำจัดที่ถูกหลักอนามัย และ สุขาภิบาล โดยระบบบำบัดหรือกำจัดนั้น จะต้องไม่ก่อให้เกิดเหตุรำคาญ และมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม
- (๗) กรณีที่ไม่มีระบบบำบัดหรือกำจัดสิ่งปฏิกูล ต้องมีหลักฐานแสดงว่ามีแหล่งบำบัด

หรือกำจัดที่เป็นของทางราชการหรือเอกสารใดที่ได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงาน
ท้องถิ่น เป็นผู้รับบำบัดหรือกำจัดให้

ข้อ ๑๘. ผู้ได้รับใบอนุญาต เก็บขน และกำจัดสิ่งปฏิกูล ผู้ช่วยดำเนินการขนถ่ายและกำจัด
สิ่งปฏิกูล ต้องปฏิบัติดังต่อไปนี้

- (๑) ขณะทำการดูดสิ่งปฏิกูล ผู้ปฏิบัติงานต้องสวมเสื้อคลุม ถุงมือยางและรองเท้าน้ำยาง
- (๒) ทำความสะอาดท่อหรือสายที่ใช้ดูดสิ่งปฏิกูล โดยหลังจากดูดสิ่งปฏิกูลเสร็จแล้ว ให้ทำการดูดน้ำสะอาดจากถังเพื่อล้างภายในท่อหรือสายดูด ๆ และทำความสะอาดท่อหรือสายดูด ๆ ด้านนอกที่สัมผัสสิ่งปฏิกูลด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อโรค (เช่น ไกลโซล ๕ %)
- (๓) ทำความสะอาดรถอย่างน้อยวันละ ๑ ครั้ง หลังจากที้ออกปฏิบัติงานขนถ่ายสิ่งปฏิกูลแล้ว และน้ำเสียที่เกิดจากการล้างต้องได้รับการบำบัดหรือกำจัดที่ถูกต้องหลักสุขาภิบาล
- (๔) กรณีที่มีสิ่งปฏิกูลเรี่ยราด ให้ทำการฆ่าเชื้อโรคด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อโรค (เช่น ไกลโซล ๕%) แล้วทำความสะอาดด้วยน้ำ
- (๕) ทำความสะอาดเสื้อคลุม ถุงมือยาง และรองเท้าทุกวันทีปฏิบัติงาน
- (๖) มีการตรวจสุขภาพของผู้ปฏิบัติงานอย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง (เพื่อคุ้มครองสุขภาพของผู้ปฏิบัติงาน)
- (๗) ปฏิบัติการอื่นใดเกี่ยวกับสุขลักษณะตามคำแนะนำของเจ้าพนักงานสาธารณสุขและคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่น รวมทั้งระเบียบ ข้อบังคับ และคำสั่งเทศบาลนครพิษณุโลก

ข้อ ๑๙ ผู้ได้รับใบอนุญาตดำเนินการรับทำการ เก็บขน หรือกำจัดสิ่งปฏิกูลเรียกเก็บค่าบริการได้ไม่เกินบัญชีอัตราค่าธรรมเนียม ตามข้อ ๑๔

ข้อ ๒๐ ห้ามผู้ซึ่งมิได้เป็นเจ้าของที่ของเทศบาลนครพิษณุโลก ทำการเก็บขน ค้าย้ายหรือขุดมูลฝอยในที่รองรับ รถขน เรือขน หรือสถานที่เทมูลฝอยใด ๆ ของเทศบาลนครพิษณุโลก

ข้อ ๒๑ ห้ามผู้ซึ่งมิได้เป็นเจ้าของที่ของเทศบาลนครพิษณุโลก ทำการถ่ายเท ขนหรือเคลื่อนที่สิ่งปฏิกูล ในถังรับ รถขน เรือขน สถานที่เท เก็บ หรือพักสิ่งปฏิกูลของเทศบาลนครพิษณุโลก เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่น

หมวด ๒

การกำจัดสิ่งปฏิกูลมูลฝอยอาคารชั่วคราวของคณงานก่อสร้าง

.....

ข้อ ๒๒ ให้เจ้าของอาคารชั่วคราวสำหรับคณงานก่อสร้างต้องจัดให้มีส้วมที่ถูกสุขลักษณะ
ดังต่อไปนี้

- (๑) ตัวเรือนส้วมต้องแข็งแรงและมิดชิด
- (๒) พื้นที่อยู่ภายในห้องส้วมต้องไม่น้อยกว่า ๐.๙ ตารางเมตร ต่อ 1 ที่นั่ง และต้องมีความกว้างไม่น้อยกว่า ๐.๙ เมตร
- (๓) พื้นห้องส้วมทำด้วยวัสดุแข็งแรง ทำความสะอาดง่าย มีความลาดเอียงอย่างน้อย ๑ ต่อ ๒๐ และมีจุดระบายน้ำทิ้งอยู่ในตำแหน่งต่ำสุดของห้อง และมีแสงสว่างภายในห้องอย่างน้อย ๑๐๐ ลักซ์
- (๔) มีหัวส้วมชนิดสามารถป้องกันกลิ่นและแมลงพาหะนำโรคได้ด้วยน้ำสูงจากพื้นห้องส้วมอย่างน้อย ๐.๐๒ เมตร
- (๕) มีท่อระบายอุจจาระขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางอย่างน้อย ๔ นิ้ว และวางลาดเอียงอย่างน้อย ๑ ต่อ ๑๐ ระบายอุจจาระจากหัวส้วมลงสู่ระบบระบายน้ำเสียหรือบ่อเกรอะ ซึ่งน้ำไม่ลามาารถเข้าออกได้ และมีความจุอย่างน้อย ๐.๗๕ ลูกบาศก์เมตร ก่อนปล่อยลงสู่บ่อซึมหรือร่องซึมใต้พื้นดินหรือถังกรองหรืออื่น ๆ ในลักษณะเดียวกัน
- (๖) ที่ฐานส้วมมีท่อระบายอากาศ ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางอย่างน้อย ๑ นิ้ว สูงเหนือหลังคาส้วม
- (๗) มีน้ำสำหรับราดส้วมอย่างเพียงพอ

ข้อ ๒๓ ภายใต้งบังคับข้อ ๒๒ ต้องจัดให้มีส้วมในปริมาณส้วม ๑ ที่ ต่อคณงาน ๒๕ คน

ข้อ ๒๔ เจ้าของอาคารชั่วคราวสำหรับคณงานก่อสร้างต้องจัดให้มีระบบระบายน้ำทิ้งที่เป็นท่อเปิดขนาดกว้างไม่น้อยกว่า ๑๐ ซม. และมีความลาดเอียงอย่างน้อย ๑ ต่อ ๒๐๐ จากคร้วเรือนสู่ท่อสาธารณะและบ่อซึม

ข้อ ๒๕ ให้ผู้ครอบครองอาคารชั่วคราวสำหรับคณงานก่อสร้าง ต้องปฏิบัติดังต่อไปนี้

- (๑) กรณีที่ส้วมแตก ชำรุด หรือเต็ม จนอาจเป็นเหตุให้เกิดการแพร่กระจายของสิ่งปฏิกูล ต้องดำเนินการซ่อมแซมหรือแจ้งให้เทศบาลนครพิชญ์โลก ดำเนินการดูดส้วมแล้วแต่กรณี
- (๒) ต้องรักษาความสะอาดส้วม และใช้ส้วม ห้ามถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะนอกส้วม

- (๓) ต้องเก็บกวาดขยะมูลฝอยลงถังขยะ โดยเฉพาะขยะเปียกต้องเก็บในถังขยะที่มีฝาปิด หรืออาจเก็บในถุงพลาสติก
- (๔) ปฏิบัติการอื่นใดเกี่ยวกับสุขลักษณะตามคำแนะนำของเจ้าพนักงานสาธารณสุข และคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่น รวมทั้งระเบียบ ข้อบังคับ และคำสั่งของเทศบาลนครพิษณุโลก

หมวด ๓

ใบอนุญาต

.....

ข้อ ๒๖ ผู้ใดประสงค์จะดำเนินกิจการรับทำการ เก็บ ขน หรือกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอย โดยทำเป็นธุรกิจหรือโดยได้รับประโยชน์ตอบแทนด้วยการคิดค่าบริการ ให้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่น ตามแบบคำขอรับ/ขอต่อใบอนุญาตพร้อมหลักฐานต่าง ๆ ตามที่เทศบาลนครพิษณุโลกกำหนด

ข้อ ๒๗ เมื่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นได้ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของคำขออนุญาตแล้ว ปรากฏว่าถูกต้องตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดไว้ให้ออกใบอนุญาตตามแบบ กฝ. ๑

ข้อ ๒๘ เมื่อผู้รับใบอนุญาตประสงค์จะขอต่อใบอนุญาตให้ยื่นคำขอต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่น ตามแบบขอรับต่อใบอนุญาต ก่อนใบอนุญาตสิ้นอายุ

ข้อ ๒๙ ผู้ขอรับใบอนุญาตตามข้อ ๒๗ และผู้ขอต่อใบอนุญาตตามข้อ ๒๘ จะต้องชำระค่าธรรมเนียมการออกใบอนุญาตต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่น ตามอัตราที่กำหนดไว้ท้ายเทศบัญญัตินี้ ในวันที่มารับใบอนุญาต หรือวันที่มายื่นคำขอต่อใบอนุญาตแล้วแต่กรณี

ผู้รับใบอนุญาตหรือผู้ขอต่อใบอนุญาต ซึ่งจะต้องเสียค่าธรรมเนียมตามวรรคหนึ่งรายใด ไม่ชำระค่าธรรมเนียมตามกำหนดเวลา จะต้องเสียค่าปรับเพิ่มขึ้นอีกร้อยละยี่สิบของจำนวนค่าธรรมเนียมที่คงชำระ เว้นแต่จะได้บอกเลิกการดำเนินการก่อนถึงกำหนดเสียค่าธรรมเนียมตามเทศบัญญัตินี้

ข้อ ๓๐ ใบอนุญาตให้มีอายุหนึ่งปีนับแต่วันออกใบอนุญาต

ข้อ ๓๑. ผู้รับใบอนุญาตจะต้องแสดงใบอนุญาตไว้โดยเปิดเผยและเห็นง่าย ณ สถานที่ประกอบกิจการตลอดเวลาที่ประกอบกิจการ

ข้อ ๓๒ หากปรากฏว่าใบอนุญาตสูญหาย ถูกทำลาย หรือชำรุดในสาระสำคัญ ผู้ได้รับใบอนุญาตจะต้องยื่นคำขอต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่น ตามแบบที่เทศบาลนครพิษณุโลกกำหนดเพื่อขอรับใบแทนใบอนุญาตใหม่ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับทราบถึงการสูญหาย ถูกทำลาย หรือชำรุดในสาระสำคัญแล้วแต่กรณี พร้อมหลักฐาน ดังต่อไปนี้

- (๑) เอกสารการแจ้งความต่อสถานีตำรวจ กรณีสูญหายหรือถูกทำลาย
- (๒) ใบอนุญาตเดิมกรณีชำรุดในสาระสำคัญ

ข้อ ๓๓. การออกใบแทนใบอนุญาต ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นดำเนินการตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

- (๑) การออกใบแทนใบอนุญาตให้ใช้แบบ กผ. ๑ แล้วแต่กรณี โดยประทับตราคำว่า “ใบแทน” กำกับไว้ด้วย และให้มีวัน เดือน ปี ที่ออกใบแทนพร้อมทั้งลายมือชื่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นในใบแทนและต้นขั้วใบแทน
- (๒) บันทึกลับหลังต้นขั้วใบอนุญาตเดิม ระบุสาเหตุการสูญหาย ถูกทำลาย หรือชำรุดในสาระสำคัญของใบอนุญาตเดิม แล้วแต่กรณีและเล่มที่ เลขที่ ปี พ.ศ. ของใบแทนใบอนุญาต

ข้อ ๓๔ ให้ใช้แบบพิมพ์ต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ท้ายเทศบัญญัตินี้ ดังต่อไปนี้

- (๑) การขอรับใบอนุญาตหรือขอต่อใบอนุญาต ใช้แบบคำขอรับ/ขอต่อใบอนุญาต
- (๒) ใบอนุญาตประกอบกิจการ เก็บขน หรือกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยใช้แบบ กผ. ๑

หมวด ๔

บทกำหนดโทษ

.....

ข้อ ๓๕ ผู้ใดฝ่าฝืนเทศบัญญัตินี้ หรือไม่ปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าพนักงานสาธารณสุข หรือคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่น ให้มีความผิดต้องระวางโทษตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕

ภาคผนวก ง

ร่าง

พระราชบัญญัติ การบริหารจัดการขยะแห่งชาติ

พ.ศ.

.....
.....
.....

.....
.....
โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยการบริหารจัดการขยะแห่งชาติ

.....
.....
มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติการบริหารจัดการขยะ แห่งชาติ พ.ศ.”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันประกาศ ในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

“ขยะ” หมายความว่า ขยะชุมชนทั่วไป ขยะอันตรายชุมชน ขยะติดเชื้อ ขยะอุตสาหกรรม และขยะอื่นใดตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

“ขยะชุมชนทั่วไป” หมายความว่า สิ่งของที่ไม่ใช้แล้ว เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า เศษวัตถุ กระจกพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร ถัง มูลสัตว์ ซากสัตว์ หรือสิ่งอื่นใด ที่เก็บจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์ หรือที่อื่น และผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่เหลือทิ้งจากบ้านพักอาศัย ร้านค้า ตลาด สถานประกอบการ สถานที่ทำงาน หรือสถานที่อื่นใด

“ขยะอันตรายชุมชน” หมายความว่า สิ่งของที่ไม่ใช้แล้วหรือของเสีย และ ผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่เหลือทิ้งที่เป็นวัตถุอันตราย ซากเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ สิ่งของ หรือของเสียอื่นที่มีการปนเปื้อนแล้วกลายเป็นวัตถุอันตราย หรือสิ่งของหรือของเสียอื่นที่อาจ ก่อให้เกิดการปนเปื้อน และแพร่กระจาย หรือเกิดผลกระทบต่อสุขภาพ หรือเกิดอันตรายต่อประชาชน ตามที่คณะกรรมการ กำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

“ขยะติดเชื้อ” หมายความว่า สิ่งของที่ไม่ใช่แล้วหรือสิ่งอื่นใด ซึ่งมีเชื้อโรคปะปนอยู่ อันเกิดจากการรักษาพยาบาล การทดลองในห้องปฏิบัติการ การชันสูตรศพ หรือซากสัตว์ หรือกรณีอื่นใดซึ่งหากมีการสัมผัสหรือใกล้ชิดแล้วอาจก่อให้เกิดโรคได้ ตามที่คณะกรรมการกำหนดโดยประกาศ ในราชกิจจานุเบกษา

“ขยะอุตสาหกรรม” หมายความว่า สิ่งของที่ไม่ใช่แล้วหรือของเสียที่เกิดจากการประกอบกิจการโรงงานทั้งที่เป็นวัตถุพิษ ของเสียที่เกิดขึ้นในกระบวนการผลิต ของเสียที่เป็น ผลิตภัณฑ์เสื่อมคุณภาพที่เกิดจากโรงงาน แต่ไม่รวมถึงขยะชุมชนทั่วไปที่เหลือทิ้งจาก สถานประกอบการหรือสำนักงานในโรงงาน

“ผลิตภัณฑ์” หมายความว่า สิ่งของที่มีการผลิตขึ้นเพื่อใช้ในบ้านพักอาศัย ร้านค้า ตลาด สถานประกอบการ สถานที่ทำงาน หรือสถานที่อื่นใด หรือใช้ในการประกอบกิจการ ต่าง ๆ รวมทั้งหีบห่อหรือสิ่งบรรจุผลิตภัณฑ์

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการบริหารจัดการขยะแห่งชาติ

“กรรมการ” หมายความว่า กรรมการบริหารจัดการขยะแห่งชาติ

“คณะกรรมการบริหารจัดการขยะประจำจังหวัด” ให้หมายความรวมถึง คณะกรรมการบริหารจัดการขยะกรุงเทพมหานครด้วย

“แผนปฏิบัติการการจัดการขยะในเขตจังหวัด” ให้หมายความรวมถึง แผนปฏิบัติการการจัดการขยะในเขตกรุงเทพมหานครด้วย

“ผู้ว่าราชการจังหวัด” ให้หมายความรวมถึง ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครด้วย

“เจ้าพนักงานท้องถิ่น” หมายความว่า

(๑) นายองค์การบริหารส่วนจังหวัด

(๒) นายกเทศมนตรี

(๓) นายองค์การบริหารส่วนตำบล

(๔) ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

(๕) นายกเมืองพัทยา

(๖) ผู้บริหารท้องถิ่น หรือ หัวหน้าคณะผู้บริหารท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีกฎหมายจัดตั้ง

“หน่วยงานของรัฐ” หมายความว่า ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานอื่นของรัฐที่มีกฎหมายจัดตั้ง “กองทุน” หมายความว่า กองทุนสิ่งแวดล้อมตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า บุคคลซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้เป็นพนักงาน เจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

มาตรา ๔ ให้นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของตน

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีอำนาจแต่งตั้ง พนักงานเจ้าหน้าที่ และออกกฎกระทรวงหรือประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงและประกาศนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑

คณะกรรมการบริหารจัดการขยะ

มาตรา ๕ ให้มีคณะกรรมการบริหารจัดการขยะแห่งชาติ ประกอบด้วย

(๑) นายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ

(๒) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นรองประธานกรรมการ

(๓) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีซึ่งกำกับดูแลสำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เลขาธิการคณะกรรมการ กฤษฎีกา เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ ประธานสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย และประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

(๔) นายกสมาคมนิพนธ์แห่งประเทศไทยหรือผู้แทน นายกสมาคมองค์การ บริหารส่วนตำบลแห่งประเทศไทยหรือผู้แทน และนายกสมาคมองค์การบริหารส่วนจังหวัด แห่งประเทศไทยหรือผู้แทน

(๕) ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งจำนวนไม่เกินแปดคน โดยแต่งตั้งจากผู้แทน สถาบันการศึกษา ผู้แทนภาคธุรกิจ ผู้แทนผู้ประกอบการวิชาชีพวิศวกรรมหรือผู้ประกอบการวิชาชีพ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีควบคุม สาขาสิ่งแวดล้อม และผู้แทนภาคประชาชนไม่น้อยกว่าสองคน

ให้ปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นกรรมการและเลขานุการ และอธิบดีกรมควบคุมมลพิษ เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

มาตรา ๖ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

(๑) มีสัญชาติไทย

(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปีบริบูรณ์ แต่ไม่เกินหกสิบห้าปีบริบูรณ์ในวันที่ได้รับการแต่งตั้ง

(๓) ผู้มีความรู้หรือมีประสบการณ์ในด้านการจัดการขยะ ด้านกฎหมาย ด้านสิ่งแวดล้อม หรือด้านเศรษฐศาสตร์มาอย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่าห้าปีในวันที่ได้รับการแต่งตั้ง

(๔) ไม่เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ พนักงานหรือลูกจ้าง ของหน่วยงานของรัฐ เว้นแต่เป็นผู้สอนในสถาบันการศึกษา

(๕) ไม่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

(๖) ไม่เป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

(๗) ไม่เป็นเจ้าของที่หรือดำรงตำแหน่งใด ๆ ในพรรคการเมือง

มาตรา ๗ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสี่ปี

ในกรณีที่มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้นในระหว่างที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง ให้ผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้เป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ เพิ่มขึ้นอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับแต่งตั้งไว้แล้ว

เมื่อครบกำหนดวาระตามวรรคหนึ่ง หากยังมีได้มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระนั้นอยู่ในตำแหน่ง เพื่อปฏิบัติหน้าที่ ต่อไปจนกว่ากรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่

ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ รัฐมนตรีอาจแต่งตั้ง ผู้อื่นเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิแทนได้ และให้ผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทนอยู่ในตำแหน่ง เท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งตนแทน

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระ อาจได้รับแต่งตั้งอีกได้ แต่จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระไม่ได้

มาตรา ๘ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ พ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) เป็นบุคคลล้มละลาย

(๔) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(๕) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิด ที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(๖) รัฐมนตรีให้ออกเพราะไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือหย่อนความสามารถ

(๗) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๖

มาตรา ๙ ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระให้ดำเนินการ แต่งตั้งผู้อื่นดำรงตำแหน่งแทน เว้นแต่วาระของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเหลือไม่ถึงเก้าสิบวัน จะไม่แต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิแทนก็ได้

ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ ให้คณะกรรมการประกอบด้วยกรรมการทั้งหมดที่มีอยู่จนกว่าจะมีการคัดเลือกกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นแทน

มาตรา ๑๐ ให้คณะกรรมการบริหารจัดการขยะแห่งชาติ มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) เสนอนโยบายและแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะแห่งชาติต่อคณะรัฐมนตรี
 (๒) กำหนดประเภทขยะและมาตรฐานการบริหารจัดการขยะ
 (๓) กำหนดหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการขยะ
 (๔) กำหนดมาตรการเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือและประสานงานระหว่าง หน่วยงานของรัฐและภาคเอกชนในเรื่องเกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะ

(๕) กำกับการบริหารจัดการขยะของหน่วยงานของรัฐให้เป็นไปตามแผนแม่บท การบริหารจัดการขยะแห่งชาติหรือตามกฎหมาย

(๖) เสนอแนะให้มีการจัดให้มี แก๊ซเพิ่มเติม หรือปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะ

(๗) สนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการลดขยะ การนำขยะมาใช้ประโยชน์ การกำจัดขยะ หรือการอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการขยะ

(๘) เสนอแนะมาตรการด้านการเงิน การคลัง ภาษีอากร และการส่งเสริมกิจการ เพื่อการปฏิบัติตามนโยบายและแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะแห่งชาติ รวมทั้งการจัดการขยะ ให้มีประสิทธิภาพ

(๙) เสนอความเห็นต่อนายกรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาสั่งการในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉิน อันเนื่องมาจากการจัดการขยะ หรือสั่งการให้หน่วยงานของรัฐปฏิบัติในการบริหารจัดการขยะ

(๑๐) กำหนดอัตราค่าธรรมเนียมตามมาตรา ๒๘ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๔๖

(๑๑) เสนอรายงานเกี่ยวกับสถานการณ์การบริหารจัดการขยะต่อคณะรัฐมนตรี อย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง

(๑๒) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้หรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

การปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง ให้มีการประชุมคณะกรรมการอย่างน้อย สองเดือนต่อหนึ่งครั้ง

มาตรา ๑๑ ในการประชุมคณะกรรมการ ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือ ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม ถ้าประธานกรรมการและ รองประธาน

กรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการ คนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

มาตรา ๑๒ การประชุมคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา ๑๓ ให้คณะกรรมการมีอำนาจเรียกให้หน่วยงานของรัฐหรือบุคคลใด มาให้ข้อเท็จจริง ชี้แจง แสดงความเห็น หรือจัดส่งเอกสารหลักฐาน เพื่อประกอบการพิจารณาได้

มาตรา ๑๔ คณะกรรมการอาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาหรือ ปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่คณะกรรมการมอบหมายก็ได้ การประชุมคณะอนุกรรมการให้นำบทบัญญัติในมาตรา ๑๑ มาตรา ๑๒ และ มาตรา ๑๓ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๕ ให้มีคณะกรรมการบริหารจัดการขยะกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย

- (๑) ปลัดกระทรวงมหาดไทย เป็นประธานกรรมการ
- (๒) ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เป็นรองประธานกรรมการ
- (๓) ผู้แทนกรมควบคุมมลพิษ ผู้แทนกรมโยธาธิการและผังเมือง ผู้แทนกรมโรงงานอุตสาหกรรม ผู้แทนกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ผู้แทนกรมอนามัย ผู้แทนสภาหอการค้าไทย และผู้แทนสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
- (๔) ผู้แทนผู้อำนวยการเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร แต่งตั้งจำนวนสามคน
- (๕) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยแต่งตั้ง จำนวนไม่เกินแปดคน โดยแต่งตั้งจากผู้แทนสถาบันการศึกษา ผู้แทนภาคธุรกิจ ผู้แทนผู้ประกอบการ วิชาชีพวิศวกรรมควบคุมหรือผู้ประกอบการวิชาชีพวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีควบคุม สาขาสิ่งแวดล้อม ผู้แทนภาคประชาชนไม่น้อยกว่าสองคน

ให้ผู้ผู้อำนวยการสำนักสิ่งแวดล้อมกรุงเทพมหานคร เป็นกรรมการและเลขานุการ

ให้นำบทบัญญัติในมาตรา ๖ มาใช้บังคับกับคุณสมบัติและลักษณะต้องห้าม ของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามวรรคหนึ่ง โดยอนุโลม

มาตรา ๑๖ ให้คณะกรรมการบริหารจัดการขยะกรุงเทพมหานคร มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (๑) จัดทำแผนปฏิบัติการการบริหารจัดการขยะในเขตกรุงเทพมหานคร

(๒) กำหนดมาตรการเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือและประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐและภาคเอกชนในเรื่องเกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะในเขตกรุงเทพมหานคร

(๓) ติดตามตรวจสอบการบริหารจัดการขยะของหน่วยงานของรัฐให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติการการบริหารจัดการขยะในเขตกรุงเทพมหานคร

(๔) เสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเพื่อพิจารณาสั่งการ ในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉินอันเนื่องมาจากการจัดการขยะ หรือแจ้งให้หน่วยงานของรัฐปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการขยะ ทั้งนี้ ในเขตกรุงเทพมหานคร

(๕) ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอความเห็นหรือร่วมดำเนินการ ในการบริหารจัดการขยะในเขตกรุงเทพมหานคร

(๖) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้หรือตามที่คณะกรรมการมอบหมาย ให้นำบทบัญญัติในมาตรา ๗ มาตรา ๘ มาตรา ๙ มาตรา ๑๑ มาตรา ๑๒ มาตรา ๑๓ และมาตรา ๑๔ มาใช้บังคับกับวาราชการดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง การประชุม และการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารจัดการขยะกรุงเทพมหานคร โดยอนุโลม

มาตรา ๑๗ ให้มีคณะกรรมการบริหารจัดการขยะประจำจังหวัด ประกอบด้วย

(๑) ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธานกรรมการ

(๒) รองผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดมอบหมาย เป็นรองประธานกรรมการ

(๓) โยธาธิการและผังเมืองจังหวัด ท้องถิ่นจังหวัด อุตสาหกรรมจังหวัด นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด ผู้แทนสภาหอการค้าจังหวัด และผู้แทนสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

(๔) นายองค์การบริหารส่วนจังหวัด ผู้แทนนายกเทศมนตรีซึ่งมาจาก การคัดเลือกของนายกเทศมนตรีจำนวนสามคน และผู้แทนนายกองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งมาจาก การคัดเลือกของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวนสามคน

(๕) ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งจำนวนไม่เกินแปดคน ประกอบด้วย ผู้แทนสถาบันการศึกษา ผู้แทนภาคธุรกิจ ผู้แทนผู้ประกอบการวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมหรือผู้ประกอบการวิชาชีพวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีควบคุม สาขาสิ่งแวดล้อม และผู้แทนภาคประชาชนไม่น้อยกว่าสองคน

ให้ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดเป็นกรรมการ และเลขานุการ

ให้นำบทบัญญัติในมาตรา ๖ มาใช้บังคับกับคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามวรรคหนึ่ง โดยอนุโลม

มาตรา ๑๘ ให้คณะกรรมการบริหารจัดการขยะประจำจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) จัดทำแผนปฏิบัติการการบริหารจัดการขยะในเขตจังหวัด

(๒) กำหนดมาตรการเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือและประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐและภาคเอกชนในเรื่องเกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะในเขตจังหวัด

(๓) ติดตาม ตรวจสอบการบริหารจัดการขยะของหน่วยงานของรัฐให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติการการบริหารจัดการขยะในเขตจังหวัด

(๔) เสนอความเห็นต่อผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อพิจารณาสั่งการ ในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉินอันเนื่องมาจากการจัดการขยะ หรือแจ้งให้หน่วยงานของรัฐปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ ในการบริหารจัดการขยะ ทั้งนี้ ในเขตจังหวัด

(๕) ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอความเห็นหรือร่วมดำเนินการ ในการบริหารจัดการขยะในเขตจังหวัด

(๖) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้หรือตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

ให้นำบทบัญญัติในมาตรา ๗ มาตรา ๘ มาตรา ๙ มาตรา ๑๑ มาตรา ๑๒ มาตรา ๑๓ และมาตรา ๑๔ มาใช้บังคับกับวาราชการดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง การประชุม และการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารจัดการขยะประจำจังหวัด โดยอนุโลม

หมวด ๒

แผนบริหารจัดการขยะ

มาตรา ๑๙ ให้คณะกรรมการจัดทำแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะแห่งชาติ เพื่อใช้บังคับกับการจัดการขยะแต่ละประเภทเสนอต่อคณะรัฐมนตรี

แผนแม่บทการบริหารจัดการขยะแห่งชาติตามวรรคหนึ่ง ให้จัดทำเป็นแผนห้าปี โดยประกอบด้วยสถานการณ์ขยะของประเทศ ปัญหาอุปสรรคในการจัดการขยะ เป้าหมายในการจัดการขยะ และแนวทางการดำเนินการจัดการขยะ ซึ่งอย่างน้อยต้องกำหนดแผนงาน งบประมาณ หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ดำเนินการ การกำกับดำเนินการ และระบบการบริหารงาน เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือและประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐกับภาคเอกชน ตลอดจน แนวทางการสร้างความเข้าใจให้แก่ประชาชน

มาตรา ๒๐ ในการจัดทำแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะแห่งชาติ ให้หน่วยงาน ของรัฐ มีหน้าที่จัดส่งข้อมูลและแผนการดำเนินการจัดการขยะในส่วนที่อยู่ในความรับผิดชอบ รวมทั้ง ให้ความร่วมมือแก่คณะกรรมการหรือหน่วยงานของรัฐที่คณะกรรมการมอบหมายให้ดำเนินการด้วย

ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องใช้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการจัดการขยะ ที่ไม่มีลักษณะเป็นสิทธิบัตรหรือความลับทางการค้าหรือข้อมูลอื่นใดซึ่งได้รับความคุ้มครอง ตามกฎหมายว่าด้วยสิทธิบัตรหรือกฎหมายว่าด้วยความลับทางการค้าหรือกฎหมายอื่นใด ของภาคเอกชน ให้คณะกรรมการหรือ

หน่วยงานของรัฐที่คณะกรรมการมอบหมายมีอำนาจ เรียกให้ผุ้ซึ่งเกี่ยวข้องจัดส่งเอกสารมาเพื่อประกอบการพิจารณาได้

มาตรา ๒๑ เมื่อคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบแผนแม่บทการบริหารจัดการ ชยะแห่งชาติ แล้ว ให้มีผลผูกพันต่อหน่วยงานของรัฐหรือบุคคลอื่นใดที่กำหนดให้มีหน้าที่ดำเนินการ ที่จะต้องปฏิบัติตามแผนแม่บทการบริหารจัดการชยะแห่งชาตินั้น โดยให้หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ ดำเนินการจัดตั้งงบประมาณเพื่อดำเนินการตามแผนแม่บทการบริหารจัดการชยะแห่งชาติต่อไป

ในกรณีที่จะต้องแก้ไขเพิ่มเติมหรือปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือ ประกาศใด เพื่อให้สามารถดำเนินการตามแผนแม่บทการบริหารจัดการชยะแห่งชาติได้ ให้หน่วยงาน ของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือประกาศนั้นดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติม หรือปรับปรุงโดยเร็ว

มาตรา ๒๒ ให้คณะกรรมการบริหารจัดการชยะกรุงเทพมหานคร และคณะกรรมการบริหารจัดการชยะประจำจังหวัดจัดทำแผนปฏิบัติการการบริหารจัดการชยะ ในเขตกรุงเทพมหานครหรือในแต่ละจังหวัด แล้วแต่กรณี

แผนปฏิบัติการการบริหารจัดการชยะตามวรรคหนึ่งต้องสอดคล้องกับแผนแม่บทการบริหารจัดการชยะแห่งชาติและเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ โดยให้บูรณาการแผนงาน และงบประมาณของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรืองบประมาณที่มีการจัดสรรไว้สำหรับการดำเนินการตามแผนแม่บทการบริหารจัดการชยะแห่งชาติ เพื่อให้การบริหารจัดการชยะของพื้นที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ด้วย

ให้นำบทบัญญัติในมาตรา ๒๐ และมาตรา ๒๑ มาใช้บังคับกับการจัดทำแผน ปฏิบัติการบริหารจัดการชยะตามวรรคหนึ่ง โดยอนุโลม

แผนปฏิบัติการการบริหารจัดการชยะตามวรรคหนึ่งไม่ถือเป็นส่วนหนึ่งของแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัดตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

มาตรา ๒๓ ให้กรมควบคุมมลพิษมีหน้าที่ตรวจสอบแผนปฏิบัติการการบริหาร จัดการชยะตามมาตรา ๒๒ ในกรณีที่เห็นว่าแผนปฏิบัติการการบริหารจัดการชยะไม่สอดคล้องกับแผนแม่บทการบริหารจัดการชยะแห่งชาติ หรือไม่เหมาะสม ให้แจ้งคณะกรรมการบริหารจัดการชยะประจำจังหวัดเพื่อดำเนินการแก้ไข ถ้ายังไม่มีการดำเนินการแก้ไขให้รายงานคณะกรรมการ เพื่อพิจารณาต่อไป

เพื่อประโยชน์ในการจัดทำแผนปฏิบัติการการบริหารจัดการชยะตามมาตรา ๒๒ ให้เป็นไปตามมาตรฐานเดียวกัน กรมควบคุมมลพิษอาจประกาศกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการ ในการจัดทำแผนปฏิบัติการการบริหารจัดการชยะตามมาตรา ๒๒ เพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติได้

ในกรณีหน่วยงานของรัฐใดไม่สามารถดำเนินการตามแผนแม่บทการบริหาร จัดการขยะ แห่งชาติหรือแผนปฏิบัติการการบริหารจัดการขยะ ให้รายงานปัญหาอุปสรรค และความเห็นต่อกรมควบคุม มลพิษเพื่อรวบรวมและรายงานให้คณะกรรมการพิจารณาต่อไป

มาตรา ๒๔ ให้กรมควบคุมมลพิษติดตามการดำเนินการตามแผนแม่บทการบริหาร จัดการ ขยะแห่งชาติแล้วรายงานให้คณะกรรมการทราบ ในกรณีที่เห็นสมควรคณะกรรมการมีอำนาจ แจ้งให้ หน่วยงานของรัฐหรือผู้เกี่ยวข้องปฏิบัติให้ถูกต้องได้ หรือหากมีกรณีจำเป็นคณะกรรมการ อาจแก้ไข เปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติมแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะแห่งชาติให้เหมาะสมแก่สถานการณ์ได้ และรายงานให้คณะรัฐมนตรีทราบ

หมวด ๓

การบริหารจัดการขยะ

มาตรา ๒๕ การบริหารจัดการขยะตามอำนาจหน้าที่ของรัฐบาลและหน่วยงานของรัฐ ที่ เกี่ยวข้องต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

(๑) การกำหนดแนวทางให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อลดวัตถุดิบ และขยะ ในกระบวนการออกแบบ การผลิต การใช้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และการนำขยะ กลับมาใช้ ประโยชน์ใหม่หรือใช้ซ้ำ ตลอดจนนำหลักทางวิชาการ งานวิจัย และเทคโนโลยีมาใช้ เพื่อลดปริมาณขยะ

(๒) การจัดทำโครงสร้างพื้นฐานและการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการคัดแยก การ เคลื่อนย้าย และการกำจัดขยะตั้งแต่แหล่งกำเนิดขยะจนถึงที่กำจัดขยะ

(๓) การกำหนดความรับผิดชอบของผู้ประกอบการในผลิตภัณฑ์ที่ตนผลิตขึ้น หรือนำเข้า มาในราชอาณาจักร ตั้งแต่การออกแบบและใช้วัตถุดิบเพื่อลดปริมาณขยะ การเรียก ผลิตภัณฑ์คืน เพื่อนำ กลับมาใช้ประโยชน์ใหม่หรือใช้ซ้ำ และการกำจัดขยะจากผลิตภัณฑ์ หรือกระบวนการผลิต

(๔) การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการจัดการขยะ วิธีการกำจัด และการควบคุม ดูแล ระบบการกำจัดขยะ ให้เป็นไปตามหลักวิชาการที่ถูกต้องเหมาะสม รวมทั้งการติดตามตรวจสอบ พื้นฟูระบบ การกำจัดขยะ เพื่อมิให้เกิดปัญหาต่อสิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพของประชาชน

(๕) การกำหนดแนวทางส่งเสริมกิจกรรมด้านการลดขยะ การคัดแยก และการใช้ ประโยชน์จากขยะ โดยให้ความช่วยเหลือในด้านการเงิน การตลาด หรือมาตรการทางภาษี

(๖) ส่งเสริมการสร้างธรรมาภิบาล ค่านิยม และจิตสำนึกของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้ประกอบการ ชุมชน และสังคมให้คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากขยะ

(๗) เสริมสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และร่วมมือในการบริหารจัดการขยะ การนำขยะ กลับมาใช้ประโยชน์ใหม่หรือใช้ซ้ำ รวมทั้งการนำขยะมาเป็นเชื้อเพลิงในการผลิตไฟฟ้า หรือสร้างประโยชน์ ที่ก่อให้เกิดรายได้ต่อชุมชนและสถานประกอบการ

(๘) ประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐ สถานศึกษา ชุมชน และผู้ประกอบการอย่างสร้างสรรค์ เพื่อจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมต่อการบูรณาการ การจัดการ ขยะอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรา ๒๖ การเก็บ การรวบรวม การคัดแยก การเคลื่อนย้าย การกำจัด และวิธีการจัดการเพื่อกำจัดขยะให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น แต่ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ด้วย

มาตรา ๒๗ การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการในการเก็บ การรวบรวม การคัดแยก การเคลื่อนย้าย หรือการกำจัดขยะตามมาตรา ๒๖ และการบริหารจัดการขยะของหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบ ให้ดำเนินการโดยมีมาตรการ ดังต่อไปนี้

(๑) การควบคุมการออกแบบ การผลิต และการใช้วัตถุดิบหรือกระบวนการผลิต ในการผลิตผลิตภัณฑ์เพื่อให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและลดปริมาณขยะที่จะเกิดขึ้น

(๒) การกำหนดกระบวนการให้ผู้ก่อให้เกิดขยะมีการคัดแยกเพื่อนำขยะ กลับมาใช้ประโยชน์ใหม่หรือใช้ซ้ำที่แหล่งกำเนิดขยะเพื่อลดปริมาณขยะที่จะนำออกไปสู่สาธารณะ

(๓) การเก็บ การรวบรวม การเคลื่อนย้าย และการนำเข้าหรือส่งออกขยะต้องเป็นไป โดยเหมาะสมถูกสุขลักษณะ และไม่เกิดปัญหาต่อสิ่งแวดล้อม

(๔) การกำจัดขยะต้องสอดคล้องกับหลักวิชาการในการกำจัดขยะแต่ละประเภท มีสถานทูละวิธีการกำจัดขยะที่ถูกต้องตามสุขลักษณะและไม่ก่อให้เกิดปัญหาต่อสิ่งแวดล้อมและ สุขภาพของประชาชน

(๕) กำหนดเงื่อนไขการดำเนินการ การตรวจสอบ และการควบคุมผู้ได้รับอนุญาต ดำเนินการเก็บ รวบรวม เคลื่อนย้าย หรือกำจัดขยะ ตามกฎหมายที่หน่วยงานของรัฐนั้นเป็นผู้อนุญาต ให้เป็นไปตามมาตรฐานการกำจัดขยะที่ถูกต้อง

(๖) การป้องกัน การแก้ไขปัญหา การฟื้นฟู และการบรรเทาผลกระทบหรือ ความเสียหาย ที่เกิดจากการจัดการหรือการกำจัดขยะ

มาตรา ๒๘ ในกรณีที่ไม่มีความหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือประกาศใด บัญญัติไว้ โดยเฉพาะ ให้รัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการมีอำนาจออกกฎกระทรวง หรือประกาศกำหนด หลักเกณฑ์และวิธีการเพื่อควบคุมการผลิตผลิตภัณฑ์ การนำเข้าส่งออก การเก็บ การรวบรวม การคัดแยก การเคลื่อนย้าย การกำจัด และวิธีการจัดการที่เหมาะสม สำหรับผลิตภัณฑ์หรือขยะเป็นการทั่วไป หรือ ผลิตภัณฑ์หรือขยะบางประเภทหรือบางชนิดได้ โดยจะให้ใช้บังคับเป็นการทั่วไปหรือเป็นการเฉพาะพื้นที่ก็ได้

กฎกระทรวงหรือประกาศตามวรรคหนึ่งจะกำหนดให้การฝ่าฝืนในเรื่องใด ต้องรับโทษตามพระราชบัญญัตินี้ หรือต้องชำระค่าธรรมเนียมนการจัดการขยะตามอัตรา ที่คณะกรรมการกำหนดตามพระราชบัญญัตินี้ก็ได้

มาตรา ๒๙ ให้คณะกรรมการมีอำนาจพิจารณากฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือประกาศที่เกี่ยวข้องกับการจัดการผลิตภัณฑ์หรือขยะไม่ว่าจะอยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงาน ของรัฐใด ถ้าคณะกรรมการเห็นว่าไม่เหมาะสม หรือยังไม่มีการจัดทำขึ้น หรือสมควรมีการบูรณาการ หลักเกณฑ์การจัดการควบคุมการผลิต การนำเข้าส่งออกผลิตภัณฑ์ การจัดการขยะให้เกิด ประสิทธิภาพ หรือให้ผู้เกี่ยวข้องมีความเข้าใจและสามารถปฏิบัติตามให้เกิดผลสำเร็จได้ ให้คณะกรรมการแจ้งให้หน่วยงานของรัฐแห่งใดหรือหลายแห่งร่วมกันดำเนินการจัดให้มี แก้ไข เพิ่มเติม หรือปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือประกาศเกี่ยวกับการจัดการผลิตภัณฑ์ หรือขยะ ตามแนวทางที่คณะกรรมการกำหนดโดยเร็ว ถ้ามิได้มีการดำเนินการภายในเวลา อันสมควรให้คณะกรรมการรายงานคณะรัฐมนตรีเพื่อมีมติสั่งการต่อไป

มาตรา ๓๐ ในกรณีที่คณะกรรมการเห็นว่ามีความจำเป็นเร่งด่วนหรือเพื่อประโยชน์สาธารณะ และไม่อาจรอการดำเนินการ ตามมาตรา ๒๘ วรรคแรก หรือมาตรา ๒๙ ได้ ให้คณะกรรมการ มีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดประเภทของผลิตภัณฑ์หรือขยะ และมาตรการหรือ มาตรฐานการจัดการผลิตภัณฑ์หรือขยะขึ้นใช้บังคับเป็นการทั่วไปหรือเป็นการเฉพาะพื้นที่ได้ ในการนี้ ให้หน่วยงานของรัฐและผู้เกี่ยวข้องมีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามประกาศนั้น

มาตรการหรือมาตรฐานการจัดการผลิตภัณฑ์หรือขยะที่คณะกรรมการประกาศกำหนดตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าเป็นหลักเกณฑ์การจัดการผลิตภัณฑ์หรือขยะตามกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องด้วย ถ้ากฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือประกาศใดขัดหรือแย้งกับมาตรฐาน การจัดการผลิตภัณฑ์หรือขยะที่คณะกรรมการประกาศกำหนด ให้ใช้บังคับตามมาตรการ หรือมาตรฐานการจัดการผลิตภัณฑ์หรือขยะที่คณะกรรมการประกาศกำหนดแทน

ประกาศกำหนดมาตรการหรือมาตรฐานการจัดการผลิตภัณฑ์หรือขยะตามวรรคหนึ่งจะกำหนดให้การฝ่าฝืนในเรื่องใดต้องรับโทษตามพระราชบัญญัตินี้ หรือต้องชำระค่าธรรมเนียมนการจัดการผลิตภัณฑ์หรือขยะตามอัตราที่คณะกรรมการกำหนดตามพระราชบัญญัตินี้ ก็ได้

ในกรณีที่ผู้มีการจัดให้มี แก้ไขเพิ่มเติม หรือปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือประกาศ ให้มีมาตรฐานเช่นเดียวกับหรือสูงกว่ามาตรการหรือมาตรฐานการจัดการผลิตภัณฑ์หรือขยะ ตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้คณะกรรมการประกาศยกเลิกมาตรการหรือมาตรฐานการจัดการผลิตภัณฑ์ หรือขยะตามวรรคหนึ่ง เพื่อให้ใช้บังคับตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือประกาศนั้นแทน

มาตรา ๓๑ ในกรณีที่ไม่มีกฎหมายใดกำหนดให้หน่วยงานของรัฐแห่งใด มีอำนาจหน้าที่ในการเก็บ รวบรวม คัดแยก เคลื่อนย้าย กำจัด หรือจัดการขยะประเภทหรือชนิดใดไว้ โดยเฉพาะ หรือการจัดการขยะที่มีการคัดแยกเพื่อกำจัดจากอาคารบ้านเรือนหรือสถานที่ต่าง ๆ การจัดการขยะในที่สาธารณะ

หรือขยะที่มีการมอบหมายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการ ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่เก็บ รวบรวม คัดแยก เคลื่อนย้าย กำจัด หรือจัดการ ขยะประเภทหรือชนิดนั้นในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาจมอบหมายให้หน่วยงานของรัฐแห่งอื่นหรือเอกชนดำเนินการแทนได้

การดำเนินการเก็บ รวบรวม คัดแยก เคลื่อนย้าย กำจัด หรือจัดการขยะ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานของรัฐหรือเอกชนซึ่งได้รับมอบหมายจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะต้องดำเนินการโดยคัดแยกขยะแต่ละประเภทเพื่อกำจัดตามวิธีการที่เหมาะสม และให้ดำเนินการตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องและตามแผนปฏิบัติการการบริหารจัดการขยะ ที่คณะกรรมการบริหารจัดการขยะประจำจังหวัดกำหนด รวมทั้งตามมาตรฐานการจัดการขยะที่คณะกรรมการกำหนด

การกำจัดขยะให้คำนึงถึงการจัดการขยะเพื่อมิให้เกิดอันตรายต่อชุมชนหรือสิ่งแวดล้อม การดำเนินการให้ถูกต้องตามหลักวิชาการของการกำจัดขยะแต่ละประเภท การรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการกำจัดขยะ การป้องกันภัยที่อาจเกิดจากการกำจัดขยะ และการนำขยะมาใช้ประโยชน์อย่างอื่น

มาตรา ๓๒ การอนุญาตให้ผู้ใดประกอบกิจการรับเก็บ รวบรวม เคลื่อนย้าย หรือกำจัด ขยะ ให้เป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น เว้นแต่จะมีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานอื่นใดโดยเฉพาะ ทั้งนี้ ในการ อนุญาตต้องกำหนดเงื่อนไขการประกอบกิจการเช่นเดียวกับหน้าที่ในการดำเนินการของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานของรัฐนั้นด้วย

ในกรณี que เห็นสมควรเพื่อประโยชน์ในการจัดการขยะบางประเภทหรือบางชนิดที่ต้องใช้เทคโนโลยีหรือความรู้ตามหลักวิชาการโดยเฉพาะ คณะกรรมการโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีมีอำนาจออกประกาศกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการอนุญาต คุณสมบัติของ ผู้ประกอบการ เงื่อนไขในการประกอบกิจการ และการตรวจสอบควบคุมการประกอบกิจการได้

ประกาศตามวรรคสองให้ถือเป็นเงื่อนไขตามกฎหมายในการประกอบการพิจารณา อนุญาตสำหรับการประกอบกิจการรับเก็บ รวบรวม เคลื่อนย้าย หรือกำจัดขยะตามประเภทหรือ ชนิดที่กำหนด และให้หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการออกใบอนุญาตและผู้ขออนุญาต มีหน้าที่ดำเนินการตามประกาศนี้

มาตรา ๓๓ ในกรณี que เห็นสมควร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจขาย จ่าย หรือแจกขยะประเภท หรือชนิดใดเพื่อให้ผู้อื่นนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่นแทนการกำจัดได้ ทั้งนี้ คณะกรรมการบริหารจัดการขยะประจำจังหวัดอาจกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการขาย จ่าย หรือแจกขยะเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปฏิบัติได้

ในกรณีที่คณะกรรมการได้กำหนดแนวทางการดำเนินการขาย จ่าย หรือแจกขยะ ให้นำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่นแทนการกำจัดขึ้นไว้ ให้ดำเนินการตามแนวทางที่คณะกรรมการ กำหนดด้วย

มาตรา ๓๔ ในกรณีที่คณะกรรมการบริหารจัดการขยะประจำจังหวัด เห็นว่า การเก็บรวบรวม คัดแยก เคลื่อนย้าย กำจัด หรือวิธีการจัดการขยะในเขตจังหวัดสมควรให้มี การบริหารจัดการร่วมกันในระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ตั้งอยู่ในเขตจังหวัดหรือระหว่าง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับหน่วยงานของรัฐแห่งอื่น เพื่อประโยชน์สาธารณะ ให้คณะกรรมการ บริหารจัดการขยะประจำจังหวัดมีอำนาจกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งหรือ บางแห่งในเขตจังหวัดร่วมกันหรือร่วมกับหน่วยงานของรัฐแห่งอื่นหรือมอบหมายให้เอกชน เป็นผู้ดำเนินการเก็บ รวบรวม คัดแยก เคลื่อนย้าย กำจัดหรือจัดการขยะที่เกิดขึ้นในเขตจังหวัด หรือในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กำหนดให้ร่วมกันดำเนินการได้

การดำเนินการร่วมกันตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง แต่ถ้าคณะกรรมการบริหารจัดการขยะประจำจังหวัดเห็นว่า เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการ ให้มีประสิทธิภาพในจังหวัด คณะกรรมการบริหารจัดการขยะประจำจังหวัดอาจกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการในการดำเนินการร่วมกันเพื่อใช้บังคับแทนการดำเนินการตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องได้ ในกรณีเช่นว่านั้น มิให้นำกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการร่วมกันระหว่างองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น หรือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับหน่วยงานของรัฐ หรือกฎหมายว่าด้วย การให้เอกชนเข้าร่วมงานหรือดำเนินการในกิจการของรัฐ มาใช้บังคับ

ในกรณีที่คณะกรรมการบริหารจัดการขยะประจำจังหวัดตั้งแต่สองจังหวัดขึ้นไป เห็นว่า การเก็บ รวบรวม คัดแยก เคลื่อนย้าย กำจัด หรือจัดการขยะในระหว่างเขตจังหวัด สมควรให้มีการบริหารจัดการร่วมกันในเรื่องใด ให้ทำความตกลงร่วมกันหรือมอบหมายให้หน่วยงาน ของรัฐแห่งอื่นหรือเอกชน เป็นผู้ดำเนินการแทน โดยให้ดำเนินการตามหลักเกณฑ์และวิธีการ ที่คณะกรรมการบริหารจัดการขยะประจำจังหวัดที่เกี่ยวข้องร่วมกันกำหนด และให้นำความ ในวรรคสองมาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๓๕ ให้คณะกรรมการมีอำนาจกำหนดแนวทางการดำเนินการร่วมกัน ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับหน่วยงานของรัฐแห่งอื่น หรือระหว่างคณะกรรมการบริหารจัดการขยะประจำจังหวัด หรือการมอบหมายให้เอกชน เป็นผู้ดำเนินการเก็บรวบรวม คัดแยก เคลื่อนย้าย หรือกำจัดขยะ ตามมาตรา ๓๔ ในการนี้ คณะกรรมการอาจเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อมีมติให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องดำเนินการสนับสนุนให้มีการใช้จ่ายงบประมาณการจัดซื้อจัดจ้าง หรือการอื่นร่วมกันได้

มาตรา ๓๖ ประชาชน ชุมชน และองค์กรภาคเอกชนมีสิทธิร่วมในการบริหาร จัดการขยะดังต่อไปนี้

(๑) การร้องขอให้หน่วยงานของรัฐแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะ ของหน่วยงานของรัฐหรือผู้ได้รับอนุญาตให้จัดการหรือกำจัดขยะที่เกิดหรืออาจเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพของประชาชน เว้นแต่เป็นข้อมูลที่เป็นความลับในทางราชการหรือเป็นความลับเกี่ยวกับสิทธิส่วนบุคคล สิทธิในทางการค้า หรือกิจการของบุคคลใดที่ได้รับ ความคุ้มครองตามกฎหมาย

(๒) การได้รับการสนับสนุนด้านความรู้หรือความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหาร จัดการขยะตามหลักวิชาการที่ถูกต้อง

(๓) การได้รับการสนับสนุนให้นำประสบการณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ ในการลดปริมาณขยะ การคัดแยกและการนำขยะมาใช้ประโยชน์ รวมทั้งการกำจัดขยะ ที่ไม่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัย

(๔) การมีส่วนร่วมในการเสนอแนะ การแสดงความคิดเห็น การมีส่วนร่วมตัดสินใจ การตรวจสอบ และการร้องเรียนที่เกี่ยวกับการจัดการและกำจัดขยะของหน่วยงานของรัฐหรือ ผู้ได้รับอนุญาต

(๕) การได้รับการสนับสนุนให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะของชุมชน หรือสังคม รวมทั้งการสร้างสังคมการนำขยะมาใช้ประโยชน์

(๖) การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่กับเจ้าหน้าที่ ของรัฐในการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการหรือกำจัดขยะ รวมทั้งการฟื้นฟูสภาพแวดล้อม ของชุมชนอันเนื่องมาจากขยะ

(๗) การเป็นผู้เสียหายในการกล่าวโทษหรือฟ้องร้องบุคคล ผู้ประกอบการ หน่วยงานของรัฐ หรือผู้ได้รับอนุญาตให้จัดการหรือกำจัดขยะ ในกรณีที่เป็นผู้ก่อให้เกิดขยะหรือจัดการหรือกำจัดขยะที่ทำให้มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพของประชาชนอันเนื่องมาจาก การไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการหรือกำจัดขยะหรือตามพระราชบัญญัตินี้

ในกรณีที่ประชาชน ชุมชน หรือองค์กรภาคเอกชนมีปัญหาหรืออุปสรรคในการใช้สิทธิตามวรรคหนึ่ง ให้ร้องขอต่อคณะกรรมการหรือคณะกรรมการบริหารจัดการขยะจังหวัด แล้วแต่กรณี เพื่อพิจารณาแจ้งให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องดำเนินการช่วยเหลือหรืออำนวยความสะดวกต่อไป

มาตรา ๓๗ ให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการหรือกำจัดขยะ มีหน้าที่ดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน สถาบันการศึกษา องค์กรภาคเอกชน และผู้ประกอบการมีส่วนร่วมในการสร้างจิตสำนึก การลดปริมาณขยะ การคัดแยก การนำขยะมาใช้ประโยชน์ และการบริหารจัดการขยะ เพื่อให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และการจัดการขยะ ที่ไม่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม หรือปัญหาต่อสุขภาพอนามัย และการรักษาความสะอาดของชุมชน

ให้กรมควบคุมมลพิษมีหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้มีการ ดำเนินการตามวรรคหนึ่ง และการปฏิบัติให้เป็นไปตามแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะแห่งชาติ

ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐแห่งใดไม่ดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ให้กรมควบคุม มลพิษ รายงานคณะกรรมการเพื่อพิจารณาสั่งการหรือมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องปฏิบัติ ตามถ้ายังมีได้มีการปฏิบัติตามให้รัฐมนตรีเสนอนายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้ารัฐบาลเป็นผู้วินิจฉัยสั่งการ ในกรณีที่เป็นการส่วนท้องถิ่นให้เสนอคณะรัฐมนตรีวินิจฉัยและมีมติให้ราชการส่วนท้องถิ่นปฏิบัติต่อไป

การวินิจฉัยและสั่งการของนายกรัฐมนตรีหรือมติคณะรัฐมนตรีตามวรรคสาม ให้เป็นที่สุดท้าย

หมวด ๔

หน้าที่ผู้ก่อให้เกิดขยะ

มาตรา ๓๘ ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการมีอำนาจออกกฎกระทรวง กำหนดหน้าที่ของผู้ก่อให้เกิดขยะในเรื่อง ดังต่อไปนี้

(๑) กำหนดให้ผลิตภัณฑ์ลักษณะใดที่ผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าต้องมีฉลากสินค้าหรือคำอธิบาย เพื่อแสดงข้อมูลการใช้ผลิตภัณฑ์ที่อาจมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัย ชี้แนะการใช้ประโยชน์ผลิตภัณฑ์ให้มีระยะเวลาและการนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ ชี้แนะในการคัดแยกหรือกำจัดผลิตภัณฑ์นั้น ข้อมูลการรับคืนผลิตภัณฑ์ ข้อมูลอื่นที่จะเป็นประโยชน์แก่การลดปริมาณขยะ ทั้งนี้ ในกฎกระทรวงอาจกำหนดลักษณะฉลาก หรือคำอธิบาย หรือเครื่องหมายอื่นใดให้ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ได้ทราบชัดเจนด้วยก็ได้

(๒) การระงับหรือควบคุมปริมาณการใช้วัสดุบางชนิดในการผลิตผลิตภัณฑ์ ที่อาจก่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไม่คุ้มค่า มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม มีปริมาณขยะจำนวนมาก หรือเป็นปัญหาในการกำจัดขยะ ทั้งนี้ ในกฎกระทรวงอาจกำหนดให้ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ มีหน้าที่รายงานการใช้วัสดุ การลดปริมาณวัสดุ การขออนุญาตก่อนมีการใช้วัสดุนั้น หรือกำหนดเงื่อนไขอื่นได้ตามที่เห็นสมควร

(๓) กำหนดการห้ามนำเข้าผลิตภัณฑ์ที่จะเป็นปัญหาในการกำจัดขยะ และมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างร้ายแรง

(๔) กำหนดเครื่องหมายรับรองผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และผลิตภัณฑ์ที่สมควรส่งเสริมให้มีการใช้ผลิตภัณฑ์นั้น เพื่อประโยชน์ในการลดปริมาณขยะ หรือการนำขยะมาใช้ประโยชน์

(๕) กำหนดวิธีการเก็บ รวบรวม และคัดแยกขยะที่จะให้มีการนำไปกำจัด ขยะที่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์หรือใช้ซ้ำได้ รวมทั้งการใช้ภาชนะใส่ขยะให้เหมาะสมแก่การคัดแยกขยะแต่ละประเภท

(๖) หลักเกณฑ์และวิธีการที่ผู้ก่อให้เกิดขยะจะดำเนินการกำจัดขยะของตน ในสถานที่ของตน

กฎกระทรวงตามวรรคหนึ่งให้กำหนดหน่วยงานของรัฐที่จะมีอำนาจหน้าที่อนุญาต ควบคุม ตรวจสอบ และออกคำสั่งให้ผู้เกี่ยวข้องมีหน้าที่ปฏิบัติตามไว้ด้วย

มาตรา ๓๙ ผู้ใดฝ่าฝืนกฎกระทรวงที่กำหนดตามมาตรา ๓๘ (๑) (๒) หรือ (๓) ให้หน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายออกคำสั่งให้ผู้ฝ่าฝืนปฏิบัติ ให้ถูกต้องตามกฎกระทรวงภายในระยะเวลาที่กำหนด ถ้าไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของหน่วยงานของรัฐ และมีได้แจ้งเหตุขัดข้องหรือขยายเวลาการปฏิบัติให้ถูกต้อง นอกจากต้องรับโทษตาม พระราชบัญญัตินี้แล้ว ให้หน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจอนุญาตการผลิตผลิตภัณฑ์หรือการนำเข้าผลิตภัณฑ์นั้นอำนาจพิจารณาเพิกถอนการอนุญาตการผลิตผลิตภัณฑ์หรือการนำเข้าผลิตภัณฑ์นั้นได้

ผู้ใดปฏิบัติตามกฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา ๓๘ (๕) ให้มีสิทธิได้รับยกเว้น ค่าธรรมเนียมการกำจัดขยะตามหลักเกณฑ์ที่หน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายนั้น ประกาศกำหนด

มาตรา ๔๐ เพื่อสนับสนุนให้ผู้ก่อให้เกิดขยะร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ ให้หน่วยงานของรัฐมีหน้าที่ให้บริการที่ดีในการช่วยเหลือจัดการขยะ และอำนวยความสะดวก แก่ผู้ก่อให้เกิดขยะในการปฏิบัติหน้าที่ตามหมวดนี้

หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบการจัดการขยะชุมชนทั่วไปและขยะ อันตรายชุมชน ต้องจัดภาชนะหรือสิ่งอำนวยความสะดวกในการคัดแยกขยะไว้ในที่สาธารณะ หรือชุมชน

มาตรา ๔๑ เพื่อประโยชน์ให้ผู้ก่อให้เกิดขยะปฏิบัติหน้าที่ได้ถูกต้อง ให้หน่วยงาน ของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบการจัดการขยะตามกฎหมายมีหน้าที่เผยแพร่ข้อมูล ให้คำแนะนำและทำความเข้าใจ ให้ผู้ก่อให้เกิดขยะทราบหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการขยะที่ถูกต้อง

ให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีหน้าที่เผยแพร่ข้อมูล ให้คำแนะนำ และทำความเข้าใจเกี่ยวกับภาพรวมการบริหารจัดการขยะของประเทศ มาตรฐานการจัดการขยะ และวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้องในการจัดการขยะตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๔๒ เจ้าของหรือผู้ครอบครองบ้านพักอาศัย ร้านค้า ตลาด สถานประกอบการ สถานที่ทำงาน หรือสถานที่ใด มีหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับขยะที่เกิดขึ้น จากกิจกรรมในอาคารสถานที่ที่ตนเป็นเจ้าของหรือครอบครอง ดังต่อไปนี้

(๑) นำขยะมาใช้ประโยชน์หรือใช้ซ้ำแทนการนำไปกำจัด เก็บ รวบรวม และคัดแยกขยะ ที่จะให้มีการนำไปกำจัดหรือดำเนินการอื่นใดที่เกี่ยวกับวิธีการจัดการขยะตามหลักเกณฑ์ ที่กฎหมายกำหนด

(๒) ในกรณีขยะที่จะกำจัดเป็นขยะอันตรายชุมชนหรือขยะติดเชื้อ ให้คัดแยก และรวบรวมต่างหากจากขยะชุมชนทั่วไป

(๓) การกำจัดขยะด้วยตนเองให้ดำเนินการได้ตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด

(๔) ในกรณีที่มีกฎหมายกำหนดให้ผลิตภัณฑ์บางประเภทต้องมีการรวบรวม และจัดส่งให้แก่หน่วยงานใดโดยเฉพาะ ให้ดำเนินการให้ถูกต้องตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

การดำเนินการเกี่ยวกับขยะของบุคคลตามวรรคหนึ่ง ให้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ กฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือประกาศที่กำหนดในเรื่องนั้น ในกรณีที่บุคคลตามวรรคหนึ่งปฏิบัติตามวิธีปฏิบัติตามวรรคหนึ่ง หรือปฏิบัติ ตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือประกาศในเรื่องนั้น ให้มีสิทธิได้รับยกเว้น ค่าธรรมเนียมในการกำจัดขยะ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงาน ของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่กำหนด

มาตรา ๔๓ ห้ามมิให้ผู้ใดทิ้งขยะในที่สาธารณะหรือสถานที่ว่างอื่นใด เว้นแต่จะปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด

กรณีฉุกเฉินและมีเหตุจำเป็นที่จะต้องทิ้งขยะในที่สาธารณะหรือสถานที่ว่างอื่นใด ต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่น

มาตรา ๔๔ สถานประกอบการที่มีขยะติดเชื้อหรือโรงงานที่มีขยะอุตสาหกรรม จะนำขยะติดเชื้อหรือขยะอุตสาหกรรมออกนอกสถานที่ประกอบการหรือโรงงานมิได้ เว้นแต่จะปฏิบัติ ให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด

ห้ามมิให้ผู้ใดนำขยะติดเชื้อหรือขยะอุตสาหกรรมตามวรรคหนึ่งมาทิ้งปนกับขยะชุมชนทั่วไป

มาตรา ๔๕ ห้ามมิให้ผู้ใดนำขยะหรือสิ่งของที่ใช้แล้วเข้ามาในราชอาณาจักร เพื่อกำจัดหรือทิ้งไว้ในราชอาณาจักร

ผู้ใดประสงค์จะนำสิ่งของที่ใช้แล้วตามที่คณะกรรมการกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อใช้ประโยชน์ ต้องได้รับอนุญาตจากหน่วยงานของรัฐ

การยื่นคำขออนุญาต การอนุญาต และหน่วยงานอนุญาตให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ผู้ได้รับอนุญาตให้นำสิ่งของที่ใช้แล้วเข้ามาในราชอาณาจักรต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ผู้ใดฝ่าฝืนบทบัญญัติในวรรคหนึ่ง วรรคสอง หรือวรรคสาม ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่เกินสองเท่าของมูลค่าขยะหรือสิ่งของที่ใช้แล้วที่นำเข้ามา รวมทั้งต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งทางตรงและทางอ้อมของหน่วยงานของรัฐในการจัดการขยะหรือสิ่งของที่ใช้แล้ว และการฟื้นฟูคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่เสียหายให้กลับคืนสู่สภาพเดิมหรือใกล้เคียงสภาพเดิมด้วย

ให้หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่อนุญาตหรือควบคุมดูแลขยะหรือสิ่งของที่ใช้แล้วมีอำนาจกำจัดขยะหรือสิ่งของที่ใช้แล้วที่มีการนำเข้ามาโดยฝ่าฝืนบทบัญญัติในวรรคหนึ่ง แต่ถ้าเห็นว่ายังสามารถนำขยะหรือสิ่งของที่ใช้แล้วนั้นไปใช้ประโยชน์อย่างอื่นได้ หน่วยงานของรัฐดังกล่าวอาจขาย จ่าย แจก หรือ

จัดการตามควร แต่ทั้งนี้ต้องมีมาตรการป้องกัน เพื่อมิให้เกิดอันตรายต่อชุมชน หรือสิ่งแวดล้อม อันเนื่องมาจากการใช้ขยะหรือสิ่งของที่ใช้แล้วนั้นต่อไปด้วย

มาตรา ๔๖ การผลิตผลิตภัณฑ์ใดหรือการประกอบกิจการใดหรือสถานที่ใด ก่อให้เกิดขยะจากผลิตภัณฑ์หรือสินค้า หรือขยะอื่นใดที่จะต้องมีการดำเนินการจัดการขยะเป็นพิเศษ หรือมีปริมาณขยะที่ต้องดำเนินการเป็นจำนวนมาก ให้คณะกรรมการโดยความเห็นชอบของ คณะรัฐมนตรีมีอำนาจประกาศกำหนดให้เจ้าของผลิตภัณฑ์ผู้ประกอบการหรือเจ้าของสถานที่ ที่ก่อให้เกิดขยะประเภทใดหรือลักษณะใด ต้องชำระค่าธรรมเนียมการจัดการขยะตามอัตรา และระยะเวลาที่กำหนดได้

ให้กรมควบคุมมลพิษมีอำนาจจัดเก็บค่าธรรมเนียมการจัดการขยะตามที่ คณะกรรมการประกาศกำหนดตามวรรคหนึ่ง ในการนี้ กรมควบคุมมลพิษอาจมอบหมาย ให้หน่วยงานของรัฐแห่งอื่นเป็นผู้ดำเนินการแทนได้

ถ้าผู้มีหน้าที่ต้องชำระค่าธรรมเนียมการจัดการขยะตามที่คณะกรรมการประกาศ กำหนดตามวรรคหนึ่ง ไม่ชำระค่าธรรมเนียมภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้ผู้นั้นชำระเงินเพิ่ม เป็นจำนวนสี่เท่าของค่าธรรมเนียมที่ต้องชำระที่มีการเรียกเก็บในแต่ละคราว

วิธีการเรียกเก็บเงินค่าธรรมเนียมการจัดการขยะและเงินเพิ่มให้เป็นไป ตามหลักเกณฑ์ที่ กรมควบคุมมลพิษกำหนด

มาตรา ๔๗ ผู้ประกอบการหรือเจ้าของสถานที่ใดที่ก่อให้เกิดขยะจากผลิตภัณฑ์ หรือสินค้า หรือขยะอื่นใด ซึ่งมีหน้าที่ชำระค่าธรรมเนียมการจัดการขยะตามมาตรา ๔๖ ถ้าผู้ประกอบการหรือเจ้าของสถานที่นั้นดำเนินการกำจัดขยะที่เกิดขึ้นด้วยตนเองได้ตามมาตรฐานการกำจัดขยะที่ถูกต้องและไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อชุมชนหรือสิ่งแวดล้อม ให้ได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมการจัดการขยะตามมาตรา ๔๖

การพิจารณายกเว้นค่าธรรมเนียมการจัดการขยะให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

หมวด ๕

มาตรการส่งเสริม

มาตรา ๔๘ บรรดาเงินค่าธรรมเนียมหรือเงินเพิ่มที่จัดเก็บตามมาตรา ๒๘ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๔๖ และค่าปรับตามพระราชบัญญัตินี้ เมื่อหักค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ ให้กับหน่วยงานที่ดำเนินการจัดเก็บแล้ว ให้ผู้ดส่งเข้ากองทุน ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ที่คณะกรรมการกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๔๙ ให้กองทุนแยกเงินที่ได้รับตามมาตรา ๔๘ เป็นบัญชีเฉพาะ และให้นำมาใช้ในกิจการดังต่อไปนี้

- (๑) ส่งเสริมชุมชน สมาคม มูลนิธิ สถานศึกษา หรือภาคเอกชนตามมาตรา ๕๐
- (๒) สนับสนุนการบริหารจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามมาตรา ๕๑
- (๓) สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีและโครงการของรัฐและเอกชนที่สามารถนำ

ทรัพยากรกลับมาใช้ใหม่หรือการจัดการขยะ

(๔) อุดหนุนให้แก่หน่วยงานของรัฐผู้รับผิดชอบในการจัดการขยะ ในกรณีเมื่อมี เหตุฉุกเฉินอันเกิดจากการจัดการขยะ

- (๕) ช่วยเหลือหรืออุดหนุนกิจการใด ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการขยะ

การใช้จ่ายเงินตามวรรคหนึ่งให้ถือเป็นการใช้จ่ายเงินของกองทุนตามกฎหมาย ว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

ในกรณีที่เงินไม่เพียงพอแก่การใช้จ่ายตามวัตถุประสงค์ คณะกรรมการกองทุน อาจมีมติให้นำเงินของกองทุนในส่วนอื่น นอกเหนือจากบัญชีที่แยกไว้เฉพาะตามวรรคหนึ่ง มาใช้จ่ายเพื่อการนั้นได้

มาตรา ๕๐ ชุมชน สมาคม มูลนิธิ สถานศึกษา หรือภาคเอกชนอื่นใด ซึ่งดำเนินการช่วยเหลือในการลดขยะหรือจัดการขยะ หรือดำเนินการส่งเสริมการพัฒนาความรู้ใหม่ การนำขยะ กลับมาใช้ใหม่หรือนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น และประสงค์จะขอรับการสนับสนุนจากกองทุน ให้ยื่นคำขอต่อคณะกรรมการกองทุนตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกองทุนกำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๕๑ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดมีการบริหารจัดการขยะให้เกิด ผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด และทำให้ไม่เกิดปัญหาขยะในพื้นที่และประสงค์จะขอรับ การสนับสนุนจากกองทุน เพื่อนำไปใช้จ่ายในการดำเนินการจัดการขยะให้ยื่นคำขอต่อคณะกรรมการ กองทุนตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกองทุนกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๕๒ ให้คณะกรรมการมีอำนาจเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อดำเนินการให้ความช่วยเหลือด้านการเงิน ภาษีอากร การส่งเสริมการลงทุน หรือการสนับสนุนอื่นใด ให้แก่การประกอบกิจการใดหรือการดำเนินการของหน่วยงานของรัฐที่มีส่วนในการลดปริมาณขยะ การใช้กระบวนการผลิตที่ทำให้ผลิตภัณฑ์ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและมีความสะดวกในการ กำจัดหรือนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น การดำเนินการกำจัดขยะด้วยตนเอง การช่วยเหลือการจัด ขยะของชุมชน การนำขยะกลับมาใช้ใหม่หรือนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น ตลอดจนการดำเนินการ เผยแพร่ให้ความรู้ในการจัดการขยะต่อชุมชน

หมวด ๖
การควบคุม

มาตรา ๕๓ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) เข้าไปในอาคารหรือสถานที่ใดในระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตกหรือในระหว่างเวลาทำการของสถานที่นั้น เพื่อตรวจสอบการเก็บ รวบรวม และคัดแยกขยะ หรือการดำเนินการที่เกี่ยวกับขยะ

(๒) เสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการเกี่ยวกับขยะ ให้ใช้อำนาจตามกฎหมาย เพื่อบังคับให้ผู้เกี่ยวข้องปฏิบัติตามกฎหมาย

(๓) สั่งการให้เจ้าของอาคารหรือสถานที่ระงับการกระทำใด ๆ ที่อาจเกิด อันตรายจากการจัดการขยะในอาคารหรือสถานที่นั้น

(๔) ให้คำปรึกษาแนะนำแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินการจัดการขยะให้ถูกต้องเหมาะสม

ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดไม่ดำเนินการตามข้อเสนอแนะตามวรรคหนึ่ง ให้พนักงานเจ้าหน้าที่รายงานคณะกรรมการบริหารจัดการขยะ ประจำจังหวัดเพื่อพิจารณาสั่งการตามมาตรา ๕๔ ต่อไป

มาตรา ๕๔ ให้คณะกรรมการบริหารจัดการขยะประจำจังหวัดมีอำนาจหน้าที่กำกับ การดำเนินการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานของรัฐ ให้เป็นไปตามกฎหมาย แผนแม่บทการบริหารจัดการขยะแห่งชาติ มาตรฐานการจัดการขยะ ที่คณะกรรมการกำหนด และแผนปฏิบัติการการจัดการขยะในเขตจังหวัด ในการนี้ ให้มีอำนาจ เรียกผู้เกี่ยวข้องมาชี้แจงจัดส่งเอกสารหรือข้อมูล สั่งระงับการดำเนินการ หรือสั่งให้ดำเนินการ หรือแก้ไขการดำเนินการได้

มาตรา ๕๕ ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการจัดให้มีแผนการป้องกัน และแก้ไข ปัญหาอันเกิดจากการจัดการขยะที่อาจมีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อชุมชนหรือสิ่งแวดล้อม เสนอ คณะกรรมการบริหารจัดการขยะประจำจังหวัดเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ เพื่อใช้ในการดำเนินการ ป้องกัน แก้ไขปัญหา และเยียวยาผู้ได้รับความเดือดร้อนจากการจัดการขยะ

ให้ผู้ได้รับใบอนุญาตให้ประกอบกิจการรับเก็บ รวบรวม เคลื่อนย้าย หรือกำจัดขยะ ดำเนินการจัดให้มีแผนการป้องกันและแก้ไขปัญหาอันเกิดจากการจัดการขยะที่อาจมีผลกระทบ อย่างรุนแรงต่อชุมชนหรือสิ่งแวดล้อม เสนอให้หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการออกใบอนุญาต พิจารณาให้ความเห็นชอบและให้ถือเป็นเงื่อนไขในการอนุญาตของหน่วยงานของรัฐ ตามกฎหมายว่าด้วย การนั้นด้วย

มาตรา ๕๖ เมื่อมีเหตุฉุกเฉินอันเกิดจากการจัดการขยะ ซึ่งหากปล่อยไว้ จะเป็นอันตรายต่อประชาชนหรือมีผลกระทบต่อชุมชนหรือสิ่งแวดล้อม ให้นายกรัฐมนตรีหรือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยสำหรับในเขตกรุงเทพมหานครและผู้ว่าราชการจังหวัดสำหรับในเขตจังหวัดมีอำนาจสั่งการตามที่เห็นสมควร เพื่อให้มีการระงับหรือบรรเทาผลร้ายจากอันตรายที่เกิดจากการจัดการขยะ

อำนาจในการสั่งการตามวรรคหนึ่ง นายกรัฐมนตรีจะมอบอำนาจให้รองนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีเป็นผู้สั่งการแทนนายกรัฐมนตรีได้

มาตรา ๕๗ ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของนายกรัฐมนตรี หรือ คณะรัฐมนตรีที่สั่งการตามมาตรา ๓๗ หรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการบริหารจัดการขยะประจำจังหวัด ให้ถือว่าผู้ซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวข้องมีความผิดทางวินัย หรือเป็นเหตุที่จะถูกถอดถอนจากตำแหน่งหรือต้องพ้นจากตำแหน่ง แล้วแต่กรณี โดยให้รัฐมนตรีหรือหัวหน้าหน่วยงานรัฐที่ผู้ซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวข้องสังกัดดำเนินการเพื่อให้ผู้นั้นถูกถอดถอนหรือพ้นจากตำแหน่งโดยเร็ว และกรณีที่มีมูลความผิดทางวินัยให้ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุดำเนินการตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องต่อไป

หมวด ๗

บทกำหนดโทษ

มาตรา ๕๘ ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งที่ออกตามมาตรา ๑๓ มาตรา ๒๐ วรรคสอง มาตรา ๕๔ หรือมาตรา ๕๖ หรือขัดขวางการกระทำใด ๆ ตามคำสั่งดังกล่าว ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๕๙ ผู้ใดฝ่าฝืนข้อกำหนดในกฎกระทรวงหรือประกาศที่ออกตามมาตรา ๒๘ ซึ่งกำหนดให้ผู้ฝ่าฝืนข้อกำหนดนั้นต้องรับโทษ ใ้ผู้นั้นต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าแสนบาท

มาตรา ๖๐ ผู้ใดฝ่าฝืนข้อกำหนดในประกาศที่ออกตามมาตรา ๓๐ ซึ่งกำหนดให้ผู้ฝ่าฝืนข้อกำหนดนั้นต้องรับโทษ ใ้ผู้นั้นต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองแสนบาท

มาตรา ๖๑ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๓๑ วรรคสอง มาตรา ๓๗ วรรคสาม โดยไม่มีเหตุอันสมควร และก่อให้เกิดอันตรายต่อชุมชนหรือสิ่งแวดล้อมต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๖๒ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของหน่วยงานของรัฐตามมาตรา ๓๙ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าล้านบาท

มาตรา ๖๓ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๔๓ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท ถ้าการฝ่าฝืนตามวรรคหนึ่งเป็นการทิ้งขยะอันตรายชุมชนหรือขยะติดเชื้อ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าแสนบาท

มาตรา ๖๔ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๔๔ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าล้านบาท

มาตรา ๖๕ ผู้ใดขัดขวางหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งพนักงานเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๕๓ (๑) หรือ (๓) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๖๖ ให้มีคณะกรรมการเปรียบเทียบ

(๑) ในเขตกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด เป็นประธานกรรมการ ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และผู้แทนกรมควบคุมมลพิษ เป็นกรรมการ และผู้แทนกรุงเทพมหานครเป็นกรรมการและเลขานุการ

(๒) ในเขตจังหวัดอื่น ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธานกรรมการ อัยการจังหวัดซึ่งเป็นหัวหน้าทำการอัยการจังหวัด และผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัด เป็นกรรมการ และผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดเป็นกรรมการ และเลขานุการ

การพิจารณาของคณะกรรมการเปรียบเทียบให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรี กำหนด

มาตรา ๖๗ บรรดาความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ยกเว้นมาตรา ๖๑ ให้คณะกรรมการเปรียบเทียบมีอำนาจเปรียบเทียบได้

เมื่อผู้ต้องหาได้ชำระค่าปรับตามจำนวนที่เปรียบเทียบภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่มีการเปรียบเทียบแล้ว ให้ถือว่าคดีเลิกกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๖๘ ในระยะเริ่มแรกให้ถือว่าแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ของประเทศที่ได้จัดทำขึ้นตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจัดระบบบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ พ.ศ. ๒๕๕๗ เป็นแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะแห่งชาติตามพระราชบัญญัตินี้ และให้ถือว่าแผนปฏิบัติการที่ได้จัดทำขึ้นตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจัดระบบบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ พ.ศ. ๒๕๕๗ เป็นแผนปฏิบัติการการบริหารจัดการขยะตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้

จนกว่าจะมีการจัดทำแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะ แห่งชาติหรือแผนปฏิบัติการการบริหารจัดการขยะ แล้วแต่กรณี ตามพระราชบัญญัตินี้ขึ้นใช้บังคับแทน

มาตรา ๖๙ ในวาระเริ่มแรกในระหว่างที่ยังไม่มีการคัดเลือกกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ให้คณะกรรมการบริหารจัดการขยะแห่งชาติ คณะกรรมการบริหารจัดการขยะกรุงเทพมหานคร และคณะกรรมการบริหารจัดการขยะประจำจังหวัด ประกอบด้วย คณะกรรมการตามมาตรา ๕ (๑) (๒) (๓) และ (๔) มาตรา ๑๕ (๑) (๒) (๓) และ (๔) และมาตรา ๑๗ (๑) (๒) (๓) และ (๔) แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ ให้ดำเนินการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิให้แล้วเสร็จภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราช บัญญัตินี้ใช้บังคับ

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

.....
นายกรัฐมนตรี